

171009

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**TARİHİ ÇEVRE İÇİNDEKİ MİMARİ TASARIMLARDA “-İZM”LER;
MODERNİZM, POSTMODERNİZM, DEKONSTRÜKTİVİZM**

Mimar Reyhan MİDİLLİ SARI

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"Yüksek Mimar"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih :29.12.2004

Tezin Savunma Tarihi :25.01.2005

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Ayşe SAĞSÖZ

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Sonay ÇEVİK

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Cengiz ACAR

Enstitü Müdürü :Prof. Dr. Emin Zeki BAŞKENT

Trabzon 2005

ÖNSÖZ

“Tarihi Çevre İçindeki Mimari Tasarımlarda “-İzm”ler; Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm” adlı bu çalışma, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı’nda hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında;

Mezuniyetim sonrasında ve danışmanım olmayı kabul ettiğinden bu güne kadar her türlü desteğini yanımda bulduğum ve kendisinden pek çok şey öğrendiğim sevgili hocam Doç. Dr. Ayşe SAĞSÖZ’e ,

Gece geç saatlere kadar süren yoğun tez çalışmalarımız süresince bizi yalnız bırakmayan, her türlü manevi ve teknik desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Süleyman ÖZGEN’e,

Uzun saatler boyunca tez çalışmalarımızı birbirimize destek olarak yürüttüğümüz oda arkadaşım Derya ELMALI’ya,

Yoğun çalışmalarım süresince beni hiçbir anlamda yalnız bırakmayan eşim Ahmet’e,

Kendilerine ayırmam gereken zaman ve ilgiden çaldığım sevgili aileme ve özellikle anneme sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Ve son olarak,

Bu çalışmayı, yaşadığı süre boyunca gerek eğitimim gerek yaşantım üzerinde büyük etki ve katkısı olan, yaklaşık bir yıl önce vefat eden dayım Adnan DİREN’e ithaf ediyorum.

Reyhan MİDİLLİ SARI

Trabzon, 2004

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	II
İÇİNDEKİLER	III
ÖZET	V
SUMMARY	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ	IX
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş ve Konuya Yaklaşım	1
1.2. Problemin Tanımı ve Çalışmanın Amacı	2
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR	5
2.1. 20. yy. Mimarlık Kuramları, Gelişmeler ve Yeni Oluşumlar	5
2.1.1. Bilim, Sanat ve Felsefedeki Gelişmeler	6
2.1.2. 19. yy. Mimarlığı ve Mimarlıkta Yeni Oluşumlar	10
2.1.3. Modern Hareket ve Mimarlık İlişkisi	15
2.1.3.1. Modern Mimarlık Hareketi	19
2.1.4. Postmodernizm	31
2.1.5. Dekonstrüktivizm	43
2.2. Mimari ve Tarihi Çevrede Süreklilik	51
2.2.1. Tarihi Çevre Kavramı	55
2.2.1.1. Tarihi Çevre Koruma	57
2.2.1.2. Tarihi Çevrelerde Uygulanan Yapı Eylemlerinin Nitelikleri	58
2.2.1.2.1. Tarihi Yapı Bünyesinde Gerçekleştirilen Tasarımlar	59
2.2.1.2.2. Tarihi Yapıyla Yakın Etkileşimli Tasarımlar	60
2.2.1.2.3. Tarihi Yapıyla Uzak Etkileşimli Tasarımlar	62
2.2.1.2.4. Tarihi Yapı Grup ya da Grupları Arasındaki Bağlantılar	63
2.2.1.3. Tarihi Çevrelerin Sürekliliğinin Sağlanmasında Uygulanan Tasarım Yaklaşımları	65
2.2.1.3.1. Uyum (Armoni)/ Benzer Yaklaşımı	66

2.2.1.3.1.1.	Tarihsel Biçimlerin Taklidi.....	66
2.2.1.3.1.2.	Tarihsel Biçimlerin Yorumu.....	68
2.2.1.3.2.	Karşıt (Kontrast)/ Zıt Yaklaşım	71
2.3.	Yöntem	73
2.3.1.	Mimari Akımlara Bağlı Ana Kavramların Belirlenmesi	74
2.3.2.	Örneklere Bağlı Olarak Alt Kavramların Belirlenmesi-Analizi	78
2.3.3.	Analiz Tablolarının Oluşturulması	79
3.	İRDELEME	81
3.1	Modernizm Akımına Bağlı Örneklerin Kavramsal Analizi.....	81
3.2.	Postmodernizm Akımına Bağlı Örneklerin Kavramsal Analizi	92
3.3.	Dekonstrüktivizm Akımına Bağlı Örneklerin Kavramsal Analizi	108
4.	BULGULAR.....	129
4.1.	Modernizm Akımına Bağlı Kavramsal Analiz Bulguları.....	130
4.2.	Postmodernizm Akımına Bağlı Kavramsal Analiz Bulguları	134
4.3.	Dekonstrüktivizm Akımına Bağlı Kavramsal Analiz Bulguları.....	138
4.4.	Akımlara Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Ortak Özellikler	143
5.	SONUÇLAR ve ÖNERİLER	145
6.	KAYNAKLAR.....	150
7.	EKLER	163
	ÖZGEÇMİŞ	189

ÖZET

“Tarihi Çevre İçindeki Mimari Tasarımlarda “-izm”ler; Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm” adlı bu çalışma, tarihi çevre içinde yapılan tasarımların 20. yy. mimarlık akımları (Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm) bağlamında irdelenmesine dayanmaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır:

- Birinci bölüm: problemin tanıtılması ve çalışmanın amacı,
- İkinci bölüm: Yapılan çalışmalar; 20. yy. mimarlık kuramları, gelişmeler ve yeni oluşumlar, mimari çevrede süreklilik kavramı, tarihi çevre kavramı ve tarihi çevre koruma, tarihi çevrelerde uygulanan yapı eylemlerinin nitelikleri, tarihi çevrelerin sürekliliğinin sağlanmasında uygulanan tasarım yaklaşımları ve çalışmada kullanılan yöntemin açıklanması,
- Üçüncü bölüm: İrdeleme; Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm akımlarına bağlı olarak, incelenen örneklerin kavramsal analizleri,
- Dördüncü bölüm: Bulgular; incelenen örneklerin kavramsal analizlerine ilişkin elde edilen veriler,
- Beşinci bölüm: sonuçlar ve öneriler.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm, Tarihi Çevrede Tasarım, Kavramsal Analiz

SUMMARY

“-Ism”s in Architectural Design in the Historical Environment; Modernism, Postmodernism, Deconstructivism

This study consists of the examination of the design made in the historical environments in the context of 20th century architectural theories (modernism, postmodernism, deconstructivism).

The study is divided into five chapters:

- First chapter: Introducing of the problem and the aim of the study,
- Second chapter: Previous studies; the theories of 20th century architecture, developments and new formations, conception of continuity in the architectural environment, conception of historical environment and protection of historical environment, quality of the design in the architectural environments, applied design principles providing continuity of the historical environments and the method used in the study,
- Third chapter: Analysis; conceptual analysis of the buildings according to Modernism, Postmodernism and Deconstructivism,
- Fourth chapter: Findings; data were obtained from the conceptual analysis of the examined buildings,
- Fifth chapter: Results and recommendations.

Key Words: Modernism, Postmodernism, Deconstructivism, Design in the Historical Environments, Conceptual Analysis.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1.	a) The Nikolaikirche, Karl Friedrich Schinkel, b) Vittorio Emmanuele Anıtı, Count Giuseppe Sacconi, c) Altes Müzesi, Karl Friedrich Schinkel, (Holberton, 1988).....	10
Şekil 2.	a) Casa Mila, Antonio Gaudi, (URL-1, 2004); b) Row Evi, Jules Hofman, (URL-2, 2004); c) Beyaz Şapel, C. Harrison Townsend, (URL-3, 2004), d) Behrens Evi, Peter Behrens, (URL-4, 2004)	13
Şekil 3.	a) Flatiron Binası, Daniel Burnham, (URL-5, 2004); b) Bradley Evi, Louis Sullivian, (URL-6, 2004); c) Leitter II Binası, William Le Baron Jenney, (URL-7, 2004)	14
Şekil 4.	a) Bauhaus Okulu, Walter Grophius; b) Fagus Fabrikası, Walter Grophius, (Khan, 1998)	20
Şekil 5.	a) Villa Savoye, Le Corbusier, (Khan, 1998); b) Weissenhof Yerleşmesi, Mies van der Rohe, (URL-8, 2004)	24
Şekil 6.	a) Lake Shore Drive Apartmanları, Mies van der Rohe, (URL-9, 2004); b) Empire State Binası, Lamb and Harmon, c) Phoenix-Rheinrohr Yönetim Merkezi, Helmut Hentrich, Hubert Petschnigg, d) Equitable Life Sigorta Binası, Pietro Belluschi (Khan, 1998)	27
Şekil 7.	a) Piazza d'Italia, Charles Moore, (URL-10, 2004); b) Vanna Venturi Evi, Robert Venturi, (URL-11, 2004)	37
Şekil 8.	a) Centro Direzionale, Aldo Rossi, (URL-12, 2004); b) Magdalen koleji Oditoryum Binası, Demetri Porphyrios, (URL-13, 2004)	40
Şekil 9.	a) California Uzay Müzesi, Frank Gehry, (URL-14, 2004); b) CCTV Yönetim Merkezi, Rem Koolhaas, (URL-15, 2004); c) Vitra İtfaiye İstasyonu, Zaha Hadid, (URL-16, 2004)	46
Şekil 10.	a) Parc de la Vilette, Bernard Tschumi, (URL-17, 2004); b) UFA Cinema Kompleksi, Coop Himmelblau, (URL-18, 2004); c) Ontorio Kraliyet Sanat Müzesi, Daniel Libeskind, (URL-19, 2004)	48
Şekil 11.	Apartman Binası, Shed KM, İngiltere, (URL-20, 2004)	59
Şekil 12.	İş ve Konut Kompleksi, Jan Störmer, Almanya, (Dawson, 2002)	60
Şekil 13.	AKEV- Kültür Merkezi, M.Deniz, G. Dinç ve C. Çakmakçioğlu, İstanbul, (Çakmakçioğlu, 1993)	60
Şekil 14.	Clore Galeri, James Stirling, İngiltere, (URL-21, 2004; URL-22, 2004)	61
Şekil 15.	Semt Merkezi, Dorte Mandrup, Danimarka, (URL-23, 2004)	61

Şekil 16.	Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Koen van Velsen, Almanya (Cleef, 1993)	62
Şekil 17.	National Sanat Galerisi Eki, I.M. Pei, ABD, (URL-24, 2004; URL-25, 2004)	62
Şekil 18.	Georges Pompidou Centre, Rogers ve Piano, Fransa, (URL-26, 2004; URL-27, 2004)	63
Şekil 19.	Unibank Genel Merkezi, Henning Larsen, Danimarka, (URL-28, 2004)	63
Şekil 20.	Lüzern Garı için Giriş Saçağı, Santiago Calatrava, İsviçre, (Ekincioglu, 2000a; URL-29, 2004)	64
Şekil 21.	British Museum Büyük Avlusu, Norman Foster, İngiltere, (URL-30, 2004)	64
Şekil 22.	Ataman Turizm Tesisleri, M. Karaaslan ve E. Ergin, Türkiye, (Karaaslan, 2001a)	67
Şekil 23.	İstanbul Karaköy Meydanı'nda bir yapı, Türkiye.....	68
Şekil 24.	Milas kentsel sit alanındaki boş parselde tasarlanmış bir yapı, Oktay Ekinci, Türkiye, (Ekinci, 1991)	68
Şekil 25.	SSK Hizmet Binası, Sedat Hakkı Eldem, Türkiye, (Tanyeli, 2001)....	70
Şekil 26.	Bensberg Belediye Binası, Gottfried Böhm, Almanya, (URL-31, 2004)	70
Şekil 27.	Seagram Müzesi, Barton Myers, Kanada, (URL-32, 2004)	71
Şekil 28.	Alman Posta Müzesi, Günther Behnisch, Almanya, (URL-33, 2004)	72
Şekil 29.	Stuttgart Commerzbank, Kammerer ve Belz, Almanya, (URL-34, 2004)	72
Şekil 30.	Sanat Galerisi Eki, McCullough Mulvin Mimarlık, İrlanda, (Ryan, 2001)	73
Şekil 31.	Ebo-Esposizione, Mario Cucinella, İtalya (Özcan, 2003)	73
Şekil 32.	Tarihi çevrede tasarlanan mimari örneklerin kavramsal analiz tablosu.....	80

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Modernizm ve Postmodernizm arasında şematik farklar, (Gür, 1998)	75
Tablo 2. Modern ve modern sonrası kavramlar ve önerilenler, (Gür, 1998)	76
Tablo 3. Modernizm, Postmodernizm ve Dekonstrüktivizm kavramları, (Gençosmanoğlu, 2001)	76
Tablo 4. Dekonstrüktivizm kavramları, (Kırcı, 1994)	76
Tablo 5. Modernizm ve Postmodernizm kavramları, (Kortan, 1988)	77
Tablo 6. Çalışma kapsamında ele alınan modern ve modern sonrası mimarlık akımlarını açıklayan ana kavramlar	77
Tablo 7. Louvre Müzesi Eki kavramsal analizi.....	82
Tablo 8. Eğitim Enstitüsü kavramsal analizi.....	83
Tablo 9. İkiz Ev kavramsal analizi	84
Tablo 10. Müze Yenilemesi kavramsal analizi	85
Tablo 11. Reichstag kavramsal analizi.....	86
Tablo 12. Sabancı Müzesi kavramsal analizi	87
Tablo 13. Zurich Kosmos Binası kavramsal analizi.....	88
Tablo 14. 7. Cadde 745'te Ofis Binası kavramsal analizi	89
Tablo 15. Vitro kavramsal analizi	90
Tablo 16. Morgan Kütüphanesi kavramsal analizi.....	91
Tablo 17. Milli Reasürans Kompleksi kavramsal analizi.....	93
Tablo 18. Neue Staatsgalerie kavramsal analizi.....	94
Tablo 19. Dekoratif Sanatlar Müzesi kavramsal analizi	95
Tablo 20. Defterdarlık Binası kavramsal analizi.....	96
Tablo 21. Hükümet Konağı kavramsal analizi.....	97
Tablo 22. Haas Haus kavramsal analizi	98
Tablo 23. Carre D'Art kavramsal analizi	99
Tablo 24. Ara Pacis Müzesi kavramsal analizi	100
Tablo 25. Sergi ve Gösteri Merkezi kavramsal analizi	101
Tablo 26. Müzik Okulu kavramsal analizi	102
Tablo 27. Geffrye Müzesi Eki kavramsal analizi.....	103

Tablo 28.	Devlet Sanat Müzesi Eki kavramsal analizi.....	104
Tablo 29.	Bourdeaux Adalet Sarayı kavramsal analizi	105
Tablo 30.	Tangeman Üniversite Merkezi kavramsal analiz.....	106
Tablo 31.	Devlet Yönetim Merkezi kavramsal analizi.....	107
Tablo 32.	Hukuk Bürosu kavramsal analizi	109
Tablo 33.	Kültür Merkezi kavramsal analizi.....	110
Tablo 34.	Ulusal Hollanda Binası kavramsal analizi	111
Tablo 35.	Banka binası kavramsal analizi.....	112
Tablo 36.	Felix Nusbaum Müzesi kavramsal analizi	113
Tablo 37.	Berlin Yahudi Müzesi kavramsal analizi	114
Tablo 38.	Kraliyet Sanat Müzesi kavramsal analizi.....	115
Tablo 39.	Federasyon Merkezi kavramsal analizi.....	116
Tablo 40.	Londra Metropolitan Üniversitesi Master Merkezi kavramsal analizi	117
Tablo 41.	Dokümantasyon Merkezi kavramsal analizi	118
Tablo 42.	Gazometre B kavramsal analizi	119
Tablo 43.	Çağdaş Sanat Merkezi kavramsal analizi.....	120
Tablo 44.	Kuntshaus Graz kavramsal analizi	121
Tablo 45.	Kidspace Çocuk Müzesi kavramsal analizi	122
Tablo 46.	Ordrupgaard Müzesi Eki kavramsal analizi.....	123
Tablo 47.	San Francisco Yahudi Müzesi kavramsal analizi	124
Tablo 48.	Corcoran Sanat Galerisi kavramsal analizi	125
Tablo 49.	Victoria-Alberti Müzesi Eki kavramsal analizi	126
Tablo 50.	Mariinsky II Tiyatrosu kavramsal analizi	127
Tablo 51.	Kuntshaus Graz kavramsal analizi.....	128
Tablo 52.	Tarihi yapılarla konum, davranış konumu, proje durumu ve tasarım yaklaşımlarına bağlı analiz sonuçları	130
Tablo 53.	Bütünsellik/ mekansal bütünlük, tekdüzelik/aynılık, birlik, bağlama karşıtlık ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar	131
Tablo 54.	Evrensellik, zamansızlık, soyutlayıcılık, rasyonalizm/mantıklı ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar	131
Tablo 55.	Ciddiyet/soyluluk, düzgünlük, yararlılık, fonksiyon ağırlıklı tasarım ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar.....	132
Tablo 56.	Sadelik/basitlik, hiyerarşi, genelleşmiş üslup, işlev ve biçim beraberliği ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar.....	133
Tablo 57.	Statik ritim, anlama/simgeye karşıtlık ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar	134

Tablo 58.	Rastlantısallık/ kalabalık olma, çeşitlilik, çelişki ve bağlamsal ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar	135
Tablo 59.	Yerellik, zaman, tarihi referanslardan yararlanma ve irrasyonel ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar	136
Tablo 60.	Çok anlamlılık, yenilenme, yarar dışı biçim ve formalist ağırlıklı tasarım ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar.....	136
Tablo 61.	Karmaşıklık, toplama, manyerizm ve işlev ve biçim bağımsızlığı ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar	137
Tablo 62.	Dinamizm, simgesellik ve kentsel bellek ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar	138
Tablo 63.	Parçalılık/bozgunculuk, farklılık, bağlama karşıtlık ve yersizlik/ yabancılaştırma ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar	139
Tablo 64.	Belirsizlik/ belirsiz anlamsallık, eşzamanlılık, uydurma/ alaycılık ve rasyonel içinde irrasyoneli arama ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar	140
Tablo 65.	Eğrilik/ çarpıklık, değişim/ başkalaşım, nedensizlik ve işlev ve biçim bağımsızlığı ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar.....	141
Tablo 66.	Hiçleştirme, formalist ağırlıklı tasarım, anarşi (dağıtma) ve manyerizm ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar.....	142
Tablo 67.	Dinamizm ve simgeye karşıtlık ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar	142
Tablo 68.	Modernizm, postmodernizm ve dekonstrüktivizm akımlarına bağlı ortak ana özellikler.....	144
Ek Tablo 1.	Modernizm Akımının Örneklere Bağlı Alt Kavramları.....	164
Ek Tablo 2.	Modernizm Akımına Bağlı Örneklerin Analiz Sonuçları.....	168
Ek Tablo 3.	Postmodernizm Akımının Örneklere Bağlı Alt Kavramları	170
Ek Tablo 4.	Postmodernizm Akımına Bağlı Örneklerin Analiz Sonuçları.....	175
Ek Tablo 5.	Dekonstrüktivizm Akımının Örneklere Bağlı Alt Kavramları	176
Ek Tablo 6.	Dekonstrüktivizm Akımına Bağlı Örneklerin Analiz Sonuçları.....	185

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş ve Konuya Yaklaşım

İnsanoğlu varoluşundan günümüze kadar olan zaman dilimi içerisinde kendini anlatma, içinde yaşadığı çevreyi yansıtma ve kendinden sonraki dönemlere bu verileri aktarma çabası içerisinde çeşitli arayışlar içerisinde bulunmuştur. Mağara duvarlarına çizilen resimler, yapılan anıtsal yapılar bu çabaların görünür simgelerini oluştururlar.

Günümüze kadar ulaşan mimari eserler, onları oluşturan toplumların yaşam tarzı, kültürel, ekonomik, politik, sosyolojik yapılarını ve bu alanlardaki gelişmelerin somut yansımalarıdır. Bu gelişmelerin temelinde ise insanoğlunun yaratıcılığı ve sürekli bir eleştiri ile mükemmelle ulaşma isteği yatmaktadır. Bilim, sanat, felsefe ve teknoloji alanında kaydedilen gelişmeler yaratıcılığı tetikleyen en önemli faktörlerdir. Bu yaratıcılık, her nesnenin bilindik ifadesi olan ‘biçim’i oluşturmadaki idealizm ile ‘iyi ve güzel biçim’e varma isteği ve arayışında kendini ortaya koyar.

Dünyadaki canlı-cansız bütün varlıkların bir biçime sahip olması, bireylerde, ortaya çıkan ihtiyaçlara paralel olarak yaşanan çevre ve mekanlara bir biçim verme dürtüsüne ve buna bağlı olarak da yaratıcılıklarının uyanmasına neden olmuştur. Değindiği üzere, tarihsel süreç içinde ‘biçim verme, eleştiri, yeni biçim verme’ şeklinde devam eden ürün oluşturma döngüsü insanın tasarladığı çeşitli ürünleri bugüne getirmiş ve geleceğe de uzanmaktadır. İnsanın kendi kendisini ve meydana getirdiği ürünü eleştirerek daha iyiye ulaşma ya da doğrudan yeni şeyler yaratma isteği, öncelikle bir biçimlendirme eylemi olan bina yapımı, mimarlık alanında da gelişimin ve değişimin itici gücünü oluşturmuştur, (Şentürer, 1995).

En genel anlamda ‘mekan yaratma sanatı ve tekniği’ olarak tanımlanan mimarlık, zıtlıkları uzlaştıran, uçları bileştiren, bilimsel olduğu kadar sanatsal; teorik tabana ihtiyaç duyduğu kadar uygulamaya dayalı; fiziki doğal çevrenin nesnel verileriyle olduğu kadar, kullanıcısı olan insanın öznel değerleriyle de şekillenen çok boyutlu bir olgudur, (Sağocak, 2000).

İnsanlığın ilk iletişim araçlarından biri olarak mimarlık, toplum yapısına, toplumun ihtiyaçlarına, ekonomik verilere, teknolojik gelişmelere paralel olarak gelişmiştir.

Mimarlık, bu özelliğiyle, insan ve toplum yaşamının en önemli oluşumlarından biri olma özelliğini günümüze kadar taşımıştır.

Kuramsal alt yapısını sürekli yenileyen ve geliştiren bir yapıya sahip olan mimarlık tarihsel süreç içerisinde çeşitli ürünler vermiştir. Bu ürünlerin bazıları çeşitli nedenlerle ortadan kalkarken, bazıları yapıldıkları dönemlere ait karakteristik özellikleri günümüze aktarmaları ve toplumların gelecekleri açısından önemli veriler barındırmaları nedeniyle korunmaktadır. Korunan bu yapı ya da yapı gruplarına zaman içerisinde artan ihtiyaçlara cevap verememeleri nedeniyle müdahaleler yapılmakta ve mimarlık ortamına yeni ürünler eklenmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken en temel husus tarihi verileri korurken, çağdaş dünyanın gerekliliklerini de yerine getirebilmektir. Bu bağlamda bu alanlarda yapılan tasarımlarda ortaya konan fikir ve yaklaşımlar önem taşımaktadır.

1.2. Problemin Tanımı ve Çalışmanın Amacı

Amaç: Tarihi çevrelerdeki yeni tasarımların, 20. yy. mimarlık kuramları çerçevesinde değerlendirilmesi ve bu akımlara ait bir takım ortak ve farklı özelliklerin mevcut olup olmadığının saptanması çalışmanın ana amaçlarındandır.

Böyle bir çalışmaya yönelmenin temelini, tarihten bugüne kadar gerçekleştirilmiş tüm tasarımların belli düşünsel alt yapılarının olması gerekliliği oluşturmaktadır. Tarihsel bir süreç içerisinde bakıldığında, 19. yüzyıl mimarlık üslubu tarihsel öğeleri dilediğince kullanarak taklit eden seçmeci bir tavır sergilemekteydi. Endüstri devriminin ortaya çıkardığı yeni malzeme ve tekniklerdeki ilerlemeleri dikkate almadan, sürekli olarak kendini tekrarlayan bir görünüm oluşuyordu. Ancak 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarındaki yoğun gelişmeler neticesinde, diğer tüm sanat dallarında olduğu gibi, mimari de bir yenilenme anlayışı içindeydi. 19. yüzyılın mimari tutumuna karşıt olarak, geçmişle tüm bağlarını koparan, yalın bir rasyonalizm anlayışını benimseyen modern mimari gündeme geliyordu ki bu yaklaşım kendisine referans olarak, kökleri Platon'a, Yunan hatta Osmanlı Mimarisi'nin saf geometrik biçimlerine dayanan geçmişi alıyordu, (Kortan, 1996b). Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında oldukça monoton bir mimari ve fiziksel çevre oluşturan Modern Mimari yoğun bir şekilde eleştirilmeye başlanmıştı. Bu eleştiriler 1960larda zirveye çıkarak, yeni bir mimarlık söyleminin oluşması için temeller atıyor ve Postmodernizmi doğuruyordu. Tarihsel verilerden yararlanan ve modern mimariyi reddeden bir tutum ortaya koyan bu dönem yapılarının ömrü de seçmeci eğilimler

nedeniyle kısa süreli olmuştur. Önceleri bu yaklaşım içerisinde sınıflandırılan bir takım eğilimler de yavaş yavaş Postmodernizm'den koparak kendi mimarlık kuramlarını oluşturuyordu. Bu eğilimler arasında en çok göze çarpanı ise Dekonstrüktivizm akımıdır. Dekonstrüktivizm günümüz mimarlık ortamında etkili ve ayırt edilebilir bir özelliğe sahip olarak farklı üslubunu ortaya koymaktadır.

Günümüz mimarlığı ise tek bir mimari akımın yerine pek çok akımın aynı anda var olduğu çoğulcu bir görünüm sergilemektedir. Bu da mimari çevrelerde birbirinden farklı dillerde konuşan mimarlık ürünlerinin bir arada olması anlamına gelmektedir.

Özellikle kentlerdeki mekansal nitelikler günümüzde pek çok alanda tartışma konusu olmaktadır. Ölçek ve çeşitlilikte zenginlik, etkileyicilik ve güzellik gibi bireyin daha karmaşık gereksinimlerinin oldukça az düşünüldüğü modern çevreler, sadece temel ihtiyaçların giderilmesini amaçlamaktadır, (Baytin, 1994). Yeni yapılaşmalarla ilgili gelişmeler bu yönde, tarihsel süreç içerisinde oluşmuş, toplumun kültürel birikimi hakkında önemli veriler sağlayan tarihi çevrelerdeki yeni yapılaşmaların ne şekilde geliştiği çalışma kapsamında irdelenmiştir.

Çoğu zaman bireylere çevrelerine ilişkin tercihleri sorulduğunda, genellikle el değmemiş doğal güzellikleri ve eski inşa edilmiş çevreleri gösterdikleri belirlenmiştir, (Sağsöz vd., 2001). Aynı zamanda günümüzde pek çok kentin çekiciliklerini tarihi çevrelerin zenginliklerine borçlu olması da bilinen bir gerçektir. Bu bağlamda, çeşitli koruma kuralları çerçevesinde pek çok tarihi çevrede yapılar inşa edilmiştir. Bu tür alanlarda tasarımcıların karşı karşıya kaldıkları önemli bir problem, mevcut çevre dokusuna ne tür bir yaklaşım sergileyecekleri üzerinedir. Bu anlamda tarihten olumlu biçimde yararlanma anlayışının yanı sıra taklitçi tasarımlar da göze çarpmaktadır. Bu eğilimler, çeşitli, geçmişte kalmış mimari üsluplardan, yine çok romantik bir tavır içerisinde, şekilci bir anlayışla yararlanmak anlamındadır, (Özer, 1982). Geçmiş üsluplardan bu şekilde yararlanmak, olumlu bir şekilde geleneklerle bağlantı kurma yerine mimariyi, yozlaşmış birtakım formlara götürecektir. Geçmişe olan yaklaşım, mimarın onun derinliğine inerek içeriğini tam olarak kavradıktan sonra yeni formlar yaratmada kullandığı zaman yaratıcı olmaktadır. Bu anlayışın aksine hareket edildiğinde ise , form avcılığı gibi çok tehlikeli ve yozlaşmış bir tutum ortaya çıkmaktadır.

Bu açıklamalardan yola çıkarak, bu çalışmada 20. yüzyıl başında yoğun bir değişim ve dönüşüm geçiren bilim-sanat-felsefe alanlarının etkilediği, çağa damgasını vuran mimarlık akımlarının mevcut çevrelerdeki yansımalarını ve bu çevrelerdeki tasarım

yaklaşımının ne yönde olduğu ortaya koyulmaktadır. Ortaya çıkan durumun olumlu ya da olumsuz eleştirisi ise yapılmamıştır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. 20. yy. Mimarlık Kuramları, Gelişmeler ve Yeni Oluşumlar

Mimarlık kuramları kavramıyla 'mimarinin taşınması gereken niteliklere, tasarım aşamasına, ürünün oluşturulma biçimine, özellikle de biçimsel açıdan sahip olması gereken özelliklere ilişkin olarak ortaya konan düşünce sistemleri, ilkeler takımı' anlatılmaktadır. Mimarlık kuramları terimiyle, düşünce temelinde, 'mimarinin anlamı ve doğası üzerine, onun uç ürünü olan mimari nesnenin tasarlanmasının, oluşturulmasının, ona nitelik kazandırılmasının ve özellikle biçimlendirilmesinin anlamı ve doğası üzerine araştırma, fikir yürütme, sistem kurma'nın ifade edildiği söylenebilir, (Gençosmanoğlu, 2001).

Buradan yola çıkarak 20. yy. mimarlık kuramlarının tarihsel gelişim sürecine bakılırsa; 20. yy. mimarlık kuramlarını klazizm temelli, klazizm karşıtı ve çağdaş bağımsız mimarlık kuramları olarak sınıflandırmak mümkündür, (Şentürer, 1995).

20. yy. mimarlığının bilim-sanat-felsefe etkileşimiyle geldiği nokta itibariyle çalışma kapsamında özellikli olarak yer alan modern ve modern sonrası mimarlık kuramları ve onları betimleyen kavramlara geçmeden önce yukarıda adı geçen kuramlara kısaca değinmekte fayda vardır.

20. yy. klazizm temelli mimarlık kuramları akılcılık ve işlevselcilik temellerine dayanan benzeşimli, kanonik, ütopyik, tanımlayıcı ve simgesel kuramlardır. Bu kuramlar; başlangıcı çok eski zamanlara kadar giden, olabildiğince soyut kavramlarla ilgilendirilen mimaride teosofi olarak adlandırılan düşünme sistemi; mekana yoğunlaşan tek bir bütünlük kavramı ile mekanı mimari olarak yorumlayan görüş; mimaride biçimlere karşıt olarak geliştirilen, aynı zamanda klazizmin akılcı düşünme biçimini alan Modern Mimarlık kuramı; işlevselciliğe, onun uluslararası görünümüne karşı geliştirilen ve klasik öğretinin gerek kuramsal, gerek biçimsel, ifadesel izlerini taşıyan Postmodern hareket olarak sınıflandırılmaktadır, (Şentürer, 1995).

20. yy. klazizm karşıtı mimarlık kuramlarında kastedilen düşünce sistemi doğa-mimari benzetmesine dayanan benzeşimli, simgesel, yenilikçi ve devrimci olarak nitelendirilen Art Nouveau, Ekspresyonizm adlı kuramlar; doğal dünyanın ritmini ve fiziksel sürekliliğini ortaya koyan, doğa-mimari benzetmesini ve onda var olan sürekliliği yansıtan kuramlar; her türlü geometrik, matematik düzene ve biçime hatta yer çekimi

kanunlarına karşı çıkan, geleneksel düşünme biçimini ve düşüncenin çözümlemesindeki alışılmış yolları sorgulayan Dekonstrüktivizm kuramıdır, (Şentürer, 1995).

20. yy. çağdaş, bağımsız mimarlık kuramlarını ise; doğa-mimari, dil-mimari benzetmesini ele alan, simgeleyici, tanımlayıcı, yenilikçi görüş; binaların zamandan bağımsız bir yolla tasarlanabileceği, üretilebileceği savındaki görüş; estetik alana ait nesnel değerlerle mimarinin temellendirilebileceği savındaki görüş; mimariyi üçlü bir ilişki, yeryüzü-bina-insan sistemi içinde ele alan görüş; estetiği bilinen ve yeni arasındaki uyumda bulan görüş; mimariyi varoluşsal mekan, genel ayırıcı karakter kavramlarına oturtan görüş; eşyaşamcılık düşüncesi temelindeki görüş olarak özetlenebilir, (Şentürer, 1995).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda bu çalışma kapsamında, 20. yy. içinde, özel durumları ve kendine özgü teklikleri yansıtan, çağa damgasını vurmuş üç kuram; Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm kuramları ve kuramların düşünce sistemleri açıklanarak, tarihi çevrelerdeki etkileri kavramsal analiz yoluyla irdelenmektedir. Ancak, bu kuramların düşünce sistemlerini açıklamaya geçmeden önce yüzyıl başında gerçekleşen pek çok değişim ve dönüşümün mimariyi hiçbir dönemde bu denli etkilemediğini belirtmek ve seçilen kuramların bu nedenle önem taşıdığını vurgulamak gerekmektedir.

Herhangi bir dönemdeki mimarinin durumu aynı zamanda o dönemin ideolojik, sosyo-ekonomik ve endüstriyel yapısının durumunu da ortaya koymaktadır. Bu alanların meydana getirdikleri yansımalar yalnızca mimaride değil aynı zamanda resim, heykel, müzik ve edebiyat gibi farklı sanat dallarında da ortaya konan biçim ve anlatımlardan da izlenebilir. Günümüzdeki mimarlık ortamının ortaya koyduğu düşünceleri anlayabilmek için öncelikle bu oluşumları etkilemiş olan yakın geçmişin bilim, sanat ve felsefe alanındaki oluşumlarını incelemekte yarar görülmektedir.

2.1.1. Bilim, Sanat ve Felsefedeki Gelişmeler

Mimarlık pek çok düzlemde yaşanan kavramsal dönüşümlerin anlamlandırdığı dinamik bir olgudur. Bu nedenle mimarlık felsefe, sanat, bilim gibi pek çok disiplinin ortaklaşa belirlediği bir çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir, (Sağocak, 2001). 20. yy.'ın başlangıç yılları, bilimde, mimarlıkta, sanatta, felsefede yeni ve özgün buluşların,

fikirlerin ve kuramların üretildiğine tanık olmuştur. Bu dönemde çağımızın sanat yapıtlarına esas oluşturacak kuramsal temeller atılmıştır.

Batı uygarlığının düşünce sistemi Aristo'nun bilim anlayışının izlerini taşımaktadır. Bu düşüncenin temeli oluşumların nedenlerini usavurumla çözmektir. Rönesansla birlikte ortaya çıkan doğanın niteliksel betimlemesi gözlem ve deneyin önemini arttırmış, bunu izleyen dönemlerde de olayların sadece neden olduklarını değil, aynı zamanda nasıl olduklarını da anlamaya çalışmışlardır. Böylelikle modern bilimin ve bilimsel araştırmaların da temelleri atılmıştır. Newton'un geliştirdiği nedensel, gerekirci ve nesnel olarak tanımlanan evren kavramı da bu gelişmeler içinde yerini almıştır, (Yurtsever, 1996).

Çağın en ilginç gelişmelerinden biri modern sanat ile modern fiziğin aynı zamanda gelişme göstermesidir. Bunu ilk olarak J. Bronowski belirtmiş ve ikisinin de aynı düşünceden kaynaklandığını söylemiştir, (Kortan, 1986). Albert Einstein'in 'Devingen Maddelerin Elektrodinamiği' ve 'Rölativite Teorisi'ni ortaya koyması evrensel zaman kavramına yeni boyutlar getirmiştir. Böylece hareket eden bir gözlemci, çevresini duran bir gözlemciden farklı bir şekilde algılayacaktır. Önceki gözlemci ise, cisimleri deforme olmuş, daralmış bir şekilde görecektir. Heidegger'in varlık ve zaman için yaptığı belirleme de varlığın zamana bağlı olarak sürekli bir devinim içinde olduğu yolundadır, (Kortan, 1986; Atay, 1998). Aynı dönemlerde Fütürist ressamların manifestosu ise 'Devinen nesnelere, tıpkı boşluktan akıp geçen titreşimler gibi, çoğalır ve kendi biçimleri değiştirip bozarlar' idi. Böylece resimlerinde hız, zaman, deformasyon temaları bir arada işlenmekteydi, (Örn. Umberto Boccioni- Motosikletçinin Dinamizmi-1913). Bilimdeki gelişme ve buluşların sanata olan etkilerini J. Bronowski şöyle açıklamaktadır:

"Newton'ın Optik adlı kitabından sonra ressamlar maddelerin parlak yüzeylerine tutkuyla merak sarmışlardı. Yirminci yüzyıl bunu değiştirdi. Röntgen'in 'röntgen' dediğimiz ışın resimleri gibi, ressamlar derinin altındaki kemikleri, hatta daha da derine giderek, bir maddenin ya da gövdenin tüm biçimini oluşturan iç yapıyı arar oldular", (Kortan, 1986).

Bilim ve felsefenin sanata olan diğer bir etkisi ise, 19. yy.'in sonlarında ortaya çıkan izlenimcilik akımıdır. E. Mach felsefesi ile izlenimci sanat akımı arasındaki bağ, suje-obje arasındaki ilgiyi bir duyular kompleksi olarak algılamasından oluşmaktadır. İzlenimlerin ya da duyuların meydana getirdiği obje bir görünüştür, gerçeklik ve tözden yoksun sadece bir görünüştür, (Tunalı, 1989). Böylece modern sanatın başlangıcı ve geleneksel form anlayışının hakimiyetinin kaybolduğu izlenimcilik akımı doğmuştur.

Einsten'in zamanın göreceliği teorisi ve Minkowski'nin yeni 'zaman- mekan' kavramları da giderek çağın karakteristik özelliklerinden olan soyutluk kavramıyla birlikte 'Kübizm' akımına yol açmıştır, (Kortan, 1986). Kübizm'in öncüsü sayılan Césanne doğadaki nesnelere elemanter geometrik formlar şeklinde ifade etmeyi önermekteydi. Aynı nesnenin farklı zamanlardaki görünümünü özellikle saf ve somut birincil geometrik elemanlar (küp, koni, küre, vb...) yoluyla üst üste çizerek aynı zamandallığı yani zaman-mekan göreceliğini, değişkenliğini yansıtarak ve bunu aklın başatlığında soyut bir kompozisyon içinde sunan sanatçılar 'Kübizm' sanat akımını oluşturmuşlardır. Mimarideki kübik etkiler ise Platon'dan beri var olagelen ama Kübizm ile de yaşam bulan, soyut ve öze ilişkin düşünceleri somut ve yalın geometrilerle ifade etme ve farklı geometrileri iç içe kullanma yaklaşımının da mimariye de ağırlıklı olarak yansması şeklinde özetlenebilir, (Arıtan, 1999).

Tüm bu gelişmelere ek olarak felsefede de soyutluluk kavramı Edmund Husserl fenomenoloji felsefesiyle başlamış ve gelişmiştir. Edmund Husserl, 1912-13 yıllarında 'Salt bir Fenomonoloji üzerine Düşünceler' isimli kitabıyla fenomenoloji felsefesini kurmuştur. Aynı zamanda da Wassily Kandinsky 'Sanatta Tinsel Olan Üzerine' adlı eserinde soyut sanatı anlatmaktadır. Husserl fenomenoloji felsefesinde bireysel olanı, tesadüfi olanı ve bu anlamda real olanı paranteze almakta ve özü (eidos, essentia) kavramaktadır. Böylece empirist ya da pozitivist bir bilgi görüşüne göre obje ancak duyularla kavranabildiği halde fenomenolojiye göre ise bu duyulur objelerin paranteze alınıp ortadan kaldırılması gerekir ve sonuçta duyu-üstü bir alanda (ki bu alan da eidos ve öz alandır) düşünsel bir varlık dünyası aranır. İşte bu düşünsel varlık alanı, duyusal gerçeklik alanı olmayıp soyut bir 'öz'dür. Böylece 20. yy.'ın felsefesi de, bilim ve sanatta olduğu gibi soyut bir düzeye yerleşmektedir, (Kortan, 1986).

Endüstri devrimi ile birlikte 'sanat-mimarlık' etkileşimi çok farklı boyutlar kazanarak, alışlagelmiş kalıplarını kırmaya, bulunduğu noktayı aşarak ileriye gitmeye başlamıştır. Bu ileriye gitme sanat felsefesinde ifadesini 'soyut' terimiyle bulmuştur. Soyut düşünce felsefeye, bilime kısa zamanda da somut plastik sanatlara, resme, heykele ve mimariye yansıtılarak etkin ürünler vermiştir.

Sözlük anlamıyla, zihnin onu maddesinden ayırarak, soyarak tasarladığı şey olarak tanımlanabilen 'soyut' kavramı; mimarlıkta içe en uzak öze inip oradaki potansiyeli dıştaki kütleyle yansıtma anlamında varsayılarak kullanılmıştır, (Arıtan, 1999).

Yeni enerji ve güç kaynakları, çeliğin keşfi, üretimde fabrika sistemi, kapitalizmin getirisi olan ekonomik özerklik ile paralel olarak teknolojiye özerklik kavramının gelişmesi, giderek 19. yy. sonlarında başlayarak 20. yy.'da en temel yaratı alanının felsefe ve sanattan teknolojiye kaymasına neden olmuştur. Bugün artık gerçekten de en uygun biçimde etkinleştirilen/ etkinleşen alan, eleştiriye açık bir gerçeklik olarak 'teknoloji'dir. Teknoloji gerçeği mühendislik ve mimarlıkta çelik köprüler, çelik konstrüksiyonlu binalar ve arka arkaya düzenlenen Dünya Sergileri'yle kendini göstermiştir, (Arıtan, 1999).

Teknoloji böylesi bir atılım içerisinde yer alırken bu değişimlerle bağlantılı olarak bir düşünsel değişim de söz konusu olmaya başlamıştır. Yeni zihinsel yaklaşımlar 'soyutlama= tinsel potansiyeli semboller ile yansıtmaya', 'genelleştirme= kuralları bilimsel yolla genelleştirip, nesnelleştirme', 'bireyselleştirme= teknoloji ile beslenen ve soyutlama ile gelişen özerk benlik', 'akılcılık=özerklik içinde yine de mutlaka var olan rasyonellik' şeklinde özetlenebilir, (Conrads, 1991).

Endüstrileşme ve sadeleşme yaygınlığını arttırırken mimaride de 19. yy.'ın seçmeceğine ve neo-klasizmine karşıt olarak Art Nouveau akımı belirlemiştir, (Victor Horta- H.P.Berlage- Josef Hoffmann). Bu akımın amaçları mimariyi arıtmak, üslup fazlalıklarını ayıklamak, devrin spiritüel, sosyal ve ekonomik hayatını ifade etmek için taze bir başlangıç noktası sağlayabilecek şekilde yalın ve dolaysız bir mimariye dönmek şeklinde özetlenebilir. Aynı dönemlerde Adolf Loos, Tony Garnier ve Auguste Perret yalın, saf, arınmış soyut geometrik formlarla yeni bir mimarlık oluşturma çabasındaydılar (Kortan, 1996a). Bunlara ek olarak Alman Werkbund'unun çalışmaları da önem taşımaktadır.

Soyutlamaya giden yolda bahsedilen kurumlardaki ikilemler, tezler, tartışmalar evrensellik kavramını beraberinde getirmiştir. Betimlemenin sanatta kalkması, kullanımların belli bir insan ya da insan grubuna ait olmayan, yalnızca 'insan' kavramına yönelme, kuralları biçimden biçimsizliğe taşıma, biçimsizliğin biçimi evrensel olana ve giderek de 'Soyut Sanat'a yönelme anlamına gelmektedir. "Soyut sanatın ana içeriği ise görüneni, yüzeydekini atıp hiç almamayı, biçimde uzağa hatta hiçliğe gidebilmeyi, özgürlüğü ve esnekliği ifade eder". Bu yaklaşım yani soyutlama aslında eleştirel bir bakışla arayışçı, irdeleyici ve eleştirel bir tavidir, (Arıtan, 1999).

Söz konusu soyutlamacı, eleştirel, sadeleştirme yaklaşım yüzyılın ilk yarısında yalnızca mimarlıkta değil, diğer tüm plastik sanatlarda etkisini göstermiştir. Bu gelişmeler ışığında 1910'lar itibariyle içinde mimarlığın da bulunduğu önemli soyut ve antinaturalist akımlar doğmuştur. Bu akımlar Fütürizm (1914), De Stijl-Neoplastisizm (1917), Pürizm

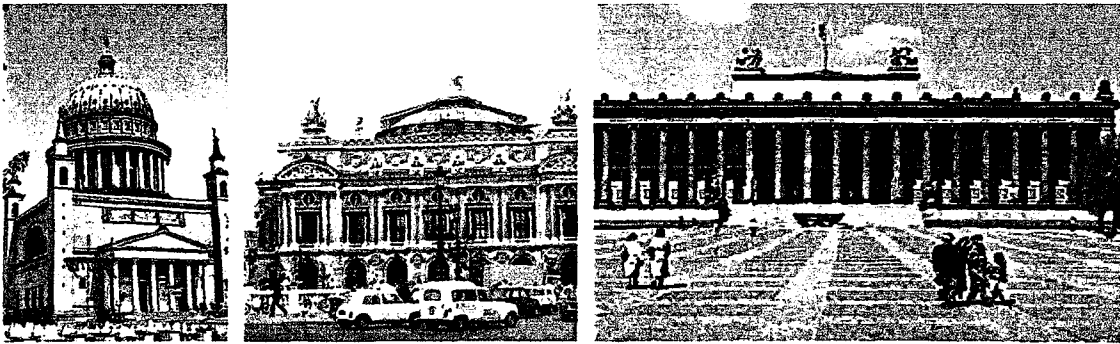
(1918), Ekspresyonizm (1918), Konstrüktivizm ve Süprematizm(1925)'dir. Tüm bu akımlar çağdaş mimarinin ve modern sanatın temelini oluşturmuşlardır, (Kortan, 1996a).

Bilim, sanat ve felsefe açıklandığı gibi yüzyılın başında büyük bir gelişme gösterirken mimarlığın da bu gelişmeye katılmaması söz konusu olamazdı. Bu gelişmeler doğrultusunda pek çok manifestoyla kendi söylemini oluşturup açıklamaya çalışan Modern Mimari 19. yy. mimarisine radikal bir karşı çıkış olarak doğmaktaydı. Ayrıca, 19. yy. sonlarına doğru mimarlığın içinde bulunduğu tarihselci ve seçmeci tavırlara karşı bir takım yeni düşünceler geliştirilmeye başlanmış ve bu gelişmeler modern mimarlığın oluşumunda önemli rol oynamışlardır. Bu bağlamda 19. yy. mimarisinin genel görünümüne ve sözü edilen gelişmelere değinilmesi gerekir.

2.1.2. 19. yy. Mimarlığı ve Mimarlıkta Yeni Oluşumlar

Ondokuzuncu yüzyıl kendine özgü bir mimarlığı olmadan mı sona ermek zorunda kalacak? Buluş bolluğuna, yaşam gücündeki artışa karşın bu çağ gelecek nesillere sanatta karakersiz ve sınıflaması olanaksız melez yapılar ve taklitlerden başka bir şey bırakmayacak mı? (Eugene-Emanuel Viollet-le-Duc, Entretiens sur L'architecture, 1863-1872), (Roth, 2000)

Rönesans sonrasında manyerizm ve Barok dönemlerinde mimari yaratıcı, yenilikçi ve dinamik bir evre geçirmiştir. 19. yy.'da ise bir durgunluk dönemine girilmiş, toplumdaki duygu ve düşünce ayrılıkları neticesinde mimari yeniden diriltici (revivalist) ve seçmeci (eklektik) bir tavır sergilemeye başlamıştır, (Kortan, 1996a).

Şekil 1. a) The Nikolaikirche, Karl Friedrich Schinkel, b) Vittorio Emmanuele Anıtı, Count Giuseppe Sacconi, c) Altes Müzesi, Karl Friedrich Schinkel, (Holberton, 1988).

Giedion'a göre 19. yy. geçmişi, içinden form ve şekilleri seçip alabileceği faydalı bir sözlük olarak görmüş ve eski devirlerin kabuklarıyla kendini maskeleyerek geçmişi kendi zamanından bir kaçış aracı olarak kullanmıştır, (Giedion, 1965).

Çağa damgasını vuran yeniden diriltmeci, seçmeci, neo-klasik yaklaşımlar tıkanma dönemlerine özgü bir biçimde, geçmişte kalmış ancak mutlak mükemmelliği simgelediği düşünülen klasik mimariyi aynen alıp tekrar tekrar kullanmayı temel ilke edinmişlerdir. Böylece çağ mimarlarının, binaların dış biçimlerinin görünümünden kaynaklanan estetik formülleri kesin olarak belli olmuş, form ve içerik arasındaki beraberlik, özdeşlik yok olmuştur, (Arıtan, 1999). Walter Gropius'un deyimiyle bu devirdeki mimar ise tekniğin imkanlarına hükmetmeksizin akademik anlamda bir estetikçiliğe takılıp kalan ve sadece sanat yapmaktan öteye geçemeyen, yorgun ve alışlagelen kuralları terk edemeyen bir kimsedir, (Kortan, 1986; Arıtan, 1999).

Mimarların, günün gerçeklerinden uzak kaldıklarının bilincine varıp, yeni yaşamın getirdikleri doğrultusunda çalışmayı denemeleri, mimarlıkta ileriye etkileyecek önemli gelişmelerden biri olan biçimin işlevden oluşması anlayışı, süslemenin gereksizliğine karar verilmesi, malzeme kullanımındaki açıklık ve sanatla mimarlığı gelenek etkilerinden kurtarmayı amaçlayan tutumlar 19. yy. sonları ve 20. yy.'ın ilk çeyreği içinde gerçekleşmiştir.

Avrupa'da 1750'lerde sanayi devrimi ile başlayan yaşama biçimi, ilişkileri, malzeme, teknoloji, yeni ve büyük boyutlu yapı tiplerine duyulan gereksinim, kentleşme nedeniyle ve özellikle yeni üretim biçimleri ile tüm toplumu içine alan değişim ve biçim arayışları 'modern' olarak adlandırılan yeni bir dönemin, mimar ile birlikte tüm tasarlama ve sanat alanlarında ortaya çıkmasına neden olmuştur. İşlevin önceliği, ekonomik ve seri yapım teknikleri, süsleme ve tarihçiliğin reddedilmesi, 19. yy.'dan başlayarak mimarlık gündemine girmiştir, (Akın, 1990; Şentürer, 1995).

Batı'da 18. yy. da başlayıp 19. yy. boyunca gelişen teknoloji, dötüşen sermaye, 19. yy. sonunda sanayi sermayesinin birikimine, sanayileşmeye ve bunların gerektirdiği toplumsal örgütlenme biçimlerine kavuşmuşlardır. Bu gelişmelerin mimarlık mesleği açısından birkaç anlamı vardır. Bunların ilki mimarlığın artizanal bir meslek olmaktan çıkıp bir meslek faaliyetine dönüşmesi için gerekli disipliner bilgiyi oluşturuyor olmasıdır. Bu dönem eğitim anlayışı belli kuralları, teknikleri bir yandan tarihe belli açıdan bakarak, bir yandan da o gün sürdürülmekte olan pratikleri belli bir dünya görüşü açısından yorumlayıp yeniden üretmekteydi. 19. yy. sonu 20. yy. başı arasında bu yorumlamalar kısa

bir süre içinde değişerek 1920'lerde Modern Mimarlık düşüncesi diye tanımlanan noktaya gelmiştir, (Adam, 1985).

Modern Mimarlık'ın tarihi, gerek düşünsel alt yapısının oluşumu gerekse biçimlenme anlayışları bazında, 100 yıl kadar devam eden uzun bir evrim sürecidir. Bu sürecin tam olarak ne zaman başladığının belirlenmesi zor olsa da bunun 18. yy. ortalarında başlayan Endüstri Devrimi'nin içerdiği teknik, sosyal ve kültürel değişimleri sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Yeni malzeme ve tekniklerin gelişimi ve yeni gereksinimlerin oluşması ile önce demiryolları ve köprülerde görülen ve başlangıçta mühendisler teknisyenlerin önderliğinde uygulanan yenilikler, daha sonra binalarda etkisini göstermeye başlamıştır, (Benevolo, 1981). Belirlenen sorunun yeniliği nedeniyle, geleneksel ve seçmeci tavırlar bir yana bırakılarak, yeni teknik ve strüktürlere başvurmak durumunda kalınmıştır. Ancak burada değinmek gerekir ki çağın mimarlarının geleneksel tavırlarını sürdürmeleri nedeniyle çağın mühendisleri tasarım işine el atmışlardır.

Mühendislik yapı örnekleri çoğalırken, endüstrideki gelişmelerle ortaya çıkan gereksinimleri karşılamanın ötesinde 'mimariye' ilişkin daha karmaşık sorunların çözümlenmesine dikkat çeken ilk kişi W. Morris olmuştur. Morris endüstrinin estetik düzeyi düşük nesnelere ortaya çıkardığını savunmuştur. Ayrıca eklektik tavırların sergilendiği bu dönemde yeni bir sanat dilinin oluşmasını gerekli görmüştür. Onun öncülük ettiği Arts & Crafts eylemi de bu soruna çözüm aramaya yöneliktir, (Anonim, 1997b).

19. yy. sonlarında Avrupa'da John Ruskin ve Henry van de Velde'nin önderliğinde eski üslupların taklidinin yerine yeni bir üslup anlayışını içeren Art Nouveau akımı doğmuştur. Art Nouveau, Neo-klasizme karşıt bir hareket olarak başlayan, sonuçta seçmeciliğin tahrip edilmesine varan ve geçmişin antik biçimlerini taklit etmek yerine yeni bir tür dürüst tasarımla yola çıkan; formlarını doğadan veya geometrik şekillerden alan bir akımdır, (Kortan, 1986; Mutlu, 1996). Art Nouveau'dan esinlenen Otto Wagner mimari ve dekorasyonu yenileme yoluna gitmiş ve 'Modern Mimari' adlı kitabında "Yeni inşaat metotları, yeni malzemeler, toplumsal faaliyetlerle ilgili yeni konular, mevcut biçimlerde değişikliği gerektireceğinden bir evvelki üsluptan yeni bir üslup doğacaktır" diyerek modern ve çağdaş mimariye taraftar olduğunu açıklamıştır, (Dostoğlu, 1995; Mutlu, 1996; Anonim, 1997b). Artık mimaride amaç mimariyi arıtmak, üslup fazlalıklarını ayıklamak, devrin sosyal ve ekonomik hayatını ifade etmek için taze bir başlangıç noktası sağlayabilecek şekilde yalın ve dolaysız bir mimariye dönmektir.

Şekil 2. a) Casa Mila, Antonio Gaudi, (URL-1, 2004); b) Row Evi, Jules Hofman, (URL-2, 2004); c) Beyaz Şapel, C. Harrison Townsend, (URL-3, 2004); d) Behrens Evi, Peter Behrens, (URL-4, 2004).

Adolf Loos ise Viyana’da Art Nouveau’ya karşı bir eğilim sergilemekteydi. Loos mimaride dekorasyona yer olmadığını, mimarinin süslemelerin kullanılma aracı olarak kabul edilemeyeceğini savunmaktaydı. Bu nedenle Art Nouveau’ya özünün dekorasyona dayanmasından dolayı karşı çıkmaktaydı. Loos şiddetle açık ve süssüz mimariyi savunurken daha 1898’lerde yeni mimarinin yeni hayat şartlarına dayanması gerektiğini ileri sürüyordu. O’na göre mimar, insanların ihtiyaçlarını kavrayarak, bunları karşılayacak mekanlar tasarlamalıydı. 1910’da Viyana’daki Steiner Evinde bu fikirlerini göstererek her türlü süsleme ve dekorasyondan arınmış, sade, saf, yalın kitlelerle mimarlığını gerçekleştirmiştir. Böylece Modern Mimarlık temelleri de yavaş yavaş atılmaya başlanmış oldu, (Kortan, 1986; Mutlu, 1996).

Aynı dönemlerde Amerikan kent merkezlerinde ticari gereksinimleri karşılayacak tasarımlar yapan, Willam Le Baron Jenney, Daniel Burnham ve Louis Sullivan’ın önderliğindeki Chicago Okulu göze çarpmaktadır. Sullivan’ın bu dönemde ortaya çıkan ve Modern Mimari’nin ana ilkelerinden birini oluşturan “Biçim işlevi izler” sloganıyla o günkü düşünce ve uygulamalara karşı çıkmakta ve seri, rantabl, çağdaş ve en ekonomik biçimde yapılar yapma gerekliliği doğmaktaydı. O dönemin, teknolojik, ekonomik, siyasi koşullarında biçimin o günün gereksinmelerini karşılayacak bir sadeliğe ulaşması gerekiyordu. Bu nedenle yeni bir malzeme olan çeliği yapı üretiminde kullanmış, özel temel sistemleri geliştirmiş, modern büro binalarında yatay pencereler kullanarak seçmeci tavırlar büyük oranda geri itilmiş ve yalın yapılar yapılmaya başlanmıştır. Böylece bu rasyonalist mimarlık yaklaşım Modern Mimarlık anlayışının temellerini atmıştır, (Budak, 1985; Dostoğlu, 1995, Mutlu, 1996; Anonim, 1997b).

Şekil 3. a) Flatiron Binası, Daniel Burnham, (URL-5, 2004); b) Bradley Evi, Louis Sullivan, (URL-6, 2004); c) Leiter II Binası, William Le Baron Jenney, (URL-7, 2004).

Modern Mimarlık 19. yy.'n sonlarında betonun ve çeliğin 'betonarme' şeklinde kullanılmasıyla başlamıştır. Pevsner'in de belirttiği gibi, 19. yy.'ın ilk yarısında bulunan bu iki yeni malzeme, mimarlığa 'daha önce geçilmemiş ölçüde açıklıkları geçmek, daha önce yapılmamış yükseklikte yapılar yapmak ve planlara daha önce erişilememiş bir esneklik kazandırmak' gibi olanaklar sağlayarak Modern Mimari'nin temel belirleyeni olmuştur, (Pevsner, 1977).

Özet olarak Endüstri Devrimi ile gelen teknik gelişmeler: demir ve çeliğin inşaat malzemesi olarak kullanıma girmesi, üretim ve iletişimin artması: uluslararası sergiler ve fuarlar, rasyonalizm ve mühendislikteki ilerlemeler, sanatsal bunalımlar: Art Nouveau, sosyal ve sanatsal arayışlar: Arts & Crafts Movement/ Sanatlar ve Zanaatlar Hareketi, sosyal ve sanatsal arayışlar: The Secessionists (Ayrılıkçılar), akademik arayışlar: Ecole des BeauArts, tarihçilik, yapısalcılık ve elemanter kompozisyon fikri ve betonarmedeki gelişmeler Modern Mimari'nin ortaya çıkışında önemli rol oynamışlardır, (Gür, 2004).

20. yy., teknoloji ve bilimdeki gelişmeler ışığında makine, hız ve harekete dayalı bir yüzyıl olmuş ve bu çağın mimarisi de bu mekanikleşmeyi açığa çıkarmak hedefini temel almıştır. 20. yy.'a damgasını vuran Modern Mimari'nin bu gelişmelerin yücelttiği insan aklına, insan zihninin sorunları algılama, çözümlenme ve çözme yeteneğine ise inancı tamdı.

1911 ve 20'lerde İtalya'da Gelecekçilik (Fütürizm), Hollanda'da De Stijl (Neoplastisizm) ve SSCB'de Yapımcılık (Konstrüktivizm) Modern Mimarlık'ın gelişiminde büyük kazanımlar sağlamıştır. Modern Mimarlık akımı içinde önemli bir yer tutan Bauhaus'un da büyük ölçüde referans aldığı bu üç akımın ortak özellikleri endüstri ve teknolojiyi yüceltmeleri, evrensel bir dil oluşturma çabaları ve kapsamlı karşı-tarihselci

eğilimleridir. Avrupa’da 1920’lerde görülen en önemli akım ise Dışavurumculuk (Ekspresyonizm)’dur. Savaş sonrasında yapı yapma olanaklarının kısıtlanması mimarları düşsel sayılabilecek tasarımlara zorlarken, tasarımların bir çoğu da inşa edilmiştir. Özellikle Hollanda ve Almanya’da gelişen bu akımın özelliği Modernizm’deki özgün tasarım sorununu tek defaya mahsus biçimlerle ve geometrik formlardan olabildiğince kaçınan bir heykelcilik anlayışıyla çözmeyi denemek olmuştur, (Kortan, 2000).

20. yy. başında, mimarlıkta düşünsel düzeyde ilkin tepkisel akımlardan oluşan arayışlar, ardından da çağın koşullarını değerlendiren arayışlar Modern Mimarlık Hareketi denen sentezde buluşmuşlardır. Bu sentez, I. Dünya Savaşı’ndan sonra örgütlenmeye, daha doğrusu öğretisini sistematik bir biçimde kurumsallaştırmaya başlamıştır. Bu kurumsallaşma içerisinde modern hareketin toplum ve mimarlık üzerindeki etkisi de azımsanmayacak ölçüde büyük olmuştur.

2.1.3. Modern Hareket ve Mimarlık İlişkisi

Modernlik düşüncesi ya da modern toplum kavramı 300 yılı aşan bir süredir çeşitli şekillerde tanımlanmakta, tartışılmakta ve yeniden sorgulanmaya açılmaktadır. Bu hareketin oluşumunu anlayabilmek için öncelikle modern kelimesinin tanımı yapılmalıdır. ‘Modern’ kavramı, ‘içinde yaşanan günlere uygunluk, çağa uygunluk’ anlamında, ayrıca ‘yeni, yenici, ilerici, çağdaş, çağcıl’ anlamlarında da kullanılmaktadır, (Ceyhun, 2002). Günümüzde, çoğu kez radikal bir değişmeden sonra ortaya çıkan yeni yeni, çağdaş adlandırılan yada bilimsel açıdan düne değil de bugüne ait olarak kabul gören modern teriminin geçmişi 5. yy.’a kadar dayanmaktadır. Latince ‘modernus’ kelimesi ilk kez 5. yy.’ da Hıristiyanlığın resmen kabul edildiği o dönemin Romalı ve Pagan geçmişten farklı olduğunu vurgulamak için kullanılmıştır. Bu bağlamda, eski ile yeni arasındaki geçişi ifade etmek için kullanılan modern terimi, 18. yy.’da bilim, ahlak ve sanat alanlarının birbirinden ayrılması ile günümüz kullanımına eşit hale getirilmiştir, (Habermas, 1991).

Fransız aydınlanması ile birlikte 18. yy. ortalarından başlayarak modernlik anlayışı değişime uğramıştır. 19. yy.’ da antik çağla kendisi arasında ilişki kurma yerine geçmiş ve mevcut çağ arasında soyut bir karşıtlık kurularak modern kavramı ‘yenilik’ olarak benimsenmiştir, (Dostoğlu, 1995).

Batılı tarihçiler 19. yy.’dan itibaren ‘Modern’ kavramını bir ad olarak kullanıp, 1789 Fransız Devrimi’nden sonraki dönemi ‘Modern Çağ’ diye adlandırmaya başlamışlardır.

Sanata 1815'lerden itibaren 'Modern Sanat', 1850'lerden itibaren de mantık'a 'Modern Mantık', matematiğe ise 'Modern Matematik' denilmektedir, (Ceyhun, 2002).

Jeanniere'ye göre modern, yeninin ya da yakın zamanın eşanlamlısıdır. Gündelik yaşamda ve kültürde modaya uygun tutumlar, ister olumlu ister olumsuz olarak değerlendirilsinler 'modern' olarak nitelendirilmektedir. En dikkate değer değişiklikler, kaynaklarını teknik ilerlemede ve onun emek dünyası ile endüstriyel alanda yol açtığı değişimlerde bulmaktadır. Bu nedenle modernite sözcüğünü iyi bilindiği ve tersine çevrilemez olduğu iddia edilen, zaman ve mekana dahil oluş biçimimizi altüst eden üretim düşkünü bir türeve bağlayanlar da vardır. Endüstriyel-teknik yapı, tek biçimleştirici bir sıradüzeni dayatmaktadır ve ekonomilerle devletler, ardından, bunun bir sonucu olarak, bireyler arasında çözülemez karşılıklı bağımlılıklar yaratmaktadır. İşte modern budur ve kendinden söz edilen ve satılan şey de moderndir, (Jeanniere, 2000).

Yani modern; yeni ve yakın zamana ait olan her şeyi betimlerken, modernite; sosyal, toplumsal, siyasi, dini ve ekonomik bir teori olma temelinde, bireysel bazda bir gelişme olarak ifade edilmektedir. Bu, insanın kendi öz bilincini, toplum yardımıyla yükseltmeyi hedefleyen bir girişimdir. İnsanlık tarihinde moderniteye geçişi belirleyen dört devrim; bilimsel, siyasal, kültürel, teknik ve endüstriyel devrimlerdir, (Gür, 2002). Birbirine bağlı olmakla birlikte, hayata etkileri açısından esnek bir modernlik sergileyen bu dört alanın içinden özellikle bilimlerde yaşanan yeni buluşlar temel olarak kabul edilmekte ve diğer alanlar bilimdeki bu gelişmeden etkilenmektedir.

Touraine'e göre modernlik, hem felsefi, hem de iktisadi olan anlayış tarafından aklın utkusu, özgürleşme ve devrim olarak, modernleşmeyi de, eylem halindeki modernlik, yani tamamen içsel bir süreç olarak tanımlamaktadır. Modernlik ruhunun geliştiği toplumlarda amaç ticaret ve mübadele kurallarının düzenlenmesi, bir kamu yönetiminin ve hukuk devletinin yaratılması, kitapların yaygınlaştırılması, geleneklerin, yasakların ve ayrıcalıkların eleştirilmesi olarak örneklenebilir. Bu dönemde rol oynayan, sermaye ve emekten çok akıldır. Klasik modernlik anlayışı, her şeyden önce insanı doğayla, mikrokozmosu makrokosmozla bütünleştiren ve bedenle ruhun, insanın dünyasıyla aşkınlığın tüm ikiliklerini reddeden akılcı bir dünya imgesinin oluşturulmasıdır, (Touraine, 2002).

Modern toplum, kendi üzerinde eylemde bulunabilme yeteneğine sahip bir sistem olarak görülmekte ve bu da, onun, gerek gelenek aracılığıyla, gerek gelenek dışı, bireyle kutsal olanı doğrudan iletişime sokan doğal toplumların tam karşıtı olmasına yol

açmaktadır. Modern toplum hem bireyi, hem de kutsal olanı, kendi kendini üreten, kendi kendini denetleyen ve kendi kendini düzenleyen bir toplumsal sistem adına saf dışı bırakmakta ve böylece, gitgide özne fikrini daha çok dışlayan bir görüş yerleşmektedir, (Touraine, 2002).

Max Weber'in büyü bozumu, dünyevileştirme, akılcılaştırma, meşru akılcı otorite, sorumluluk ahlakı gibi klasikleşmiş kavramlarının modernliği mükemmel bir biçimde tanımladığı söylenmektedir. Touraine bunlara bir de modernliğin, kuşatıcı, akılcılaştırıcı ve modernleştirici seçkinlerin, ticaret ve fabrikaların örgütlenmesi ve sömürgecilik yoluyla dünyanın geri kalanına egemen olmasını sağladığını da eklemektedir. Modernliğin amacı ebedi ilkelerin ortadan kaldırılması yani bütün özlerin, ben'den ve kültürlerden ibaret bütün o yapay kendiliklerin bio-psikolojik mekanizmalar ve malların, sözcüklerin mübadelesinde geçerli olan yazılmamış, kişiye bağlı olmayan kuralların, bilimsel olarak bilinmesi uğruna elenmesidir. O'na göre yapısalcı düşünce bu işlevselciliği iyice radikalleştirerek, öznenin yok oluşunu daha da uç noktalara itecektir, (Touraine, 2002).

Touraine'nin özne fikrini dışlayan bir modernliğin çerçevesinde ortaya koyduğu süreç, toplumsal yararlar ve değerler uğruna toplumu kendi içinde bütünleştirici bir rol oynarken, diğer bir görüş modernliğin ortaya çıkardığı yeni değerlerin çatışma yarattığı ve toplumu kaosa sürüklediği şeklindedir, (Kocagil, 1999).

Murphy'e göre modernlik, insani iradenin dışsallaşması olarak adlandırılmaktadır. Artık, standartlaşma, bürokratizasyon ve bireyin dışında gelişen organizasyonlar, akılcılaştırılmış bir toplum ve ideal insan yaratma çabasının ortaya çıkardığı olgular söz konusudur. Böylelikle toplumsal gerekler adına bireyi ve ona bağlı olarak özne fikrini ikinci plana atan modern düşünce, tüm ebedi ilkeleri de ortadan kaldırmayı hedeflemektedir, (Murphy, 1995).

Modernlik olgusu bir süreç olarak ele alındığında görülmektedir ki, modernlik başta sanat ve estetik olmak üzere tüm toplumsal alanlarda gelenekselden koparak yaratılan ve eşitlik ilkesi temel alınarak düzenlenmiş sosyal yapının örgütlenmesi için gerekli olan düzenlemeleri içermektedir. Bu düzenleme sürecinde belirli bir değişim içine giren toplum kendi geleneksel yapısını korumaya çalışırken, bir yandan da sosyal değişimini tamamlamaya çalışmaktadır. Bu değişim için temel unsurunu teknoloji ve sanayileşme oluştururken, toplumu homojenleştirmeye çabaları zaman zaman varolan dengeyi bozabilmekte ve iktidarsızlık oluşabilmektedir, (Kocagil, 1999).

Modernlik üzerine yapılan sayısız eleştiri arasında en çarpıcı ve bir o kadar da ürkütücü olanı, modernleşmenin sürekli olarak kurma ve yıkma ikiliği üstüne kurulu olması ve bu durumun modern bir yaşama kültürü oluşturmaya imkan vermemesidir. Hangi disiplin içinde olursa olsun, tüm bu karmaşanın sorunları için uygun çözümler bulmak, direnç mekanizmaları oluşturmak, bu yeni dünyayı anlamak ve dönüştürmek, ifade edecek yeni araçlar bulmak, kısacası modernleşmenin altüst oluşları içinde insanları her şeye rağmen ‘dünya’nın bir parçası kılmak ve ‘ev’lerinde hissettirmek modernizmin konusu olmuştur, (Yırtıcı, 2001).

Nesneler üzerindeki fikir birliği, modernlik ile beraber sona ermiştir. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmamakla birlikte geçmişten devralınan yöntem ve kurallar geçersiz sayılmıştır. Modernliğin kuralları, kurlsızlık ve sürekli değişmeye dayanmaktadır. Bu durum, özgürlük, istenilen her şeyin istenilen şekilde olabilmesi, geleneksel olanın abartılı söyleminden sonra hafiflik demektir. Ama bu insanın bildiği, inandığı her şeyi yitirmesi pahasına kazanılan bir hafifliktir.

18. yy. Avrupa’ında yeniden yapılandırılan toplum, mevcut olanı ve gelenekseli reddederek özgürlüğünü yaşamaya çalışan modern bir toplum olmuştur. Doğadan kopuş ile başladığı öne sürülen bu süreç kısa sürede modern olmanın tüm gereklerini toplumun her kesimine taşımıştır. Bu gerekler, bireylerin endüstrileşmiş bir toplumun ilerleyişini sağlayabilmek için oluşturulan rollere adapte olması anlamını ifade etmektedir, (Kocagil, 1999).

Önceleri geri dönüşümsüz bir süreç olarak kabul gören modernleşmenin 9 karakteristik özelliğinin en önemlisini Huntington geri dönülmezlik olarak ifade etmekte, diğerlerini ise devrimci, karmaşık, sistematik, global, uzun, aşamalı homojenleştirici ve ilerlemeci olarak tanımlamaktadır, (Yılmaz, 1996). Ancak daha sonra kendi içinde yaşadığı kırılmalardan dolayı yeni arayışlar ile birlikte geri dönüşler yaşandığından modernlik tartışmaları günümüzde de etkisini sürdürmektedir.

Özetlemek gerekirse, modernlik geçmişte var olanı yadsımakta ve sürekli olarak ileriye gitmeyi hedeflemektedir. Daima ‘yeni’ olanın öne çıkarılması, bu anlamda modernlik düşüncesinin temelini oluşturmaktadır. Fransız Devrimi sonrasında ortaya çıkan yeni düşünce biçimi de Modern Çağ’ın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu modernlik düşüncesi, bilimsel, siyasal, kültürel, teknik ve endüstriyel gelişmelerle kendisini göstermiş, özellikle bilim, sanat ve felsefe alanındaki yeni buluş ve gelişmeler 20. yy. sanatının oluşumunda etkin rol oynamıştır. Bu gelişmelerin mimarlığa yansması da 20.

yy.’ in modern dönem mimarlığının oluşmasında etkili olmuştur. Özellikle bilim ve bilim felsefesi, diğer sanat dallarını da yakından etkilemesi ve modern bir toplum oluşturma sürecinde yoğun bir standardizasyon ve yönetim üstünlüğü sağlaması açısından öne çıkarılmış; geleneksel koşullarda kesin bir şekilde ayrılan ‘Modern’ ve ‘Modernist Yaklaşım’ mimariye tamamen egemen olmuştur. Bu doğrultuda ortaya çıkan Modern Mimari’nin oluşum sürecine ve hangi temeller üzerine kurulduğuna değinmekte yarar görülmektedir.

2.1.3.1. Modern Mimarlık Hareketi

Mimarlığın 19. yy. aydınlanma dönemi ile başlayan pozitivist (olgucu) düşünce, tümevarım, doğrulama kavramları etkisiyle oluşturduğu modern anlayış, öncelikle epistemolojik bir çerçeve içinde tanımlanmıştır. Pozitivizmin öngördüğü tümevarım yöntemi ile mimarlık-felsefe-bilim ilişkisinde pragmatik yaklaşım egemen kılınmış; modern mimarlığın temel çizgisini oluşturan ‘işlevsellik’ ve ‘akılcılık’ yapılarda ana öge olarak benimsenmiştir, (Gençosmanoğlu, 2001).

Kuramın öncülerinden Sullivan’ın ‘bir binanın biçimini gördüğü işlev belirlemelidir’ şeklindeki ifadesi ile işlevi tüm biçimlerin belirleyicisi haline getiren bu görüşün önemli temsilcisi ve geliştiricisi Bauhaus Okulu ve onun kuramcılarıdır.

Modern Mimari’de en büyük etki yapan Bauhaus mimarlığı, genel olarak tüm sanatları Endüstri Çağı’nın gerçeklerine göre yeniden tanımlamayı amaçlamıştır. Walter Gropius I. Dünya Savaşı’nın ardından, birkaç arkadaşıyla birlikte Almanya’nın Weimar kentinde başlattığı, el sanatlarına yeniden dönüş çağrısıyla endüstri ile sanatlar arasındaki ilişkiyi yeni baştan düzenlemeyi amaçlayan Bauhaus hareketini oluşturmuştur.

Bauhaus’un ilkeleri arasında, tüm katı tutumlardan kaçınmak, yaratıcılığa önem vermek ve bireysel özgürlük olmasına karşın tarihsel ve kültürel boyut bu değer sistemi içinde yer almamıştır. Bu okul endüstri çağının estetiğini kullanarak çağın mimarisini yaratmayı amaçlamıştır, (Şentürer, 1995). Gropius, okulun öğretim programını temel tasarım ilkelerini vurgulayacak şekilde yeniden düzenlemiş ve hedeflerini çok sayıda manifesto ve yayınlara açıklamıştır. 1919 tarihli Bauhaus manifestosunda şöyle yazmaktadır:

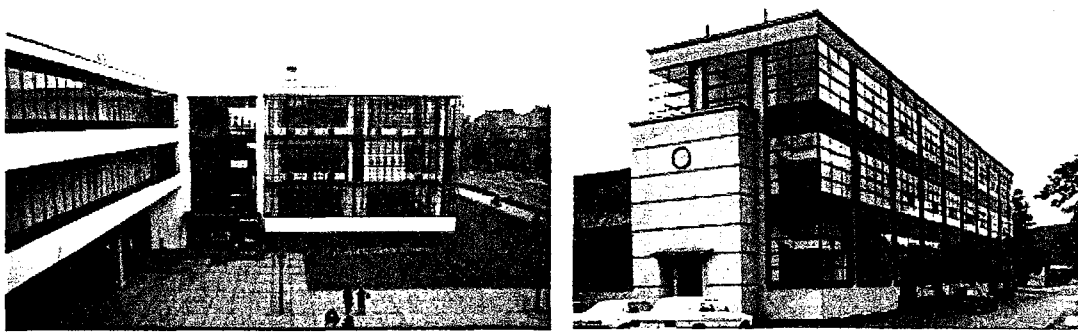
“Tüm görsel sanatların nihai amacı bütün bir yapıdır... Birlikte mimari, heykel ve resim sanatını tek bir birlik içinde kucaklayacak ve bir gün bir milyon işçinin ellerinde yeni

bir inancın kristal simgesi gibi göğe doğru yükselecek geleceğin yeni strüktürünü arzulayalım, tasarlayalım ve yaratalım”, (Conrads, 1991).

Bauhaus gerçekte bir mimarlık okulu olarak kurulmamasına karşın, ‘tasarımın her dalıyla tekniğin her türünü kucaklayarak arkitektonik bir sanat anlayışını’ gerçekleştirebilmek üzere, geniş bir ilgi alanını kapsayan bir eğitim programı oluşturmuştur. Program başlıca iki kısımdan oluşmaktadır: farklı atölyelerde pratik el sanatları eğitimi ve biçim konularına yönelik formel eğitim, (Balamir, 1985).

Bauhaus’un mimarlık söylemine kazandırdığı önemli bir nokta, üç boyutta algılamının mimarlar için asal olduğudur. Akademinin iki boyutlu kompozisyon anlayışına karşılık, Bauhaus, üç boyutlu kompozisyonlara ve ‘mekan’ kavramına ağırlık tanımıştır. Ancak bu, mimarlığın gerçek mekansal öğelerinden çok, nokta, çizgi, yüzey, hacim gibi öğelerin bir araya gelmesinden oluşan, soyut bir kompozisyon anlayışıdır, (Balamir, 1985).

Bauhaus’un mimari üzerindeki etkileriyle hız kazanan Modern Mimarlık’ın ortaya koyduğu ilkeler 1920’lerden başlamak üzere Le Corbusier, Walter Gropius, Mies van der Rohe, Richard Neutra gibi mimarlar tarafından olgunlaştırılmıştır. Modern Mimarlık hareketini Dostoğlu’nun tanımlamasıyla en iyi anlatan ilkeler işlevsellik, programın belirleyiciliği, strüktürün ifadesi, teknoloji ve endüstrileşmeye olan inanç, süslemeden ve tarihsel referanslardan arınmış soyut formlar, mimarlık ve kent sorunlarına evrensel çözümler bulmaya yönelik pozitivist ve ütopyik bir inanç vb. düşüncelerdir, (Dostoğlu, 1984).

Şekil 4. a) Bauhaus Okulu, Walter Gropius, b) Fagus Fabrikası, Walter Gropius, (Khan, 1998).

‘Modern Hareketin Keşfi’ başlıklı yazısında Giorgio Ciucci, ilk CIAM kongreleri boyunca, avant-garde içindeki iki farklı görüşün- bir yanda mevcut kurumsal çerçeveyi

teknokrat kadroların ele geçirmesinden yana olan ‘reformist çizgi’(Le Corbusier Grubu); öte yanda mevcut kurumsal çerçeveyi kökünden reddeden ‘radikal çizgi’ (Hannes Meyer, Mart Stam, Hans Schmidt Grubu)- tarihçesini vererek, ‘Atina Anlaşması’ ile ilk grubun başarısının noktalandığını, yani Modern Hareketin bir anlamda 1933 yılında inşa edildiğini anlatmaktadır, (Dostoğlu, 1984).

‘Modern Mimarlık’ kavramı tek bir Modern Mimarlık varmış gibi kurallar bütünü haline getiren, okullarda okutulacak normlar geliştiren hatta Atina Cartha’sında belirtildiği gibi 36 Avrupa kentinin strüktürel analizini yapan ve buna dayanarak çağdaş kentin nasıl olması gerektiği konusunda kurallar koyan bir harekettir, (Budak, 1985). Bu hareketin oluşumunda ve biçimlenişinde pek çok mimarın katılımıyla gerçekleştirilen CIAM kongreleri önemli bir rol oynamaktadır.

1928’de La Sarraz’da birincisi yapılan CIAM kongresinin amacı genelde tüm inşaat faaliyetlerini kontrol eden resmi mimarlık çevrelerine karşı güncel mimarlığın var olma hakkını korumak ve tek kişi tarafından çözülemeyecek problemlerle daha rahat mücadele edebilmektir. CIAM, akademizm ve historisizme, geleneksel stillerin kopya edilmesine, akademilerin simetri, oran gibi kurallarına, egemen sınıflar için anıtlar yaratılması düşüncesine dayanan elit mimarlık kavramına karşıdır. La Sarraz Manifestosu’nda ifade edildiği gibi CIAM mimarlığı, geçmişin formüllerini korumayı görev olarak kabul eden akademilerin kısırlaştırıcı tutumlarından kurtarmalıydı, (Conrads, 1991; Dostoğlu, 1996).

1933 yılında dördüncüsü düzenlenen CIAM toplantılarının, Modern Mimarlık’ın ilkelerinin oluşması açısından önemi büyüktür. Oluşturulan ilkelerin en önemlileri ise şunlardır: mimarlığın meslek olarak yüceltilmesi (Le Corbusier’in ‘Mimarlık veya Devrim. Devrim engellenebilir’ önermesi bu amacı iyi açıklamaktadır), evrensel çözümlerin aranması, böylece yöreselliğin ortadan kalkması; Mies’te görüldüğü gibi sonsuz, farklılaşmamış mekanın elde edilmesi; mevcut teknolojinin mükemmelleştirilmesi ve özellikle toplu üretimin desteklenmesi; akademilerin kurallarına tepki; toplumsal sorunlara ilgi (özellikle konut alanlarıyla ilgili düşüncelerin oluşması); kentin, konut, rekreasyon, iş ve ulaşımdan oluşan dört işleve ayrılması, (Dostoğlu, 1996). Bu nitelikleri ile birlikte insanın hayal gücünü geliştirmeyi amaçlayan Modern Mimari son derece güçlü ve anlamlı bir hareket olarak gelişmiştir. Modern Mimari’nin düşünme ve biçimlendirme anlayışı önce Avrupa’nın daha sonraları da bütün dünyanın ortak biçimi haline dönüşmüştür.

Modern Mimarlık terimi geç 19. ve 20. yy. da ortaya konmuş, temelde tutum ve biçim ortaklığını gösteren ancak alt açılımlarında farklı davranış, akım ve yönelimleri ve

bunların arkasındaki ideolojileri niteleyen bir kavramdır. Modern Mimarlık'ın gelişimine bakıldığında, içerisinde birçok akımın yer aldığı geniş bir yelpaze görülür. Bu çeşitlilik fazla olmasına rağmen en temel düzeyde ortak özellikler bulunmaktadır. Bu özellikleri Tanyeli etik, teknik ve estetik özellikler olarak başlıca üç grupta toplamaktadır.

Modern Mimarlık bir takım etik kaygılar nedeniyle ideolojik yanını güçlendirmiştir. Ancak, temelde yalın çıkış noktalarından hareket edilmiştir. Bu çıkış noktalarından en önemlisi 'çağa karşı duyulan sorumluluk' tur. Her çağda, her toplumun kendi özgül mimarlık anlayışını özgün bir mimarlık üslubunda somutlaştırdığı inancında temellenen bu kavram 19. yy. seçmeci-tarihselci akımlarının yıktığı belirtilen söz konusu ilişkinin bu çağda da geçerli olması gerektiği yargısını oluşturmuştur. Tarihselci mimarlık eğilimlerine karşı çıkan her modernist düşüncenin en sağlam dayanağı 'çağın ruhu', 'çağın üslubu' olmuştur. Çağdaş mimaride geçmişin biçimleriyle oynamaya devam etmek, ciddi bir şekilde eleştirirken tarihe bağımlı ve borçlu olmayan yeni bir mimari dilin oluşturulması gerçeği ahlaki bir zorunluluk olarak önem kazanmıştır. Modernist etiğin bir başka ilkesi ise 'dürüstlük' tür. Bu ilke ise çağın ruhunu yansıtmayan her ürünün çağına dürüst olmamakla suçlanacağını belirtir. Yine bu ilkeyi karşılamayan her türlü ürünün Modern Mimarlık ideolojisine ters düştüğü ise önemle vurgulanmıştır, (Anonim, 1997b).

Modern Mimarlık'ın kapsadığı hemen hemen tüm akımlarda tasarım ve davranış kurallarını belirleyen en büyük ilke etik olmuştur. Etik ilkesinin yönlendirmesiyle gerçeklerini bilim ve teknikten alan 'doğru' tasarımlar oluşturma Modern Mimarlık'ın amacı olmuştur. Buna ek olarak günümüz tarihçilerinin ortaya koyduğu bu sonuç 20. yy.' da başlayan bir durum değil, başlangıcını 18. yy.'da bulduğu söylenen bir durumdur. Modern Mimari ile daha çok göze çarpan bu durum bilim ve teknoloji devriminin 20. yy.'da doruğa çıkması olarak yorumlanmaktadır, (Anonim, 1997b).

Modern Mimari'nin temel problemlerinden bir tanesi de 'mimarları teknolojik gelişme amacına karşı sorumlu tutan' etik kaygıdır. Bu nedenledir ki Modern Mimari'nin öncüleri daima teknolojik yenilikleri ürünlerinde kullanmayı ahlaki bir zorunluluk olarak ele almıştır. Endüstri Çağı'nın oluşturduğu ya da kitlesel üretimini gerçekleştirdiği malzeme ve teknikleri kullanmak böyle bir düşünsel temelden dolayı ön plana çıkmaktadır. Modern Mimarlık tarihinin çağdaş teknolojinin mimarlığa uyarlanmasının tarihi olarak biçimlenişi ve genellikle de böyle yazılışı bundan ötürüdür. Önce dökme demir, sonra çelik, cam, betonarme gibi malzemeler ve ısıtma-havalandırma mekanizmaları gibi

yenilikler Modern Mimari'nin tarihsel sürecinde hep baskın kalan teknik-teknolojik öğelerdir, (Anonim, 1997b).

Modern Mimarlık söyleminde mimarlık, diğer endüstriyel ürünler gibi fonksiyonel bir obje olarak değerlendirilmektedir. Le Corbusier'in ünlü "Bir ev, içinde yaşanacak bir makinedir" cümlesi bu yaklaşımı açık bir şekilde ifade etmektedir.

Le Corbusier, uçakların, buharlı gemilerin ve otomobillerin mekanik kusursuzluklarını işlevlere tam yanıt vermeleriyle belirlenen formların güzelliğinin en yüksek anlatımları olarak övmektedir. Bu modern makinelerin fotoğraflarını Parthenon'un görüntüleriyle yan yana koyarak 20. yy. makinelerinin aynı form zarafetine sahip olduğunu savunmuştur. Le Corbusier otomobil tasarlarırken olduğu gibi bu yapıldığında uygun formun otomatik olarak ortaya çıkacağını iddia etmekteydi, (Roth, 2000). Böylece Le Corbusier teknolojinin mimarideki belirleyiciliğini vurgulayarak, 'makine estetiği' kavramına ağırlık vermiştir. Çağdaş insanın yaratıcı gücünün en yetkin biçimde makinenin saf işlevsel ve saf teknolojik tasarımında somutlaştığı inancına dayanan makine estetiği kavramı en sağlam ve uzun ömürlü modernist görüşlerden biridir. Modern Mimari'nin en büyük düşünürlerinden olan Le Corbusier'in uçak, otomobil, gemi gibi çağdaş teknoloji ürünleri, birer estetik düzey olarak mimarlara sunuşu da yukarıda açıklanan fikrin bir sonucudur. Buradan sonuçla denebilir ki Modern Mimarlık'ın estetik temeli etik-teknik alt yapı üzerine kuruludur.

Mimarlıkta oluşan yeni söylem genel olarak bir biçim dili oluşturmuş ve bunun da makinelere özgü, geometrik, süssüz biçim ile bulunduğu inanmıştır. Gerekli olanın güzelliği, tekniğin kullanımından doğan güzelliği ve bunlardan oluşan estetik istekler bu biçim dilini oluşturan en temel öğelerdir. Bu da sadece çağın amacına, kullanıma en uygun olmasından değil, özellikle herkes tarafından anlaşılmaya en uygun olmasından kaynaklanmaktaydı.

Şekil 5. a) Villa Savoye, Le Corbusier, (Khan, 1998); b) Weissenhof Yerleşmesi, Mies van der Rohe, (URL-8, 2004).

Modern Mimari 19. yy. mimarlık anlayışına bir karşı çıkış olarak geliştiğinden, mimarlık ve onun ifadeleri içerik ve teknolojinin bir ürünü olarak görülmüştür. Bununla birlikte işlevsel yaklaşımı saf, geometrik formlarla çözüme çabası tasarıma ve ifadeye usçu bir yapı kazandırmıştır. Us'a egemenlik sağlamayı amaçlayan Modern Mimarlık sürecinin geçmişi oldukça kesintisiz olarak Rönesans'a gitmektedir. Gerek Rönesans'ın gerekse de modern mimarlığın tasarım anlayışını belirleyen geometri, aslında usun dilidir. Rönesans geometriyi yetkinlik ideali adına benimsemişken Modern Mimarlık işlev adına benimsemiştir. Bu doğrultuda geçmişten yararlanmaksızın yalın biçimlerin kullanımı ve basitleştirme modern akımın felsefesi haline gelmiştir Bu yaklaşımın öncülerinden Loos'un 'süsleme cürümdür'; Van der Rohe'nin 'az çoktur'; Gropius ' sanatçı süslemeyi bırakmalı işleve önem vermeli' şeklindeki görüşleri bu felsefeyi açıklamaktadır, (Akın, 1990, Şentürer, 1995).

Modern hareket her ne kadar ortaya çıkışında toplumsal hareketin varlığını (nüfus artışı, sanayileşme, makineleşme vb.) taşısa ve felsefesinde usçuluk ve işlevciliği getirse de, kuramın oluşumundaki biçim eleştirisi ve yeni bir biçim oluşturma isteği göz ardı edilemez. Wright'ın konut planı tipolojileri, Le Corbusier'in 5 ilkesi, Rohe'nin saf biçim arayışları örneklerinden anlaşılacağı gibi Modern Mimarlık kuramının, doğrudan biçim ve biçimin ifadesi kaygılı bir estetik yaklaşım içinde olduğu ve hatta ondan kaynaklandırıldığı söylenebilir. Bu doğrultuda kullanım, yapım sistemi, strüktür, yapım ve işletme ekonomisi, ölçülebilir, hesaplanabilir nicel belirleyiciler ve bunların tümünden üreyen bir estetik, biçimi belirleyen faktörler olarak göze çarpmaktadır. Çağın rasyonel düşünce tarzı bütünün yeniden kurulması için karmaşık olanı parçalarına ayırıyor, parçaları tek tek inceleyip onun işlevini yerine getirmesi için gerekli koşulları yaratıyor, sonra da o parçanın bütünlükle eklenebilmesi için gerekli uyarlamaları yapıyor ve yeni bütünü bu parçaların

entegrasyonu ile kuruyordu. Entegrasyonu sağlayan öge kentte, ulaşım hatları, ‘zone’lar ve çağdaş kent imajı idi, tek yapıda da akslar ve aks aralarıydı, (Adam, 1984; Şentürer, 1995).

Kent planlama, modernist anlayışın en kapsamlı somutlaşmalarından biri olmuştur. Modernist bakış açısı kenti, toplumsal ve insansal etkinlikleri içermek için örgütlenen bir ‘işlevsel sahne’ olarak gördüğünden ideal kentsel çevrenin sıfırdan başlayarak var edilebileceğini ileri sürmektedir. Bu sav, modernizm tarafından geliştirilen teknoloji mitosuyla bütünleşerek ütopyacı eğilimlerin yeşermesine de uygun bir ortam sağlamıştır, (Anonim, 1997b).

Mies van der Rohe’nin “Bir amaç olarak biçim, her zaman biçimcilikle sonuçlanır. Çünkü bu çaba bir içe değil, bir dışa yöneliktir. Fakat ancak yaşayan bir iç için yaşayan bir dış vardır” sözü ve ‘Biz bir biçim sorununun var olduğunu kabul etmeyi yadsıyoruz’ sözleri de estetiği salt akılcı temeller üzerinde bina etmeyi öngören modernist tutumun bir başka ifadesidir, (Conrads, 1991).

Modern hareketin ana düşünme biçimi olan akılcılık ve ideal kavramı her ne kadar daha üst düzeyde de olsa ve kendinden önceki dönemleri örnek almayı reddetse de öykünme (mimesis) temelli yaratmayı kuramsal ve biçimsel içeriğinde taşımaktadır. Doğa ve evren öykünmesi saf biçimlerin soyutlanması ile yapılır. Bu özellikler de akımın klasik mimarlık anlayışına yaklaşan eğilimini gösterir. Ayrıca ‘bütünlük’ ilkesi, hemen her dönemde mimarinin biçimlendirilmesinde önemli bir estetik norm olarak ortaya konmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, özellikle mekansal bütünlük Modern Mimari’nin biçimlendirilmesinde önemli bir yönlendirici olmuştur. Bütün bunlarla beraber, akılcılık ve işlevden kaynaklanan hakim tasarlama biçimi akımın güzellik arayışı ve estetik anlayışını ortaya koymaktadır, (Şentürer, 1995).

Modern Mimarlık hareketinin ortaya koyduğu geometrik anlayış, gelmiş geçmiş mimarlık yaklaşımlarından daha da soyut bir biçimdedir. Bu hareketin yapılaşma sorununa yaklaşımı basit ve alçak gönüllü yapılaşmaları içermektedir. İçeriğinde sanatın bir istisna olarak yer aldığı, basit, yalın, saf bir oluşum düşünmüştür. Makine estetiğiyle yakın ilişkiler kuran dönemin mimarlık anlayışı böylece herkes tarafından anlaşılabilirliği düşünülen bir konuma getirilmiştir. Ayrıca eski söylemleri kendi biçim diline eklemeyi daha başından reddettiği için, karmaşık bir durum oluşmuştu. Le Corbusier’nin ‘Esprit Nouveau’ su veya Bauhaus ve Loos’un toplumsal düşüncelerinde olduğu gibi, kendi söylemini oluşturma çabaları ise, başlangıçtaki coşkunluğa karşın, ne yazık ki yarım kalmıştır.

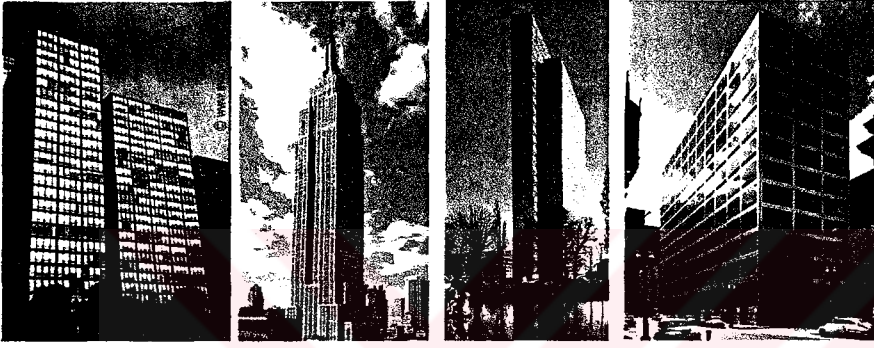
Modern Mimarlık düşüncesinin en temel kabullerinden bir tanesi de yapılı çevre tasarımının belli bir uzmanlık konusu olduğu ve bu konuda özelleşmiş ‘mimar’, ‘plancı’ denilen meslek adamlarınca yürütülmesi zorunluluğudur. Böylece yapılı çevre tasarımında kimlerin yetkili olduğu da tanımlanmış oluyordu. Diğer yandan mimarlık pratiğinin gerek ekonomik gerekse teknolojik olarak bütünleştiği üretim süreci de sanayi üretimiydi. Dolayısıyla Modern Mimarlık Hareketi’nin düşünsel yanı pozitivist rasyonalizm tarafından, pragmatik yanı da sanayi teknolojisi tarafından biçimlendiriliyor ve toplumsal iş bölümünde mimar da yapılı çevrenin üretiminden sorumlu meslek adamı olarak belirleniyordu, (Adam, 1985).

Modern Mimarlık Hareketi ile biçimsel, işlevsel, teknolojik belirlemelerin ötesinde mimarlığın bir zanaat olmaktan çıkıp mesleğe dönüşümü ve bunun örgütsel yapısı da bir kesinlik kazanmıştı. Başka bir deyişle, Modern Mimarlık Hareketi mimarlığın sadece ürününe, ürünün tasarım ve üretim süreçlerine yeni tanımlar getirmekle kalmamış, bu ürünün ve üretim sürecinin mimarlık mesleğinin sorumluluğunda olması gerekliliğini kabul ettirmiş, yapılı çevre üretiminde mimara bir statü sağlamıştır, (Adam, 1984).

Modern Mimarlık hareketinin 1920’lerde tüm mimarlık değerlerindeki gerçekleştirdiği dönüşüm, 1930’lardan sonra teknik ağırlıklı bir mimarlık oluşumuna neden olmuştur. Teknik kullanımlar özellikle toplu konut üretiminde ön plana geçince, modern mimarlığın pürist-rasyonalist kimliği, iklimsel, topografik ve kültürel farklılıkları göz ardı etmiş, her türlü işlev için ayın yapıyı yapma amacını güden bir üsluba dönüşmüştür.

1932 yılında Philip Johnson tarafından ‘Enternasyonel Üslup’(Internationl Style) olarak adlandırılan bu yeni yaklaşım, 1960’ a kadar özellikle de İkinci Dünya Savaşı sonrasında yeniden yapılanma çalışmaları sırasında en uygun metod, olarak benimsenmiştir. Hitchcock’un ortak yönlerini üç grup altında topladığı bu üslup, hacim olarak mimarlık, mimarlıkta açıklık, okunabilirlik ve süslemenin reddi anlayışlarıyla estetik ve toplumsal açılardan fazla irdelenmeden tasarlanmış, sadelik açısından tatminkar, kullanılabilirlik düşüncesi ön plana alınmış yapılar üretilmesine sebep olunmuştur, (Gieselman, 1996). Çevreyle ilişkisi de düşünülmeyen bu yapılar sosyal yaşantıyı bir anlamda prefabrike, düz çatılı, grid sistemli bloklar içine hapsedmiştir. Savaşın izlerini silmeyi, yalnızca fiziksel bir ihtiyaç olan barınma eylemi ile gidermeye çalışmak büyük bir hata olmakla kalmamış, bu şekilde yapılan binalar ve onlarla oluşturulan şehirler insanlar üzerinde psikolojik olumsuzluklara neden olmuştur.

Ancak bu eleştirilerin yanı sıra Modern Mimarlık'ın öncülerinin kayda değer başarılar elde ettiklerini de belirtmek gerekmektedir. Modern üslubun izindeki Behrens, Gropius, Mies ve Le Corbusier, yapı bileşenlerinin yapılmasında endüstriyel işlemin yeni sorunuyla uğraşmış; makine çağını anımsatan malzemeleri ve formları kullanmışlardır. Bir ölçüde mimarlık ve mühendislik arasındaki bağı yeniden kurulmuş ve 20. yy.'ın meydan okumalarını karşılayacak kadar büyük ölçülü ussal bir mimarlığın temeli atılmıştır. Ecole des Beaux-Arts'ın iki taraflı simetrisinden kurtulmuş düz düzlemler ve kesin kübik hacimlerden oluşan bir mimarlık imgesi geliştirilmiştir, (Roth, 2000).

Şekil 6. a) Lake Shore Drive Apartmanları, Mies van der Rohe, (URL-9, 2004); b) Empire State Binası, Lamb and Harmon, c) Phoenix-Rheinrohr Yönetim Merkezi, Helmut Hentrich, Hubert Petschnigg, d) Equitable Life Sigorta Binası, Pietro Belluschi (Khan, 1998).

Mimarlıkta Modernizm eleştirisinin önemli dayanaklarından biri indirgemeci işlevsellik ise, diğeri soyut geometrik biçimlere dayanan tasarım anlayışıdır. Tarihten alınmış olsun olmasın her türlü bezemeyi yadsıyan bu anlayışın, iletişimi olanaksız kıldığı ve yapıları anlamak için hiçbir ipucu vermediği söylenmektedir. Akın, özellikle modern yapıların tek tük ortaya çıktığı erken dönemde, ne çatısı çatıya, ne penceresi pencereye benzeyen, ne silme ve sövesi ne de simetri ve bezemesi bulunan beyaz yapıların alışılmadık kitle biçimlenişleriyle insanları epeyce şaşırtmış olduğunu söylemektedir, (Akın, 1990).

Biçimi ve mekansal ilişkileri kendi somut varoluşundan soyutlayıp, tek bakış açısına göre iki boyutlu bir düzleme aktaran Modern Mimarlık perspektifi aslında fiziksel gerçekliği saf geometriye dönüştürmeyi hedeflemiştir. Ancak sonuçta üzücü ve ironik bir biçimde, billur gibi bir mimari saflık ve toplumsal bilinç arayışında olan modern hareket

tarafтары yalnızca bir başka üslubun mağrur yandaşlarına dönüşmüşlerdir, (Akın, 1990; Roth, 2000).

Modern Mimarlık söylemi, Protestan İncil öğretisinden, tüm yapı malzemelerinin ve yöntemlerinin tamamen oldukları gibi ifade edilmesini gerektiren mimari hakikat ve dürüstlük fikrini almışlar, sıhhi tesisat işlerini gururla sergilemişler ve çıplak elektrik ampullerini kübik beyaz odaların ortalarına asmışlardır. Bu kaynaktan, aydınlanmamışlara kelamın hakikatini ulaştırma arzusu da alınmıştır; bu nedenle Modern Mimarlık hareketi ve onu şekillendiren Batılı kültürel değerler dünyanın her yerine ihraç edilmiştir; bu yeni mimarlığın yerel iklim koşullarına ve toplumsal kurumlara uygun olup olmadığı hiç dikkate alınmamıştır. Gropius, ‘genel olarak, yaşamın gereklilikleri insanların çoğu için aynıdır’ diye yazdığındaki Avrupalı üst-orta-sınıf ırkçılığını açığa vuruyordu. Bu yaklaşım, 1920’lerde konut sağladığı Alman işçileri düşünülünce özünde doğru olabilir, ama Uluslararası Modernizm’in taraftarları bu felsefeyi Pakistan, Yemen, Kenya ve İran gibi yerlerde uygulayarak çölleri cam kaplama gökdelenlerle doldurmuşlardır. Le Corbusier’in gururla dile getirdiği ‘bütün uluslar ve iklimler için tek yapı’ tasarısı modernistlerin sonraki nesli tarafından hayata geçirilmiştir. Aslında üçüncü dünya ülkeleri de uluslararası siyasal arenada statü kazanmalarının kanıtı olarak gördükleri için, bu ‘yabancı’ mimarlığın armağanlarını büyük bir şevkle kabul etmişlerdir, (Roth, 2000).

Modern Mimarlık, dikkat çeken yalınlığına ve güzelliğine rağmen birkaç temel yanlış üzerine kurulmuştur. Bunlardan en yaygın olanı mimaride işlevin yalın olduğu ve dolayısıyla endüstriyel tasarımda olduğu gibi işlevin kolayca çözümlenebileceği düşüncesiydi. Belirsizlik, sürpriz ve haz mimariyle ilgisiz oldukları gerekçesiyle dışlanmıştı.

Teknolojiye olan kayıtsız şartsız inançlarından dolayı 20. yy.’ın ortasında mimarlar bir yapının iklim ya da çevre koşullarıyla ilgisini kendilerine sorun etmemişlerdir. Bir yapı çok sıcak ya da çok soğuksa bu sorun bir soğutma ya da ısıtma ekipmanı ile çözülebilirdi. Yeni bir yapı malzemesi gerekirse yapı malzemeleri endüstrisi bu gereksinimi karşılamaya hazırды. Ancak iyi kapitalistler olarak bu satıcılar güvenli, dayanıklı ve sağlam malzemeler üretmekten çok pazarlarını genişletmekle ilgileniyorlardı, (Roth, 2000).

İlk yıllarda Modern Mimari’nin itici gücü toplumsal yararcılık, yani en yüksek sayıda insan için en destekleyici ve sağlıklı çevreyi saptamaktı. Ancak yeni mimarlık artık içinde yaşayanlara kendisini bir ceza gibi zorla kabul ettirmekteydi. Modern mimarlığı başlangıçta var eden saf mimarlık ve toplumsal kaygı içinde bir şeyler yanlış gitmişti.

İlk modernistler bir tür ters yüz edilmiş Sosyal Darwinizm'e inanıyorlardı. Çevre değiştirilirse, Ortaçağdan miras kalan sağlıklı konut yığınları ve sıkışık caddeler kaldırılıp yerlerine düzgün sıralar halinde ussal olarak düzenlenmiş, ıslıl ıslıl parlayan konut blokları kurulursa suç ve yoksulluğun son bulacağını düşünüyorlardı. Le Corbusier'in söylediği gibi, eğer böylesi ışıyan kentler inşa edilmezse, kaçınılmaz seçenek devrimdi, (Roth, 2000).

Modern Mimari'yi anlamlı kılan başlangıç söylemlerinin 1930'lardan sonra da sürmesi, yaşam pratiğinin mimarlıkla bütünleşememesi sonucunu getirmiştir. Bunun nedenleri arasında radikal avangardlıkla kitlelerin uyuşamaması ve özgürleştirici aydınlanmayı durduran politik yönlendirme gibi pek çok etken sayılabilir. Ancak, geometrik biçimlenmeyi temel bir belirleyici olarak gören anlayışın da, mimarlıkta modernizmin bu kadar kötü bir imaj kazanmasındaki rolü azımsanmayacak kadar fazladır, (Akın, 1990).

Modern Mimarlık'ın ortak bir program halini alan yapılaşma ilkelerinin yaygın olarak kullanımı İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen savaş sonrası dönemine, somut olarak 1947 'ye kadar sürmüştür. İnşaat sektörünün darboğaza girdiği savaş dönemi mimar ve plancılara bazı kavramları yeniden gözden geçirme fırsatı vermişti. Bu değerlendirme de 1947 yılında düzenlenen altıncı kongreye yansımıştır. Bu kongrede işlevsel kentin soyut sterilliği eleştirilmiş ve sosyo-psikolojik gereksinimler vurgulanarak CIAM'ın amacı, insanın manevi ve maddi ihtiyaçlarını tatmin edecek bir fiziksel çevrenin yaratılması için çalışmak olarak belirtilmiştir, (Frampton, 1985). Bu bakış açısının sonucu olarak da Team 10 grubu kurulmuştur.

Modern Mimarlık'ın prensiplerine ilk bilinçli eleştiriyi getiren Team 10 grubu (Aldo van Eyck, Alison ve Peter Smithson, Jacob Bakema, Georges Candilis) 1930'lardaki Modern Mimarlık'ın temel yaklaşımlarının yetersiz kaldığı noktaları geliştirmeyi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında mimarlık ve kent sorunlarına daha iyi çözümler bulmayı hedeflemekteydiler. Team 10 kendi tavrını oluştururken Modernist yaklaşımları esas kaynak almakta ve onları eleştirerek yeniden tanımlamaktadır. Bu tanımlama evrensellik yerine kişilik, mekan yerine yer, zaman yerine durum, yaşama-eğlenme-çalışma-ulaşım gibi işlevlere göre zonlara ayrılan kent anlayışı yerine ev-sokak-mahalle-kent gibi toplu yaşamın hiyerarşik öğelerini ön plana çıkararak, insan ilişkilerini kurmaya çalışan bir yaklaşım olarak özetlenebilir. Team 10 grubunun faaliyetlerini, modern mimarlığın ön koşullarının haklılığını ortaya koymaya çabalayan, onun mimara yüklediği, her ölçekte

sorun çözüme yükümlülüğünü daha da arttırmayı amaçlayan reformist bir hareket olduğu söylenebilir. Ancak Team 10 Grubunun toplumsal yaşam hakkındaki incelemeleri genel ölçekte kalmış ve sağlıklı tasarım önerilerine yeterli bir temel oluşturamamıştır, (Dostoğlu, 1984; Dostoğlu,1995; Dostoğlu, 1996).

Avrupa'da Team 10 grubunun başlattığı eleştiri Amerika'da Louis Kahn tarafından sürdürülmüştür. Meslek yaşamının başlarında Modern Mimarlık ilkelerinden esinlenen projeler yapan Kahn, 1940'ların sonundan itibaren mimari çizgisini belirginleştirerek Uluslararası Stil geleneğini dışlamış, anıtsal geometrik formlar ve soyut bir sembolizm içeren bir yaklaşımı benimsemiştir. Form-tasarım ilişkisini, hizmet eden ve edilen mekanlar ayrımını geliştiren Kahn özellikle İtalyan mimarlar Botta ve Rossi'yi etkilemiştir, (Dostoğlu, 1991; Dostoğlu, 1996).

Burada vurgulanması gereken modern ve modern sonrası mimarlık yaklaşımları arasındaki ilk kapsamlı eleştirinin Team 10 ve Kahn tarafından yapılmış olduğudur. Daha sonraki dönemlerdeki eleştiriler Postmodernizm adı altında farklı şekillerde gerçekleştirilmiştir.

1950'lerden sonra, 20. yy. başının denemeci çizgisinden sıyrılan Modern Mimarlık kendi üzerinde fazla teori üretmeyince, çok basit, derinliği olmayan bir olgu olarak anlaşılmış ve yüzyıl başındaki düşüncesinden farklı bir yola sapmıştır. Modern Mimari'nin öncülerine ait binaların taklitlerinin dünyanın her yerinde yayılması: estetik, ruhsal ve toplumsal açılardan olumsuz, birbirinden ayırt edilemeyen çevreler oluşturması bakımından eleştirilmeye başlanmıştır. Her ne kadar kuramcılarının insanın ruhsal yapısını, toplumsal boyutu ve mimarının anlamsal ifadesini reddetmediklerini ifade etmiş olsalar da Aydınlanma bu yönde yaygınlaşan Modern Mimarlık ürünlerinin hem profesyoneller hem de kullanıcılar tarafından yoğun olarak eleştiriliği ifade etmektedir, (Şentürer, 1995).

Modern Mimarlık söylemi ortaya çıktığı ilk yıllarda Beaux Arts'ın şu özelliklerini lanetliyordu: Tarih repertuarından aldığı motiflerle süslü cepheleri, iki boyutlu ve simetrik 'kompozisyon' anlayışı, uçuk tonlarda suluboya cephe-kesit resimleri ve tüm bunların altında yatan elitist, aristokratik konumu... Modern Mimari'nin son yıllarda geldiği durum ise benzer bir şekilde eleştiriliyordu. Tarihi hiçe sayan tutumu, monoton cepheleri, 'asimetrik denge' ile kurulu şematik planları ve başarıya ulaşmamış toplumsal idealizmi... Modernist söylem akademik geleneğin, işlev ve ekonomiyi hiçe sayan stilci, kuralcı bir 'kağıt mimarisi'nden başka bir şey olmadığı savunurken kendisinin işlevsellik adı altında

düpedüz bir başka stil oluşturduğu ve bu stilin kötü uygulamacılar elinde bir 'diyagram mimarisi'ne dönüşmesi yoğun bir eleştiri almaktaydı, (Balamir, 1985).

Genelleşmiş Modern Mimarlık kurallarının geçerliliğini yitirmesi ve toplumun sosyal ve kültürel anlamda bir değişim geçirmesi eşzamanlı olmuştur. Buna ek olarak bireylerin alışkanlık, eğilim ve istekleri, modernizmin öngördüğü insan-yapı ilişkisi ile örtüşmeyince modernizmin çabaları yetersiz kalmış ve bazı tarihçilerin Modern Mimarinin sonunu 15 Temmuz 1972 öğleden sonra, saat 15.32'de St. Louis Pruitt Igoe konutlarının dinamitlenmesi olarak simgeleştirilmiştir, (Jencks, 1981).

Özetle, 20. yy. başındaki gelişmeler ışığında, 19. yy.'ın seçmeci tavırlarına karşı bir tepki olarak doğan Modern Mimarlık akılcı ve işlevselci bir yaklaşım üzerine kurulmuştu. Her mimari nesnenin kendi dönemini vurgulamasının gerekliliği, makineleşmiş, yalın, saf, basit bir mimarinin uygulanması 'Modern Mimari' nin en temel kabullerini oluşturmuştur. Ancak II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan tutum, birbirine benzeyen ve kolayca taklit edilebilen statik ve tümdengelimci bir çizgi oluşturmuş ve yoğun eleştiriler almıştır. İlk eleştirilerin yer aldığı 1947 senesinden 1966'da Venturi'nin 'Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki' adlı kitabının ağır modernizm eleştirisine kadar geçen sürede 'Modern Mimarlık' kendi eleştirisini yapmış, toplumsal gelişmeleri ve bireylerin ihtiyaçlarını analiz etmeye çalışmıştır. 1960'lar ile birlikte ise Modern Mimarlık'ın ileri sürdüğü düşüncelere karşı çıkan Postmodern Mimarlık, modern toplumu kavramadaki eksiklikleri karşısında Modernizm'e alternatif olma iddiası ile mimarlık gündemine yerleşmiştir.

2.1.4. Postmodernizm

Modern sonrası yaklaşımlardan biri olarak nitelendirilen ve 20. yy.'ın son çeyreğinde hakim olan Postmodernizm, modern karşıtı olarak tarihte yerini aldığı günden bu yana çeşitli çevrelerce değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlamalar, Postmodernizm'in kendi ilkelerini ortaya koymaya başladığı 1970'lerden günümüze kadar farklılıklar içermektedir.

Huyssen, 'Postmoderni Haritalandırmak' adlı makalesinde, Postmodernizm'in ilk olarak 1960'larda Leslie Fiedler ve Ihab Hassan gibi, postmodern edebiyatın ne olduğuna ilişkin oldukça farklı görüşleri olan edebiyat eleştirmenleri tarafından kullanıldığını; terimin önce mimarlığı, sonra dans, tiyatro, resim, film ve müziği kapsayarak daha yaygın bir geçerlilik kazanmasının 1970'lerin ilk yıllarını bulduğunu ifade etmektedir. (Huyssen,

2000).

1960-1970 yılları arasında Postmodernizm, kendini henüz modernizmin etkisinden kurtaramadığı bir dönem yaşamıştır. Modernizmin toplumsal düzenlemeleri ön plana çıkarttığı, bu uğurda yaratıcılığı ve insan kişiliğini ikinci plana ittiği ve insanı savunmasız hale getirdiği suçlamaları Postmodernizmi her şeyden önce modernizmi şiddetle reddetmek konumuna sokmuştur. Bu tepkiler özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde yeni toplumsal hareketleri başlatmış; Avrupa ülkelerine yerleşmesi ise 1970'leri bulmuştur. 1970-1980 arası dönemi, Postmodernizm'in başkaldırı duygusunu yenerek, kendi ilkelerini oluşturmaya çalıştığı dönem olarak adlandırmak mümkündür. Özellikle mimarlık alanında somut eserlerin ortaya konması, Postmodernizmin en parlak ve felsefesini en iyi ortaya koyduğu yılların bu seneler olduğunu ifade etmektedir. Mimarlığın yanı sıra, Bell, Kristeva, Baudrillard, Lyotard, Derrida ve Foucault gibi toplumbilimcilerin Postmodernizm kültürel oluşumu üzerine teorileri, bu yıllardaki gelişmeleri esas almış ve yapılan toplum analizleri, Postmodernizm temel felsefesini ortaya koymayı amaçlamıştır, (Kocagil, 1999).

Lyotard postmodern toplumu tanımlamak için bir çerçeve önermemekle birlikte, Postmodernizmi gelişme halinde olup, bu hali süreklilik gösteren bir modernizm olarak tanımlamakta; postmodernin, modernin içersinde sunulamayamı sunduğunu savunmaktadır. O'na göre Postmodern, modernin içinde görülemez, bizzat gösterimin kendinde öne çıkarandır; uygun formların tesellisi ile imkansızın nostaljisini hep birlikte yaşamaya elveren beğeni konsensusunu reddedendir; yeni gösterimleri, tadını çıkarmak için değil, ama gösterilemez var olduğunu daha iyi hissettirmek için araştırandır. Ayrıca Lyotard, postmodernin gelecek (Post) zamanın geçmişi (Modo) paradoksuyla anlaşılması gerektiğini belirtmektedir, (Lyotard, 1994).

Jameson ise Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantığı adlı makalesinde, Postmodern Kültür'ün oluşumunu ve vardığı boyutların sınırını açıklamaya çalışmaktadır. Postmodernizmi, yeni tip bir kapitalist toplumun oluşturduğu mantık dizisi olarak da ifade eden Jameson, kültürel değişmelerin sonucu ortaya çıkan tüketim toplumunun hiçbir toplumda olmayacak kadar yoğun gösterge ve imajlarla dolup taşıdığı öne sürerken, yeni yaratılan kültürün modernizmin yüksek kültürü karşısında, eleştirel teorinin yarattığı ayrımı silerek yeni bir boyut kazandığını savunmaktadır, (Jameson, 1994).

Stauth ve Turner, Jameson'un Postmodernizm anlayışını yorumlarken, Jameson'un

1960'lara tariheddiği Postmodernizm'in başlangıcını, Jameson'ın geç kapitalizm içinde yeni bir toplumsal düzenin ortaya çıkışına yaptığı göndermenin sebeplerine bağlarlar. Bu sebepleri ise sömürgecilik biçimlerinin, yeşil devrimin, bilgisayarlaşan enformasyon sisteminin ortaya çıkışı ve yerküresel bir siyaset sisteminin gelişmesi olarak özetlemek mümkündür. (Stauth ve Turner, 2000).

Postmodern söylemde gerçek ve düşünce birbirine karışmıştır. Postmodernist sistemler, temelde insan kontrolünden bağımsız, kendi kendine refere eden ve bunu yaparken karşıtlıklarını da içeren bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. "Kitsch" olgusuna meşruluk kazandıran bu anlayış genel olarak, yüksek kültür ve pop kültürü ve sanatla yaşam arasındaki eski sınırların aşılması, eski merkezi kimliğin dağıtılması olarak da yorumlanmaktadır. Bunun yanı sıra "sanat ve gündelik yaşam arasındaki sınırın yok edilmesi, yüksek sanat ve kitle kültürü/popüler kültür arasındaki ayrımın çökmesi, üslupçu keyfilik ve kodların oyuncu bir biçimde harmanlanması" şeklindeki ifadeler Postmodernizm'i tanımlamaktadır, (Sağocak, 2001).

Postmodernizmin en çok tartışıldığı alanların başında mimarlık gelmektedir. Bunun temel nedeni de, mimarların postmodern olarak nitelendirilen somut ürünler, yapılar ortaya koymalarıdır. 'Ayrıcalıklı bir estetik dil' olarak mimarlık belki de Jameson'ın ileri sürdüğü gibi, 'Geç-Kapitalizm ile Postmodern deneyim arasında en dolaysız ilişki'nin gösterilmesini sağladığı için Postmodernizm tartışmasında bu kadar öne çıkmaktadır. Buna, Postmodernizm'in de zaten, temel olarak bir mekan estetiği, yeni bir görsellik estetiği olduğu iddiası da eklenebilir, (Zeka, 1994).

Postmodern Mimarlık, Modern Mimarlık gibi dünyadaki ekonomik, teknolojik, sosyo-kültürel değişimler paralelinde gelişmiştir. 1960'lar sonrasında yaşanan endüstriyel değişimler, enerji krizi, enformasyonda gelişmeler, savaş karşıtı hareketler, gençlik olayları sanat ve mimarlıkta da etkisini göstermiştir. Benzer bir mantıkla, geç dönem kapitalizminin, tüketim toplumu kültürlerinin sınırsız serbestliğini ön plana çıkaran, önce Hippilerin sonra Yuppilerin yaşam felsefesinde somutlaşan yaklaşımı içinde, mimarlık, Güzer'in de belirttiği gibi, sanatın değer sistemleri yerine yapının tüketim değerini artıran ve herhangi bir tüketim malında kullanılan pazarlama tekniklerinin geliştirilmesi olarak algılanmaya başlanmıştır, (Zeka, 1994; Dostoğlu, 1995).

Modern Mimarlık söylemi bilimin ışığında, rasyoneli ve evrenseli egemen kılma amacıyla ortaya çıkmıştı. Ancak söz konusu sorunları çözümlemede düştüğü başarısızlıklar, kaçınılmaz olarak bir eleştiri ortamının doğmasına neden olmuştur. 1975

XII UIA Kongresinde ‘Modern Mimarlık hareketinin, işlev kavramının niteliği ve yorumlanışındaki çeşitlilik nedeniyle çağımız mimarisinde olumsuz etkiler yaptığı’ öne sürülmüş ve giderek ‘işlevciliğin en önde gelen biçimlendirme ilkesi olduğu ve bu nedenle 40 yıldan beri makineleşmiş bir mimari yapıldığından’ yakınılmıştır. Bu eleştirilerle 1960’lardan itibaren modern hareketin temel anlayışı akılcılıktan ve işlevcilikten farklılaşmaya başlamış; özellikle boyutsal açıdan "insanı merkez alan", binaların kütle ve mekan biçimlerinde geçmişi de inceleyen yeni arayışlara, binalara karakter, özgünlük kazandırma çabalarına girişilmiştir, (Erkman, 1982; Şentürer, 1995). Modern sonrası ortaya çıkan bu mimari görünümeler Postmodernizm ortak adı altında modernizmin sahiplendiği bilimsel rasyonalizme ve evrensellik ilkesine de karşı çıkmaktadırlar. Bu dönemde bir işlev ve anlam uğruna biçim almış çoğu geleneksel yapı elemanlarının, amacı dışında kullanılması neredeyse yeni bir eklektik dönemin ortaya çıkışına neden olmuştur. Demokratikleşme ve modern düşüncenin evrenselliğinden kurtulma çabaları her istediğini yapma hakkını kendinde bulan özgürlükçü bir toplum ve mimarlık yaratmıştır. Yani mimarlıkta işlevin yerini artık bireysel bir niteliği olan anlam almıştır. Giedion ortaya çıkan bu durumu bir çeşit zengin çocuğu mimarisi olarak nitелеmekte ve problemlere zengin çocuklarının hayata baktıkları gibi bakan, bir heyecandan ötekine sıçrayan ve her şeyden çabucak bıkan anlayışıyla bu mimariyi eleştirmektedir, (Giedion, 1965).

Jencks Postmodernizm’i, modern gramer içinde eskiyle kurulan bağ olarak tanımlamakta ve her motif, format ve tipolojik referansa post-modern gözüyle bakmamaktadır. Jencks Postmodernizm’in radikal ve rasyonel seçmecilik anlayışını savunmakta ve Postmodernizm’in doğrudan revivalizmden farkını tarihsellik; yeni yöreselcilikten farkını da bağlamsallık olarak belirtmektedir. Jencks Modern Mimarlık’taki homojen mekan anlayışından farklı olarak postmodern mimarların muallak, şaşırtmalı, karmaşık, bol doku ve renk barındıran, ancak her şeye karşın kartezyen olan mekan anlayışlarını bütünlemektense, parçalamaya yönelik çalışmalarındaki heyecan mantığını kısaca çelişkilerin birliğini arayan ve hatta gerekmedikçe aramayan tutumlarını anlatmaktadır, (Gür, 1984). Yine Jencks’e göre, Postmodernizm ile çoğulculuğun kapısı açılmış, tarih, gelenek, retorik, ikonografi, renk, konvansiyon, heykel hatta o pek çok korkulan süsleme içeri alınmıştır, (Jencks, 1987).

Postmodernizm’in en doğru tanımı ‘modernizmin yasakladıklarının yasallaştırılması eylemi’ biçiminde yapılabilir. Postmodernistler biçimin nedensizliğine inanırlar. Yani

Postmodern Mimari biçimlerin düzenlenişi açısından, somut işlevsel gerekçeler bulmak zorunda değildir.

Postmodernist anlayışta, modernist anti-tarihselliğe karşı tarihsel ve kültürel referansların yeniden önem kazandığını, bilimsel ve ütopyik geleceğin kenti düşüncesine karşı, geleneksel kentin, tipolojik ve morfolojik çözümlerinin vurgulandığını, mimarlığa modernizmin yüklediği 'her şeyi çözücü' rol yerine sınırlarını tanıyan ve çoğu kez mimarlığın özerkliği düşüncesinden hareketle yeni bir formalizme düşen tavırların yayıldığı, hatta eleştirildiği görülmektedir, (Dostoğlu, 1984).

1966 yılı Modern Mimarlık'ın eleştirisi için bir dönüm noktasıdır. Robert Venturi'nin 'Mimarlıkta Karmaşa ve Çelişki' adlı kitabının Amerika'da, Aldo Rossi'nin 'The Architecture of the City' adlı kitabının İtalya'da 1966 yılında yayınlanmasıyla mimarlık söyleminde yeni bir çığır açılmıştır. Ancak daha önceki eleştirilerden farklı olarak, Venturi'nin tasarımda birden fazla anlama referans verilmesini savunan yaklaşımı, Rossi'nin ise toplumun belleğinde yer alan tiplerin yeniden yorumunu içeren, kalıcı formların zaman içinde yeni kullanımlara ve yeni anlamlara yol açabileceği düşüncesi mimarlık söyleminde 'Postmodernizm' olarak bilinen yaklaşımın temellerini atmışlardır. Ancak, bu kitaplarda 'Postmodern' sıfatı kullanılmamış, Modern Mimarlık'a alternatif olabilecek yaklaşımlardan söz edilmiştir, (Dostoğlu, 1995).

Modernizm'in tüm uygulama ve ideallerine sırt çevirmiş olan Postmodernizm, 'her şey olur' sloganı ile, tam bir serbestliğe ve eklektisizm'e varan bir mimari tarz sergilemiştir. 'Tarihin içeri alınması' ilkesi, 'her şeyin geçerli olduğu ilkesi ile birleşince postmodern yapılar, tarihten alınmış bir ilkeler ve simgeler repertuarı olarak eleştirilmeye başlamışlardır. Buna karşılık postmodern mimarlar da yapıtlarını zenginleştirebilmek için kurallarla oynayarak yeni bir yaratı tarzı oluşturmaya çabaladıklarını söyleyerek kendilerini savunmuşlardır.' Bu dönemde, çelişkili ve karşıt öğeler yan yana kullanılarak şaşırtıcılık elde edilmiş, soyut düşünceler yerine, insanların zevki ve duyarlılığını esas alan çalışmalar sergilenmiştir. Sıradan olandan, karmaşadan, hatta 'kitsch' den (gündelik hayatın görünümünden) korku duymayan bir rahatlık söz konusu olmuştur. Postmodern Mimari, kısacası, Modernizm'in 'ya öyle ya böyle' katılığına karşı, 'hem öyle-hem böyle' mantığını, çoğulcu bir ahlak anlayışını savunan bir mimari, Pop-Art dünyasını çağrıştıran, farklılaştırılmış bir bildiğin garip ve açıklayıcı gücüne inanan, sıradan olanı stilistik olarak zenginleştirme üzerine kurulu bir mimari olarak karşımıza çıkmaktadır, (Zeka, 1994).

Simgelerle donatılmış tüm ortaçağ şehirlerinde olduğu gibi, postmodern şehir de, simge ve ikonlara sonsuz saygı beslemiştir. Hatta Venturi'nin 'Las Vegas'tan Öğrenmek' adlı yapıtında olduğu gibi, yol kenarındaki ticari mimarlığın ikonografisinden, büyük reklam panolarından, tabelalardan, neonlardan yararlanılması; ayrıca bu simgelerin benimsenmesi ve sevilmesi önerilmektedir. Bu yönü ile de, tarihselcilik ya da tarihi talan etme suçlamasına bir de popülistik (çoğulculuk) suçlaması eklenmiş olsa da genelde, popüler kültüre kirlenme olarak modernist perspektifin de, eski etkinliğini yitirmiş durumda olduğunu unutmamak gereklidir. Çift anlamları ve işlevleri ortaya çıkaran bir mimari felsefenin oluşmasının yanı sıra Umberto Eco gibi yazarlar, Postmodernizm'in, ironi ve eğlence üzerine kurulu bir maniyerizm olduğuna inanmıştır. Ayrıca tarihten bir takım alıntılar yapıp, eserlerine bir takım kültür parçaları serpiştirme arzusunun ve bu 'istediğini yap' tavrının, Amerika'nın, Avrupa'nın kültürel hamiliğinden kurtulmak arzusundan kaynaklandığı da sıkça yinelenen bir yorum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yorumlara Postmodernizm'i, uluslararası rantıye gruplarının doğuşunun ve ABD'deki mali aşırı birikimin kültürel uzantısı olduğu yolunda tezleri de eklemek gerekir. Lyotard da Postmodern Mimari'de görülen eklektisizmin, çağın değil, piyasanın ruhunu yansıttığını söyleyenlerden biridir. Söz konusu mimarların, böylelikle Bauhaus projesinden yakayı sıyırmaya çalıştıklarını ileri süren Lyotard, 'tekrar'a düşüldüğü görüşünü savunmaktadır, (Zeka, 1994).

Postmodernizm de Modern Mimarlık gibi çok-bileşenli çok-yönelimli bir davranışlar ve ürünler toplamı oluşturmaktadır. Postmodern Mimari tarihin bir formlar deposu olmasını da beraberinde getiren ve modern mimarlığa karşı çıkmaktan başka ortak noktası olmayan bir tutum ortaya koymuştur. Zeka'nın da belirttiği gibi , Postmodernizm 'heterojenlik çokseslilik, bölünmüşlük kadar, bunların beraberinde getireceği yanlış çıkarsamaları yanılgıları da olumlayan, hatta meşruluk zemini olarak gören bir tavır olarak tanımlanabilir. Bu çoğulcu yapı içinde, her biri içinde farklı görüşleri barındıran ancak belli ana ilkeler çerçevesinde belirginleşen iki ana genel yaklaşım postmodern mimarlığı tanımlamaktadır; Bunlar Eklektik-Popülist Yaklaşım ve Yeni-Klasikçi Yaklaşım'dır.

Eklektik-Popülist Yaklaşım: Bu yaklaşım Amerika kaynaklı olup, kuramını Venturi ve Jencks oluşturmuştur. Bu tavır Graves, Venturi, Stern gibi mimarların uyguladığı her şeyin kabul edildiği eklektik, popülist bir tavidir. Jane Jacobs'un 'The Death and Life of Great American Cities' adlı kitabında kentte canlılık, çeşitlilik ve ekonomik zenginlik sağlayabilmek için birden fazla fonksiyon ve çok amaçlı kullanım, alçak bloklar, eski ve

yeni binaların karışımı ve yeterli insan yoğunluğu gibi koşulların yerine getirilmesi gerektiğini savunulmuş ve bu bağlamda Eklektik-Popülist Yaklaşım'ın oluşumu üzerinde etkili olmuştur. İlk kez Venturi'nin 1966 yılında yayınlanan 'Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki' adlı kitabında belirginleşen bu tavrın ilkeleri; netlik, kesinlik ve çelişkisizlik yerine karmaşıklık, belirsizlik ve çelişkileri yansıtan bir mimarlık, mükemmellik yerine sıradanlık, açık seçiklik yerine birden fazla anlamla yüklülük, tarihten alıntılar sembolik öğeleri kullanılması, binalarda iç dış ayrımının vurgulanması şeklinde özetlenebilir, (Venturi, 1991; Dostoğlu, 1995). Bu ilkeler Venturi'nin projelerine açık bir şekilde yansımaktadır. Venturi, pop-art ve kolaj çalışmalarından esinlenerek geliştirdiği projelerinde yöresel, ticari değerlere ve önemli sanat ve mimarlık yapıtlarına aynı anda referanslar vererek bunları birden fazla anlamaya yol açacak biçimde kullanılmıştır. Venturi, oldukça farklı nitelikteki bu elemanları yeni bir bütün içinde ele alırken Gestalt psikolojisinden etkilenmiştir. Gerçekten de Gestalt psikolojisi bir bütünü o bütünü oluşturan parçalarının toplamından farklı bir anlamı olabileceğini ve bütünü parçalarının o bütünlü ve birbirleriyle olan ilişkileri nedeniyle değişik şekillerde anlaşılabilceğini vurgulamasıyla, Venturi'nin stillerin ve anlamların kolajını içeren, alışılmışı alışılmamış biçimde kullanan yaklaşımına teorik bir zemin teşkil etmektedir, (Dostoğlu, 1995).

Şekil 7. a) Piazza d'Italia, Charles Moore, (URL-10, 2004); b) Vanna Venturi Evi, Robert Venturi, (URL-11, 2004).

Ayrıca Venturi, mekan, strüktür ve programdan oluşan mimari sistemlerin egemen bir sembolik formun baskısı altında ele alındığı 'örnek' biçimli binalara alternatif olarak mekan ve strüktür sistemlerinin programın servisinde olduğu ve süslemenin bunlardan bağımsız olarak yüzeyde uygulandığı 'süslenmiş kulübe'yi tercih ettiğini belirtmiştir. Mimarın tasarladıkları dışında oluşan çevreyi ve popülist kültür öğelerini yücelterek,

tasarladıkları binalarda ticari işaretler, reklam panoları, harfler ve iki boyutu imajlar gibi evrensel olmayan semboller kullanmışlardır. Önceleri ticari yöreselliğe önem veren Venturi daha sonra ticari niteliği bir yana bırakarak halk geleneklerini ön plana çıkarmıştır, (Dostoğlu, 1991; Dostoğlu, 1995).

Charles Jencks de aynı doğrultuda tarihsel formlardan yapılacak alıntıların arzuya göre, istenilen ölçek ve malzemede kullanılabileceğini vurgulamaktadır. O'na göre bu yaklaşım daha demokratik, her çeşit zevke ve kültür düzeyine hitap etmeyi amaçlayan bir tavidir. Kurullarla oynamanın araçlarını ise şaşkınlık, paradoks, çelişkili/karşıt öğelerin yan yana kullanılması, duvar yüzeylerinin alışılmamış biçimlerde delinmesi, boşluklar, havada uçan kemer taşları, hiçbir şey taşımayan kolonlar olarak örneklemektedir, (Dostoğlu, 1985).

Bu yaklaşımda modernizmin 'ya o, ya bu' mantığına karşı 'hem o hem bu' mantığı egemen olmuş, farklı biçimlerde okunabilen, şaşkırtan, gerilim yaratan öğeler önem kazanmış; örneğin bir yapının kolayca tanımlanabilen bir geometriye oturmuyuşu, bir cephenin kesin bir simetri veya asimetride olmaması, öğelerin çift anlamlı, çift işlevli oluşu, ya da oranlarının çarpıtılması, kimi yerlerde yalancı öğelerin kullanılması vurgulanmış, mimar kahraman kurtarıcı rolünden sıyrılarak sıradan olanı hatta 'kitsch'i benimseyebilmiştir, (Keskin, 1984). Bu yaklaşımın uygulayıcıları böyle bir tavır sergilemelerinin nedenini ise şu şekilde açıklamaktadırlar: "Saf mimarlık aracılığı ile kahramanca iletişimin ne zamanı ne de yeri. Her ortamın kendi zamanı vardır. Günümüzün her şeyi açık seçik söyleyen çevresel bildirimleri ise- kentsel, tecimsel ya da konuta ilişkin ancak daha arı simgesel, belki daha az durağan ve çevremizin ölçeğine daha uyarlanabilir ortamlardan doğacaktır. Yol kıyısındaki tecimsel mimarlığın ikonografisi ve karmaşık araçları yol gösterici olacaktır, tabii eğer bakarsak", (Venturi, 1984).

Yeni-Klasikçi Yaklaşım: İtalya kaynaklı olup Taffuri ve Teyssot tarafından geliştirilen bu yaklaşım Porphyrios, L. Krier, ve Rossi tarafından kullanılmıştır. Kevin Lynch'in 1960'da yayınlanan 'The Image of the City' adlı kitabında vurgulanan 'kamusal bellek' ve 'imge' kavramları bu yaklaşım üzerinde etkili olmuştur. Bu cephede akademiklik ve daha akılcı bir yaklaşım hakimdir. Demokratik özgürlüğün, gelişigüzel bir hoşgörü olmadığını, Eklektik-Popülist Yaklaşım sergileyenlerin 'ucuza tarih, kolayına kültür' ürettiklerini inanan bu grup mimarları eklektik mimariye, kültürün bir tür steno'ya dönüştürülmesine tepki duymakta ve popülizme de kesinlikle rağbet etmemektedirler. Porphyrios, popülist postmodernlerin alıntılar, parantezler ve mecazlar aracılığıyla sadece

bir 'reklam' üretmelerini eleştirmektedir, (Moneo, 1984; Porphyrios, 1985; Zeka, 1994: Dostoğlu, 1995).

Yeni klasikçileri birleştiren temel inanç, hepsinde ortak olan 'anti-eklektik, anti-revivalist' tutumları; tarihin hafife alınmasına ve 'tasarlanmış Kitsch' haline getirilip kültür diye yutturulmasına karşı, '...her zamankinden daha çok, mimarlığın rasyonel ve tektonik bir söylem olarak sınırlarının araştırılması' gereği ve sorumluluğudur, (Dostoğlu, 1985).

Varolanın olduğu gibi kabul edilmesine, tüketime, piyasa ile içli dışlı ilişkilere karşı direnişi savunan bu akımın, modernlik (endüstri) öncesine bir nostalji boyutu taşımaktadır. Adorno'nun da söylemiş olduğu gibi var olanı yalnızca var olduğu için 'güzel' kabul eden, tüketime, piyasa ile içli dışlı ilişkilere karşı direnişi savunan bu akımın; endüstri öncesinin yani modern öncesinin toplumlarına ve onların benimsemiş oldukları mimari yorumlara da, bir nostalji boyutu taşıyan, 'akılcı bir mükemmellik' arayışı sergilediği de söylenenler arasındadır, (Zeka, 1994; Kubat, 1996). Bu nedenle de, Yeni-klasikçiler, Yeni-akılcılar ya da Klasik Melankolikler diye anılmaktadırlar. Pop-art yerine, ressam De Chirico'nun gerçeküstücü, metafizik eserlerinden esinlenen bu yaklaşım klasizmin stilinden ziyade rasyonelliği kullanılmış, eklektik, yeniden diriltmeci olmayan bir tavır savunulmuş mimari kültürün güncel tüketimini, tarihin ve mimarlığın küçümsenmesi eleştirilmiş, teknik, gelenek, tipoloji ve imitasyon kavramlarına dikkat çekilmiştir. Yeni klasikçiler modernist öğretinin binayı fiziksel işlevlere göre şekillendiren anlayışını reddederek binayı öncelikle düşüncenin bir ifadesi olarak ele almışlardır. Ayrıca mimari bir kategori olarak kalıcılığın ve anıtsallığın (monument), 'bellek' (memory) anlamına geldiğini ve kente bir yapı kazandırdığını ileri sürmüşlerdir, (Moneo, 1984; Dostoğlu, 1984; Porphyrios, 1985; Zeka, 1994).

Mimarlığı, kentsel yaşantıya ve kültürel, yerel değerlere bağlı olarak ele alan yeni klasikçilerin yaklaşımlarının, Alberti'nin kenti büyük bir ev, evi de küçük bir kent olarak değerlendiren yaklaşımının güncel versiyonu olduğu söylenebilir. Bu çerçevede 'imge' kavramı kültürel ve geleneksel olanı ön plana çıkaran anlamıyla, 'yer' kavramı zaman ve mekan ile topografya ve formun belirlediği geçmiş ve güncel olayların yer aldığı özel bir alan olma özelliğiyle, 'kamusal bellek' tarihteki sosyal, ekonomik ve politik gelişmelerin toplumun zihninde etkinlik kazanmasıyla, 'tip' ise kültürel belleğin geleneğin aracı olarak hem mimarlık, hem kent ölçeğinde yeniden irdelenmiştir. Bu yaklaşımın ürünü olan binalarda anıtsal formlar, kolonad, koridor gibi tipolojik öğeler yeniden yorumlanarak kullanılmıştır, (Dostoğlu, 1995).

Şekil 8. a) Centro Direzionale, Aldo Rossi, (URL-12, 2004); b) Magdalen Koleji Oditoryum Binası, Demetri Porphyrios, (URL-13, 2004).

Bu yaklaşımın öne çıkan diğer bir yanı ise Rossi tarafından ortaya konmuştur. Modern Mimarlık Hareketi ve özellikle de bu hareketin yazılı tarihi, mimarlık ile diğer güzel sanatlar arasındaki sürekliliği kurma çabası içinde, mimarlığın mecazi yanı üstünde ısrarla dururken mimarlığın kendine özgü değerini azaltmaktaydı. Rossi, bu ilkelerin bulunması ve bunların mimarlığın üretim sürecine ve kentin yaratılmasına nasıl dahil edildiği her kuramsal mimarlık tartışmasının işi olmalıdır demektedir. Dolayısıyla mimarlıkta araştırma, mimarlığın heykel ya da resim içine sindirilmiş; salt dışsal parametreler aracılığı olmadan anlaşılabilen bir disiplin olmak yerine, kendi biçimsel kuralları ile kurulabilen, özerk bir disiplin olarak anlaşılmasına olanak sağlayacak özgü yanlarının incelenmesi olmalıdır, (Moneo, 1984)

Bu eğilimin en önemli katkısı, mimarlık-kent ilişkisinin yeniden yorumlanması ve bu yolla bina tipolojisi ve kent morfolojisinin mimarlık tartışmalarının gündemine getirilmesi olmuştur. Bu dönemde, mimari ‘tip’in kültürel çağrışımları canlandırma aracı olduğu ve bu çağrışımların canlandığı ortam olarak da kentin önemini vurgulayarak, mimarlıkta, kente, özellikle de geleneksel kente karşı yeni bir ilginin başladığı görülmektedir. Örneğin Rob Krier’in geliştirdiği tipolojik kent çözümlemesi, tarihsel kent dokusunu yaşatmayı amaçlayan yaklaşımlardan bir tanesidir. Krier modernizmin zoning anlayışına karşı ‘toplular yaşam’ savunmakta, bir yandan, kent kültürünü yaşatmak için, ‘ Küçük Kent’, ‘İnsan Ölçeği’ gibi bildik çözümleri önerirken diğer yandan da, geleneksel kent ile modern yaklaşımın bir kolaj biçiminde bir arada olabileceğini savunan, uzlaştırmacı tavırlar da geliştirmektedirler. Diğer bir örnek ise C. Rowe ile F. Koetter’in ‘Kolaj Kent’ kitabıdır. Bu kitapta aydınlanmış bir çoğulculuk için, mevcut koşullardan yararlanma önerilmekte, ‘rafta kalmışlığı’ kabul etmek savunulmakta, nostalji ile kehaneti, geçmişi hatırlama ile gelecek

beklentisini birleştirmek öngörülmektedirler. Özetle, Postmodern Mimari, modern kentin yanlışlarından kurtulmayı, global oluşumlardan vazgeçmeyi amaçlayan, bir bakıma, kendi gölgesinden kurtulmak için, durmaksızın konuşan bir mimari görünüm ortaya koymaktadır, (Dostoğlu, 1984; Zeka, 1994).

Özetlemek gerekirse popülist-eklektik yaklaşım sergileyen grup demokrasi ve çoğulculuk anlayışıyla kendilerini haklı göstermeye çalışırken diğer grup ise mimari kültürü de bir tüketim maddesi yapan geç kapitalizme hücum ederek kendi ideolojik/politik vicdanlarını rahatlatmaya çalışmışlardır. İlk grup, hem teknolojiyi hem de tarihi en yeni yöntemlerle ve sorumsuzca kullanıp kültürel tüketime sunarken, II. Grup ise sorumluluk uğruna, geriye dönük ve nostaljik kalmaktadır.

Birinci yaklaşım ne denli eğlendirici, tüketime açık, popülist ve 'Amerikan' bir çerçeve çiziyorsa, ikincisi de o denli ciddi görünümlü, eleştirel, elitist ve Avrupalı'dır. Birincisi mermerden plastiğe çelikten neona kadar her malzemeyi kullanırken ikincisi de hemen hemen sadece taş ve ahşap malzeme kullanmaktadır. Birincisi geç kapitalizmin ve tüketim toplumunun gerçekliğini kavrayıp ustaca kullanırken, ikincisi eleştirdiği bu gerçeklik karşısında vakur ama güçsüz, çoğu kez endüstri öncesine nostaljik bir tavır takınmaktadır. Bu çerçevede Postmodernizm içinde iki çelişkili akım bulunduğunu söylenebilir. Bir tanesi klasizmi kopya etmeye çalışan 'yeni-akademik' tavır; ikincisi ise Amerika'nın Avrupa'nın kültürel hamiliğinden kurtulma arzusunun sonucu olarak ortaya çıkan anarşist bir 'istediğini yap' tavrıdır, (Dostoğlu, 1985).

Sonuç olarak, "Benim yönüm bellidir; eklektik gelenek. Tarih boyunca sevdiğim şeyleri seçmeye çalışıyorum. Tarihi bilmezlikten gelemeyiz" (Philip Johnson), gibi söylemlerle, modernizmin reddi, kültürel karşı çıkım, tarihselcilik, simgecilik, ekleme, bir araya getirme (kolaj, montaj), sempatik ya da iğneleyici alayı (parodi), yansız taklit (pastiş), süreksiz tavrı (şizofreni), yeni ve eski yöntemlerin kültürel ve ekonomik çarpışması gibi kavramlarla açıklanan, geleneğe doğru dönüşün bir gerekliliği olarak görülen Postmodernizmin felsefesi; mimariye kişilik kazandırma görüşü doğrultusunda, biçim ve onun estetik ifadesini kuramsal bir yaklaşım içinde çıkartmaktadır. Biçimsel yaklaşımı ve estetik anlayışı ise; bugünün geçmiş geleneklerle birlikte geleceğe refere edilmesi şekliyle özetlenebilir, (Şentürer, 1995).

Gelenek ve bugün arasında soyut bir karşıtlık oluşturan bu yaklaşımda, simgesel anlam ön plana çıkmaktadır. Fakat bugün Postmodernizm, akılcılığa karşı simgesel-anlamsal boyutlara ağırlık vermesi ve en genel eğilim olarak da modernizmin tarihten

arınmışlığına karşılık her türlü seçmeci ve tarihçi biçimlendirmeyi hoş karşılamasıyla eleştirilmektedir, (Yücel, 1981). Modernizmin tedavi edemediği bir takım olguları tedavi edici bir paket olarak ortaya çıkan postmodern anlayış ve onun ortaya koyduğu görünüşleri, farklı olmayan, tatminsiz, fantezilerinin sonu gelmeyen, tüketici bir sınıf oluşturması; her türlü yaratıcılık aracını ve yöntemini destekleyerek hoş görmesi; sorumsuzluk, düzeysizlik, zevksizlik ve bir kitsch kavramı yaratması şekliyle de eleştiriler almaktadır, (Şentürer, 1995).

Bu eleştiriler doğrultusunda 1986 yılında E.M. Farelly de Postmodernizm'in sonunun geldiğini şu şekilde açıklamıştır: "Tembelliğin, cahilliğin, sıkıntı ve hırsın bir belirtisi olan Postmodernizm ölmüştür". Bu mimarinin başarısızlığının en büyük nedeni ise çağın gereksinimlerine ayak uydurma çabasını gütmeyen tarihin biçimleriyle rastgele oynamaktır. Ancak Jencks'in Modern Mimari'nin sonunu bildirmesi ne kadar yersizse, E.M. Farelly'nin de Postmodernizm'in sonunu bildirmesi de o kadar yersizdir, (Kortan, 1996b).

Postmodernizm, Modern Mimarlık'ın ortaya koymaya çalıştığı rasyonel ve evrensel mimarlığa bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Modern Mimarlık'ta dışlanan tarihsel öğeler Postmodern Mimari'yi biçimlendiren temel öğeler olmuştur. Çift anlam ve işlev fikrini kullanan, kentsel bellek kavramı üzerinde duran ve özellikle geleneğin ve kültürün yeniden keşfine dayanan Postmodernizm simgesel değerleri ön plana çıkarmıştır. Ancak sergilenen tavırda tarih ve geleneğin sorumsuzca kullanımı ve hatta bu öğelerin manyerist bir tavırla kullanımı bir 'kitsch' kavramını ortaya çıkarmış ve yoğun eleştiriler almıştır. Pek çok farklı eğilimi bünyesinde barındıran ve 1980'lere hakim olan Postmodernizm anlayışı içerisinde değerlendirilen arayışların zaman içinde kendilerini Postmodernizmden ayırdıkları görülmüştür. Mimarlık alanındaki hakim değer ve yargılara karşı tavrı ve yok sayıcı özelliğiyle Dekonstrüktivizm, Postmodernizm'in geniş yelpazesinden ayrılan yaklaşımlardan bir tanesidir. Her iki yaklaşımda da karmaşık ve çelişkili olanı ileri sürmesine karşın aralarındaki en önemli farklılıklardan biri, Postmodernizmin modern mimarlığa tepki olarak tarihsel birikimden faydalanmanın gerekliliğini vurgulaması ve sürekliliğe işaret etmesine rağmen, dekonstrüktif düşünce üzerine temellendirilen mimari anlayışta tarihsel öğelerin kullanılmasına karşı dönüşümü öneren bir tavır sergilemesidir.

2.1.5. Dekonstrüktivizm

Dekonstrüktivizm terimini ilk kez, New York Times'ta tasarım üzerine yazı yazan Joseph Giovanni kullanmıştır. Bu kelime anlam olarak incelendiğinde, İngilizce' deki 'kurma', 'oluşturma', 'bir araya getirme' anlamına gelen 'construction' kelimesinin, 'de' olumsuzluk ön eki alarak 'yıkma', 'bozma' anlamlarını kazandığı görülmektedir, (Yırtıcı, 1994). Türkçe metinlerde de dekonstrüksiyon kelimesi yapıbozum olarak adlandırılmaktadır.

Giovanni bu yaklaşımı adlandırırken yaklaşıma esin kaynağı olan iki akımdan yararlandığını belirtmektedir. Bunlardan ilki Fransız düşünürü Derrida'nın edebiyat ve felsefe alanında ortaya attığı 'Dekonstrüksiyon' akımı, diğeri ise Rus konstrüktivistlerinin etkisidir. Dekonstrüksiyon terimi bu iki etkilenmenin bileşkesini yansıtmaktadır, (Norris, ve Benjamin, 1988).

Derrida, kendi metodunu bir mimarı dizayn gibi ileri sürmemektedir; felsefe ve mimari bağ Philip Johnson, Mark Wigley ve Peter Eisenman tarafından kurulmuştur. Bundan önce yazarlar tarafından edebi eleştirilere adapte edilmiş metot Derrida'nın dekonstrüksiyonla düşüncelerinin metafizik temellerine dayanır, (Kırcı, 1994).

Derrida'nın ve Paul de Man'ın edebi bir metin olarak 'dekonstrüksiyon' fikri özetle şöyle açıklanabilir: "Bir anlatı değişebilen anlamlar taşıyabilmektedir"; "bir anlam ilgili prosedürlerine, batı bütünlüğüne sahip değildir". Bir yapıt da bütünlük duygusu vermeyen ve belirli bir çizgiye oturtulamayan ayrı ayrı anlatılardan oluşmaktadır. Derrida, edebiyatta ve düşüncede dekonstrüksiyon akımını, biçimlerin otantikliğinden, öneminden, hatta tarihsel farklılıklarından kuşku duyulması olarak tanımlamaktadır. Yalnız geleneksel düşünüş biçimini değil; o düşüncenin çözümlenmesindeki alışılmış yolları da sorgulamaktadır, (Esin, 1996).

Derrida, batı metafiziğinin rasyonelciliğini ve akılcılığını sorgulamaktadır. Bu sorgulama sırasında batı metafiziğinin ikili karşıtlıklar üzerine kurulu olduğuna değinilmekte, dekonstrüksiyon işlemi ile bu ilişki ortaya çıkarılmaktadır. İkinci terimin, birincisini tarih boyunca bastırıldığını ve aslında egemen terimin kimliğinin ve varlığının zorunlu koşulu olduğunu gösterilmektedir. Dekonstrüktivizm akılcı olmayı akılcı olanın içine dahil ederek bastırılmış olanı ortaya çıkarmaktadır, (Kırcı, 1994).

Derrida'ya göre düşüncenin tek başına anlamı yoktur; metinler ile ilişkisi gereklidir. Düşüncenin evrimi metinlerin yer değiştirmesi, gelişmesi ile olur. Bu süreç içinde

imleyenlerin yerini daima başka imleyenler, onların yerini de başka imleyenler alır ve imleyenler dizisi oluşur. Sonuçta metinde içerik boşalır; ilk mesaj yok olur. Bu nedenle hiçbir zaman gerçekle karşılaşamaz ve ona ulaşamayız. Varolduğu sanılan kökün araştırılması ve köke inilmesi gerekir. Ancak daha baştan başarısızlığın da kabulü gereklidir. Köke inmek için kullanılacak tüm araçlar da imlem dizisinden oluşur ve çevreyi saran bu imlem dizisinden kurtulmak imkansızdır. Fakat mevcut anlamlar değiştirilmese bile, anlamların yapısı bozulmalı, yarılmalı, bastırılmış olduğu diğer gerçeklerin farkına varılmalıdır. Görüldüğü gibi dekonstrüktivizm gerçekle görünen arasındaki farkı ortadan kaldıran, sadece görünüşlerin olduğunu söyleyen bir düşüncedir, (Yırtıcı, 1993).

Derrida'nın düşünceleriyle mimari tasarım arasında ilişkinin kurulduğuna örnek olarak Eisenman, Tschumi ve Derrida'nın bir araya gelerek yaptıkları mimari tasarımlar verilebilir. Felsefe ve edebiyat ağırlıklı olan bu çalışmalarda belirsiz olma, olasılık ve kaos gibi postmodern döneme hakim olan kavramların yorumlanması dikkat çekicidir. Ayrıca Tschumi ve Eisenman'ın ifadelerinde 'arada olanın' sık olarak kullanılması modern düşüncede var olan düalliteye tepki olarak Derrida tarafından kullanılan 'différance'" kavramının mimarlık içinde yansıması olarak ele alınabilir, (Ekincioglu, 1997).

Derrida'ya göre 'Dekonstrüksiyon basitçe geçmişe unutmak değildir', mimarlığı, kültürü, ekonomiyi, felsefeyi, hatta ilahiyatı ilgilendiren ne varsa yine oradadır ancak farklı bir biçimde. Aynı şekilde Peter Eisenman, klasikçiliğe veya herhangi bir 'izm'e, bir sınıflandırmaya karşı olmanın onu dışlamak anlamına gelmediğini, yalnızca klasiğin bastırıldığı diğer olanakları araştırmayı kapsadığını belirtmektedir. Bu nedenle Manfredo Tafuri'nin sözleriyle bir mimarın bir sihirbazdan çok bir cerrah gibi çalışması gerektiğini öne sürmektedir, (Çevik, 1999).

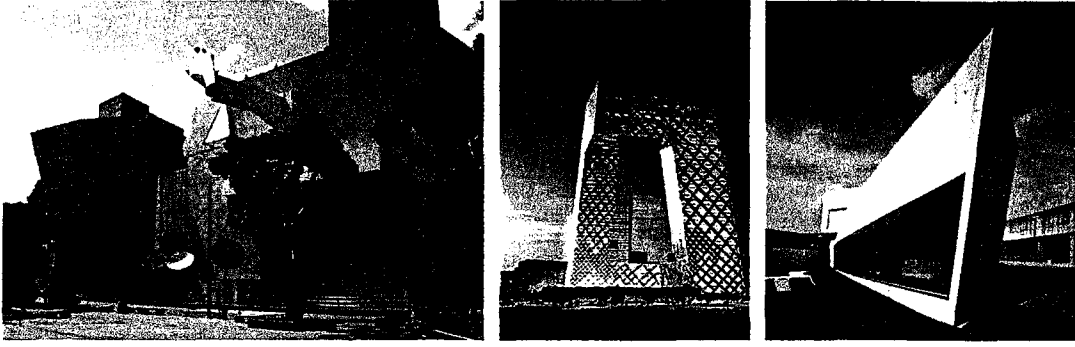
Dekonstrüktif mimariyi etkileyen diğer bir esin kaynağı ise Rus Konstrüktivizmi'dir. Rus Konstrüktivistleri 19. yy.'ın başlarında makine ve teknolojiye, modern çağın endüstri malzemelerine duydukları hayranlıkla yepyeni bir sanat anlayışını biçimlendirmişlerdir. Yarattıkları ürünlerinde saf olmayan geometrik düzenler ve dışa yansıtılmış strüktürel formlar gözlenmektedir. Tasarlamış oldukları ürünlerde dengeli, hiyerarşik bir bütünü parçalarına ayıran, çok boyutlu ve kompozisyonun klasik kurallarını alt-üst eden tavırlarıyla eğilmiş yüzeyler ve çarpışan hatlar kullanmışlardır. Bu ürünler alışılmış mimari kalıplar içinde, diğer bir deyişle modernist anlayışla işlenmiş, asimetrik ancak dengeli bir düzeni sergilemekteydiler, (Esin, 1996; Ekincioglu, 1997).

Dekonstrüktivist düşünceyi temel alan mimarların, Rus Konstrüktivistleri'nin geçirme, yamalama, burma, sarma, bindirme, eğme, bağlama ve delme gibi transformasyonlarını yeniden kullandıkları gözlenmektedir. Bu bağlamda dekonstrüktivist mimariyi 'boşaltılmış, soyulmuş, hatta patlatılmış bir Konstrüktivizm' olarak yorumlanmak mümkündür. Ancak burada alışlagelmiş modern kalıplar ve asıl olarak da düzen fikri sorgulanmaktadır. Düzen ve biçimi yersizleştirme, yönsüzleştirme ve saptırma söz konusudur, (Kırcı, 1994; Esin, 1996).

Dekonstrüktivizm modern dünyanın belirsizlik, yıkıcılık ve yabancılaşma gibi kavramlarını içeren fenomenolojinin işaret ettiği tesadüfi dünyayı dışlamak yerine, bütün olumsuzluklarıyla kabul eden bir modernizmdir, (Yırtıcı, 1994).

Gilles Delleuze, Jacques Derrida, Michel Foucault gibi Fransız Post-Strüktüralist düşünürlerce işlenmiş olan dekonstrüktivizm düşüncesinin mimari alana taşınması ve yaygınlık kazanması ilk olarak 1988'de New York'taki sergiyle gerçekleşmiştir. Dünyanın değişik merkezlerinde eşzamanlı uygulamalarını sürdüren sekiz mimarın, Eisenman, Gehry, Libeskind, Hadid, Tschumi, Koolhaas, Coop Himmelblau'nun alışılmış mimari kalıpları sorgulayan eserleri yeni olmayan bu kavramın mimari çevrelerde yeniden tartışılmasına yol açmıştır. Dekonstrüksiyonu savunanlar mutlak bilginin yerine çoğul gerçekliği, akıl yerine de metnin kendisini yerleştirmektedirler. Böylece söz, düşüncenin anlatım aracı olarak değil farklı kişilerce farklı okunuşlarıyla var olmaktadır. Yani, söz ve içerik birbirinden bağımsızlaştırılmıştır. Dekonstrüksiyon düşüncesine dayalı olarak gerçeğin parçalanışı, dekonstrüktivist mimarlıkla arkitektonik elemanların parçalanması ya da ayrıştırılması; biçim ve içeriğin birbirinden bağımsızlaştırılması, arkitektonik elemanların alışlagelenden farklı biçimlerde kullanılması (Örn. Duvar yere dik, döşeme ise yere paralel olmak zorunda değildir.); mutlak ve merkezi olandan kaçış ya da binalarda parçalanış, eğrilik, saptırılmışlık olarak biçim bulmaktadır, (Esin, 1996; Anonim, 1997c).

Şekil 9. a) California Uzay Müzesi, Frank Gehry, (URL-14, 2004); b) CCTV Yönetim Merkezi, Rem Koolhaas, (URL-15, 2004); c) Vitra İtfaiye İstasyonu, Zaha Hadid, (URL-16, 2004).

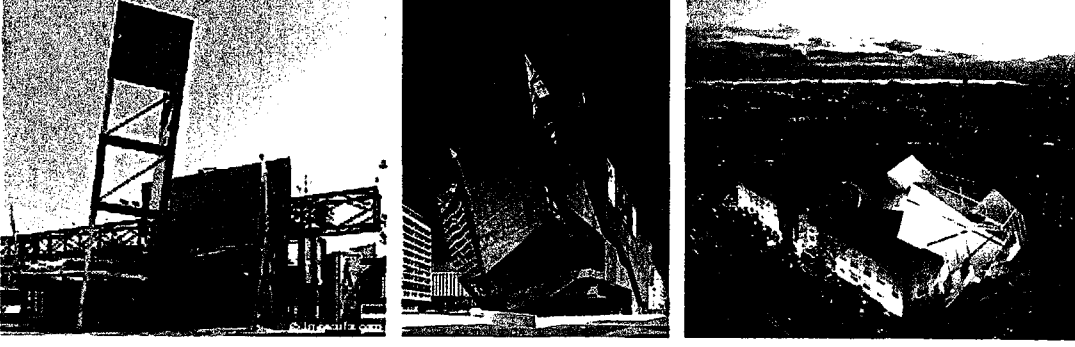
Dekonstrüktif yaklaşımı uygulayan mimarların çalışmalarının yer aldığı M.O.M.A.'daki sergide her ne kadar tüm projeler dekonstrüktivist mimarlık adı altında sergilense de düşünür Jacques Derrida'nın ileri sürdüğü dekonstrüksiyon kavramı ve dekonstrüktif düşüncenin felsefe ve edebiyat alanındaki karşılığı ile mimarlık arasındaki ilişkiye yer veren mimarlar olarak Peter Eisenman ve Bernard Tschumi ön plana çıkmaktadır. Jencks (1988) bunu şöyle ifade etmektedir: '... ama Dekonstrüksiyonist hareketin mimarlık içindeki durumu kabul edilmelidir: 60'larda edebiyattaki değişimleri (Roland Barthes'ın 'yazarın ölümü' ve daha sonra metnin hazzı') ve felsefedeki değişimleri (Jacques Derrida'nın eleştirel dekonstrüksiyon ve difference kavramları) yansıtarak, bu hareket negatifliğin kuram ve uygulaması olarak en kapsamlı biçimde Peter Eisenman tarafından geliştirilmiştir (klasik olmayan, de-kompozisyon, merkezsizlik, süreksizlik)'.

Tschumi'nin açıklamasına göre, mimarlığın hazzı mimarlık eylemini sınırlandıran doğanın yasaları, bilimsel, ekonomik, politik kurallar, aklın ve duygularının sınırlarının ötesinde yer almaktadır. Bu açıklamaya paralel olarak mimar, Parc de la Villette için yaptığı tasarımı açıklarken, bugüne dek alışılmış park kavramının, mimarlık, bilime ve edebiyat kavramlarında olduğu gibi, evrensel anlamlarını kaybettiğini belirtmektedir, (Ekincioglu, 1997). Eisenman ise günümüzün probleminin bilginin insana üstün bir duruma geçmesi olduğunu belirtmektedir. İnsanın bilgiye üstün duruma gelebilmesi için de belirsizliğin farkına varılması gerektiğini belirtmektedir. Bu amaçla, nesne bulunduğu konumundan kaydırılarak, özne ve nesne arasındaki boşlukta yer almalıdır. Bu ise arada olma durumudur. Görülmekle, görülmemek arasında zayıf bir imaja sahip olan 'arada olan', deneyimde kayma ve bilgide belirsizliğe neden olmaktadır, (Eisenman, 1989).

Ayrıca, Eisenman dekonstrüktivist yaklaşıma yönelik savunusunda geçen beş yüzyıl içinde insan bedeninin oranlarının mimarlık için bir başlangıç noktası sağladığını ancak teknoloji, felsefe ve psikanalizdeki gelişmelerin bu bağı kopardığını, mimarlık alanında insanın her şeyin ölçüsü olduğu, kaynak varlık olduğu yolundaki soyutlamanın bundan böyle geçerli olamayacağını öne sürmektedir, (Göldeli, 1996).

Sözü edilen mimarların esasen kavramlar arasındaki karşıtlıklara eleştirel yaklaştıkları görülmektedir. Rasyonellik ve duygusallık, düzen ve düzensizlik, kaos ve yapı, iç ve dış, güzel ve çirkin, doğru ve yanlış, işlev ve biçim, strüktür ve süsleme gibi birbirini dışlayan kavram çiftleri arasındaki karşıtlığı ortadan kaldırmak için 'arada olan' dan söz edilmektedir. Burada esas vurgulanmak istenen karşıtlıkları eleştirerek arada ve belirsiz olanı açığa çıkartmaktır. Buradan hareketle 'arada olan'ın belli bir şeyi göstermekten çok, ileterek değişken ve tanımsız bir kimliğe sahip olduğu söylenebilir. Burada şunu vurgulamak gerekir ki Modern Mimari'nin 'form fonksiyonu izler', 'süsleme strüktüre gereksiz ektir' gibi birbirini egemen kılıp diğerini dışlayan değer yargılarını beraberinde getirdiği için bu katı sınıflamaya özellikle karşı çıkılmaktadır. Modern dönemin fonksiyonalizmine karşıt olarak dekonstrüksiyonda bu zıt kavramlardan hiçbirinin bir başkasının bastırmadığı, eşdeğerliğin bulunduğu ikili bir durum söz konusudur, (Ekincioglu, 1997; Çevik, 1999).

Dekonstrüktivist yaklaşım bastırılanı, bir kenarda bırakılanı açığa çıkarmaya olanak da tanımlanabilir. Dekonstrüksiyon kesin, ölçütler koymamakta, daha çok sorgulamakta ve anlamı yerinden oynatan bir eleştiri yöntemi ile sorunu açığa çıkarmaktadır. Dekonstrüksiyonun doğal ve kendiliğinden doğal olarak kabul edilmeye alışılmış kavram ve değerleri, sanki onlar belirli bir zamanda kuramsallaşmamış gibi, tarihsellikleri hiç yokmuş gibi analiz etme veya eleştirme eylemi olduğu söylenebilir.

Şekil 10. a) Parc de la Vilette, Bernard Tschumi, (URL-17, 2004); b) UFA Cinema Kompleksi, Coop Himmelblau, (URL-18, 2004); c) Ontario Kraliyet Sanat Müzesi, Daniel Libeskind, (URL-19, 2004).

Prix, dekonstrüktif mimariyi tek yön ve çizgi dışında çok sayıda çözüm olasılığını içeren açık bir sistem olarak tanımlamaktadır. Eisenman, Tschumi gibi öncüler ve onları izleyen Libeskind, Hadid ve Coop Himmelblau, eserlerinde mimarinin alışlagelen kavramlarının sınırlarını zorlayarak onun strüktür, fonksiyon gibi temel sorunlarını yeni baştan tanımlamaya çalışmakta, duvar, döşeme, tavan kavramları ve ilişkilerine, hatta yerçekimi gibi elemanter mimari esaslara kuşkuyla bakmaktadırlar. Bu kuşkulu bakışta da Derrida'nın izleri açıkça gözlenebilmektedir. Saf/geometrik formlara kırma, delme, dilimleme, parçalara bölme, ayırma gibi işlemler uygulanarak özgün formların farklılaştırıldığı görülmektedir, (Esin,1996; Göldeli, 1996)

Dekonstrüktivist mimarlar tipleştirmeyi, tipolojik yaklaşımı da reddetmektedirler. Mimari nesnenin, formun sabit bir işleve işaret etmesine karşı bir tutumdan yanadırlar. Elde edilmek istenen bir tür 'gösterilen'i olmayan 'gösterenler' mimarisidir. Ancak dizimsel öğeler ilk ortaya çıktıklarında bir anlamla yüklü olmasalar bile zaman içinde birincil ya da ikincil anlamlara sahip olmaktadır, (Göldeli, 1996).

Mimarlık her zaman sağlam, ağırbaşlı ve sürekli olmak zorunluluğunda değildir. Değişebilen ve bilinçli tasarımlar mimarlık dilinin gelişmesini/ çağın düşüncesini (çok yönlülük-karmaşıklık) açıkça vurgulamakta, yakalayabilmekte ve gerekirse etkileyebilmektedir. Dekonstrüksiyon akımının önde gelen temsilcisi olan Peter Eisenman'a göre artık mimarlık katı yapısından ve diyalektik karşıtlıklara dayalı değerler sisteminden kurtulmalı ve karşıtların arasında olanı keşfetmeye başlamalıdır. Batı mimarlık söyleminin temeli oluşturan Vitruvius üçlüsü (güzellik-sağlamlık ve kullanılabilirlik) tarafından yaratılan iyi, doğal, akılcı, doğru kavramlarına, katı kurallara karşı çıkmalıdır. Eisenman, klasik düzenin empoze ettiği güzellik anlayışının tarih içinde değişikliklere

uğrasa bile hiçbir zaman, hatta Modern Mimarlık döneminde bile yerinden oynatılmadığını vurgulamaktadır. Mimarlığın şimdiye dek süren kendini tanımlama biçimini aşabilmesi için çok daha karmaşık güzellik kavramına, çirkin ve akıldışını barındıran yeni bir yaklaşıma ulaşması gerektiğini ileri sürmektedir, (Çimen, 1996).

Bu bağlamda dekonstrüktif mimari, mimari biçim ve mekanı alışlageldiğimiz geleneksel kalıplar içinde algılamaya ve okumaya karşı çıkararak yeni seçenekler sunmakta ve fiziksel çevrenin farklı düzeyler ve boyutlarda algılamasının ve yorumlanmasının mümkün olabileceğini göstermektedir. Bu doğrultuda dekonstrüktivist mimari, birbirinden farklı, birbiriyle etkileşime giren, hatta bozan, birbirini yok etmeye çalışmayan biçimlerin bir arada varolması, saf biçime müdahale eden, onu patlatan, soyan, ancak onun varlığını da reddetmeyen bir düşünce biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bunlara ek olarak Dekonstrüktivist Mimari'nin, görünüşleri yeniden canlandıran, gerektiğinde, parçalayan, yeni anlamlar veren ve sınırları belirlenmemiş bir düşünce biçimi olduğu da söylenebilir, (Kırcı, 1994; Uluoğlu, 1996; Esin,1996)

Dekonstrüktivist mimarlar aslında geleneksel kalıpları terk etmemiştir. Aksine gelenekselin ortasında yerleşerek mimarının her zaman etkilendiğini göstermiş ve saf form her zaman başkalarından etkilenmiştir. Bu mimarlar geleneksel kalıpların içine iyice yerleşip, iç mantığına sadık kalarak, zamanla daha güçlü bir şekilde gelenekselin içindeki bazı sorunları keşfetmişlerdir. Her projede, geleneksel yapının paralel planlarına rastlanabilir. Ancak bunlar kıvrılmış ve bükülmüştür. Saf formun sorgulanması yapıyı kendi sınırlarına itmiş, yapı sallanmış, sarsılmış ancak çökmemiş, yerleşilemeyen noktaya kadar itilmiştir. Alışılmışın dışında bir şekilde düzenlenen bu yapılar geleneksel yapı anlayışımızda bir değişim önermektedir, (Kırcı, 1994).

Dekonstrüktivist projeler incelendiğinde güçlü bir mekan ve konstrüksiyon anlayışı göze çarpmaktadır. Yapıların rastgele görünüşlerinin ardında akıllıca bir düzen vardır. Postmodernizmin popülizmine karşı elit bir tavır izleyen dekonstrüktif mimaride dekoratif öğeler yok olarak konstrüksiyonun kendisi bu işlevi yüklenmiştir. Modernizm nasıl 'endüstrileşme', 'rasyonelleşme', 'yeni bir ruh arayışı', Postmodernizm ise 'popülerizm', 'historisizm', 'komünikasyon', 'dil' gibi kavramlarla açıklanıyorsa, Dekonstrüktivizm'i de 'uyumsuzluk', 'çelişki', 'dinamizm', 'değişkenlik', 'hareket' gibi kavramlarla tanımlamak mümkündür, (Uluoğlu, 1996).

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda dekonstrüktivist olarak nitelenen projelerin ortak özellikleri ise şu şekildedir:

1. Post-Modern dil içinde bir yere oturtulamamaları,
2. Yapısal kurgunun ya da bir başka deyişle arkitektonik elemanların bir araya getirilişinin önem kazanması, öncekilerden ve güncel olandan farklı olması,
3. Birbirini dik açıyla kesmesi gerekmeyen ve genellikle de kesmeyen çok sayıda eksenin varlığı ve sonuç olarak Kartezyen mekan anlayışının dışına çıkılması,
4. Dinamizm-hareketlilik-bitmemişlik imgesi: Binaların değişik eksenler doğrultusunda hareket ediyormuş ve dolayısıyla parçalanıyormuş ya da elemanlarına ayrıştıyormuş imgesi vermesi,
5. Saf geometrilerin değil, bozulmuş, saptırılmış, parçalanmış, patlatılmış ya da eğrilmiş biçimlerin kullanılması,
6. Malzeme ya da dekoratif öğelerle yaratılmış bezemenin yerini, yapının biçimlenişiyle oluşturulan bir bezeme türünün alması; arkitektonik elemanların boşluk içinde konumlandırılışının bezemenin kendisi olması,
7. Organik anlamda kentle bütünleşme endişesinin yerine içerik olarak ilişkilendirme (bütünleşme ya da reddetme olabilir) anlayışının egemen olması,
8. Binanın heykelsi bir eleman olarak çevre içinde yer alması ve ondan farklılaşması,
9. Geçmiş kültürlerin ya da yerel/yöresel oluşumların diliyle herhangi bir ilişkinin aranmaması,
10. Popülist bir tavır sergilenmemesi, (Anonim , 1997c).

Dekonstrüktivizm'e gelen eleştirilen özellikle postmodernist kuramı savunanlardan gelmektedir. Dekonstrüktivist yaklaşımı çağdaş sanat akımları içinde olumsuz ve nihilist bulan Jencks mimarlığın özünde yapıcı olduğunu, dekonstrüktivizmin bu ve benzeri özelliklerini yok etmese bile baltaladığını savunmaktadır, (Norris, 1989).

Sonuç olarak Dekonstrüktif Mimari 'bozan', 'yırtan', 'parçalayan', 'fırlayan', 'patlatan' biçimlerden oluşan bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Dekonstrüktivist mimarinin çekici yönünün düşünsel farklılığı, bunu kuvvetli bir biçimle ifade edişi ve neredeyse sınırsız çözümlerin oluşturduğu söylenebilir. Gelişigüzel yerleştirilmiş yüzeyler, eğrilen, burkulan hatlar, çelişkilerden meydana gelen gerilim, farklı sistemlerin üst üste oturtulması gibi genel çizgilerin yanısıra, malzeme kullanımındaki farklılık ve strüktürdeki meydan okuma dekonstrüktivizmin öne çıkan özellikleri arasındadır. Dekonstrüktivizm, strüktürde harmoni, birlik ve denge gibi kavramlara meydan okumakta ve buna karşı gelen, bu nedenle de yapımı kimi zaman olanaksız gibi görülen karmaşık, zor strüktürel sistemler önermektedir. Modernizmin, 'ya o, ya bu'; Postmodernizmin ise 'hem o, hem bu'

mantığına karşıt olarak dekonstrüktivizm ‘ya bu, ya da tersi’ sloganıyla tüm uçları bütün karşıtlıklarına rağmen benimsemekte ve işlemektedir.

Ayrıca Dekonstrüktivizm’in çağımız kavramları içinden ‘alaycılık’, ‘toplayıcılık’, ‘detaycılık’, ‘fragmanlar’, ‘karşıtlık’, ‘uydurma’, ‘kurgu’, ‘simgesellik’, ‘yanılsama’, ‘bozgunculuk’, ‘belirsizlik’, ‘beklenmezlik’ gibi kavramlar aracılığıyla vücut bulduğu da söylenebilir, (Kırcı, 1994).

2.2. Mimari ve Tarihi Çevrede Süreklilik

Endüstri devriminin ortaya çıkışından günümüze kadar olan tarihsel süreçte pek çok gelişme, değişim ve dönüşümün meydana geldiği bilinmektedir. Özellikle 20. yüzyılın, bu gelişmeler açısından, geçmiş dönemlerin hepsinden daha köklü bir değişim süreci geçirdiğini söylemek yanlış olmaz. Bu süreç içerisinde tüm toplumları etkileyen en önemli toplumsal ve kültürel sorunlardan biri, belki de başlıcası tarih, gelenekle çağdaşlaşma arasındaki ilişkiler ve bağlantı noktalarında yoğunlaşmaktadır, (Nalçakan, 1993).

İçinde bulunduğumuz andan geriye doğru bakarak geçmişin ‘Tarih ve Gelenek’ diye adlandırılan iki öğeden oluştuğu görülmektedir. Tarih, geleceği insanlığın tümü için her yönden daha olumlu hale getirebilmek amacıyla geçmişe ait verilerden azami derecede yararlanabilmemizi sağlayan bilim dalıdır, (Nalçakan, 1993). Colquhoun ise, tarihin dialektik bir biçimde ve kendini aşarak ilerlediği, birbirini izleyen her dönemin bir öncekini emip, yeni bir bileşime vardığı inancını taşımaktadır, (Colquhoun, 1990). Bu açıklamalar doğrultusunda tarih kavramının bugün ile geçmiş arasında sürekli olarak genişleyen ve derinleşen bakış açıları sunarak bir ilişki kurduğu söylenebilir

Gelenek ise, tarihsel sürecin içerisinde geçmişten gelip hala belirli oranlarda geçerli olabilen faaliyetlerle, bunların ürettiği eylem ve nesnelerin tümü olarak tanımlanmaktadır, (Nalçakan, 1993). Toplumsal tecrübeler, öğretiler, görüşler, inançlar, tutumlar ve töreler bu geniş kapsam içinde yer alan etki öğeleridir.

Gelenek ve kültür kavramlarını bu bağlamda, kapsamaları açısından birlikte ele almak gerekmektedir. Kültürün uygarlık anlamına geldiği; uygarlığın ise genel veya özel olsun eğitim, güzel sanatlar ve teknoloji gibi kültürel değişkenleri de içerdiği bilinmektedir. Kültür kavramı bazı tanımlarında gelenek kavramı ile iç içe geçmekte, geleneği kapsamaktadır, (Nalçakan, 1993). Taylor’a göre “Kültür, toplumun bir üyesi olarak kişinin elde ettiği bilgi, inanç, sanat, gelenek, görenek, alışkanlık ve becerileri içine alan karmaşık

bir bütündür”, (Güvenç, 1979). Bu tanımlama doğrultusunda kültürel içeriğin oluşması için ancak tarihten gelen, tarihi sürekliliği dünden bugüne, giderek de yarına aktaran ögelere ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Böylece tarihi mirasın toplumun geleceği üzerindeki etkisi de ortaya çıkmakta ve geleceğe ait kültürel bir ortamın hazırlanmasında tarihi çevrelerin değerlendirilmesinin önemi vazgeçilmez bir nitelik kazanmaktadır.

Tarihi çevrenin bir bütün olarak korunması gerektiği görüşü, çağdaş tarih bilinci sonucunda ortaya çıkan tarihin sürekliliği kavramından doğmuştur. Tarihin sürekliliği kavramı 18. yy.’dan beri araştırılan bir konudur. Giovanni Battista Vico, sürekli bir değişim ve gelişimin içinde olduğunu belirttiği tarihi, insanoğlunun bilincinin zaman ve mekan içindeki evrimini araştıran bir bilim dalı olarak kabul etmekteydi. Günümüzde de artık tarihi, statik bir süreç halinde ‘geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek’ diye üç ayrı başlık altında toplayıp inceleme eğilimi ortadan kalkmıştır. Geçmiş, ölü ve değersiz bir nesne olarak kabul edilmeyip, insanoğlunun geleceğinin vazgeçilmez bir parçası olarak ele alınmaya başlanmıştır, (Özer, 1982).

Kuban tarihin bir dokusu olduğunu, bu dokunun sürekliliğini, zaman içinde bütün kültür katları verileriyle, mekan içinde insan eliyle fiziksel çevreyi oluşturduğunu söylemektedir. Batur ise süreklilik ile ilgili düşüncesini “korumanın temelinde tarihin sürekliliği kavramını kabul etmek yatmaktadır” şeklinde ifade etmektedir, (Özer, 1982).

Tarihi çevre ve mimarlık tarihi ile olan ilişkiler günümüz tartışma ortamı içerisindeki temel sorunlardan birini oluşturmaktadır. Bunun nedeni ise farklı tutumlar nedeniyle reddedilen ‘tarihsel süreklilik’ kavramının artık dikkate alınmıyor olmasıdır.

Süreklilik, genel anlamda belirli bir sistem bütünlüğü içinde, sistemi karakterize eden çok yönlü koşulların süregelmekte olduğu anlamını taşımaktadır. Bir ülkenin kendi sınırları içinde toplumsal, kültürel, ekonomik ve diğer birçok yönden gösterdiği bütünlük de bir süreklilik olarak tanımlanabilir. Şu halde süreklilik, belirli özelliklerin niteliksel değişime uğramadan kalabildiği sınırlar arasındadır, (Nalçakan, 1993).

‘Süreklilik’ kavramı ara vermeden sürüp gitmek anlamındadır. Felsefe dilinde süreklilik, yitip giden eski ile onun yerini alan yeni arasındaki belli bir bağlılığı anlatmaktadır. Yeni, her zaman, eskinin bütün yararlı yanlarını özümseyerek kendi hizmetine sokmaktadır. Örneğin, yeni olan kendisini yaratırken geçmişin bilgi zenginliğini yadsımaz, tersine yararlarını inceleyerek kullanır. Yeni ile eski arasında sonsuza giden bu bağ sürekliliktir, (Hançerlioğlu, 1978a).

Kant, süreklilik yasasını deneylerden elde edilmemiş, kendiliğinden var olan doğal bir bilgi olarak saymaktadır. Bu sonuca ise ansal yargıları sıralayarak varmaktadır. O'na göre insan aklının temel görevi sorgulamaktır. Sorgulama aklımızda yine önsel olarak bulunan örnek kalıplara göre yapılmaktadır. Bu kalıplar, nicelik, nitelik, oran ve kiplik düşüncelerini belirten kavramlardır. Bu kalıplar arasında nicelik ve nitelik grupları sürekliliği kanıtlamaktadır. Çünkü, her olay, nicelik bakımından bir süreyi ve nitelik bakımından bir içeriği kapsamaktadır. Yani, her olgu niceliksel ve dolayısıyla süresel bir değer taşıdığı gibi, aynı zamanda niteliksel ve içerikli bir değer taşımaktadır. Bu nedenle de sürekliliğin zorunluluğu ortaya çıkmaktadır, (Hançerlioğlu, 1978a).

Kuban tarihi sürekliliğin önemini “Tarihin dinamik bir yorumu içerisinde geçmişte insanoğlunun yarattığı değerlerin bugün de yaratıcı bir ortamın oluşturulmasına katkısı olacağını, çağdaş kent kargaşasına sağlıklı bir tutum getireceğini söylemek gerekmektedir” şeklinde açıklamaktadır, (Özer, 1982).

Fransız düşünürü Bergson ise geçmişin günümüz için yararını ve kültürel sürekliliğin gerekliliğini şöyle belirtmektedir “Sürekliliğimiz sadece bir anın yerini bir diğerine terk etmesinden meydana gelmemektedir. Eğer öyle olsaydı şimdiki zamanın dışında hiçbir şeyin varolamayacağı gibi, geçmiş, içinde bulunduğumuz aktüel ana taşmayacak, aynı zamanda hiçbir evrim veya gerçek süreklilik söz konusu edilmeyecekti. Süreklilik, geçmişin geleceğin içine doğru taşması, taşıkça da kabarmasıdır. Geçmişin sürekli olarak hacmi genişlerken, korunması için de sınır yoktur... Bir organizmanın şimdiki anını yalnızca yakın geçmişi ile açıklamak mümkün değildir. Aynı organizmanın tüm geçmişi, tüm tarihi, yani tüm mirası şimdiki anına eklenmektedir”, (Özer, 1982).

Mimari çevrede görülen, tutulan, var olan yapıtlardan orada yaşayan ruha kadar, örneğin, bir sokak, büyüklü- küçüklü meydanlar gibi... eski imar ruhunun yaşatılması, bu devamlılığı koruma ve sağlama için gereklidir. İşte tarihi ve mimari çevre içinde yaşatılacak bu ruh, bir süreklilik ve bu sürekliliği koruma ve sağlamadır denilebilir. Tarihi çevrenin korunması fikrinin ortaya atılıp, kısa sürede yaygınlık kazanmasının temelinde tarihin sürekliliği düşüncesinin yatmakta olduğu söylenmektedir. Bu bağlamda Özer “Geçmişimiz için bir gelecek” sloganının, “İnsan yaşamının giderek, tarihin organik sürekliliğini en kısa yoldan ifade edebilmektir” görüşünü ortaya koyarak tarihsel sürekliliği vurgulamaktadır, (Özer, 1982).

Tarihin sürekliliği ilkesi içerisinde mimari miras, gelecek için birçok vazgeçilmez veriyi içinde barındırmaktadır. Giedion'a göre mimari yapıt ortaya çıktığı andan itibaren

kendi karakterini, onu yaratan sosyal ve ekonomik dış etkenler, veya onu meydana getiren çevre ortadan kalksa bile dışa ve bugüne yansır, iletir. Mimari eserler, onların ortaya çıkmasında etken olan devir, sınıf veya üslubun çok ötesine erişebilme yeteneğine sahiptirler. Böyle olunca ‘tarihin dinamik bir yorumu içinde geçmişte insan oğlunun yarattığı değerlerin bugün de yaratıcı bir ortamın oluşturulmasına katkısı olacağını, çağdaş kent kargaşasına sağlıklı bir tutum getireceğini’ dile getirmek gerekmektedir. Geleneksel mimarinin incelenmesi, içinde yaşadığımız anı daha geniş bir zaman çerçevesine oturtabilmeyi ve bugünü, gelenekselin hala geçerli olan yöntemleriyle zenginleştirebilmeyi sağlamaktadır, (Özer, 1982).

Endüstri devrimi sonrası, yeni teknoloji ve makinelerin insan yaşamına girmeleriyle insan yaşamının hızının arttığı bilinmektedir. Kitle iletişim araçlarının da kullanıma girmesi sayesinde dünya çok küçülmüş, gelişmiş, gelişmekte olan ya da geri kalmış ülkelerin hepsinde farklı boyutlarda ortaya çıkan değişim insan yaşantısını etkilemeye başlamıştır. Zaman içinde değişen gereksinme ve olanaklar fiziksel çevrede de değişimleri zorunlu kılmıştır. Ancak 20. yy.’a damgasını vuran baş döndürücü değişim hızı artıkça insanlar çevrelerine yabancılaşmaya ve kendi benliklerinden şüphe duymaya başlamışlardır.

Bu gelişmeler neticesinde ortaya çıkan olumsuzlukların önlenmesi amacıyla insanoğlu ve topluma yaşamın dengesi için neyin yapılması, neyin yapılmaması gerektiğini çok iyi gösteren mimari mirasın günümüze katkılarının yorumlanarak günlük hayata kazandırılmasına, böylelikle tarihi ve kültürel sürekliliğin sağlanmasına önem verilmelidir. Geçmiş veri ve tecrübelerden yararlanarak yaşantımızın biçim ve boyutlarının genişletilmesiyle, tarihsel geçmişin simge ve işaretlerini çevresinden alabilen toplum sağlıklı bir şekilde toplumsallaşabilecek, kültürel sürekliliğin farkına vararak tarih bilincine sahip olabilecektir. Bu şekilde kültürel süreklilikleri sağlanan çağdaş ve gelecek kültürlerin sağlıklı bir biçimde yeni aşamalar kaydetmesine ortam hazırlanmış olacaktır.

Bu doğrultuda gelecek açısından günümüzün en önemli sorunlarından biri İnsan yaşamı’ nı, oradan tarih akışını, giderek de zamanı dondurmak veya geriye sürüklemek gibi gülünç, insanlığı küçültücü ve geriletici yollara sapmaksızın, Tarihi Miras’ın ne şekilde korunup, ondan ne şekilde yararlanılacağı konusudur, (Özer, 1982).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda tarihi çevreler aracılığıyla tarihsel ve kültürel süreklilik sağlamak amacına yönelik yapı eylemlerinin neler olduğunu açıklamadan önce ‘tarihi çevre’ kavramına değinmek gerekmektedir.

2.2.1. Tarihi Çevre

Çevre, tarihsel süreç içinde, toplum bilincini yaratan bir kültür kavramı olarak alındığında, insan-doğa ilişkisi içinde değişen, yeniden oluşan ve bunu gerçekleştiren halka özgü doğal, yapay her türlü öge ve etmenlerin bir bütünüdür. Günümüzde yaşadığımız çevre ise, tarih boyunca oluşan çevrenin bir devamı ve geleceğidir, (Aydın, 1998). Kuban da bu doğrultuda içinde yaşadığımız çevrenin, bir tarihi birikim olduğunu ve bir tarih belgesi olarak nitelendirilebileceğini söylemektedir, (Kuban, 1996).

İnsan çevresi ve insan hareketlerini (çeşitli sosyal ve kültürel ilişkiler vs.) çevreleyen mekan olarak çevre; yapay kentlerden kırsal alanlara ve ulaşılabilir el değmemiş doğaya kadar değişen karakterler göstermektedir. Bu karakterler, arazi formuyla doğal çevreyi, insanların doğa üzerindeki fiziksel etkileşimleri süreci sonucunda da tarihi çevreleri oluştururlar.

Tasarlandıkları dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarının, yönetim şekli, yapı tipi ve işlevlerinin gerekleri sonucunda oluşan tarihi çevreler, yaşam koşullarının, geleneklerin, üslup ve biçimlerin, yapım teknikleri ve teknolojilerinin hızla geliştiği günümüzde, geçmiş dönemlerde nasıl bir çevrede yaşandığına ilişkin bilgiler içermektedir. Nesiller boyu toplumlar tarafından oluşturulup günümüze aktarılan tüm kalıntılar tarihi çevrenin oluşumuna katkı sağlamak ve bu katkıların tümü tarihi çevrenin birikimini oluşturmaktadır.

Unesco'nun 1976 tarihli genel kurul toplantısında 'yerine konulamaz evrensel değerler' olarak nitelendirilen tarihi alanlar, taşıdıkları toplumsal değerler, sergiledikleri mimari üsluplar, mekan tasarımları, yapım ve bezeme teknikleri gibi unsurlarla da buldukları yörenin tarihi ve mimari kimliğini tanımlayan veriler olarak değerlendirilmektedirler. Bu bağlamda tarihi çevreler, çağımızın kimliksizleşme ve kişiliksizleşme teknikleri karşısında, ait oldukları toplumların 'kim' olduklarını gösteren canlı tanıkları durumundadırlar, (Ahunbay, 1996).

Tarihi çevreler arkeolojik, doğal, tarihi ve kentsel siteleri de kapsamaktadır. Eski uygarlıkların günümüze ulaşan kalıntıları, tarihi olaylara tanıklık eden alanlar ve yapıların yanı sıra, yöresel özellikleri veya mimarlık tarihi açısından önem taşımaları nedeniyle korunan ve tekil yapı ölçeğinden başlayıp sokak, mahalle, köy, kasaba, şehir boyutuna kadar uzanan geniş bir yelpaze tarihi çevreyi oluşturmaktadır.

Geçmişten günümüze uzanan maddi (karakteristik özellikler, mimari öğeler, estetik değerler gibi) verilerin, manevi (yaşanan değerler, imgeler gibi) verilerle bütünleşmesiyle anlam kazanan tarihi çevreler, çeşitlilik ve zenginlikleriyle, insanların yaşamlarına katkı sağlamakta, öğretmekte, eğitmekte ve gelişimlerini yönlendirebilmektedir, (Akın, 1988; Ahunbay, 1996).

Bir kentin ya da kentsel alanın 'tarihi yerleşme' olarak nitelenebilmesi için orijinal ve karakteristik bir kent strüktürü, önemli mimari özellikler ve devam eden bir sosyal yaşam karakteristiklerini taşıması gerekmektedir. Bu nitelikler doğrultusunda 'Tarih' yaklaşımı, yerleşmenin ortaya çıkış tarihi ile değil, onun tüm tarihsel gelişimini belirtmektedir. Bu açıdan bakıldığında günümüzün ilginç kentsel oluşumlarını da aynı zamanda tarihsel yerleşmeler olarak sınıflandırmak mümkündür, (Baytin, 1994).

Tarihi çevrelerden söz edilirken bina ya da bina gruplarının dış görünümünün yanı sıra korunan iç görünümüleri de önem taşımaktadır. Bu görünümün aracılığıyla yapıların yapım teknikleri, süsleme sanatları, kullandıkları dönemlerdeki yaşam tarzları hakkında bilgi alınabilmektedir. Bu iç görünümüleri oluşturan donanımların ise müzecilik anlayışı ile zaman ve mekandan soyutlanarak sergilenmeleri yerine tarihi çevre içindeki mevcut konumlarını korumaları da yine çevre bütünlüğünün korunması açısından önem taşımaktadır.

Tarihi çevrelerdeki yapılar mimari ve sanatsal kişilikleri bozulmadan, onarılarak yeniden işlevlendirilmekte ve böylece yeni bir kullanım değeri kazanabilmektedirler. Yeniden işlevlendirilen yapıların ömrü uzatılırken, belgesel nitelikleri de sürdürülmüş olmakta böylelikle yapının içerdiği sanatsal ve simgesel öğelerle kullanıcı ilişkisi sağlanmış olmaktadır. Ayrıca tarihi çevreler, malzeme kullanımındaki ustalık, doku, renk, oran ve çevre ile uyumları açılarından giderek simgesel birer kimlik taşımaya başlarlar. Simgesel özellik kazanan bu çevreler özgünlükleriyle kullanıcılarda sayısız çağrışımlar oluşturmaktadırlar.

Özetlemek gerekirse toplumların geçmişteki sosyo-kültürel, ekonomik ve politik özelliklerini yansıtan belgeleri oluşturan tarihi çevreler, kentlerin kimliğini belirleyen ve bir daha üretilmeyecek olan çevreyi biçimsel ve mekansal olarak zenginleştiren veriler içermektedir. Ayrıca sahip oldukları zenginlik ve değerlerden dolayı da yeni tasarımlar için güçlü birer kaynak durumundadırlar.

2.2.1.1. Tarihi Çevre Koruma

Batı ülkelerinde statik bir koruma endişesine bağlı olarak tek yapı ve salt fiziksel ölçekte başlayan tarihi çevrenin korunması eylemi, sonraları toplu yıkımlara duyulan tepkiler ve çağdaş tarih bilincinin yerleşmesiyle yeni boyutlar kazanmıştır. Böylelikle tarihsel çevrelerin tek yapı olarak değil bir bütün olarak korunması ve koruma yaklaşımlarının fiziksel çevrenin değişmesi üzerine kurulu bir düzlemde geliştirilmesi ile, tarihin sürekliliği kavramına dayanan bir koruma anlayışı yerleşmiştir.

Tarihi çevrelerin kültürel, ekonomik ve estetik nedenlerden dolayı korunmaları önem taşımaktadır. Hızlı teknolojik gelişmeler sonucunda geçmişle bağları kopmaya başlayan günümüz toplumları için, geçmişlerini tanımlamak ve tanıtmak, bunu somut belgelerle ortaya koymak, diğer uluslara ve gelecek nesillere aktarmak önemli bir ihtiyaçtır. Mimari değerler de bu ihtiyacın giderilmesinde kullanılabilecek en somut araçlardır.

Tarihi çevrelerin yok edilmeleriyle, kültürel değerlerin de yitirilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Böylece geçmişleri silinen toplumlarında gelecekleri tehlikeye girmektedir. Tarihi çevreleri korumak yalnızca mevcut değer ve belgeleri geleceği aktarmak için değil, yeni mimarinin oluşumuna kaynak oluşturması bakımından da önem taşımaktadır. Bu husus, kültürel sürekliliğin de ön koşuludur, (Madran, 1994).

Eski mekan organizasyonlarının, artan ve değişen güncel ihtiyaçlara cevap verebilmeleri amacıyla yeniden düzenlenerek kullanılması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi yalnızca tarihi çevrelerin kültürel sürekliliğinin devamlılığı açısından değil mevcut potansiyelin tekrar kullanılmasıyla ülke ve kent ekonomisine de katkı sağlamaktadır.

Tarihi çevreler yalnızca ekonomik ve kültürel önem taşımaları nedeniyle değil malzeme, doku ve oranlarıyla estetik bir bütünlük sağlayan özellikleriyle insan yaşantısını görsel, duygusal ve düşünsel olarak zenginleştirdikleri ve daha yaratıcı bir ortam oluşturdukları gerekçesiyle de korunmaktadırlar.

Bu çevreler yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı korunurken mevcut çevrenin ihtiyaç duyulan işlevleri karşılayacak biçimde düzenlenmesi ve söz konusu çevrelerle etkileşimde bulunan boş alanlarda bu işlevleri tamamlayacak nitelikte yeni yapıların tasarlanması kaçınılmaz bir durumdur. Bu bağlamda tarihi çevrelerle ilişkili olarak tasarlanacak yeni yapıların ne şekilde olması gerektiği önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

2.2.1.2. Tarihi Çevrelerde Uygulanan Yapı Eylemlerinin Nitelikleri

Tarihi niteliği olan yapıları korumak, onları çevreye kazandırmak, çevrenin ve toplumun onunla bütünleşmesini, onunla yaşamasını sağlamakla gerçekleştirilmektedir. Bu yapıları onararak, eksik kısımlarını tamamlayarak, yeni işlevler yükleyerek çevre ve topluma kazandırmak mümkündür.

Tarihi niteliği olan yapılarla ilişkili tasarım yaparken bu yapıları günün ihtiyaçlarıyla bütünleştirebilmek amacıyla bir takım değişiklikler yapmak gerekmektedir. Bu değişiklikler; yapının genişletilmesi, kat ilavesi, fonksiyonu destekleyici yeni işlevler yüklenmesi ya da tümüyle yeni bir işlevin yüklenmesi, yapının yeni bir imaj kazanması vb. gibi olabilir. Bu değişikliklerin tümü tarihi yapıya “ek” yapma gerekliliğini doğurmaktadır.

Branca, tarihi çevrelerde yapı eylemini genel olarak üç ana başlıkta toplamaktadır, (Velioğlu, 1992):

- 1.) Restorasyon: Restorasyon ve belli bir ölçüde gerçekleştirilen yeniden biçimlendirme, yapıları korumada ve yeniden kullanılmalarda da etkili olmaktadır. Böylece yapı mekansal bütünlüğüyle de yaşatılabilmektedir.
- 2.) Tarihi niteliği olan Yapılar Grubu içinde Yapı Eylemi : Analiz çalışmaları sonucunda gerçekleştirilen bu yapı eylemi de iki gruba ayrılmaktadır:
  - a) Yüzyıllar boyunca, çeşitli planlamalar sonucu oluşmuş, farklı dönem mimari eserlerinin bir arada bulunduğu yapı grupları,
  - b) Aynı zamanın ürünü olup mekansal yapı bütünlüğü bulunan çevreler,
- 3.) Tarihi niteliği olan Yapılar Grubunun Etki Çevresinde Yapı Eylemi: Tarihi niteliği olan yapıların yakın çevresinde ve etkileşimli olduğu alanlarda yapılan tasarımlar.

Bu çalışma kapsamında çalışma alanının sınırlandırılması amacıyla ikinci ve üçüncü gruptaki yapı eylemleri göz önüne alınmıştır. Bu doğrultuda bu gruplar içerisinde gerçekleştirilen yapı eylemleri şu şekilde ele alınmıştır:

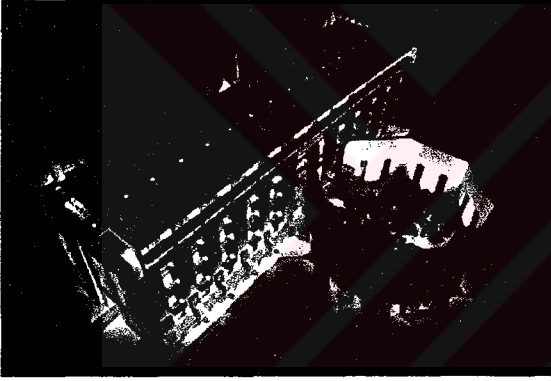
- a) Tarihi yapı bünyesinde gerçekleştirilen tasarımlar,
- b) Tarihi yapıyla yakın etkileşimli tasarımlar,
- c) Tarihi yapıyla uzak etkileşimli tasarımlar,
- d) Tarihi yapı ya da grupları arasındaki bağlantı

Konuya daha iyi bir açıklık getirebilmek amacıyla bu sınıflamayı içeren tasarımların neyi ifade ettiklerinin açıklanmasında yarar görülmektedir.

2.2.1.2.1. Tarihi Yapı Bünyesinde Gerçekleştirilen Tasarımlar

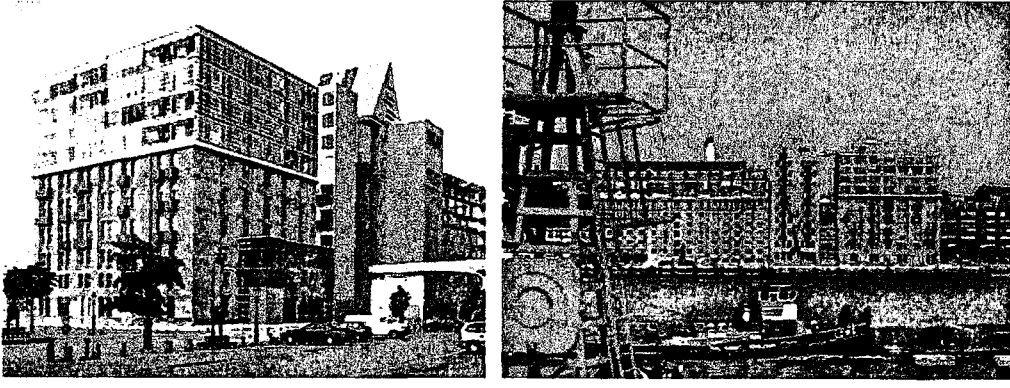
Tarihi bina içinde veya dışında artık mevcut olmayan elemanların tekrar oluşturulması ve yapının kendi bünyesine eklenen tasarımlar bu grup içerisinde yer almaktadır. Bir bütünün eksik kısımlarını, orijinal haliyle yeniden inşa etme yoluyla veya yeni bir kısmın yapıya eklenmesi ile gerçekleştirilen müdahalelerle tarihi yapının bütünlüğü sağlanmaktadır.

Bu konuya örnek olarak İngiltere’de Shed KM tarafından tasarlanan apartman binası örnek verilebilir. Mevcut yapının bir yangın sonucunda ciddi hasar almasıyla yeniden düzenlenmesi gündeme gelmiştir. Bu amaçla tahrip olan yapının iç duvarları yıkılmış ve sadece dış duvarları korunarak konut kompleksinden oluşan tasarım bu karkas içerisinde projelendirilmiştir, (Slessor, 2002).

Şekil 11. Apartman Binası, Shed KM, İngiltere, (URL-20, 2004).

Almanya’da Jan Störmer tarafından Stadtlagerhaus bünyesinde gerçekleştirilen dört katlık bir ekleme tarihi yapı bünyesinde gerçekleştirilen tasarımlara diğer bir örnektir. Yeni ek iş ve konut kompleksine ev sahipliği yapmaktadır, (Dawson, 2002).

Şekil 12. İş ve Konut Kompleksi, Jan Störmer, Almanya, (Dawson, 2002).

İstanbul, İstiklal Caddesi'ndeki Aksanat Kültür Evi de tarihi yapı bünyesinde gerçekleştirilen bir tasarımdır. Mevcut yapının cephelerine hiçbir müdahale yapılmamış, üst katlarına tamamen çağı yansıtan aynı zamanda havalandırma, ısıtma, elektrik vb. gibi teknik tesisatı koruyan cam ve alüminyumdan bir kabuk geçirilmiştir, (Asasoğlu, 1994).

Şekil 13. AKEV- Kültür Merkezi, M.Deniz, G. Dinç ve C. Çakmakçioğlu, İstanbul, (Çakmakçioğlu, 1993).

2.2.1.2.2. Tarihi Yapıyla Yakın Etkileşimli Tasarımlar

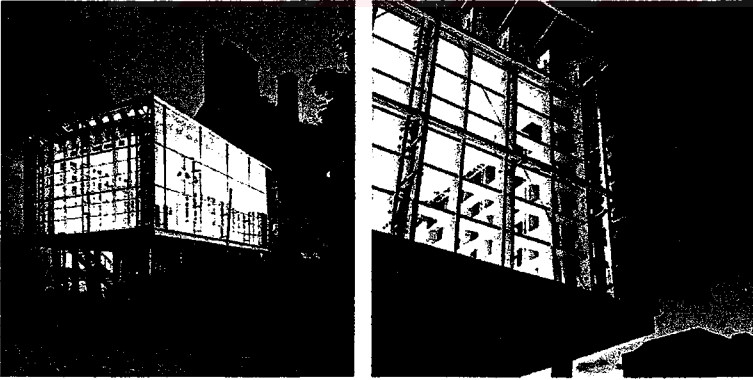
Tarihi yapının zaman içinde artan ihtiyaca cevap verememesi nedeniyle yeni alanlar düzenlenmesi ya da tamamen yeni işlevli bir yapının tarihi yapıya bitişik olarak tasarlanmasına yönelik yapı eylemidir. Tarihi yapının dış kütlesinin bir bölümü ya da tamamına bitişik olarak yeni bir ekin inşa edilmesi bu grup tasarımları içerisinde yer almaktadır. Örneğin; bu yeni mekan müze haline getirilen tarihi yapının, sergi holü olarak ya da müzenin hizmet birimleri olarak kullanılabilir.

James Stirling'in Clore Galeri binası tarihi yapıyla yakın etkileşimde bulunan yapı eylemlerine örnek olarak verilebilir. Tarihi Tate Galeri'ye Stirling tarafından eklenen Clore Galeri; okuma salonu, konferans salonu ve sergi mekanlarını içermektedir. Geri kalan sergi birimleri, kafe ve satış birimleri ise Tate Galeri'de yer almaktadır, (Uluşahin, 1992).

Şekil 14. Clore Galeri, James Stirling, İngiltere, (URL-21, 2004; URL-22, 2004).

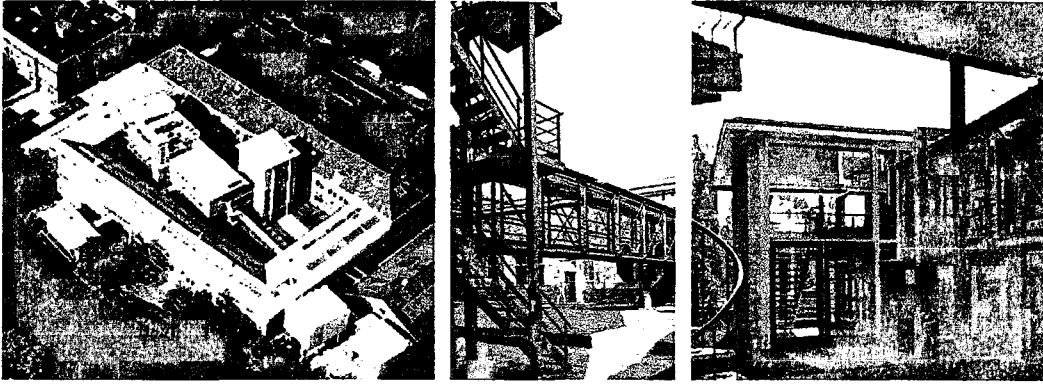
Dorte Mandrup Mimarlık tarafından tasarlanan Semt Merkezi Eki de tarihi yapıyla yakın etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Yeni ek Semt Merkezi'nin toplantı salonunu içermektedir. Kütüphane, kafe ve ofis birimleri ise mevcut tarihi bina içerisinde yer almaktadır, (URL-23, 2004).

Şekil 15. Semt Merkezi, Dorte Mandrup, Danimarka, (URL-23, 2004).

Koen van Velsen tarafından Amsterdam'da gerçekleştirilen Devlet Güzel Sanatlar Akademisi bu tür tasarımlara diğer bir örnektir. 19. yy.'dan kalma askeri kışlaya eklenen yeni elemanlar hem mevcut yapıya canlılık getirmekte hem de ihtiyaç duyulan işlevleri karşılamaktadır, (Cleef, 1993).

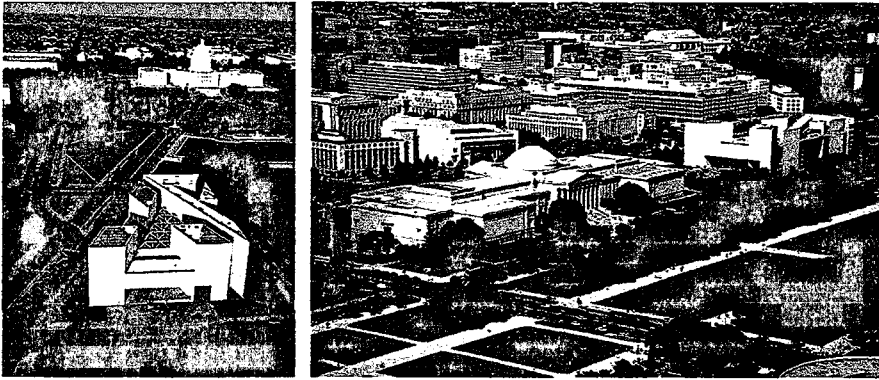

Şekil 16. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Koen van Velsen, Almanya (Cleef, 1993).

2.2.1.2.3. Tarihi Yapıyla Uzak Etkileşimli Tasarımlar

Tarihi binanın zaman içinde artan ihtiyaca cevap verememesi nedeniyle yeni alanlar düzenlenmesi amacıyla yeni bir yapı veya yapı elemanının tarihi yapı ya da yapı grubunun etkileşimde bulunduğu çevresinde oluşturulmasıdır. Gerçekleştirilen tasarımlar tarihi yapı ile görsel ya da fonksiyonel olarak ilişkili ancak ondan tamamen bağımsız bir konumdadır.

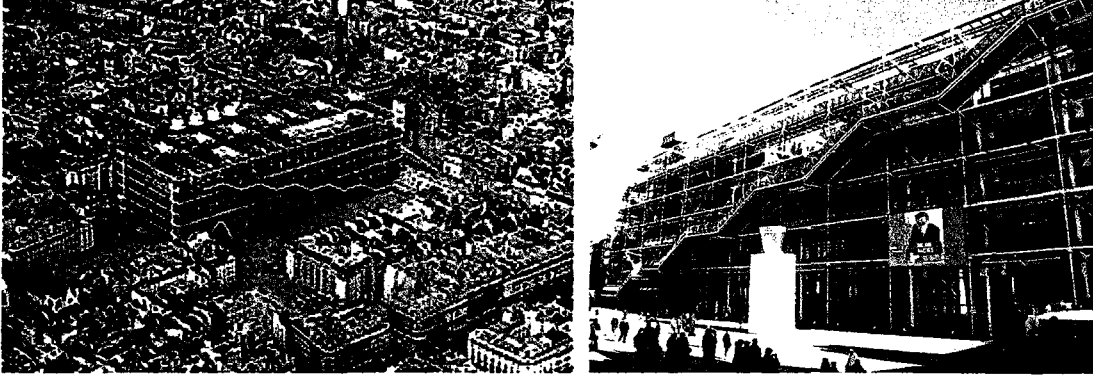
I. M. Pei tarafından 1978 de tasarlanan National Sanat Galeri'si Ek Binası tarihi yapıyla uzak etkileşimde bulunan tasarımlara örnektir. Bu bina, 1941'de yapılan National Sanat Galerisi'ne müze ve görsel sanatsal çalışma merkezi olarak hizmet vermektedir. Birbirinden oldukça uzak bu iki yapı, yer altından bir kanal aracılığıyla birbirine bağlanmıştır, (Uluşahin, 1992).

Şekil 17. National Sanat Galerisi Eki, I.M. Pei, USA, (URL-24, 2004; URL-25, 2004).

Diğer bir örnek ise Richard Rogers ve Renzo Piano tarafından tasarlanan Pompidou Kültür Merkezi'dir. Yükseklik ve ölçeği ile tarihi alana saygılı bir yaklaşım içeren projede

kamusal bir alan yaratılmış, yeni bina ve eski doku arasında belirgin bir karşıtlık vurgulanarak, alana canlılık getirilmiştir, (Uluşahin, 1992).

Şekil 18. Georges Pompidou Centre, Rogers ve Piano, Fransa, (URL-26, 2004; URL-27, 2004).

Henning Larsen tarafından tasarlanan Unibank Genel Merkezi de tarihi çevrede uzak etkileşimli yapılara örnek olarak verilebilir. Rıhtım boyunca 6 katlı bir dizi yapı ve bunların ardındaki kiliseyi çevreleyen 3 yapının oluşturduğu bu kompleks tek yapı ölçeğinin ötesinde bir kentsel tasarımı anlayışıyla oluşturulmuştur, (Zelef, 2002; URL-28, 2004).

Şekil 19. Unibank Genel Merkezi, Henning Larsen, Danimarka, (URL-28, 2004).

2.2.1.2.4. Tarihi Yapı ya da Yapı Gruplarını Birbirine Bağlayan Tasarımlar

Tarihi binanın diğer bir binayla sağlanacak bağlantısı sırasında tarihi binalara hizmet veren, tarihi binayla ilişkili ya da ondan kütleli olarak tamamen bağımsız bir konumda

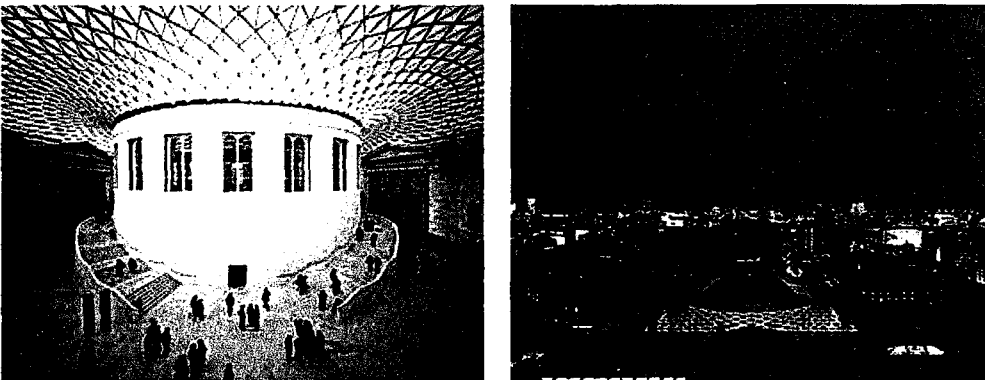
duran bir kütlenin veya simgesel bir elemanın eklenmesi amacına yönelik yapı eylemidir. Bu bağlantı tarihi yapının nitelik ve ölçeğine bağlı olarak şekil almaktadır.

Santiago Calatrava tarafından Lüzern'in ortaçağ ve 19. yy.'a ait bölümleri ile göl arasında yer alan tren istasyonu binası için tasarlanan giriş saçağı bu konudaki tasarımlara örnek teşkil etmektedir, (Ekincioglu, 2000a).

Şekil 20. Lüzern Garı için Giriş Saçağı, Santiago Calatrava, İsviçre, (Ekincioglu, 2000a; URL-29, 2004).

Diğer bir örnek ise Norman Foster'ın tasarladığı British Museum Büyük Avlusu'dur. Müze ve iç avlusunda bulunan dairesel okuma salonu arasında kalan kamusal mekanın, çelik ve cam bir strüktürle kapatılarak kamusal bu mekan yeniden canlandırılmıştır. Eski ve yeninin bulunduğu bu ara mekan çeşitli etkinliklerle yeni bir yaşantı sunmaktadır, (Ersoy ve Süer, 2000).

Şekil 21. British Museum Büyük Avlusu, Norman Foster, İngiltere, (URL-30, 2004).

Tarihi çevrelerde uygulanan yapı eylemlerine kısaca değindikten sonra günümüzde de yoğun bir şekilde tartışılan bu çevrelerdeki tasarımlarda, hangi yaklaşımların izlendiğinin araştırılması gerekmektedir.

2.2.1.3. Tarihi Çevrelerin Sürekliliğinin Sağlanmasında Uygulanan Tasarım Yaklaşımları

Günümüzde gerçekleşen hızlı kentleşme paralelinde giderek artan düzensiz ve karmaşık yapılaşma; fiziksel çevreyi, dolayısıyla da tarihsel çevreyi olumsuz yönde etkilemektedir. Büyük bir bölümünün tahrip edildiği, kullanım dışı bırakıldığı ve hatta yok olmaya terk edildiği bu çevrelerin gerek kendi bünyesinde gerekse etkileşimde bulunduğu yakın çevresinde yapılan yeni yapılarla ikinci plana itildikleri görülmektedir, (Velioğlu, 1992).

Mevcut dokuyla bağlantıları düşünülmeden tasarlanan yeni yapılaşmalar sonucunda; kentlerin kimliğinin oluşumu ve sürekliliğinin sağlanmasında önemli yer tutan tarihi çevrelerde olumsuz yönde değişimler olmakta, kente kattıkları anlamlar, geçmişe ait değer ve simgeler belirsizleşmektedir, (Velioğlu, 1992). Bu açılarından yaklaşıldığında tarihi çevrelerde tasarım yaklaşımlarının nasıl olması gerektiği konusu önem kazanmaktadır.

Tarihi çevrede tasarım yapılırken dikkat edilmesi gereken en temel husus tasarımın gerçekleştirileceği çevre ve çevre bağlantısının yani bağlamsal uygunluğun göz önüne alınmasıdır. Günümüzde, tarihi çevrelerde, tarihsel kent dokusunu analiz eden, kentin tipolojik ve morfolojik çözümlemesini konu alan çalışmalarda bağlamsal uygunluk sağlanabileceği görüşleri önem kazanmaktadır, (Aydınlı, 1990).

Baglamsal uygunluğun gerçekleştirilebilmesi için bir takım verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Brolin bu verileri; Sokaktan ileride veya geride inşa etme, Bitişik yapı düzeninden farklı olarak yapı aralarında boşluk bırakma veya aynı düzeni uygulama, Kütle, Yaklaşık Yükseklik, Cephe oranları ve Yönü, Biçim ve Siluet, Pencere ve kapı düzeni oranları, Malzeme, Renk ve Doku olarak sıralamaktadır, (Brolin, 1980). Bu verilerin kullanılabilmesi içinde tasarımın gerçekleştirileceği alanda tipoloji çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar ışığında tarihi çevrede yeni yapılaşmalara ilişkin olarak tasarım yaklaşımları şu şekildedir, (Velioğlu, 1992):

1. Uyum (Armoni) / Benzer Yaklaşım
  - a) Tarihsel Biçimlerin Taklidi

b) Tarihsel Biçimlerin Yorumu

2. Karşıt (Kontrast) / Zıt Yaklaşım

2.2.1.3.1. Uyum (Armoni)/ Benzer Yaklaşım

Aksoy'a göre biçimlendirmede ölçü, oran, yön, renk, biçim, doku gibi tasarım öğeleri açısından benzerlik sağlayan düzenlemelerle elde edilen uyum, 'bütünlük' özelliğinin kazanılması için gerekli olan temel ilkelerdendir, (Aksoy, 1977).

Uyum (Armoni)/ Benzer Yaklaşımlar, eski ile yeni arasında bütünlük oluşturmak amacıyla mevcut dokunun ya da geçmişte çeşitli sebeplerle yok olmuş fakat fotoğrafları ve rölelerinin var olduğu bir yapılaşmanın verilerinden yararlanarak mimari eleman ve biçimlerin, ölçü ve oranlarının yorumlandığı ya da direkt olarak kullanıldığı ve geçmişçi çağrıştıran tasarım ilkelerinin uygulandığı yaklaşımdır. Bu yaklaşım türü için iki yol izlenmektedir, (Veliöğlü, 1992):

- a) Tarihsel Biçimlerin Taklidi,
- b) Tarihsel Biçimlerin Yorumu

2.2.1.3.1.1. Tarihsel Biçimlerin Taklidi

Tarihi çevre içerisinde veya tarihi çevrenin etkileşimli olduğu alanlarda, egemen olan mimari elemanların, biçimlerin ödünç alınarak aynen kullanılmasını içeren yaklaşımdır, (Veliöğlü,1992).

Estetik kaygılara dayanan ve stil birliği olarak adlandırılan bu anlayış, 1933 Atina Antlaşması ile eleştirilmiş, 1964 Venedik Tüzüğü ile terk edilmeye başlanmış ve özgür tasarım anlayışının önü açılmıştır, (Aydın, 1998).

Branca'ya göre tarihsel biçimlerin, eleman ve düzenlerin doğrudan kullanılacakları çevreler, aynı dönem özelliklerini yansıtan tarihi çevrelerdir. Bunun yanı sıra restorasyon içinde tarihsel biçimler taklit edilebilir ve hatta edilmesi gerekir, (Veliöğlü, 1992).

Bu yaklaşım var olan binanın taklidi sonucunu doğurmaktadır. Fakat bu taklidin tamamıyla başarılı olması ise nadiren mümkün olmaktadır. Çünkü yeni 'ek' ile varolan binanın yapımı arasında geçen yıllar, o yılların yapım metotlarında uzmanlaşmış

zanaatçıları yok etmekte, aynı malzemeler ve teknoloji uygun olmamaktadır, (Dibner, Dibner, 1985).

Olayın teknik yönü bir yana, mimari yönden de taklit, geçmişe saygı duymak, onu korumak yerine, ona zarar vermektedir. Geçmişin strüktürel ve görsel biçimlerini sürekli olarak taklit ederek yinlemek, insanları süresiz olarak kemikleşen, monoton mekanlara, çevrelere mahkum etmek demektir, (Dibner, Dibner, 1985).

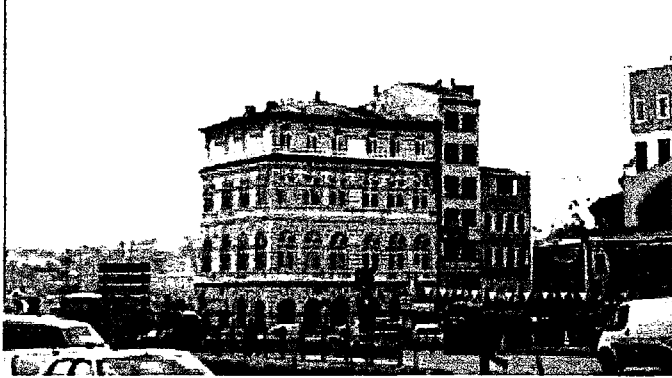
Bazı tasarımcılar, tarihi çevrelerin özelliklerini yaşatmayan, yansıtmayan yapıların çevrenin sürekliliğini bozduğunu belirtmekte, doğruluğu ve güzelliği kabul edilmiş olan tarihi biçimlerin kullanılması ile bu çevrelerin yeni yapılaşmalarla uyum içinde olacağını savunmaktadırlar. Öte yandan bazı tasarımcılar ise geçmiş dönemlerin koşullarıyla oluşturulan tarihi çevrelerin aynalarını, benzerlerini günümüzde inşa etmenin en az yüz yıllık geri kalmışlığı gösterdiğini savunmaktadırlar, (Velioglu, 1992). Eski ile yeninin ayırt edilemeyecek derecede birbirine benzediği bu tutum tarihe aykırı olması ve orijinalliği yok etmesi açısından eleştirilmekte ve yeni binanın aslında eski bir bina olduğuna inanan uzman olmayan gözlemcilerin aldatıldığı düşünülmektedir, (Uluşahin, 1992).

Karaaslan ve Ergin tarafından tasarlanan Ataman Turizm Tesisleri taklitçi yaklaşıma örnek olarak verilebilir. Bu yapı, uzun süren röleve ve ön çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Ekip Peri Bacaları, mağara ve evlerden oluşan bu tarih yüklü alan içerisinde geleneksel dokuya, cephe karesteriklerine tamamen uymayı tercih etmiştir. Yöresel pencere boşlukları ve kemerlerden oluşan parçalı yapı grupları yöre mimarisi ve topografyası içerisinde eriyip gitmiştir, (Karaaslan,2001a).

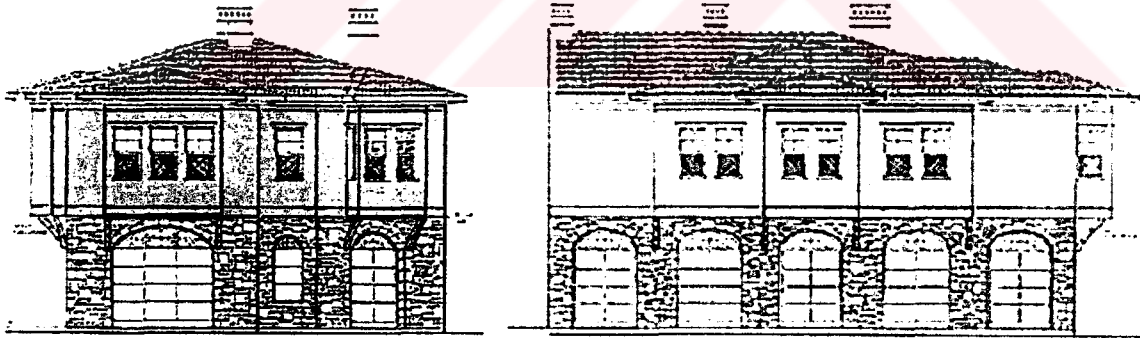
Şekil 22. Ataman Turizm Tesisleri, M. Karaaslan ve E. Ergin, Türkiye, (Karaaslan, 2001a).

İstanbul Karaköy Meydanı'nda bulunan aşağıdaki yapıda taklitçi yaklaşımlara örnek olarak verilebilir. Tarihi yapıya eklenen yeni katın tarihi yapıyla aynı nitelikte olduğu göze çarpmaktadır.

Şekil 23. İstanbul Karaköy Meydanı'nda bir yapı, Türkiye.

Koruma kuralları çerçevesinde yöresel mimari özelliklerine sadık kalınarak tasarlanan aşağıdaki yapı, ülkemizde sıkça izlenen taklitçi yaklaşımlara diğer bir örnek olarak verilebilir, (Ekinci, 1991).

Şekil 24. Milas kentsel sit alanındaki boş parselde tasarlanmış bir yapı, Oktay Ekinci, Türkiye, (Ekinci, 1991).

2.2.1.3.1.2. Tarihsel Biçimlerin Yorumu

Tarihi çevre içerisinde ya da etkileşimli olduğu alanlarda egemen olma elemanların, biçimlerin, düzenlerin, ilkelerin analiz edilmesi, değerlendirilmesi, yorumlanması, günün

malzemesi ve teknolojisi ile yeni tasarımlarda kullanılması yoluyla tarihi çevrelerde bütünlük kurmayı amaçlayan yaklaşımdır, (Veliöđlu, 1992).

Yorum, tarihi yapıdaki oranların; çıkma, konsol, plast, silme, söve gibi cephe elemanlarının farklı bakış açısıyla stilize edilerek yeni yapıya uyarlanması sonucu ortaya çıkmaktadır. Çağdaş malzemedan yapılmaları ve stilizasyona uğramaları nedeniyle bu tasarım ürünleri çağdaş bir kimliğe bürünmektedirler. Kuban'ın da deyimiyle "geçmişin yorumu, geçmişe nostaljiyle bakmak yerine bugünü yaratan tarihi koşulların doğru değerlendirilmesiyle olmaktadır", (Kuban, 1990).

Tarihi çevre içinde uyum yaklaşımının kullanılması ile bu çevrelerde mimari/ estetik ve kültürel sürekliliğin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşımı ele alan tasarımcılara göre, (Veliöđlu, 1992):

- Kentin tarihi karakterini yansıtan doku, tek tek binaların, bu karakterde bütünleşen mimari form ve konumlarıyla oluşmuştur. Buna aykırı çözümler 'tescilli yapılar' dışındaki parsellerde yaygınlaşırsa korunması hedeflenen kentsel karakterde yok olacaktır. Çağdaş malzeme ve teknolojiler kullanılırsa ki, bu olanaklar 'kültürel sürekliliği sağlama' yönünde de değerlendirilmelidir. Modern tasarım anlayışı da, geleneksel çevreye saygıyı ve çevreyle bütünleşen çözümleri dışlayan bir anlayış olmamalıdır.
- Mimari tasarım özgürlüğünü kentlinin kendi kültürel çevresine 'yabancılaşmayacak' bir amaca ulaşma yönünde kullanmalı ve toplumsal bir tavır sergilemelidir. Bu amaçla da çevre verilerinin iyi yorumlanarak tasarımlara aktarılması gerekmektedir.

Bu yaklaşıma, Sedat Hakkı Eldem'in Sosyal Sigortalar Kurumu için tasarladığı büro kompleksi örnek olarak verilebilir. Farklı büyüklükteki binalar eğimli arazi üzerinde çevre düzenini bozmayacak ve öncelikle arkadaki mahallenin kimliğiyle uyumlu olacak nitelikte konumlandırılmıştır. Bu tasarımda geleneksel yapıların çağdaş yorum pencereler ve yapı yüzeylerindeki çıkmalardaki biçimlenmelerle ortaya konmuştur, (Tanyeli, 2001).

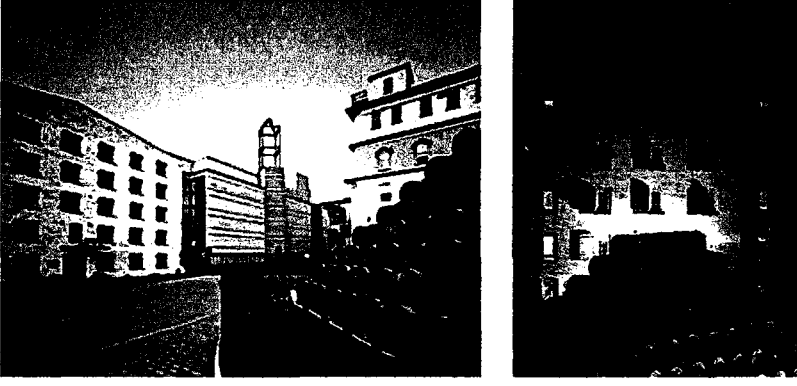
Şekil 25. SSK Hizmet Binası, Sedat Hakkı Eldem, Türkiye, (Tanyeli, 2001).

Gottfried Böhm tarafından tasarlanan Bensberg Belediye Binası da 'karşılıklı ilişkiler' kavramından yararlanılarak oluşturulmuş yorumlama yaklaşımına örnektir. Yapı, içerisinde bulunduğu fiziksel ve kültürel çevreyle sürekli bir alışveriş içerisinde bulunmaktadır. Yan yana bulunduğu kilise ile silüet ve doku birliği oluşturulurken, kilise kulelerine plastik bir yontu kule ile karşılık verilmiştir. Yapı çevreye sadakat, yumuşaklık ve saygı beslemenin bir ürünüdür, (Özer, 1982).

Şekil 26. Bensberg Belediye Binası, Gottfried Böhm, Almanya, (URL-31, 2004).

Diğer bir örnek ise Barton Myers'ın Ontorio'daki Seagram Müzesi'dir. 19. yüzyılın tipik bir örneği olan eski bir şarap deposu ile yeni bina birbirine bitişik konumda görünmekle birlikte dikkatli bir detayla birbirinden ayrılmışlardır. Depo'nun Viktorya Çağı'na ait pencerelerin ritmi yeni binada tuğla doku arasındaki yatay fugalarla yakalanmaya çalışılmıştır. Ayrıca yeni yapıdaki Ontorio kırmızı tuğlası eski yapı ile bağlamsal bir geçiş sağlamaktadır, (URL-32, 2004).

Şekil 27. Seagram Müzesi, Barton Myers, Kanada, (URL-32, 2004).

2.2.1.3.2. Karşıt (Kontrast) / Zıt Yaklaşım

Kontrastlık ‘etki ve renk karşıtlığı’ olarak tanımlanmakta ve karşıtlığın uyumluluk yarattığı, çelişkinin ise en yetkin uyumun temeli olduğu düşünülmektedir. (Veliöğlü, 1992).

Tarihi çevrelerde tercih edilebilecek bu yaklaşımın uygulamasındaki amaç; günün malzeme, teknoloji ve mimari anlayışının da kullanılmasıyla birlikte tarihi dokunun daha belirgin olarak ortaya çıkmasını sağlamak ve böylelikle oluşabilecek bir uyumun varlığından söz edebilmektedir, (Veliöğlü, 1992). Tarihi çevreye zıt yeni yapı, tarihi yapıların sahip olduğu mimari kompozisyonu, oranları ve malzemeyi reddeder. Yapının yükseklik ve genişliğinde ise, tarihi çevreye uyum gereği zıtlık oluşturulmaz. Geniş cam ve sağır yüzeyler zıt yapının başlıca özellikleri olmaktadır. Geniş cam yüzeyler tarihi çevreyi yansıtarak onunla bütünleşmekte, sağır yüzeyler ise tarihi çevrenin hareketli ve süslü cephelerini daha da ortaya çıkarmaktadır.

Günther Behnisch’in Alman Posta Müzesi binası tarihi çevrede kontrast yaklaşımlara örnek teşkil etmektedir. Yapının etki alanında yer alan tarihi yapıya kontrast ve yansıtmacı bir tutumun sergilendiği gözlenmektedir, (URL-33, 2004).

Şekil 28. Alman Posta Müzesi, Günther Behnisch, Almanya, (URL-33, 2004).

Benzer bir anlayışı Kammerer, Belz ve ortaklarının gerçekleştirdiği Stuttgart Commerzbank yapısında görmek mümkündür. Yapı bitişikteki bir Rönesans yapısı olan Fruchtkastens ve karşıdaki Gotik Stiftskirche ile bir meydan yaratacak şekilde tasarlanmıştır. Arazinin sıkışık yapısına rağmen çelik ve aynadan kendine güvenli ve çevreyle karşıtlık yaratan bir mimarlık gerçekleştirilmiştir. Yapı çevredeki tarihi yapıları yansıtarak tarihi çevre ile bütünleşmektedir, (Sack, 2001).

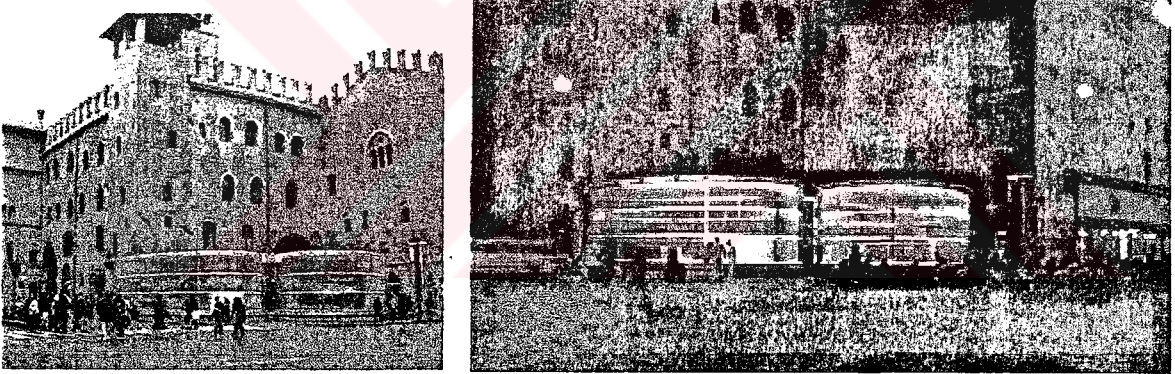
Şekil 29. Stuttgart Commerzbank, Kammerer ve Belz, Almanya, (URL-34, 2004).

McCullough Mulvin Mimarlık'ın gerçekleştirdiği Sanat Galerisi Eki de sağır cepheleriyle birlikte tarihi binanın bitişğinde kontrast bir etki yaratması ve tarihi yapının mimari özelliklerini ön plana çıkarması bakımından bu yaklaşıma örnek olarak verilebilir, (Ryan, 2001).

Şekil 30. Sanat Galerisi Eki, McCullough Mulvin Mimarlık, İrlanda, (Ryan, 2001).

Bologna'nın tarihsel meydanında yer alan Ebo-Esposizione pavyonu, hem altta konumlanan sergi salonlarına bir geçiş hem de sergilere ilişkin bilgilendirmenin yapıldığı bir alan olarak kullanılmaktadır. Kral Enzo Sarayı'nın önünde oldukça davetkar duran yapı mevcut yapı ile kontrast bir ilişki içindedir, (Özcan, 2003).

Şekil 31. Ebo-Esposizione, Mario Cucinella, İtalya (Özcan, 2003).

2.3. Yöntem

Çalışmada, kavramsal analiz, kavramlaştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında açıklanan mimari akımların, tarihi çevrelere yansımalarını belirleyebilmek amacıyla, bu akımları oluşturan kavramlar belirlenmiştir. Bir başka deyişle, her akımın temel özellikleri, öğeleri ve bileşenleri kavramsal olarak belirlenmiş, aralarında eşitlik ya da benzerlik bulunan özellikleri tespit edilerek ortak ve farklı nitelikler bir soyutlama ve genelleme bağlamında sunulmuştur.

Mimarlık, soyut kavramların görselleştirilmesine dayalıdır. Bir sanatçı olarak toplum içerisinde yerini almak, çağını belirleyen değerlere ulaşmak, yapıtlarında bu değerleri büyük simgesel bildiriler biçiminde kendi kuşağına ve sonraki kuşaklara bırakmak isteyen mimar, toplumsal bilinç etkisiyle kendi kavramlarını ve düşüncelerini oluşturur, başvuru çerçevesini belirler, (Gençosmanoğlu, 2001).

Mimari tasarımda kavram olgusu, mimari ürünün tasarımındaki çıkış veya hareket noktası, ana fikir ya da tasarımı yönlendiren ön karar olarak görülmektedir. Kavram bir anlamda, biçimi oluşturan ve biçimlendirmenin temelinde yatan düşüncedir. Bir kavram oluşturmak, tasarıma başlamak için ilk adımdır, (Uraz, 1990).

Burada sözü edilen kavram, Enç'e göre, herhangi bir nesne ya da olayın temel öge ve özelliklerini kapsayan soyut bir düşüncedir. Kavramlar her ne kadar soyutlama yaparsa da daima somut bağlantılı soyutlardır; somuttan kopuk soyutlar değildir, (Hançerlioğlu, 1978b).

Kavramsal analiz ve çözümleme aşamasında her olgunun parçalarının kavramsal çerçevede öğelerine ayrılması, öğelerin tanınması, kavranması, öğelerin yine örnekler aracılığıyla kavramsal çerçevede birleştirilip bütünlenmesi, tamamlanması ve sonuçta anlamlı kavramlara varılması ile açıklanabilir. Burada kullanılacak olan analizin amacı, bir bütünü, kendisini meydana getiren öğelere ayırmak ve bütünü tanımak için parçalarını tanımaktır, (Gençosmanoğlu, 2001). Daha sonra da bu kavramlar tarihi çevrelerde tasarlanan mimarlık örneklerinin üslupsal içeriklerinin açıklanabilmesi için sentez/ bileşim aşamasında kullanılmıştır. Bu anlamda analiz ve sentez aşamaları birbirini tamamlayan bir bütünlük içerisinde ele alınmıştır.

Buradan özetle yöntem, mimari akımlara bağlı ana kavramların belirlenmesi, tarihi çevre içindeki tasarımların seçilmesi, örneklerin barındırdıkları kavramların literatüre bağlı olarak belirlenmesi, mimari akımlar içindeki ana kavramlarla özdeşleştirilmesi ve analiz tablolarının oluşturulması adımlarına dayanmaktadır.

2.3.1. Mimari Akımlara Bağlı Ana Kavramların Belirlenmesi

Mimarlık ve sanat yorumları hakkında toplanacak bilgiler için üç çeşit kaynak ve yöntemden söz edilmektedir. Birincisi; insanın kendi bilgi kaynaklarından elde ettiği 'iç gözlem', ikincisi; yönlendirici görüşmelerin, anketlerin, ruhsal-zihinsel denemelerin ya da diğer deneysel yöntemlerin kullanıldığı alan araştırmaları, üçüncüsü; insanların mimarlık

ve sanata ait dışavurumlarının kaydedildiği metin ve belgeler üzerinde yapılan çalışmalardır, (Şentürer, 1995).

Bu bağlamda, mimari akımlara bağlı ana kavramların belirlenmesi aşamasında, temeli metin ve belgelerden, literatür kaynaklarından yararlanmaya dayalı açıklama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında 20. yy. mimarlık kuramlarının belirlenmesi, başlıklara ayrılması aşamalarından geçilerek, her adım sanat ve mimarlık ortamında adı geçen yazar, düşünür ve eleştirmenler tarafından ortaya konan bilgiler ve yorumlar aracılığıyla açıklanmıştır, (Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5). Bu kapsamda ele alınan mimarlık akımları; modern, postmodern (modern sonrası) ve dekonstrüktif mimarlık akımlarıdır. Akımların elde edilen açıklamaları ışığında, mimarlık akımlarında görülen ana kavramlar metne dayalı analiz yoluyla belirlenmiştir, (Tablo 6).

Tablo 1. Modernizm ve Postmodernizm arasında şematik farklar, (Gür, 1998).

MODERNİZM	POSTMODERNİZM
Form (Birleştirici, kapalı)	Anti-form (ayırıcı/ açık)
Amaç	Oyun
Tasarım	Raslantı
Hiyerarşi	Anarşi
Egemenlik /Logos	Tükeniş/ sessizlik
Sanat nesnesi/ bitmiş yapıt	Süreç/ performans/ oluş
Mesafe	Katılım
Bütünleme/sentez	Yapıbozum/ anti-tez
Varlık	Yokluk
Merkeze yönelme	Dağılma
Tür/ Sınır	Metin/ metinlerarası
Semantik	Retorik
Paradigma	Sentagma
Hipotaksi	Parataksi
Mecaz	Bileşim
Kök/ Derinlik	Rizom/ Yüzey
Yorum/ Okuma	Yoruma Karşı/ yanlış okuma
Gösterilen	Yazılabilir (yazarvari)
Anlatı/ Büyülü Tarih	Anlatı karşıtı (küçük tarih)
Ana Kod	İdiyolekt(kişisel dil)
Belirti	Arzu
Tür	Mutasyona uğramış
Cinsel Uzuvar/Fallik	Çok biçimli /androjen
Paranoya	Şizofreni
Köken/ neden	Fark/ iz
Metafizik	İroni
Belirlilik	Belirsizlik
Aşkılık	İçkinlik

Tablo 2. Modern ve modern sonrası kavramlar ve önerilenler, (Gür, 1998).

MODERN	MODERN SONRASI	ÖNERİLEN
Bütünlük Birlik Düzen Süreklielik Doğa Biçim Sadelik/ Basitlik	Parçalılık Heterotopya Düzensizlik Kopma Kültür İçerik (Öz) Karmaşıklık	Bütünlük Duyumu Dinamik Kaotik Düzen Bağlam Organik Mimari Özdek Varoluş

Tablo 3. Modernizm, Postmodernizm ve Dekonstrüktivizm kavramları, (Gençosmanoğlu, 2001).

MODERNİZM	POSTMODERNİZM	DEKONSTRÜKTİVİZM
Öze Ulaşma Anlama karşıtlık Çok anlamlılığa karşıtlık Tarihe karşıtlık Çözümleyicilik Simgeye karşıtlık Bütünsellik, mekansal bütünlük Soyutlayıcılık Zamansızlık Evrensellik Yararlılık Nedenlilik Bağlama karşıtlık Süreklielik Birlik Tekdüzelik, aynılık İfadecilik, biçimcilik	Öze Ulaşma Simgesel anlamsallık Çok anlamlılık Tarihsellik Çözümleyicilik Simgesellik Rastlantısallık, kalabalık Taklit Zaman Yerellik Yarar dışı biçimler Nedensizlik Bağlamcılık Süreksizlik, kırılma Çelişki Farklılık, çeşitlilik İfadecilik, biçimcilik	Öze Ulaşma Anlamsızlık Değişen anlamsallık, belirsiz anlamsallık Tarihsizlik Çözümleyicilik Simgeye karşıtlık Parçalılık, bozgunculuk Uydurma Zamansızlık, eşzamanlılık Yersizlik, yabancılaştırma Nedensizlik Nedensizlik Bağlama karşıtlık Süreksizlik, kırılma Çelişki, belirsizlik Farklılık İfadecilik, biçimcilik

Tablo 4. Dekonstrüktivizm kavramları, (Kırcı, 1994).

DEKONSTRÜKTİVİZM
Alaycılık Toplayıcılık Detaycılık Fragmanlık Karşıtlık Uydurma Kurgu Simgesellik Yanılsamacılık Bozgunculuk Belirsizlik Beklenmezlik

Tablo 5. Modernizm ve Postmodernizm kavramları, (Kortan, 1988).

MODERNİZM	POSTMODERNİZM
Bitmişlik, tamlık Azlık Birlik, monotonluk Bütünlük Düzen Düzensizlik Fonksiyon Ağırlıklı Genelleşmiş üslup Homojenlik Kesinlik, Belirlilik Öz ve biçim beraberliği Rasyonalizm ağırlıklı, Mantıklı Sadelik, yalnlık Simetri, statik denge Tarihten fikir ve öz bakımından yararlanma Statik ritimler Ciddiyet, kibarlık, soyluluk	Bitmemişlik, Eksiklik, Fazlalık Çokluk Çeşitlilik Parçalanma Kaos, kargaşa Eğrilik, çarpıklık, karışıklık Formalist ağırlıklı Bireyin üslubu, keyfilik, manyerizm, modality Heterojenlik Belirsizlik, Muğlaklık Biçimin özden bağımsız olarak gelişebilmesi İrrasyonalizm, önsözler ağırlıklı, mantıksız, absürd Kompleksite, karmaşa, karışık Simetrisizlik, dinamik denge Tarihten biçim olarak yararlanma Dinamik ritimler Alaycılık, sıradan olma, banallik

Tablo 6. Çalışma kapsamında ele alınan modern ve modern sonrası mimarlık akımlarını açıklayan ana kavramlar.

MODERNİZM	POSTMODERNİZM	DEKONSTRÜKTİVİZM
Bütünsellik, mekansal bütünlük Tekdüzelik, aynılık Birlik Bağlama Karşıtlık Evensellik Zamansızlık Soyutlayıcılık Rasyonalizm/ Mantıklı Ciddiyet, soyluluk Düzensizlik Yararlılık Fonksiyon Ağırlıklı Sadelik/ Basitlik Hiyerarşi (tamamlama) Genelleşmiş üslup İşlev ve biçim beraberliği Statik ritimler Anlama/ Simgeye karşıtlık	Rastlantısallık, kalabalık olma Çeşitlilik Çelişki Bağlamcılık Yerellik Zaman Tarihsel referanslardan yararlanma İrrasyonalizm Çok anlamlılık Yenilenme Yarar dışı biçim Formalist ağırlıklı (tarih referanslı) Karmaşıklık Toplama Manyerizm İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgesellik/ Simgesel anlamlılık Kentsel bellek	Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık

2.3.2. Örneklere Bağlı Olarak Alt Kavramların Belirlenmesi- Analizi

Tarihi çevrelerden seçilen mimarlık örneklerinin literatür ve biçimsel etkilerine dayalı kavramsal analizleri yapılmıştır. Mimarlık akımlarını açıklayan kavramların varlığını bir örneklem grubu üzerinde incelemek için tarihi çevreler içerisinde tasarlanan tekil yapılara yapılan ekler ve tarihi çevre içerisinde tasarlanan yapı ya da yapı gruplarından oluşan toplam 45 örneğin kavramsal analizi yapılmıştır. Öncelikle her akıma 15 örnek gelecek biçimde düşünülen bu örneklem sayısı, ulaşılabilen kaynaklar neticesinde akımlara bağlı olarak eşit dağılım göstermediği için 20 Dekonstrüktivist örnek, 15 Postmodern örnek ve 10 Modern örnek ele alınmıştır. Akımları açıklayan ana kavramların varlığını ve etkinliğini vurgulamak için bu ana kavramlara işaret eden alt kavramların analizleri yapılmıştır. Yapı örnekleri, akımlar temelinde değil, kavramlar ışığında seçilmiş ve analiz edilmiştir. Metne dayalı analiz sonuçlarından biri olarak, metin içinde yer alan ve kavramın varlığını destekleyen alt ve ana kavramlar analiz tabloları içerisinde **koyu** olarak yazılmıştır. Bu yolla kavramlaştırmada etkili olan anlatımların vurgulanmasıyla ortaya çıkan kavramların varlığının etkin olarak sunulması amaçlanmıştır.

Kavramların analizlerinin yapılmasının yanı sıra tarihi çevrelerde tasarlanan yapıların mevcut çevrelerle olan ilişkilerini ortaya koymak amacıyla şematik çizimleri yapılmış ve aşağıdaki sınıflamaya bağlı olarak analizleri yapılmıştır:

1. Tarihi yapılarla konum
  - Tek yapı ölçeği
  - Yakın
  - Uzak
  - Bağlayıcı, (Brolin, 1980; Velioğlu, 1992).
2. Tasarım yaklaşımı
  - Uyum
  - Kontrastlık (Velioğlu, 1992).

Analize giren mimarlık örnekleri, 1980 ve sonrası tarihli, evrensel tartışmalara açık, ağırlıklı olarak kuramların ortaya çıktığı batı kaynaklı ülkelerden seçilmiş, tarihi çevre içerisinde tasarlanan tekil yapılara yapılan ekler ve tarihi çevre içerisinde tasarlanan yapı ya da yapı gruplarından oluşan, uygulanmış ya da uygulanmakta olan, literatüre geçmiş örneklerdir. Örneklerin 1980 ve sonrasına tarihlendirilmesinin nedeni ise bu yılın mimarlık çevrelerince kabul gören değişimi ve plüralist bir görünüm sergilemesidir.

2.3.3. Analiz Tablolarının Oluşturulması

Belirlenen kavramlar analiz tablosuna aktararak, tarihi evre içerisinde tasarlanan mimarlık örneklerinin bu akımlardan hangi Şekillerde ve hangi açılardan etkilediğini saptanmıştır, (Şekil 32).

Tablo No. Kavramsal Analiz

ÖRNEK NO		FOTOGRAFLAR		
Yapı Adı Yer Mimar Yıl		AÇIKLAMA		
Tarihi Yapıların Konum	Şematik çizim		ALT KAVRAMLAR	
	Tek yapı ölçeğinde			MİMARİ AKIM ANA KAVRAMLAR
	Yakın			
	Uzak			
	Bağlayıcı			
Proje Durumu	Uygulanmış			
	Uygulanmamış			
Tasarım Yaklaşımı	Uyum		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR	
	Kontrastlık			

Şekil 32. Tarihi çevrede tasarlanan mimari örneklerin irdelendiği kavramsal analiz tablosu

3. İRDELEME

3.1. Modernizm Akımına Bağlı Örneklerin Kavramsal Analizi

Modernizm kapsamında ele alınan örnekler:

1. Louvre Müzesi Eki, Paris/ Fransa, I.M.Pei, 1980
2. Eğitim Enstitüsü, Zamora/ İspanya, Manuel De Las Casas, 1995
3. İkiz Ev, Utrecht/ Hollanda, Mvrdv, 1997
4. Müze Yenilemesi, Utrecht/ Hollanda, Hubert-Jan Henket Mimarlık, 1998
5. Reichstag, Berlin/ Almanya, Norman Foster, 1999
6. Sabancı Müzesi, İstanbul/ Türkiye, Ayşen Savaş Vd., 1999
7. Zurich Kosmos Binası, Viyana/ Avusturya, Berger + Parkkinen Mimarlık, Tasarım: 2001
8. Cadde 745'te Ofis Binası, New York/ ABD, Kohn Pederson Fox, 2002
9. Vitro, Londra/ İngiltere, John Mcaslan ve Ortakları, Bitiş Tarihi: 2004
10. Morgan Kütüphanesi, New York/ ABD, Renzo Piano, Bitiş Tarihi: 2006

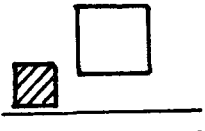
Tablo 7. Louvre Müzesi Eki kavramsal analizi

ÖRNEK 1		FOTOGRAFLAR	
LOUVRE MÜZESİ EKİ Paris, Fransa I. M. Pei 1980			
<p>ACIKLAMA</p> <p>Louvre Müzesinin Paris kentinin hayatında aktif bir rol alması gerektiği düşünülen ve müze yapısı için gerekli olan birliğe ve bütünlüğe erişme kaygısı, Pei'yi tarihi yapıların çevrelediği orta alan üzerine anitsal büyüklükte cam bir piramidin (saydamlık) oturtulması fikrine götürmüştür. Avlunun içinde, yer altına gömük olarak yapılan proje ve girişi tanımlayan cam piramit, iyi kurgulanmış merkezi bir dağılım planı olarak değerlendirilmiştir (işlevsellik, yararlılık). Çevresel ve yersel verilere referans vermeyen (bağlama karşıtlık) piramit (yalınlık/basitlik, teklik, rasyonalizm/akılcılık, geometrizasyon, statik form, bitmişlik), ortaya koyduğu biçimsel dil sayesinde evrensel bir nitelik kazanmıştır. Müzenin konumu ve anlamı gereğiyle de; mekansal düzende, her ülkenin ziyaretçilerini ortak amaçlar doğrultusunda (ortaklık) barındırabilecek büyüklükte ve okunaklılıkta olması, sergilediği evrensel tavrı güçlendirirken zamandan bağımsız bir ifadeyle kalıcılığı da vurgular, (Gençosmanoğlu, 2001; URL-35, 2004).</p>			
Tarihi Yapılarla Konum			
	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın	-	
	Uzak	-	
Proje Durumu	Bağlayıcı		
	Uygulanmış		
	Uygulanmamış	-	
		<p>ALT KAVRAMLAR</p> <p>Bütünlük Bitmişlik Yalınlık/basitlik Geometrizasyon Teklik Birlik Ortaklık Bağlama karşıtlık Saydamlık Evrensellik Zamandan bağımsız olma Kalıcılık Rasyonalizm/Akılcılık Okunaklılık Yararlılık İşlevsellik Statik form Anıtsallık</p>	<p>MODERNİZM ANA KAVRAMLAR</p> <p><i>Bütünsellik, mekansal bütünlük</i> Tekdüzelik, aynılık <i>Birlik</i> <i>Bağlama Karşıtlık</i> <i>Evrensellik</i> <i>Zamansızlık</i> <i>Soyutlayıcılık</i> <i>Rasyonalizm/mantıklı</i> <i>Ciddiyet, soyluluk</i> <i>Düzensizlik</i> <i>Yararlılık</i> <i>Fonksiyon Ağırlıklı</i> <i>Sadelik/ Basitlik</i> <i>Hiyerarşi (tamamlama)</i> Genelleşmiş üslup İşlev ve biçim beraberliği <i>Statik ritim</i> Anlama/ Simgeye karşıtlık</p>
		<p>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</p> <p>Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, yalınlık/basitlik, geometrizasyon; birlik: teklik, ortaklık, bütünlük; evrensellik: ortaklık, saydamlık, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; zamansızlık: zamandan bağımsız olma, kalıcılık, geometrizasyon; soyutlayıcılık: yalınlık/basitlik, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizasyon; ciddiyet/soyluluk: yalınlık/basitlik; düzensizlik: geometrizasyon, okunaklılık; yararlılık: saydamlık; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık; sadelik/basitlik: yalınlık/basitlik, okunaklılık, geometrizasyon; hiyerarşi: yalınlık/basitlik, bütünlük, birlik; statik ritim: statik form kavramlarına işaret etmektedir. Bağlama karşıtlık ana kavramı da yer almaktadır.</p>	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık		

Tablo 8. Eğitim Enstitüsü kavramsal analizi

ÖRNEK 2		FOTOGRAFLAR																																						
EĞİTİM ENSTİTÜSÜ Zamora, İspanya Manuel de las Casas 1995																																								
Tarihi Yapılarla Konum		AÇIKLAMA Proje konusu, Ortaçağ kilisesine ait kalıntıların bulunduğu bir alanda İspanyol-Portekiz çalışmalarını içeren yeni bir enstitünün kurulmasıdır. Mevcut yapıya eklenen kübik pavilyonlar (yalınlık/basitlik, bütünlük, bitmişlik, rasyonalizm/akılcılık, geometrizasyon, statik form) kendilerini ortaya koyarken mevcut kalıntıları da korur (bağlam, yararlılık). Mies tarzı bir dille, çelik paneller giydirilmiş perde duvarların oluşturduğu kübik pavilyonlar saydam yüzeyleriyle de evrensel bir dil ortaya koyarlar. İnce, düz bir çatıyla bitirilen pavilyonlar düzenli ve ağırbaşlı bir yapıya sahiptirler ve bütünlük içerirler. Yapı formu ihtiyaç duyulan işlevlere mükemmel yanıt verirken (işlevsellik) zamandan bağımsız bir özellik de kazanırlar, (Bertolucci, 1999).																																						
	Tek yapı ölçeğinde		-																																					
	Yakın		-																																					
	Uzak		-																																					
Proje Durumu	Bağlayıcı	-																																						
	Uygulanmış	-																																						
	Uygulanmamış	-																																						
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>MODERNİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Bütünlük</td> <td><i>Bütünsellik, mekansal bütünlük</i></td> </tr> <tr> <td>Bitmişlik</td> <td>Tekdüzelik, aynılık</td> </tr> <tr> <td>Düzen</td> <td><i>Birlik</i></td> </tr> <tr> <td>Saydamlık</td> <td>Bağlama Karşıtlık</td> </tr> <tr> <td>Geometrizasyon</td> <td><i>Evrensellik</i></td> </tr> <tr> <td>Evrensellik</td> <td><i>Zamansızlık</i></td> </tr> <tr> <td>Zamandan bağımsız olma</td> <td><i>Soyutlayıcılık</i></td> </tr> <tr> <td>Basitlik/Yalınlık</td> <td><i>Rasyonalizm/mantıklı</i></td> </tr> <tr> <td>Rasyonalizm/Akılcılık</td> <td><i>Ciddiyet, soyluluk</i></td> </tr> <tr> <td>Ağırbaşlılık</td> <td><i>Düzensizlik</i></td> </tr> <tr> <td>Yararlılık</td> <td><i>Yararlılık</i></td> </tr> <tr> <td>İşlevsellik</td> <td><i>Fonksiyon Ağırlıklı</i></td> </tr> <tr> <td>Statik form</td> <td><i>Sadelik/ Basitlik</i></td> </tr> <tr> <td>Bağlam</td> <td><i>Hiyerarşi (tamamlama)</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td>Genelleşmiş üslup</td> </tr> <tr> <td></td> <td>İşlev ve biçim beraberliği</td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>Statik ritim</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td>Anlama/ Simgeye karşıtlık</td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	MODERNİZM ANA KAVRAMLAR	Bütünlük	<i>Bütünsellik, mekansal bütünlük</i>	Bitmişlik	Tekdüzelik, aynılık	Düzen	<i>Birlik</i>	Saydamlık	Bağlama Karşıtlık	Geometrizasyon	<i>Evrensellik</i>	Evrensellik	<i>Zamansızlık</i>	Zamandan bağımsız olma	<i>Soyutlayıcılık</i>	Basitlik/Yalınlık	<i>Rasyonalizm/mantıklı</i>	Rasyonalizm/Akılcılık	<i>Ciddiyet, soyluluk</i>	Ağırbaşlılık	<i>Düzensizlik</i>	Yararlılık	<i>Yararlılık</i>	İşlevsellik	<i>Fonksiyon Ağırlıklı</i>	Statik form	<i>Sadelik/ Basitlik</i>	Bağlam	<i>Hiyerarşi (tamamlama)</i>		Genelleşmiş üslup		İşlev ve biçim beraberliği		<i>Statik ritim</i>		Anlama/ Simgeye karşıtlık
ALT KAVRAMLAR	MODERNİZM ANA KAVRAMLAR																																							
Bütünlük	<i>Bütünsellik, mekansal bütünlük</i>																																							
Bitmişlik	Tekdüzelik, aynılık																																							
Düzen	<i>Birlik</i>																																							
Saydamlık	Bağlama Karşıtlık																																							
Geometrizasyon	<i>Evrensellik</i>																																							
Evrensellik	<i>Zamansızlık</i>																																							
Zamandan bağımsız olma	<i>Soyutlayıcılık</i>																																							
Basitlik/Yalınlık	<i>Rasyonalizm/mantıklı</i>																																							
Rasyonalizm/Akılcılık	<i>Ciddiyet, soyluluk</i>																																							
Ağırbaşlılık	<i>Düzensizlik</i>																																							
Yararlılık	<i>Yararlılık</i>																																							
İşlevsellik	<i>Fonksiyon Ağırlıklı</i>																																							
Statik form	<i>Sadelik/ Basitlik</i>																																							
Bağlam	<i>Hiyerarşi (tamamlama)</i>																																							
	Genelleşmiş üslup																																							
	İşlev ve biçim beraberliği																																							
	<i>Statik ritim</i>																																							
	Anlama/ Simgeye karşıtlık																																							
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Tasarım Yaklaşımı</th> <th>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Uyum</td> <td>Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, yalınlık/basitlik, geometrizasyon; birlik: düzen, bütünlük; evrensellik: saydamlık, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; zamansızlık: zamandan bağımsız olma, geometrizasyon; soyutlayıcılık: yalınlık/basitlik, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizasyon; ciddiyet/soyluluk: yalınlık/basitlik, ağırbaşlılık; düzensizlik: geometrizasyon, düzen; yararlılık: saydamlık; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık; sadelik/basitlik: yalınlık/basitlik, geometrizasyon; hiyerarşi: yalınlık/basitlik, bütünlük, düzen; statik ritim: statik form kavramlarına işaret etmektedir.</td> </tr> <tr> <td>Kontrastlık</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Tasarım Yaklaşımı	ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR	Uyum	Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, yalınlık/basitlik, geometrizasyon; birlik: düzen, bütünlük; evrensellik: saydamlık, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; zamansızlık: zamandan bağımsız olma, geometrizasyon; soyutlayıcılık: yalınlık/basitlik, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizasyon; ciddiyet/soyluluk: yalınlık/basitlik, ağırbaşlılık; düzensizlik: geometrizasyon, düzen; yararlılık: saydamlık; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık; sadelik/basitlik: yalınlık/basitlik, geometrizasyon; hiyerarşi: yalınlık/basitlik, bütünlük, düzen; statik ritim: statik form kavramlarına işaret etmektedir.	Kontrastlık																																	
Tasarım Yaklaşımı	ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR																																							
Uyum	Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, yalınlık/basitlik, geometrizasyon; birlik: düzen, bütünlük; evrensellik: saydamlık, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; zamansızlık: zamandan bağımsız olma, geometrizasyon; soyutlayıcılık: yalınlık/basitlik, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizasyon; ciddiyet/soyluluk: yalınlık/basitlik, ağırbaşlılık; düzensizlik: geometrizasyon, düzen; yararlılık: saydamlık; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık; sadelik/basitlik: yalınlık/basitlik, geometrizasyon; hiyerarşi: yalınlık/basitlik, bütünlük, düzen; statik ritim: statik form kavramlarına işaret etmektedir.																																							
Kontrastlık																																								

Tablo 9. İkiz Ev kavramsal analizi

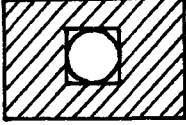
ÖRNEK 3		FOTOGRAFLAR	
İKİZ EV Utrecht, Hollanda MVRDV 1997			
Tarihi Yapılarla Konum		AÇIKLAMA	<p>Utrecht'te, bir 19. yy. parkı yanındaki banliyö caddesindeki, iki ayrı ailenin paylaştıkları arazi üzerinde konumlanan projenin, hiçbir şekilde içinde bulunduğu çevre ve tarihi dokudan etkilenmediği görülmüştür. Bu anlamda yapı, bağlam olgusundan uzak durur ve üzerinde herhangi bir tarihi veya simgesel anlam taşımaz. Her iki ailenin de parkı, sorunsuz bir biçimde algılama isteği, evin programını hayal edilebilecek en az derinlikte, 4 ya da 5 kata genişleyebilecek şekilde çözüme ulaştırmıştır (işlevsellik, yararlılık). Mal sahiplerinin çatışan istekleri arasında uzlaşım sağlamak amacıyla kullanılan bölme duvarlar, 'iyileştirici bir hareket' olarak birbirine bağlanan iki yerleşim hacmi ortaya çıkarmıştır (yararlılık). Yapı formu tek başına (teklük), bütüncül ve bitmiş şekilde duran kübik bir formdadır (yalnıklık/basitlik, rasyonalizm/akılcılık, geometrizasyon, statik form). Saydamlık, mekansal esneklik, işlevsel ve biçimsel süreklilik kavramlarının etkili olduğu görülen proje evrensel ve zamandan bağımsız bir ifade takınımıştır, (Anonim, 2000; URL-36, 2004).</p>
	Tek yapı ölçeğinde		-
Tarihi Yapılarla Konum	Yakın	-	
	Uzak	-	
	Bağlayıcı	-	
Proje Durumu	Uygulanmış	-	
	Uygulanmamış	-	
		ALT KAVRAMLAR	MODERNİZM ANA KAVRAMLAR
		<p>Bütünlük Bitmişlik Yalnıklık/Basitlik Geometrizasyon Mekansal esneklik Süreklilik Teklik Bağlama karşıtlık Evrensellik Saydamlık Rasyonalizm/Akılcılık Zamandan bağımsız olma Yararlılık İyileştirme İşlevsellik Statik form Anlama/simgeye karşıtlık</p>	<p>Bütünsellik, mekansal bütünlük Tekdüzelik, aynılık Birlik Bağlama Karşıtlık Evrensellik Zamansızlık Soyutlayıcılık Rasyonalizm/mantıklı Ciddiyet, soyluluk Düzensizlik Yararlılık Fonksiyon Ağırlıklı Sadelik/ Basitlik Hiyerarşi (tamamlama) Genelleşmiş üslup İşlev ve biçim beraberliği Statik ritim Anlama/ Simgeye karşıtlık</p>
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	<p>Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, yalnıklık/basitlik, geometrizasyon, mekansal esneklik, süreklilik; birlik: teklük, bütünlük; evrensellik: saydamlık, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; zamansızlık: zamandan bağımsız olma, geometrizasyon; soyutlayıcılık: yalnıklık/basitlik, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizasyon; ciddiyet/soyluluk: yalnıklık/basitlik; düzensizlik: geometrizasyon; yararlılık: saydamlık, iyileştirme; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık, mekansal esneklik; sadelik/basitlik: yalnıklık/basitlik, geometrizasyon; hiyerarşi: yalnıklık/basitlik, bütünlük; statik ritim: statik form; anlama/simgeye karşıtlık: yalnıklık/basitlik, evrensellik, zamandan bağımsız olma, rasyonalizm/akılcılık, bağlama karşıtlık kavramlarına işaret etmektedir. Bağlama karşıtlık ana kavramı da yer almaktadır.</p>	
	Kontrastlık		

Tablo 10. Müze Yenilemesi kavramsal analizi

ÖRNEK 4		FOTOGRAFLAR	
MÜZE YENİLEMESİ Utrecht, Hollanda Hubert-Jan Henket Mimarlık 1998			
<p>Tarihi Yapılarla Konum</p> 		<p>ACIKLAMA</p> <p>Proje, Dinsel Sanat Müzesi'nin ve bloğun diğer tarafındaki Nieuwegracht üzerindeki 18. yy evinin bir parçası konumdadır. Müzeye yeni yapılan eklemenin esas amacı, müzeye ulaşımın Lange Nieuwstraat tarafından gerçekleştirilmesi ve manastıra yeni bir ulaşım doğrultusu çizilmesinden oluşur (işlevsellik). Manastıra 18 yy. evinin arkasında oluşturulan yeni bir girişten ulaşılır. Bu giriş, cam ve metalden oluşan bir köprüyle sağlanır (saydamlık). Bu köprüyle birinci katların uçları birbirine bağlanarak (işlevsellik) mekan daha okunaklı bir biçime sokulmuştur. Çelik ve camdan oluşan kübik yeni pavilyon (statik form) ise hem giriş mekanına vurgu yapar hem de kafe mekanını oluşturur (yararlılık, akılcılık). Düzenli, tutarlı, bitmiş, bütüncül bir görünüm sergileyen ek mekanlar, mevcut yapıya hassas bir şekilde dokunurlar. Eklenitler basit/yalın, rasyonel, geometrik formlardan oluşmaları nedeniyle evrensel ve zamandan bağımsız bir nitelik kazanır ve buldukları yere ilişkin hiçbir referans vermezler (bağlama karşıtlık), (Davey, 2001).</p>	
<p>Proje Durumu</p> <p>Uygulanmış</p> <p>Uygulanmamış -</p>			
<p>Tarihi Yapılarla Konum</p> <p>Tek yapı ölçeğinde</p> <p>Yakın -</p> <p>Uzak -</p> <p>Bağlayıcı -</p>		<p>ALT KAVRAMLAR</p> <p>Bütünlük</p> <p>Bitmişlik</p> <p>Düzen</p> <p>Bağlama karşıtlık</p> <p>Saydamlık</p> <p>Geometrizasyon</p> <p>Evrensellik</p> <p>Zamandan bağımsız olma</p> <p>Yalınlık/basitlik</p> <p>Rasyonalizm/Akılcılık</p> <p>Hassasiyet</p> <p>Tutarlılık</p> <p>Okunaklılık</p> <p>Yararlılık</p> <p>İşlevsellik</p> <p>Statik form</p>	<p>MODERNİZM ANA KAVRAMLAR</p> <p><i>Bütünsellik, mekansal bütünlük</i></p> <p>Tekdüzelik, aynılık</p> <p><i>Birlik</i></p> <p><i>Bağlama Karşıtlık</i></p> <p><i>Evrensellik</i></p> <p><i>Zamansızlık</i></p> <p><i>Soyutlayıcılık</i></p> <p><i>Rasyonalizm/mantıklı</i></p> <p><i>Ciddiyet, soyluluk</i></p> <p><i>Düzensizlik</i></p> <p><i>Yararlılık</i></p> <p><i>Fonksiyon Ağırlıklı</i></p> <p><i>Sadelik/ Basitlik</i></p> <p><i>Hiyerarşi (tamamlama)</i></p> <p>Genelleşmiş üslup</p> <p><i>İşlev ve biçim beraberliği</i></p> <p><i>Statik ritim</i></p> <p><i>Anlama/ Simgeye karşıtlık</i></p>
<p>Tasarım Yaklaşımı</p> <p>Uyum -</p> <p>Kontrastlık</p>		<p>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</p> <p>Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, yalınlık/basitlik, geometrizasyon; birlik: düzen, bütünlük; evrensellik: saydamlık, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; zamansızlık: zamandan bağımsız olma, geometrizasyon; soyutlayıcılık: yalınlık/basitlik, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizasyon; ciddiyet/soyluluk: hassasiyet, tutarlılık, yalınlık/basitlik; düzensizlik: geometrizasyon, okunaklılık, düzen, tutarlılık; yararlılık: saydamlık; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık; sadelik/basitlik: yalınlık/basitlik, okunaklılık, geometrizasyon; hiyerarşi: yalınlık/basitlik, bütünlük, düzen; işlev ve biçim beraberliği: işlevsellik, yararlılık; statik ritim: statik form; anlama/simgeye karşıtlık: yalınlık/basitlik, evrensellik, zamandan bağımsız olma, rasyonalizm/akılcılık, bağlama karşıtlık kavramlarına işaret etmektedir. Bağlama karşıtlık ana kavramı da yer almaktadır.</p>	

Tablo 11. Reichstag kavramsal analizi

ÖRNEK 5		FOTOGRAFLAR			
REICHSTAG Berlin, Almanya Norman Foster 1999					
		AÇIKLAMA Proje'nin merkezi olan çatı strüktürünün boyutları, eski yapının kabuğu dikkate alınarak belirlenmiştir. Mekan kurgusundaki her şey düzenli, akıcı ve yararlıdır (işlevsellik). Toplantı salonunun üzerinde yer alan ve aynalarla oluşturulmuş büyük etkileyici, ışık heykeli toplantı salonuna gün ışığı taşır (yararlılık). Proje açıklık, şeffaflık ve ulaşılabilirlik kavramları üzerine kuruludur ve içerdiği sembolik özelliklerle kent mekanında yeni bir merkeze işaret eder (simgesellik). Foster'in bu rasyonel ve duyarlı yaklaşımı tekno-ekolojik ve bağlam söylemlerinin bir birleşimi gibidir. Sorumlu, ağırbaşlı, dengeli, parça ve bütün birlikteliği ve bütünlüğü gibi özelliklere sahip olan ek, strüktürel ve materyal niteliklerin abartılmadığı olgun bir mimari dil sergiler. Ayrıca yarım küre biçimindeki form (yalınlık/saflık, teklik, bitmişlik, geometrizeasyon, rasyonalizm/akılcılık, statik form) evrensel bir dil yakalamış ve zamanlar üstü bir özellik kazanmıştır, (Ekincioglu, 2000b; Zelef, 2002; Özaslan, 2000; URL-37, 2004).			
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	ALT KAVRAMLAR Bütünlük Bitmişlik Geometrizeasyon Yalınlık/Basitlik Teklik Denge Düzen Evrensellik Saydamlık Teknoloji Zamanlar üstü olma Rasyonalizm/Akılcılık Sorumluluk Ağırbaşlılık Abartmama Duyarlılık Olgunluk Açıklık Yararlılık Ekolojik İşlevsellik Ulaşılabilirlik Statik form Bağlam Simgesellik			
	Yakın			MODERNİZM ANA KAVRAMLAR Bütünsellik, mekansal bütünlük Tekdüzelik, aynılık Birlik Bağlama Karşıtlık Evrensellik Zamansızlık Soyutlayıcılık Rasyonalizm/mantıklı Ciddiyet, soyluluk Düzgünlük Yararlılık Fonksiyon Ağırlıklı Sadelik/ Basitlik Hiyerarşi (tamamlama) Genelleşmiş üslup İşlev ve biçim beraberliği Statik ritim Anlama/ Simgeye karşıtlık	
	Uzak				
	Bağlayıcı				
Proje Durumu	Uygulanmış	Uygulanmamış			
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, yalınlık/basitlik, geometrizeasyon; birlik: teklik, düzen, denge, bütünlük; evrensellik: saydamlık, geometrizeasyon, rasyonalizm/akılcılık, teknoloji; zamansızlık; zamanlar üstü olma, geometrizeasyon; soyutlayıcılık: yalınlık/basitlik, geometrizeasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizeasyon; ciddiyet/soyluluk: ağırbaşlılık, sorumluluk, abartmama, duyarlılık, olgunluk, yalınlık/basitlik; düzgünlük: geometrizeasyon, düzen, açıklık; yararlılık: saydamlık, ekolojik; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık, ulaşılabilirlik; sadelik/basitlik: açıklık, yalınlık/basitlik, abartmama, geometrizeasyon; hiyerarşi: yalınlık/basitlik, bütünlük, düzen, denge; statik ritim: statik form kavramlarına işaret etmektedir.			
	Kontrastlık				

Tablo 12. Sabancı Müzesi kavramsal analizi

ÖRNEK 6		FOTOGRAFLAR	
SABANCI MÜZESİ İstanbul, Türkiye Aysen Savaş vd. 1999			
		AÇIKLAMA Projede, arazide belgelenen mekanları parçalı bir bütünsellik anlayışı ile değerlendirmek ana amaçtır. Ek yapılar mevcut olan duvarın önünde ve terasın altında tasarlanmıştır. Mekansal esneklik, süreklilik ve mevcut alanda en azla gerekeni yapabilmek (yeterlilik, bağlam) tasarımın ana kararları arasındadır. Tüm birimler tek bir yapı gibi davranırken, Köşk, Havuz, Galeri ve Kış Bahçesi ayrı ayrı işlevlerini yerine getirirler (işlevsellik). Teklik içeren bu çokluk yapılar arasındaki beraberliği ve örgütlülüğü ortaya çıkarır. Eklenen yapılar birincil geometrik formlar olan daire ve küpten oluşur (statik form, yalnlık/basitlik, rasyonalizm, geometrization). Teras altında tasarlanan havuz galerinin ışık alması için ve eğimden yararlanılarak oluşturulan cephelerinde temel alınan kavramlar, tasarımın geneline hakim olan 'yalnlık' ve 'saydamlık' tır (yararlılık, işlevsellik). Yapı bu özellikleriyle zamanlar üstü ve evrensel bir karakter kazanır, (Savaş, Erkal, 2002).	
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın		
	Uzak	-	
	Bağlayıcı	-	
Proje Durumu	Uygulanmış		
	Uygulanmamış	-	
		ALT KAVRAMLAR Parçalı bütünlük Mekansal esneklik Süreklilik Geometrization Örgütlülük Saydamlık Beraberlik Teklik içeren çokluk Evrensellik Zamanlar üstü olma Yalnlık/basitlik Rasyonalizm/Akılcılık Yararlılık Yeterlilik İşlevsellik Statik form Bağlam	MODERNİZM ANA KAVRAMLAR <i>Bütünsellik, mekansal bütünlük</i> Tekdüzelik, aynılık <i>Birlik</i> Bağlama Karşıtlık <i>Evrensellik</i> <i>Zamansızlık</i> <i>Soyutlayıcılık</i> <i>Rasyonalizm/mantıklı</i> <i>Ciddiyet, soyluluk</i> <i>Düzensizlik</i> <i>Yararlılık</i> <i>Fonksiyon Ağırlıklı</i> <i>Sadelik/ Basitlik</i> <i>Hiyerarşi (tamamlama)</i> Genelleşmiş üslup <i>İşlev ve biçim beraberliği</i> <i>Statik ritim</i> Anlama/ Simgeye karşıtlık
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık		
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Bütünsellik/Mekansal bütünlük: parçalı bütünlük, mekansal esneklik, süreklilik, örgütlülük, beraberlik, yalnlık/basitlik, geometrization; birlik: teklik içeren çokluk, parçalı bütünlük, beraberlik; evrensellik: saydamlık, geometrization, rasyonalizm/akılcılık; zamansızlık: zamanlar üstü olma, geometrization; soyutlayıcılık: yalnlık/basitlik, geometrization, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrization; ciddiyet/soyluluk: yalnlık/basitlik; düzensizlik: geometrization; yararlılık: saydamlık, yeterlilik; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık, mekansal esneklik; sadelik/basitlik: yalnlık/basitlik, geometrization; hiyerarşi: yalnlık/basitlik, teklik içeren çokluk, parçalı bütünlük, beraberlik; işlev ve biçim beraberliği: işlevsellik, yararlılık; statik ritim: statik form kavramlarına işaret etmektedir.	

Tablo 13. Zurich Kosmos Binası kavramsal analizi

ÖRNEK 7		FOTOĞRAFLAR	
ZURICH KOSMOS BİNASI Viyana, Avusturya Berger + Parkkinen Mimarlık Tasarım: 2001			
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA Yapının tasarımındaki ana amaç, şehir ve ev arasında yarı-kamusal bir alan gibi rol oynayabilecek, lobi ve ticari alanlarıyla şeffaf ve okunaklı bir yapı yapılmasıdır (işlevsellik, yararlılık). Yapı, tarihi çevredeki konumundan dolayı, alandaki yapıların katı kodlarına bağlıdır (bağlam). Günümüzde sıklıkla görülen orta büyüklükte kule görünümündedir (aynılık, genelleşmiş üslup). Yapının arka cephesinin komşu binanın devasal yangın duvarlarıyla çevrelenmiş olmasından dolayı tek olası ışık kaynağı caddeye bakan ön cephe tarafından gelir. Işığı, bina hacminin büyük bir bölümüne sokabilmek için kübik form (teklük, bütünlük, yararlılık, rasyonalizm, geometrizasyon) yer yer içeri çekilmiş ve tamamen şeffaflaştırılmıştır. Binanın dış kabuğunun çift katmanlı oluşu havalandırma ve güneş kontrolüne imkan tanır (yararlılık, teknoloji). Her kat çeşitli iş alanları için yüksek esnekliğe sahip süreklili ve açık alanlar sunar (işlevsellik). Yapının tamamen saydam oluşu ve kullandığı basit/yalın mimari dil evrenselliğe işaret eder. Statik bir forma sahip olan yapı zamandan bağımsız kurgusuyla da dikkat çeker, (URL-38, 2004).	
	Tek yapı ölçeğinde		-
	Yakın		-
	Uzak		-
Proje Durumu	Bağlayıcı	-	
	Uygulanmış	-	
	Uygulanmamış	-	
		ALT KAVRAMLAR Bütünlük Bitmişlik Geometrizasyon Mekansal esneklik Süreklilik Aynılık Teklik Saydamlık Teknoloji Evrensellik Zamandan bağımsız olma Yalınlık/basitlik Rasyonalizm/ Akılcılık Okunaklılık Yararlılık İşlevsellik Genelleşmiş üslup Statik form Bağlam	MODERNİZM ANA KAVRAMLAR <i>Bütünsellik, mekansal bütünlük</i> <i>Tekdüzelik, aynılık</i> <i>Birlik</i> Bağlama Karşıtlık <i>Evrensellik</i> <i>Zamansızlık</i> <i>Soyutlayıcılık</i> <i>Rasyonalizm/mantıklı</i> <i>Ciddiyet, soyluluk</i> <i>Düzensizlik</i> <i>Yararlılık</i> <i>Fonksiyon Ağırlıklı</i> <i>Sadelik/ Basitlik</i> <i>Hiyerarşi (tamamlama)</i> <i>Genelleşmiş üslup</i> <i>İşlev ve biçim beraberliği</i> <i>Statik ritim</i> Anlama/ Simgeye karşıtlık
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, mekansal esneklik, süreklilik, yalınlık/basitlik, geometrizasyon; birlik: teklük, bütünlük; evrensellik: saydamlık, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık, teknoloji; zamansızlık: zamandan bağımsız olma, geometrizasyon; soyutlayıcılık: yalınlık/basitlik, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizasyon; ciddiyet/soyluluk: yalınlık/basitlik; düzensizlik: geometrizasyon, okunaklılık; yararlılık: saydamlık; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık, mekansal esneklik; sadelik/basitlik: yalınlık/basitlik, geometrizasyon, okunaklılık; hiyerarşi: yalınlık/basitlik, bütünlük; işlev ve biçim beraberliği: işlevsellik, yararlılık; statik ritim: statik form kavramlarına işaret etmektedir. Tekdüzelik/aynılık ve genelleşmiş üslup ana kavramları da yer almaktadır.	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık	-	

Tablo 14. 7. Cadde 745'te Ofis Binası kavramsal analizi

ÖRNEK 8		FOTOGRAFLAR	
7. CADDE 745'TE OFİS BİNASI New York, ABD Kohn Pederson Fox 2002			
		AÇIKLAMA 7. Cadde'deki 745 projesi, büyük bir finans kuruluşuna ait bir ofis binası olarak inşa edilmiştir. Günümüz kentlerinde sıklıkla görülen (aynılık, genelleşmiş üslup) kule bina görünümünde olan yapı kübik bir formdadır (bitmişlik, bütünlük, teklik, yalınlık/basitlik, rasyonalizm, geometrizeasyon, statik form). Yapı basamaklı taban, form ve elektronik tasarım açısından ihtiyaçlara cevap verir (kullanışlılık, yararlılık, işlevsellik, teknoloji) ve aydınlatılmış şeffaf camlı bir çerçeve ile biter (saydamlık). Yapının geometrik biçimlenişiyle kazandığı anlamlar evrenselliğe işaret ederken bulunduğu yere ilişkin hiçbir ipucu vermez (bağlama karşıtlık) ve zamandan bağımsız ifade takınır, (Anonim, 2003a).	
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın	-	
	Uzak		
	Bağlayıcı	-	
Proje Durumu	Uygulanmış		
	Uygulanmamış	-	
		ALT KAVRAMLAR Bütünlük Bitmişlik Geometrizeasyon Aynılık Teklik Bağlama karşıtlık Saydamlık Evrensellik Teknoloji Zamandan bağımsız olma Yalınlık/basitlik Rasyonalizm/Akılcılık Yararlılık Kullanışlılık İşlevsellik Genelleşmiş üslup Statik form	MODERNİZM ANA KAVRAMLAR <i>Bütünsellik, mekansal bütünlük</i> <i>Tekdüzelik, aynılık</i> <i>Birlik</i> <i>Bağlama Karşıtlık</i> <i>Evrensellik</i> <i>Zamansızlık</i> <i>Soyutlayıcılık</i> <i>Rasyonalizm/mantıklı</i> <i>Ciddiyet, soyululuk</i> <i>Düzensizlik</i> <i>Yararlılık</i> <i>Fonksiyon Ağırlıklı</i> <i>Sadelik/ Basitlik</i> <i>Hiyerarşi (tamamlama)</i> <i>Genelleşmiş üslup</i> <i>İşlev ve biçim beraberliği</i> <i>Statik ritim</i> <i>Anlama/ Simgeye karşıtlık</i>
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık		
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, yalınlık/basitlik, geometrizeasyon; birlik: teklik, bütünlük; evrensellik: saydamlık, geometrizeasyon, rasyonalizm/akılcılık, teknoloji; zamansızlık: zamandan bağımsız olma, geometrizeasyon; soyutlayıcılık: yalınlık/basitlik, geometrizeasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizeasyon; ciddiyet/soyululuk: yalınlık/basitlik; düzensizlik: geometrizeasyon; yararlılık: saydamlık, kullanışlılık; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık; sadelik/basitlik: yalınlık/basitlik, geometrizeasyon; hiyerarşi: yalınlık/basitlik, bütünlük; işlev ve biçim beraberliği: işlevsellik, yararlılık; statik ritim: statik form; anlama/simgeye karşıtlık: genelleşmiş üslup, yalınlık/basitlik, zamandan bağımsız olma, evrensellik, rasyonalizm/akılcılık, bağlama karşıtlık kavramlarına işaret etmektedir. Tekdüzelik/ aynılık, bağlama karşıtlık ve genelleşmiş üslup ana kavramları da yer almaktadır.	

Tablo 15. Vitro kavramsal analizi

ÖRNEK 9		FOTOGRAFLAR																																						
VITRO Londra, İngiltere John McAslan ve Ortakları Bitiş tarihi: 2004																																								
Tarihi Yapılarla Konum 		AÇIKLAMA Vitro firması için tasarlanan bina zemin katında mağazaların bulunduğu, üst katlarda ofislerin yer aldığı, günümüz kentlerinde sıklıkla görülen orta yükseklikte bir kule bina görünümündedir (işlevsellik, aynılık, genelleşmiş üslup, bütünlük, bitmişlik, teklik). Giriş katında mağazaların yanısıra restoranlar da bulunur. Yapı, 15 m. serbest açıklık, çelik çerçeveli bir strüktür, kullanışlı döşemeler ve saydam cephelerden oluşan kübik bir formdadır (yalnılık/basitlik, yararlılık, rasyonalizm, geometrizasyon, statik form). Bina strüktürü işleve daha iyi cevap verebilmesi amacıyla hafif ve şeffaf olarak tasarlanmıştır (işlevsellik, yararlılık). 1. kattan 11. kata kadar yerleştirilmiş ofislere servis, betonarme çerçeveli iki çekirdek kule tarafından sağlanır (işlevsellik, yararlılık). Güneyde bir meydana, kuzeyde ise caddeye bakan yapı, biçimlenişleriyle evrensel, zamandan bağımsız bir nitelik kazanır ve çevreye ilişkin hiçbir ipucu vermez (bağlama karşıtlık), (Anonim, 2003b).																																						
Proje Durumu Tek yapı ölçeğinde - Yakın - Uzak - Bağlayıcı - Uygulanmış - Uygulanmamış -		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>MODERNİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Bütünlük</td> <td>Bütünsellik, mekansal bütünlük</td> </tr> <tr> <td>Bitmişlik</td> <td>Tekdüzelik, aynılık</td> </tr> <tr> <td>Geometrizasyon</td> <td>Birlik</td> </tr> <tr> <td>Aynılık</td> <td>Bağlama Karşıtlık</td> </tr> <tr> <td>Teklik</td> <td>Evrensellik</td> </tr> <tr> <td>Bağlama karşıtlık</td> <td>Zamansızlık</td> </tr> <tr> <td>Saydamlık</td> <td>Soyutlayıcılık</td> </tr> <tr> <td>Evrensellik</td> <td>Rasyonalizm/mantıklı</td> </tr> <tr> <td>Zamandan bağımsız olma</td> <td>Ciddiyet, soyluluk</td> </tr> <tr> <td>Yalnılık/Basitlik</td> <td>Düzensizlik</td> </tr> <tr> <td>Rasyonalizm/Akılcılık</td> <td>Yararlılık</td> </tr> <tr> <td>Yararlılık</td> <td>Fonksiyon Ağırlıklı</td> </tr> <tr> <td>Kullanışlılık</td> <td>Sadelik/ Basitlik</td> </tr> <tr> <td>İşlevsellik</td> <td>Hiyerarşi (tamamlama)</td> </tr> <tr> <td>Genelleşmiş üslup</td> <td>Genelleşmiş üslup</td> </tr> <tr> <td>Statik form</td> <td>İşlev ve biçim beraberliği</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Statik ritim</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Anlama/ Simgeye karşıtlık</td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	MODERNİZM ANA KAVRAMLAR	Bütünlük	Bütünsellik, mekansal bütünlük	Bitmişlik	Tekdüzelik, aynılık	Geometrizasyon	Birlik	Aynılık	Bağlama Karşıtlık	Teklik	Evrensellik	Bağlama karşıtlık	Zamansızlık	Saydamlık	Soyutlayıcılık	Evrensellik	Rasyonalizm/mantıklı	Zamandan bağımsız olma	Ciddiyet, soyluluk	Yalnılık/Basitlik	Düzensizlik	Rasyonalizm/Akılcılık	Yararlılık	Yararlılık	Fonksiyon Ağırlıklı	Kullanışlılık	Sadelik/ Basitlik	İşlevsellik	Hiyerarşi (tamamlama)	Genelleşmiş üslup	Genelleşmiş üslup	Statik form	İşlev ve biçim beraberliği		Statik ritim		Anlama/ Simgeye karşıtlık
ALT KAVRAMLAR	MODERNİZM ANA KAVRAMLAR																																							
Bütünlük	Bütünsellik, mekansal bütünlük																																							
Bitmişlik	Tekdüzelik, aynılık																																							
Geometrizasyon	Birlik																																							
Aynılık	Bağlama Karşıtlık																																							
Teklik	Evrensellik																																							
Bağlama karşıtlık	Zamansızlık																																							
Saydamlık	Soyutlayıcılık																																							
Evrensellik	Rasyonalizm/mantıklı																																							
Zamandan bağımsız olma	Ciddiyet, soyluluk																																							
Yalnılık/Basitlik	Düzensizlik																																							
Rasyonalizm/Akılcılık	Yararlılık																																							
Yararlılık	Fonksiyon Ağırlıklı																																							
Kullanışlılık	Sadelik/ Basitlik																																							
İşlevsellik	Hiyerarşi (tamamlama)																																							
Genelleşmiş üslup	Genelleşmiş üslup																																							
Statik form	İşlev ve biçim beraberliği																																							
	Statik ritim																																							
	Anlama/ Simgeye karşıtlık																																							
Tasarım Yaklaşımı Uyum - Kontrastlık -		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, yalnılık/basitlik, geometrizasyon; birlik: teklik, bütünlük; evrensellik: saydamlık, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; zamansızlık; zamandan bağımsız olma, geometrizasyon; soyutlayıcılık: yalnılık/basitlik, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizasyon; ciddiyet/soyluluk: yalnılık/basitlik; düzensizlik: geometrizasyon; yararlılık: saydamlık, kullanışlılık; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık; sadelik/basitlik: yalnılık/basitlik, geometrizasyon; hiyerarşi: yalnılık/basitlik, bütünlük; işlev ve biçim beraberliği: işlevsellik, yararlılık; statik ritim: statik form; anlama/simgeye karşıtlık: genelleşmiş üslup, yalnılık/basitlik, zamandan bağımsız olma, evrensellik, rasyonalizm/akılcılık, bağlama karşıtlık kavramlarına işaret etmektedir. Tekdüzelik/ aynılık, bağlama karşıtlık ve genelleşmiş üslup ana kavramları da yer almaktadır.																																						

Tablo 16. Morgan Kütüphanesi kavramsal analizi

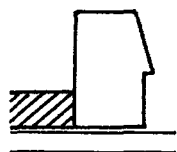
ÖRNEK 10		FOTOGRAFLAR	
<p>MORGAN KÜTÜPHANESİ New York, ABD Renzo Piano Bitiş tarihi: 2006</p>			
<p>ACIKLAMA</p> <p>Rönesans tarzı bir yapı olan Morgan Evi ve müstemilat kısmından oluşan kütüphanenin artan ihtiyaçlara cevap verememesi nedeniyle genişletilmesi gündeme gelmiştir. Bu amaçla tasarlanan proje, cam ve çelikten oluşan birbirine benzer üç küpten oluşur (yalınlık/basitlik, statik, bitmiş form, rasyonalizm, geometrizasyon). Ana kütüphane yapısı olan Morgan Evi ve müstemilat kısmı arasına yerleştirilen cam tavanlı avlu tasarımın özünü oluşturur. Bu mekan pek çok işleve imkan tanıyabilecek şekilde tasarlanmıştır (işlevsellik). Tarihi binaların ışığını kesmemek ve mimari bir bütünlük sağlamak amacıyla depo ve hizmet alanları zemin kotunun altında çözülmüştür (bağlam, yararlılık). Yapı bütününde kullanılan mimari dil evrensellik ve zamanlar üstü olma özelliği taşır, (URL-39, 2004)</p>			
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın		
	Uzak	-	
	Bağlayıcı	-	
Proje Durumu	Uygulanmış		
	Uygulanmamış	-	
		<p>ALT KAVRAMLAR</p> <p>Bütünlük Bitmişlik Geometrizasyon Saydamlık Evrensellik Zamanlar üstü olma Yalınlık/Basitlik Rasyonalizm/ Akılcılık Yararlılık İşlevsellik Statik form Bağlam</p>	<p>MODERNİZM ANA KAVRAMLAR</p> <p><i>Bütünsellik, mekansal bütünlük</i> Tekdüzelik, aynılık <i>Birlik</i> Bağlama Karşıtlık <i>Evrensellik</i> <i>Zamansızlık</i> <i>Soyutlayıcılık</i> <i>Rasyonalizm/mantıklı</i> <i>Ciddiyet, soyluluk</i> <i>Düzensizlik</i> <i>Yararlılık</i> <i>Fonksiyon Ağırlıklı</i> <i>Sadelik/ Basitlik</i> <i>Hiyerarşi (tamamlama)</i> Genelleşmiş üslup <i>İşlev ve biçim beraberliği</i> <i>Statik ritim</i> Anlama/ Simgeye karşıtlık</p>
		<p>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</p> <p>Bütünsellik/Mekansal bütünlük: bütünlük, bitmişlik, yalınlık/basitlik, geometrizasyon; birlik: bütünlük; evrensellik: saydamlık, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; zamansızlık: zamanlar üstü olma, geometrizasyon; soyutlayıcılık: yalınlık/basitlik, geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık; rasyonalizm/mantıklı: geometrizasyon; ciddiyet/soyluluk: yalınlık/basitlik; düzensizlik: geometrizasyon; yararlılık: saydamlık; fonksiyon ağırlıklı: işlevsellik, saydamlık; sadelik/basitlik: yalınlık/basitlik, geometrizasyon; hiyerarşi: yalınlık/basitlik, bütünlük; işlev ve biçim beraberliği: işlevsellik, yararlılık; statik ritim: statik form kavramlarına işaret etmektedir.</p>	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık		

3.2. Postmodernizm Akımına Bağlı Örneklerin Kavramsal Analizi

Postmodernizm kapsamında ele alınan örnekler:

1. Millireasürans Kompleksi, İstanbul/ Türkiye, Şandor ve Sevinç Hadi, 1984
2. Neue Staatsgalerie, Stuttgart/ Almanya, James Stirling, 1984
3. Dekoratif Sanatlar Müzesi, Frankfurt/ Almanya, Richard Meier, 1985
4. Defterdarlık Binası, Kayseri/ Türkiye, Merih Karaaslan, 1989
5. Hükümet Konağı, Kayseri/ Türkiye, Merih Karaaslan, 1990
6. Haas Haus, Viyana/ Avusturya, Hans Hollein, 1990
7. Carre d'Art, Nimes/ Fransa, Norman Foster, 1991
8. Ara Pacis Müzesi, Roma/ İtalya, Richard Meier, 1993
9. Sergi ve Gösteri Merkezi, Ulm/ Almanya, Richard Meier , 1993
10. Müzik Okulu, Stuttgart/ Almanya, James Stirling& Michael Wilford, 1997
11. Geffrye Müzesi Eki, Londra/ İngiltere, Branson Coates Mimarlık, 1998
12. Devlet Sanat Müzesi Eki, Kopenhag/ Danimarka, Møllers Grubu, 1998
13. Bordeaux Adalet Sarayı, Bordeaux/ Fransa, Richard Rogers, 2000
14. Tangeman Üniversite Merkezi, Ohio/ ABD, Gwathmey Siegel & Ortakları, 2003
15. Devlet Yönetim Merkezi, Helsinki/ Finlandiya, Helin & Siitonen

Tablo 17. Milli Reasürans Kompleksi kavramsal analizi

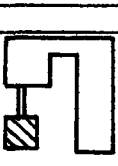
ÖRNEK 1		FOTOGRAFLAR																																								
MİLLİ REASÜRANS KOMPLEKSİ İstanbul, Türkiye Şandor ve Sevinç Hadi 1984																																										
Tarihi Yapılarla Konum		AÇIKLAMA Tasarımın ana fikri, yapının bulunduğu alanda mekansal bir genişleme yaratmaktır; Teşvikiye Caddesi üzerindeki yapılara aydınlık ve ferahlık vermek amacıyla bir boşluk bırakılması amaçlanmıştır (<i>çevre, bağlam</i>). Eyvan kavramından yola çıkılarak (<i>tarihi verilerin yorumu, anımsatma</i>) bu boşluğun iki yanına ve arkasına doğru yapı genişletilmiştir. Masif bir duvar oluşturmak yerine parçalanarak yer yer boşaltılarak, gölge-güneş, doluluklar ve geri çekilmelerle hareketli ve dinamik bir yapı kazandırılmıştır (<i>doluluk-boşluk</i>). Yapının biçimlenişinde bitişikte bulunan tarihi Maçka Palas'ın silme katları dikkate alınmış (<i>bağlam</i>), ayrıca bu ağır kütleyle silme kotunun altındaki bir boşlukla cevap verilmiştir. Geçmiş ile bugün, tarihsel ile çağdaş olan arasındaki ilişki ortaya konurken yatay hatlarda süreklilik sağlanmaya çalışılmıştır. Yapının biçimlenişinde hareketlilik kavramı kadar durağanlık kavramı da dikkate alınmıştır. Kendi dönemini yansıtan bir yorumlama anlayışıyla bu yapı, bulunduğu alana da bir yenilik getirmiştir, (Kortan, 1999; Şentürer, 1994).																																								
	Tek yapı ölçeğinde		-																																							
	Yakın		-																																							
Uzak																																										
	Bağlayıcı	-																																								
Proje Durumu	Uygulanmış																																									
	Uygulanmamış	-																																								
Tasarım Yaklaşımı	Uyum																																									
	Kontrastlık	-																																								
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Hareketlilik-durağanlık</td> <td>Rastlantısallık, kalabalık olma</td> </tr> <tr> <td>Tarihsel-çağdaş</td> <td>Çeşitlilik</td> </tr> <tr> <td>Geçmiş-bugün</td> <td>Çelişki</td> </tr> <tr> <td>Görsel süreklilik</td> <td>Bağlamcılık</td> </tr> <tr> <td>Kentsel bağlam</td> <td>Yerellik</td> </tr> <tr> <td>Çevre</td> <td>Zaman</td> </tr> <tr> <td>Yer</td> <td>Tarihsel referanslardan yararlanma</td> </tr> <tr> <td>Kendi dönemini yansıtma</td> <td>İrrasyonelizm</td> </tr> <tr> <td>Tarihi verilerin yorumu</td> <td>Çok anlamlılık</td> </tr> <tr> <td>Yenilik</td> <td>Yenilenme</td> </tr> <tr> <td>Dinamizm/Hareket</td> <td>Yarar dışı biçim</td> </tr> <tr> <td>Parçalanma</td> <td>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</td> </tr> <tr> <td>Doluluk-boşluk</td> <td>Karmaşıklık</td> </tr> <tr> <td>Anımsama/ Anımsatma</td> <td>Toplama</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Manyerizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>İşlev ve biçim bağımsızlığı</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Dinamizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Simgesellik/ Simgesel anlamlılık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kentsel bellek</td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR	Hareketlilik-durağanlık	Rastlantısallık, kalabalık olma	Tarihsel-çağdaş	Çeşitlilik	Geçmiş-bugün	Çelişki	Görsel süreklilik	Bağlamcılık	Kentsel bağlam	Yerellik	Çevre	Zaman	Yer	Tarihsel referanslardan yararlanma	Kendi dönemini yansıtma	İrrasyonelizm	Tarihi verilerin yorumu	Çok anlamlılık	Yenilik	Yenilenme	Dinamizm/Hareket	Yarar dışı biçim	Parçalanma	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)	Doluluk-boşluk	Karmaşıklık	Anımsama/ Anımsatma	Toplama		Manyerizm		İşlev ve biçim bağımsızlığı		Dinamizm		Simgesellik/ Simgesel anlamlılık		Kentsel bellek
ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR																																									
Hareketlilik-durağanlık	Rastlantısallık, kalabalık olma																																									
Tarihsel-çağdaş	Çeşitlilik																																									
Geçmiş-bugün	Çelişki																																									
Görsel süreklilik	Bağlamcılık																																									
Kentsel bağlam	Yerellik																																									
Çevre	Zaman																																									
Yer	Tarihsel referanslardan yararlanma																																									
Kendi dönemini yansıtma	İrrasyonelizm																																									
Tarihi verilerin yorumu	Çok anlamlılık																																									
Yenilik	Yenilenme																																									
Dinamizm/Hareket	Yarar dışı biçim																																									
Parçalanma	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)																																									
Doluluk-boşluk	Karmaşıklık																																									
Anımsama/ Anımsatma	Toplama																																									
	Manyerizm																																									
	İşlev ve biçim bağımsızlığı																																									
	Dinamizm																																									
	Simgesellik/ Simgesel anlamlılık																																									
	Kentsel bellek																																									
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Çelişki ve çok anlamlılık: hareketlilik-durağanlık, geçmiş-bugün, tarihsel-çağdaş; bağlamcılık: görsel süreklilik, çevre, yer, kentsel bağlam; yerellik: çevre, yer; zaman: kendi dönemini yansıtma; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: tarihi verilerin yorumu; dinamizm: boşluk-doluluk, parçalanma; simgesellik: anımsama-anımsatma; kentsel bellek: anımsama-anımsatma, kentsel bağlam, görsel süreklilik kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma ve yenilenme ana kavramları da yer almaktadır.																																								

Tablo 18. Neue Staatsgalerie kavramsal analizi

ÖRNEK 2		FOTOGRAFLAR																																								
NEUE STAATSGALERIE Stuttgart, Almanya James Stirling 1984																																										
		ACIKLAMA <p>Pek çok geometrik formun bir araya getirilmesiyle dinamik bir etkiye sahip olan yapı, geçmiş ile bugün arasındaki etkileşimi ortaya koyarak kentsel bağlamda bütünlük oluşturulmuştur (süreklilik). Tasarımda, işlevsel ve biçimsel bütünlük çeşitli biçimlerle ortaya konmuştur. Bu anlamda yapıya katılan öğeler : Schinkel'in Berlin Müzesi'nde kullandığı avlu ve mekan oluşumu Le Corbusier'den alınan rampa fikri ve mimari bir öğe olan rotond'dur (tarihi verilerin yorumu, anımsama-anımsatma, birden fazla çağrışım). Rotond'un buradaki kullanımı kubbesizdir ve müzenin dışında kullanılmasıyla kentsel bir mekan oluşturulmuştur (yarar dışı biçim, anlam kayması). Ayrıca, malzeme kullanımındaki çeşitlilik ve çağdaşlık gösteren yapı yapıldığı dönemi yansıtır (kendi dönemini yansıtma), (Akyol, 1998; Baytin, 1994; URL-40, 2004).</p>																																								
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	-																																								
	Yakın	-																																								
	Uzak	-																																								
	Bağlayıcı	-																																								
Proje Durumu	Uygulanmış	-																																								
	Uygulanmamış	-																																								
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Birden fazla çağrışım</td> <td><i>Rastlantısallık, kalabalık olma</i></td> </tr> <tr> <td>Yarar dışı biçim</td> <td><i>Çeşitlilik</i></td> </tr> <tr> <td>Çeşitlilik</td> <td><i>Çelişki</i></td> </tr> <tr> <td>Anlam kayması</td> <td><i>Bağlamcılık</i></td> </tr> <tr> <td>Geçmiş-bugün</td> <td><i>Yerellik</i></td> </tr> <tr> <td>Kentsel bağlam</td> <td><i>Zaman</i></td> </tr> <tr> <td>Tarihsel süreklilik</td> <td><i>Tarihsel referanslardan yararlanma</i></td> </tr> <tr> <td>Kendi dönemini yansıtma</td> <td><i>İrasyonalizm</i></td> </tr> <tr> <td>Tarihi verilerin yorumu</td> <td><i>Çok anlamlılık</i></td> </tr> <tr> <td>Bir araya getirme</td> <td><i>Yenilenme</i></td> </tr> <tr> <td>Dinamizm/Hareket</td> <td><i>Yarar dışı biçim</i></td> </tr> <tr> <td>Anımsama-anımsatma</td> <td><i>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>Karmaşıklık</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>Toplama</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>Manyerizm</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>İşlev ve biçim bağımsızlığı</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>Dinamizm</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>Kentsel bellek</i></td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR	Birden fazla çağrışım	<i>Rastlantısallık, kalabalık olma</i>	Yarar dışı biçim	<i>Çeşitlilik</i>	Çeşitlilik	<i>Çelişki</i>	Anlam kayması	<i>Bağlamcılık</i>	Geçmiş-bugün	<i>Yerellik</i>	Kentsel bağlam	<i>Zaman</i>	Tarihsel süreklilik	<i>Tarihsel referanslardan yararlanma</i>	Kendi dönemini yansıtma	<i>İrasyonalizm</i>	Tarihi verilerin yorumu	<i>Çok anlamlılık</i>	Bir araya getirme	<i>Yenilenme</i>	Dinamizm/Hareket	<i>Yarar dışı biçim</i>	Anımsama-anımsatma	<i>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</i>		<i>Karmaşıklık</i>		<i>Toplama</i>		<i>Manyerizm</i>		<i>İşlev ve biçim bağımsızlığı</i>		<i>Dinamizm</i>		<i>Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık</i>		<i>Kentsel bellek</i>
ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR																																									
Birden fazla çağrışım	<i>Rastlantısallık, kalabalık olma</i>																																									
Yarar dışı biçim	<i>Çeşitlilik</i>																																									
Çeşitlilik	<i>Çelişki</i>																																									
Anlam kayması	<i>Bağlamcılık</i>																																									
Geçmiş-bugün	<i>Yerellik</i>																																									
Kentsel bağlam	<i>Zaman</i>																																									
Tarihsel süreklilik	<i>Tarihsel referanslardan yararlanma</i>																																									
Kendi dönemini yansıtma	<i>İrasyonalizm</i>																																									
Tarihi verilerin yorumu	<i>Çok anlamlılık</i>																																									
Bir araya getirme	<i>Yenilenme</i>																																									
Dinamizm/Hareket	<i>Yarar dışı biçim</i>																																									
Anımsama-anımsatma	<i>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</i>																																									
	<i>Karmaşıklık</i>																																									
	<i>Toplama</i>																																									
	<i>Manyerizm</i>																																									
	<i>İşlev ve biçim bağımsızlığı</i>																																									
	<i>Dinamizm</i>																																									
	<i>Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık</i>																																									
	<i>Kentsel bellek</i>																																									
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-																																								
	Kontrastlık	-																																								
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR <p><i>Rastlantısallık/kalabalık olma</i>: birden fazla çağrışım, yarar dışı biçim, çeşitlilik; <i>çeşitlilik</i>: birden fazla çağrışım; <i>çelişki</i>: anlam kayması, birden fazla çağrışım, geçmiş-bugün; <i>bağlamcılık</i>: kentsel bağlam, tarihsel süreklilik; <i>zaman</i>: kendi dönemini yansıtma; <i>çok anlamlılık</i>: anlam kayması, birden fazla çağrışım, geçmiş-bugün; <i>formalist ağırlıklı tasarım</i> ve <i>manyerizm</i>: tarihi verilerin yorumu; <i>karmaşıklık</i>: birden fazla çağrışım; <i>toplama</i>: birden fazla çağrışım, yarar dışı biçim, bir araya getirme; <i>işlev ve biçim bağımsızlığı</i>: yarar dışı biçim; <i>simgesellik</i>: anımsama-anımsatma; <i>kentsel bellek</i>: kentsel bağlam, anımsama-anımsatma, tarihsel süreklilik kavramlarına işaret etmektedir. Yarar dışı biçim, tarihi referanslardan yararlanma ve dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.</p>																																								

Tablo 19. Dekoratif Sanatlar Müzesi kavramsal analizi

ÖRNEK 3		FOTOĞRAFLAR		
DEKORATİF SANATLAR MÜZESİ Frankfurt, Almanya Richard Meier 1985				
		AÇIKLAMA <p>Kentsel bağlam, tarih ve süreklilik müzenin tasarımında önemli rol oynar. Villa Metzler'in kübik formu ve müzenin bulunduğu alandan geçen nehrin kıvrımlı şekli, yapıyı şekillendiren esin kaynaklarıdır (tarihi verilerin yorumu, çevre, yer). Villa Metzler çaprazlama hatlarla ortaya çıkarılmış, mevcut yapının pencere ve duvar ilişkileri göz önüne alınarak müzenin cephe sistemi oluşturulmuştur (tarihi verilerin yorumu). Cephedeki doluluk-boşluk ve parçalanmalar yapının dinamik özellikleri arasındadır. Müze, malzeme kullanımı ve biçimlenişindeki özgünlük sayesinde dönemin bir yapısı özelliğindedir (kendi dönemini yansıtmaya) ve müze kompleksinden oluşan alana da yenilik getirir. Bunlara ek olarak müzenin, mevcut tarihi doku ile uyumu da son derece başarılıdır, (URL-41,2004; URL-42, 2004; URL-43, 2004).</p>		
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	-	ALT KAVRAMLAR Çevre Yer Kentsel bağlam Tarih Tarihsel süreklilik Uyum Kendi dönemini yansıtmaya Tarihi verilerin yorumu Yenilik Özgünlük Dinamizm/Hareket Parçalanma Doluluk-boşluk	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR Rastlantısallık, kalabalık olma Çeşitlilik Çelişki Bağlamcılık Yerellik Zaman Tarihsel referanslardan yararlanma İrrasyonalizm Çok anlamlılık Yenilenme Yarar dışı biçim Formalist ağırlıklı (tarih referanslı) Karmaşıklık Toplama Manyerizm İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık Kentsel bellek
	Yakın	-		
	Uzak	-		
	Bağlayıcı	-		
Proje Durumu	Uygulanmış	-		
	Uygulanmamış	-		
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Bağlamcılık: kentsel bağlam, çevre, yer, tarih, tarihsel süreklilik, uyum; yerellik: çevre, yer zaman: kendi dönemini yansıtmaya; manyerizm tarihi verilerin yorumu, özgünlük; dinamizm: parçalanma, doluluk-boşluk; kentsel bellek: tarihsel süreklilik, kentsel bağlam kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma ve yenilenme ana kavramları da yer almaktadır.	
	Kontrastlık	-		

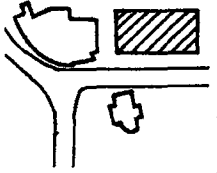
Tablo 20. Defterdarlık Binası kavramsal analizi

ÖRNEK 4		FOTOGRAFLAR																																								
DEFTERDARLIK BİNASI Kayseri, Türkiye Merih Karaaslan 1989																																										
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA Bu yapının tasarımında Selçuklu kamusal binalarında görülen 'taç kapı' formu yeniden yorumlanarak (tarihi verilerin yorumu, anımsama-anımsatma) tüm kitleye uygulanmış ve taç kapı formuna yenilik getirilmiştir. Böylece taç kapı anlamı kaydırılmış ve ölçeği değiştirilerek ele alınmış, tek başına yükselen ağır bir geometri ortaya çıkmıştır. Bir kat yüksekliğindeki zemin ise içindeki avluya tek noktadan kontrollü girişle dışa kapalı külliye formuna atıfta bulunan ve ana formun "kaidesi" olan bir baza gibi ele alınmıştır (tarihi verilerin yorumu). Taş (yerel malzeme kullanımı), brüt beton ve alüminyum malzemeler, yalın formlarla bir arada kullanılmıştır. Yapı alanının yakınındaki Gevher Nesibe Külliyesi ve parktaki Mimar Sinan heykeli ile birlikte anlamlı bir tarihsel süreklilik oluşturmak istenmiştir (kentsel bağlam, çevre, yer). Ayrıca, taç kapı formunun yorumlanmasının yanısıra Yunan mimarisine gönderme yapan bir üçgen alınlık (anımsama-anımsatma) ile yapı girişi vurgulanmıştır (birden fazla çağrışım, bir araya getirme), (Karaaslan, 2001b; Asiliskender, 2002; Çağıl, 2004).																																								
	Tek yapı ölçeğinde		-																																							
	Yakın		-																																							
	Uzak		-																																							
Bağlayıcı		-																																								
		-																																								
Proje Durumu	Uygulanmış	-																																								
	Uygulanmamış	-																																								
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Birden fazla çağrışım</td> <td>Rastlantısallık, kalabalık olma</td> </tr> <tr> <td>Yarar dışı biçim</td> <td>Çeşitlilik</td> </tr> <tr> <td>Anlam kayması</td> <td>Çelişki</td> </tr> <tr> <td>Kentsel bağlam</td> <td>Bağlamcılık</td> </tr> <tr> <td>Tarihsel süreklilik</td> <td>Yerellik</td> </tr> <tr> <td>Çevre</td> <td>Zaman</td> </tr> <tr> <td>Yer</td> <td>Tarihsel referanslardan yararlanma</td> </tr> <tr> <td>Tarihi verilerin yorumu</td> <td>İrrasyonalizm</td> </tr> <tr> <td>Yerel malzeme kullanımı</td> <td>Çok anlamlılık</td> </tr> <tr> <td>Yenilik</td> <td>Yenilenme</td> </tr> <tr> <td>Biçimcilik</td> <td>Yarar dışı biçim</td> </tr> <tr> <td>Bir araya getirme</td> <td>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</td> </tr> <tr> <td>Anımsama-Anımsatma</td> <td>Karmaşıklık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Toplama</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Manyerizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>İşlev ve biçim bağımsızlığı</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Dinamizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kentsel bellek</td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR	Birden fazla çağrışım	Rastlantısallık, kalabalık olma	Yarar dışı biçim	Çeşitlilik	Anlam kayması	Çelişki	Kentsel bağlam	Bağlamcılık	Tarihsel süreklilik	Yerellik	Çevre	Zaman	Yer	Tarihsel referanslardan yararlanma	Tarihi verilerin yorumu	İrrasyonalizm	Yerel malzeme kullanımı	Çok anlamlılık	Yenilik	Yenilenme	Biçimcilik	Yarar dışı biçim	Bir araya getirme	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)	Anımsama-Anımsatma	Karmaşıklık		Toplama		Manyerizm		İşlev ve biçim bağımsızlığı		Dinamizm		Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık		Kentsel bellek
ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR																																									
Birden fazla çağrışım	Rastlantısallık, kalabalık olma																																									
Yarar dışı biçim	Çeşitlilik																																									
Anlam kayması	Çelişki																																									
Kentsel bağlam	Bağlamcılık																																									
Tarihsel süreklilik	Yerellik																																									
Çevre	Zaman																																									
Yer	Tarihsel referanslardan yararlanma																																									
Tarihi verilerin yorumu	İrrasyonalizm																																									
Yerel malzeme kullanımı	Çok anlamlılık																																									
Yenilik	Yenilenme																																									
Biçimcilik	Yarar dışı biçim																																									
Bir araya getirme	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)																																									
Anımsama-Anımsatma	Karmaşıklık																																									
	Toplama																																									
	Manyerizm																																									
	İşlev ve biçim bağımsızlığı																																									
	Dinamizm																																									
	Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık																																									
	Kentsel bellek																																									
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-																																								
	Kontrastlık	-																																								
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Rastlantısallık/kalabalık olma: birden fazla çağrışım, yarar dışı biçim; çeşitlilik: birden fazla çağrışım; çelişki ve çok anlamlılık: anlam kayması, birden fazla çağrışım; bağlamcılık: kentsel bağlam, tarihsel süreklilik, çevre, yer; yerellik: çevre, yer, yerel malzeme kullanımı, tarihi verilerin yorumu; formalist ağırlıklı tasarım: biçimcilik, tarihi verilerin yorumu; manyerizm: tarihi verilerin yorumu; işlev ve biçim bağımsızlığı: yarar dışı biçim; karmaşıklık: birden fazla çağrışım; toplama: yarar dışı biçim, birden fazla çağrışım, bir araya getirme; simgesellik: anımsama-anımsatma; kentsel bellek: tarihsel süreklilik, kentsel bağlam, anımsama-anımsatma kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma, yarar dışı biçim ve yenilik ana kavramları da yer almaktadır.																																								

Tablo 21. Hükümet Konağı kavramsal analizi

ÖRNEK 5		FOTOGRAFLAR																																															
HÜKÜMET KONAĞI Kayseri, Türkiye Merih Karaaslan 1990																																																	
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA Yapı, Tarihi Kale, Hunat Hatun Külliyesi, Sahabiye Medresesi alanının hemen yakınındadır ve valilik, hükümet konağı çalışma alanları ve bir kısım adli fonksiyonlardan oluşur. Tasarımda konuyla ve yerle ilişkili, kente özgü bir tutum (kentsel bağlam, çevre, yer) ve bir Selçuk Külliyesi kurgusunun değişimine uğratılması temasının gerçekleştirilmesi hedeflenerek (anlam kayması) kurguda bir yenilik meydana getirilmiştir. Ana giriş holü büyük boyutlu bir kümbet olarak tasarlanmıştır (tarihi verilerin yorumu). İç mekanda kümbet zeminini meydan kabul eden bir 'geleneksel Kayseri mahallesi' imajı oluşturulmuştur (tarihsel verilerin yorumu). Kümbet, Kayseri mahallesi, yıkık minare, duvar, taç kapı, sütunlu yol, taş zemin kalıntısı, vb. gibi atıflar (birden fazla çağrışım, yarar dışı biçim, bir araya getirme, çeşitlilik) ile gerçekleştirilen 'dağılmış simgeleri' artırılıp anımsatılarak yakın çevredeki simgelerle birlikte kurulmuştur (çevre, kentsel bağlam, süreklilik, kentsel bellek). Ayrıca bu yapının kent meydanına bakan cephelerinin taş kaplanması ve iç avluya bakan yüzeylerinin sıvalı bırakılmasıyla geleneksel mimariye atıfta bulunulmuştur (yerel malzeme kullanımı, simgesellik), (Karaaslan, 2001b; Çağıl, 2004).																																															
	<table border="1"> <tr> <td>Tek yapı ölçeğinde</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Yakın</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Uzak</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Bağlayıcı</td> <td>-</td> </tr> </table>		Tek yapı ölçeğinde	-	Yakın	-	Uzak	-	Bağlayıcı	-	<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Birden fazla çağrışım</td> <td>Rastlantısallık, kalabalık olma</td> </tr> <tr> <td>Çeşitlilik</td> <td>Çeşitlilik</td> </tr> <tr> <td>Yarar dışı biçim</td> <td>Çelişki</td> </tr> <tr> <td>Anlam kayması</td> <td>Bağlamsızlık</td> </tr> <tr> <td>Kentsel bağlam</td> <td>Yerellik</td> </tr> <tr> <td>Tarihsel süreklilik</td> <td>Zaman</td> </tr> <tr> <td>Çevre</td> <td>Tarihsel referanslardan yararlanma</td> </tr> <tr> <td>Yer</td> <td>İrrasyonalizm</td> </tr> <tr> <td>Tarihi verilerin yorumu</td> <td>Çok anlamlılık</td> </tr> <tr> <td>Yerel malzeme kullanımı</td> <td>Yenilenme</td> </tr> <tr> <td>Yenilik</td> <td>Yarar dışı biçim</td> </tr> <tr> <td>Biçimcilik</td> <td>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</td> </tr> <tr> <td>Bir araya getirme</td> <td>Karmaşıklık</td> </tr> <tr> <td>Simgesellik</td> <td>Toplama</td> </tr> <tr> <td>Anımsama-anımsatma</td> <td>Manyerizm</td> </tr> <tr> <td>Kentsel bellek</td> <td>İşlev ve biçim bağımsızlığı</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Dinamizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kentsel bellek</td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR	Birden fazla çağrışım	Rastlantısallık, kalabalık olma	Çeşitlilik	Çeşitlilik	Yarar dışı biçim	Çelişki	Anlam kayması	Bağlamsızlık	Kentsel bağlam	Yerellik	Tarihsel süreklilik	Zaman	Çevre	Tarihsel referanslardan yararlanma	Yer	İrrasyonalizm	Tarihi verilerin yorumu	Çok anlamlılık	Yerel malzeme kullanımı	Yenilenme	Yenilik	Yarar dışı biçim	Biçimcilik	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)	Bir araya getirme	Karmaşıklık	Simgesellik	Toplama	Anımsama-anımsatma	Manyerizm	Kentsel bellek	İşlev ve biçim bağımsızlığı		Dinamizm		Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık
Tek yapı ölçeğinde	-																																																
Yakın	-																																																
Uzak	-																																																
Bağlayıcı	-																																																
ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR																																																
Birden fazla çağrışım	Rastlantısallık, kalabalık olma																																																
Çeşitlilik	Çeşitlilik																																																
Yarar dışı biçim	Çelişki																																																
Anlam kayması	Bağlamsızlık																																																
Kentsel bağlam	Yerellik																																																
Tarihsel süreklilik	Zaman																																																
Çevre	Tarihsel referanslardan yararlanma																																																
Yer	İrrasyonalizm																																																
Tarihi verilerin yorumu	Çok anlamlılık																																																
Yerel malzeme kullanımı	Yenilenme																																																
Yenilik	Yarar dışı biçim																																																
Biçimcilik	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)																																																
Bir araya getirme	Karmaşıklık																																																
Simgesellik	Toplama																																																
Anımsama-anımsatma	Manyerizm																																																
Kentsel bellek	İşlev ve biçim bağımsızlığı																																																
	Dinamizm																																																
	Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık																																																
	Kentsel bellek																																																
Proje Durumu	<table border="1"> <tr> <td>Uygulanmış</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Uygulanmamış</td> <td>-</td> </tr> </table>	Uygulanmış	-	Uygulanmamış	-																																												
Uygulanmış	-																																																
Uygulanmamış	-																																																
Tasarım Yaklaşımı	<table border="1"> <tr> <td>Uyum</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Kontrastlık</td> <td>-</td> </tr> </table>	Uyum	-	Kontrastlık	-	ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Rastlantısallık/kalabalık olma: birden fazla çağrışım, yarar dışı biçim, çeşitlilik; çeşitlilik: birden fazla çağrışım; çelişki ve çok anlamlılık: anlam kayması, birden fazla çağrışım; bağlamsızlık: kentsel bağlam, tarihsel süreklilik, çevre, yer; yerellik: çevre, yer, yerel malzeme kullanımı, tarihi verilerin yorumu; yarar dışı biçim; formalist ağırlıklı tasarım: biçimcilik, tarihi verilerin yorumu; manyerizm: tarihi verilerin yorumu; karmaşıklık: birden fazla çağrışım; toplama: birden fazla çağrışım, yarar dışı biçim, bir araya getirme; işlev ve biçim bağımsızlığı: yarar dışı biçim; simgesellik: anımsama-anımsatma, simgesellik; kentsel bellek: anımsama-anımsatma, tarihsel süreklilik, kentsel bağlam kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma, yarar dışı biçim ve yenilenme ana kavramları da yer almaktadır.																																											
Uyum	-																																																
Kontrastlık	-																																																

Tablo 22. Haas Haus kavramsal analizi

ÖRNEK 6		FOTOGRAFLAR																																								
HAAS HAUS Viyana, Avusturya Hans Hollein 1990																																										
Tarihi Yapılarla Konum		<p>ACIKLAMA</p> <p>Tarihi bir merkezde bulunan ve bu yerin kentsel niteliklerini kuvvetlendiren bir ticaret yapısı olan Haas Haus, St. Stephan Katedrali'nin hemen karşısındaki tarihi Haas Binası cephesinde yapılan ekleme ve değişikliklerden oluşur. Hollein, tasarımın çeşitli bağlamsal özelliklerini olmasını hedeflemiştir. Şema, Graben'in sağır duvarları ve tekrar eden pencere boşluklarının oluşturduğu mevcut ritmi kavramaktadır (tarihsel süreklilik, uyum). Graben görünüşünde cephe büyük, diyagonal taşlarla kaplanmış ve bunların merkezinde de Hollein'in detayı olan galvaniz çaprazlamalar kullanılmıştır (yenilik). Taş ve camın sistematik bir biçimde bir arada kullanımı cepheye hareketlilik kazandırılmıştır (şeffaflık-opaklık, yerel malzeme kullanımı). Sokak düzeyinde ise Hollein, Viyana'nın merkezinde, hemen her yerde olan, geleneksel iki katlı dükkan cephesini devam ettirmiştir (kentsel bellek, çevre, uyum). Köşeyi dönen bina, meydana dominant komşusu olan St Stephan katedraline bakan yüzeyde Barok yapılarda bildik bir eleman olan şeffaf bir silindirik cumba ile geçmişe atıfta bulunulmuş (biçimcilik, tarihi verilerin yorumu, anımsama-anımsatma, tarihsel süreklilik, bağlam) ve malzeme kullanımındaki çağdaşlıkla modern bir imaj kazandırılmıştır (kendi dönemini yansıtmaya), (Ataç, 1992; Baytin, 1994, URL-44, 2004; URL-45, 2004).</p>																																								
	Tek yapı ölçeğinde																																									
	Yakın		-																																							
	Uzak		-																																							
Bağlayıcı	-																																									
Proje Durumu	Uygulanmış																																									
	Uygulanmamış	-																																								
Tasarım Yaklaşımı	Uyum																																									
	Kontrastlık	-																																								
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Bağlam</td> <td>Rastlantısallık, kalabalık olma</td> </tr> <tr> <td>Çevre</td> <td>Çeşitlilik</td> </tr> <tr> <td>Yer</td> <td>Çelişki</td> </tr> <tr> <td>Uyum</td> <td>Bağlamcılık</td> </tr> <tr> <td>Tarihsel süreklilik</td> <td>Yerellik</td> </tr> <tr> <td>Yerel malzeme kullanımı</td> <td>Zaman</td> </tr> <tr> <td>Tarihi verilerin yorumu</td> <td>Tarihsel referanslardan yararlanma</td> </tr> <tr> <td>Kendi dönemini yansıtmaya</td> <td>İrrasyonelizm</td> </tr> <tr> <td>Şeffaflık-opaklık</td> <td>Çok anlamlılık</td> </tr> <tr> <td>Yenilik</td> <td>Yenilenme</td> </tr> <tr> <td>Biçimcilik</td> <td>Yarar dışı biçim</td> </tr> <tr> <td>Dinamizm/Hareket</td> <td>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</td> </tr> <tr> <td>Anımsama-anımsatma</td> <td>Karmaşıklık</td> </tr> <tr> <td>Kentsel bellek</td> <td>Toplama</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Manyerizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>İşlev ve biçim bağımsızlığı</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Dinamizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kentsel bellek</td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR	Bağlam	Rastlantısallık, kalabalık olma	Çevre	Çeşitlilik	Yer	Çelişki	Uyum	Bağlamcılık	Tarihsel süreklilik	Yerellik	Yerel malzeme kullanımı	Zaman	Tarihi verilerin yorumu	Tarihsel referanslardan yararlanma	Kendi dönemini yansıtmaya	İrrasyonelizm	Şeffaflık-opaklık	Çok anlamlılık	Yenilik	Yenilenme	Biçimcilik	Yarar dışı biçim	Dinamizm/Hareket	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)	Anımsama-anımsatma	Karmaşıklık	Kentsel bellek	Toplama		Manyerizm		İşlev ve biçim bağımsızlığı		Dinamizm		Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık		Kentsel bellek
ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR																																									
Bağlam	Rastlantısallık, kalabalık olma																																									
Çevre	Çeşitlilik																																									
Yer	Çelişki																																									
Uyum	Bağlamcılık																																									
Tarihsel süreklilik	Yerellik																																									
Yerel malzeme kullanımı	Zaman																																									
Tarihi verilerin yorumu	Tarihsel referanslardan yararlanma																																									
Kendi dönemini yansıtmaya	İrrasyonelizm																																									
Şeffaflık-opaklık	Çok anlamlılık																																									
Yenilik	Yenilenme																																									
Biçimcilik	Yarar dışı biçim																																									
Dinamizm/Hareket	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)																																									
Anımsama-anımsatma	Karmaşıklık																																									
Kentsel bellek	Toplama																																									
	Manyerizm																																									
	İşlev ve biçim bağımsızlığı																																									
	Dinamizm																																									
	Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık																																									
	Kentsel bellek																																									
		<p>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</p> <p>Bağlamcılık: tarihsel süreklilik, çevre, uyum, bağlam, yer; yerellik: çevre, yer, yerel malzeme kullanımı, tarihi verilerin yorumu; zaman: kendi dönemini yansıtmaya; çok anlamlılık: şeffaflık-opaklık; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: tarihi verilerin yorumu, biçimcilik; simgesellik: anımsama-anımsatma; kentsel bellek: anımsama-anımsatma, tarihsel süreklilik kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma, dinamizm ve yenilenme ana kavramları da yer almaktadır.</p>																																								

Tablo 23. Carre D'Art kavramsal analizi

ÖRNEK 7		FOTOGRAFLAR	
CARRE D'ART Nimes, Fransa Norman Foster 1991			
Tarihi Yapılarla Konum		<p>3. yy.'dan kalma Roma tapınağı Maison Carré'nin etkileyici görüntüsünün karşısında yapılmış olan yeni bina, içinde büyük bir sanat galerisi ve kütüphane bulunan klasik esinli bir yapıdır (anımsama-anımsatma). Binanın tasarımı tapınağın varlığına, şehrin genel dokusuna, Nimes şehrinin iklimine ve ihtiyaçlara cevap verecek şekilde düzenlenmiştir (yer, çevre, kentsel bağlam). Foster'in yaklaşımı, yapının bulunduğu çevreye çağdaş bir yorum getirmiştir (tarihi verilerin yorumu, kendi dönemini yansıma, yenilik, çevre). Carré d'Art çağdaş bir yapının, her hangi bir zıtlık yaşamadan tarihi bir alana uygun bir şekilde nasıl oturabileceğini göstermiştir (bağlam, yer). Dokuz katlı yapının yarısı, çevredeki binaların yüksekliklerine uymak için ve görsel süreklilik sağlamak amacıyla yeraltında tasarlanmıştır (Kentsel bağlam, çevre, uyum). Foster'ın ifadesiyle, "Proje, yeninin eskiyle ilişki kurabilmesinin, eskiye saygılı olup aynı zamanda tam olarak kendi çağından da konuşabilmesinin yollarını gösterir" (kendi dönemini yansıma). Buradaki özgün yaklaşım ve çağdaş malzeme kullanımı dinamik bir etki oluşturmuş, tarih ve gelenekle diyalog içine girilmiştir, (Ekincioglu, 2000c; Anonim, 1996; Baytin, 2003; URL-46, 2004).</p>	
	Tek yapı ölçeğinde		-
	Yakın		-
Uzak			
Bağlayıcı			
Proje Durumu	Uygulanmış		
	Uygulanmamış	-	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum		
	Kontrastlık	-	

ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR
Tarih	Rastlantısallık, kalabalık olma
Gelenek	Çeşitlilik
Kentsel bağlam	Çelişki
Çevre	Bağlamcılık
Yer	Yerellik
Uyum	Zaman
Görsel süreklilik	Tarihsel referanslardan yararlanma
Tarihe saygı	İrrasyonalizm
Kendi dönemini yansıma	Çok anlamlılık
Tarihi verilerin yorumu	Yenilenme
Yenilik	Yarar dışı biçim
Özgünlük	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)
Dinamizm/Hareket	Karmaşıklık
Anımsama-anımsatma	Toplama
	Manyerizm
	İşlev ve biçim bağımsızlığı
	Dinamizm
	Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık
	Kentsel bellek

ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR	
Bağlamcılık: çevre, yer, tarih, gelenek, kentsel bağlam, uyum, tarihe saygı, görsel süreklilik; yerellik: çevre, yer; zaman: kendi dönemini yansıtmak; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: tarihi verilerin yorumu, özgünlük; simgesellik: anımsama-anımsatma; kentsel bellek: anımsama-anımsatma, kentsel bağlam, görsel süreklilik kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma, yenilenme ve dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.	

Tablo 24. Ara Pacis Müzesi kavramsal analizi

ÖRNEK 8		FOTOGRAFLAR	
ARA PACİS MÜZESİ Roma, İtalya Richard Meier 1993			
Tarihi Yapılarla Konum		AÇIKLAMA Kutsal bir altar olarak inşa edilmiş olan ve Tiber Nehri kenarında bulunan mevcut yapı Augusto Imperato Meydanı'nın en batı ucundadır. Roma'nın kültürel mirasının korunması (bağlam) için tasarlanan yeni müze, anıtı çevreleyen duvarın hemen yanındadır. Uzun, tek katlı bir kütlede oluşan yapı, tarihi yapıyla saygılı bir ilişki içerisindedir. Kütle, konum itibarıyla Tiber Nehri ile Augustos Mozelesi arasında saydam bir engel gibi durmaktadır. (çevre, yer). Kütle iki farklı tarihsel çağrışım neticesinde şekillenmiştir (birden fazla çağrışım). Bunlardan bir tanesi tarihsel bir referans olarak dikilitaş kullanımı (yarar dışı biçim, anımsama-anımsatma) ve diğeri ise 1930'ların İtalyan Rasyonalist Mimarlığı'dır (tarihi verileri yorumlama). Ara Pacis Müzesi, Auguston Alanı'nın çevre düzenlemesi bağlamında önemli bir yere sahiptir (çevre, yer). Tasarımı şekillendiren bu yorumlamalarla birlikte, kullanılan malzemelerle yapının çağdaş bir kimlik kazanmasına çalışılmıştır (kendi dönemini yansıtm), (Jodidio, 1995a).	
	Tek yapı ölçeğinde		-
	Yakın		-
Uzak	-	-	
	-	-	
Bağlayıcı	-	-	
Proje Durumu	Uygulanmış	-	
	Uygulanmamış	-	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık	-	

ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR
Birden fazla çağrışım	Rastlantısallık, kalabalık olma
Yarar dışı biçim	Çeşitlilik
Tarihe saygı	Çelişki
Kentsel bağlam	Bağlamcılık
Çevre	Yerellik
Yer	Zaman
Kendi dönemini yansıtm	Tarihsel referanslardan yararlanma
Tarihi verilerin yorumu	İrrasyonalizm
Anımsama/ Anımsatma	Çok anlamlılık
	Yenilenme
	Yarar dışı biçim
	Formalist ağırlıklı (tarih referansı)
	Karmaşıklık
	Toplama
	Manyerizm
	İşlev ve biçim bağımsızlığı
	Dinamizm
	Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık
	Kentsel bellek

ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR
Rastlantısallık/kalabalık olma ve toplama: birden fazla çağrışım, yarar dışı biçim; çeşitlilik, çelişki, çok anlamlılık ve karmaşıklık: birden fazla çağrışım; bağlamcılık: kentsel bağlam, çevre, yer, tarihe saygı; yerellik: çevre, yer; zaman: kendi dönemini yansıtm; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: tarihi verilerin yorumu; işlev ve biçim bağımsızlığı: yarar dışı biçim; simgesellik: anımsama-anımsatma; kentsel bellek: anımsama-anımsatma, kentsel bağlam kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma ve yarar dışı biçim ana kavramları da yer almaktadır.

Tablo 25. Sergi ve Gösteri Merkezi kavramsal analizi

ÖRNEK 9			FOTOGRAFLAR
SERGİ VE GÖSTERİ MERKEZİ Ulm, Almanya Richard Meier 1993			
Tarihi Yapılarla Konum			AÇIKLAMA Ulm'un tarihi meydanında tasarlanan yapı, alçakgönüllü ve dünyevi bir görünüme sahiptir. Yapı programı danışma ofisi, kafe ve sergi salonlarından oluşur. Silindirik bir formun parçalanmasıyla oluşan yapı, çevredeki konutların çatılarına gönderme yapan üç çatı feneriyle örtülmüştür (tarihsel verileri yorumlama). Yapının konumlanması ve formun Münsterplatz Meydanı ve meydana bulunan Ulm Katedrali'nin verilerinden kaynaklanmış (çevre, yer, kentsel bağlam) ve çevreye bir yenilik getirmiştir. Davula benzeyen form, meydana batı ve güneybatıdan gelenler için yol gösterici konumda katedrali referans almıştır. Tarihe saygılı biçimlenişi ve dinamik yapısıyla özgün bir karakter sergileyen çağdaş bir yapı niteliğindedir (kendi dönemini yansıtmaya), (Anonim, 1999; Jodidio, 1995b).
	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın	-	
	Uzak	-	
Proje Durumu	Bağlayıcı	-	
	Uygulanmış	-	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık	-	

ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR
Kentsel bağlam Tarihe saygı Çevre Yer Kendi dönemini yansıtmaya Tarihi verilerin yorumu Yenilik Alçakgönüllülük Dünyevilik Özgünlük Parçalanma Dinamizm/Hareket	Rastlantısallık, kalabalık olma Çeşitlilik Çelişki Bağlamcılık Yerellik Zaman Tarihsel referanslardan yararlanma İrrasyonelizm Çok anlamlılık Yenilenme Yarar dışı biçim Formalist ağırlıklı (tarih referanslı) Karmaşıklık Toplama Manyerizm İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık Kentsel bellek

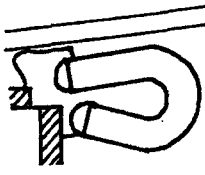
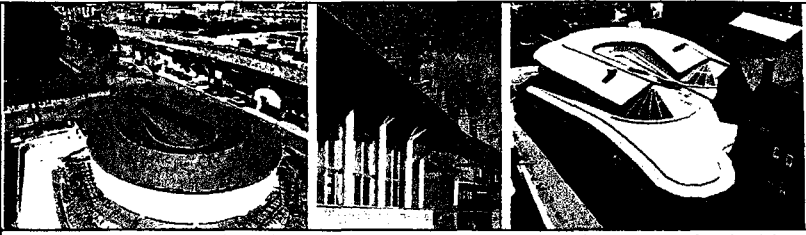
ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR	
Bağlamcılık: kentsel bağlam, çevre, yer, tarihe saygı; yerellik: çevre, yer; zaman: kendi dönemini yansıtmaya; formalist ağırlıklı tasarım: tarihi verilerin yorumu, özgünlük; manyerizm: tarihi verilerin yorumu, alçakgönüllülük, dünyevilik, özgünlük; dinamizm: parçalanma kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma ve yenilenme ana kavramları da yer almaktadır.	

Tablo 26. Müzik Okulu kavramsal analizi

ÖRNEK 10		FOTOGRAFLAR																																								
MÜZİK OKULU Stuttgart, Almanya James Stirling & Michael Wilford 1997																																										
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA Bu klasik esinli yapı (anımsama-anımsatma), İskandinavya'nın iki savaş arasındaki dönemdeki büyük ustası Gunnar Asplund'un eserleriyle doğrudan karşılaştırılabilecek ölçüde sade ve güçlü bulunmuştur. 9 katlı yapıda oda müziği ve konferans salonu, konser salonu ve kütüphane dikdörtgen kütleyle eklenen büyük kulede yer alır. Okula giriş 4 kat yüksekliğindeki fuayeden, izleyicilerin girişi ise doğrudan kuledeki kapıdan sağlanmıştır. Stirling'in yapısında kullandığı anıtsal taş işçiliği (anıtsallık), projedeki çeşitliliğin de bir göstergesidir. Yapıda kale, kule gibi kavramlar anımsatılarak yeniden biçimlendirilmiştir (tarihsel verilerin yorumu, birden fazla çağrışım, anlam kayması). Bu kavramlar biçim, malzeme ve renk dilinin etkin olarak kullanılmasıyla da güçlendirilmiştir. Farklı büyüklüklerdeki kare pencereler, kayan dikdörtgen pencere dizileri, kule üzerindeki daire ve dikdörtgen boşluklar, kule saçağı bitirilişi, giriş saçağı taşıyıcısı gibi seçilen tüm biçimsel elemanlar, işlevsel ve yararlı olmaktan çok, memnuniyet ve zevk yaratma yönünde kullanılmıştır, (yarar dışı biçim, çeşitlilik, bir araya getirme, karmaşıklık, dinamizm-hareket), (Gençosmanoğlu, 2001).																																								
	Tek yapı ölçeğinde		-																																							
Proje Durumu	Yakın	-																																								
	Uzak	-																																								
Bağlayıcı	Bağlayıcı	-																																								
	Uygulanmış	-																																								
Uygulanmamış	Uygulanmamış	-																																								
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Yarar dışı biçim</td> <td>Rastlantısallık, kalabalık olma</td> </tr> <tr> <td>Birden fazla çağrışım</td> <td>Çeşitlilik</td> </tr> <tr> <td>Çeşitlilik</td> <td>Çelişki</td> </tr> <tr> <td>Anlam kayması</td> <td>Bağlamcılık</td> </tr> <tr> <td>Tarihi verilerin yorumu</td> <td>Yerellik</td> </tr> <tr> <td>Zevk</td> <td>Zaman</td> </tr> <tr> <td>Memnuniyet</td> <td>Tarihsel referanslardan yararlanma</td> </tr> <tr> <td>Bir araya getirme</td> <td>İrrasyonelizm</td> </tr> <tr> <td>Karmaşıklık</td> <td>Çok anlamlılık</td> </tr> <tr> <td>Dinamizm/Hareket</td> <td>Yenilenme</td> </tr> <tr> <td>Anıtsallık</td> <td>Yarar dışı biçim</td> </tr> <tr> <td>Anımsama-anımsatma</td> <td>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Karmaşıklık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Toplama</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Manyerizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>İşlev ve biçim bağımsızlığı</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Dinamizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Simgesellik/ Simgesel Anlamsallık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kentsel bellek</td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR	Yarar dışı biçim	Rastlantısallık, kalabalık olma	Birden fazla çağrışım	Çeşitlilik	Çeşitlilik	Çelişki	Anlam kayması	Bağlamcılık	Tarihi verilerin yorumu	Yerellik	Zevk	Zaman	Memnuniyet	Tarihsel referanslardan yararlanma	Bir araya getirme	İrrasyonelizm	Karmaşıklık	Çok anlamlılık	Dinamizm/Hareket	Yenilenme	Anıtsallık	Yarar dışı biçim	Anımsama-anımsatma	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)		Karmaşıklık		Toplama		Manyerizm		İşlev ve biçim bağımsızlığı		Dinamizm		Simgesellik/ Simgesel Anlamsallık		Kentsel bellek
ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR																																									
Yarar dışı biçim	Rastlantısallık, kalabalık olma																																									
Birden fazla çağrışım	Çeşitlilik																																									
Çeşitlilik	Çelişki																																									
Anlam kayması	Bağlamcılık																																									
Tarihi verilerin yorumu	Yerellik																																									
Zevk	Zaman																																									
Memnuniyet	Tarihsel referanslardan yararlanma																																									
Bir araya getirme	İrrasyonelizm																																									
Karmaşıklık	Çok anlamlılık																																									
Dinamizm/Hareket	Yenilenme																																									
Anıtsallık	Yarar dışı biçim																																									
Anımsama-anımsatma	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)																																									
	Karmaşıklık																																									
	Toplama																																									
	Manyerizm																																									
	İşlev ve biçim bağımsızlığı																																									
	Dinamizm																																									
	Simgesellik/ Simgesel Anlamsallık																																									
	Kentsel bellek																																									
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Rastlantısallık/kalabalık olma: yarar dışı biçim, çeşitlilik, birden fazla çağrışım; çeşitlilik: birden fazla çağrışım; çelişki: anlam kayması, birden fazla çağrışım; çok anlamlılık: anlam kayması, birden fazla çağrışım; yarar dışı biçim: zevk, memnuniyet; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: tarihi verilerin yorumu; çeşitlilik: karmaşıklık; çeşitlilik, birden fazla çağrışım; toplama: bir araya getirme, çeşitlilik, yarar dışı biçim, birden fazla çağrışım; işlev ve biçim bağımsızlığı: yarar dışı biçim; simgesellik ve kentsel bellek: anıtsallık, anımsama-anımsatma kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma ve dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.</td> </tr> </tbody> </table>	ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR	Rastlantısallık/kalabalık olma: yarar dışı biçim, çeşitlilik, birden fazla çağrışım; çeşitlilik: birden fazla çağrışım; çelişki: anlam kayması, birden fazla çağrışım; çok anlamlılık: anlam kayması, birden fazla çağrışım; yarar dışı biçim: zevk, memnuniyet; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: tarihi verilerin yorumu; çeşitlilik: karmaşıklık; çeşitlilik, birden fazla çağrışım; toplama: bir araya getirme, çeşitlilik, yarar dışı biçim, birden fazla çağrışım; işlev ve biçim bağımsızlığı: yarar dışı biçim; simgesellik ve kentsel bellek: anıtsallık, anımsama-anımsatma kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma ve dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.																																						
ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR																																										
Rastlantısallık/kalabalık olma: yarar dışı biçim, çeşitlilik, birden fazla çağrışım; çeşitlilik: birden fazla çağrışım; çelişki: anlam kayması, birden fazla çağrışım; çok anlamlılık: anlam kayması, birden fazla çağrışım; yarar dışı biçim: zevk, memnuniyet; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: tarihi verilerin yorumu; çeşitlilik: karmaşıklık; çeşitlilik, birden fazla çağrışım; toplama: bir araya getirme, çeşitlilik, yarar dışı biçim, birden fazla çağrışım; işlev ve biçim bağımsızlığı: yarar dışı biçim; simgesellik ve kentsel bellek: anıtsallık, anımsama-anımsatma kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma ve dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.																																										
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-																																								
	Kontrastlık	-																																								

Tablo 27. Geffrye Müzesi Eki kavramsal analizi

ÖRNEK 11																																										
GEFFRYE MÜZESİ EKİ Londra, İngiltere Branson Coates Mimarlık 1998																																										
Tarihi Yapılarla Konum																																										
	Tek yapı ölçeğinde	-																																								
	Yakın																																									
	Uzak	-																																								
Proje Durumu	Bağlayıcı	-																																								
	Uygulanmış																																									
	Uygulanmamış	-																																								
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-																																								
	Kontrastlık																																									
FOTOGRAFLAR 																																										
AÇIKLAMA Branson Coates Mimarlık Bürosu tarafından tasarlanan yeni ek bina, müzenin 18. yy binalarına çağdaş bir süreklilik getirmiştir. Yeni ek binanın sıra konutların geometrik diline ve yapısal özelliklerine yaklaşımı hem iç mekanda yaratılan geçişler, hem de dış mekanda yakalanan bir süreklilikle gerçekleştirilmiştir (bağlam). Buna rağmen ek bina, eski taklitçiliğinden uzak, çağının bir binası konumundadır. Yapı formu birbiri içine geçmiş iki eğrisel yüzeyden oluşur (irrasyonizm) ve biçimsel bir yaklaşım sergiler (biçimcilik). Biçimlenişindeki özgünlük sayesinde de yapı, mevcut dokuya da yenilik getirmiştir. Dış cephede kullanılan pembe renkli tuğla sıra konutların, artık pek de ayırt edilemeyen rengine de uyum sağlayabilmek için özel olarak üretilmiştir (tarihi verilerin yorumu). 30 derecelik bir açıda kullanılmaları ise binanın dışa kapalı bu kısmında ayrı bir hareketlilik sağlamıştır. Yeni ekin yakaladığı hareket ve dinamizm, müzenin dinamizmini ve ileriye dönük bakışını da başarılı bir şekilde yansıtmıştır, (Orbaşlı, 2000).																																										
<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Bağlam</td> <td>Rastlantısallık, kalabalık olma</td> </tr> <tr> <td>Mekansal süreklilik</td> <td>Çeşitlilik</td> </tr> <tr> <td>Uyum</td> <td>Çelişki</td> </tr> <tr> <td>Yerel malzeme kullanımı</td> <td>Bağlamcılık</td> </tr> <tr> <td>Kendi dönemini yansıtmama</td> <td>Yerellik</td> </tr> <tr> <td>Tarihi verilerin yorumu</td> <td>Zaman</td> </tr> <tr> <td>İrrasyonizm</td> <td>Tarihsel referanslardan yararlanma</td> </tr> <tr> <td>Yenilik</td> <td>İrrasyonizm, mantıksız</td> </tr> <tr> <td>Biçimcilik</td> <td>Çok anlamlılık</td> </tr> <tr> <td>Özgünlük</td> <td>Yenilenme</td> </tr> <tr> <td>Dinamizm/Hareket</td> <td>Yarar dışı biçim</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Karmaşıklık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Toplama</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Manyerizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>İşlev ve biçim bağımsızlığı</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Dinamizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kentsel bellek</td> </tr> </tbody> </table>			ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR	Bağlam	Rastlantısallık, kalabalık olma	Mekansal süreklilik	Çeşitlilik	Uyum	Çelişki	Yerel malzeme kullanımı	Bağlamcılık	Kendi dönemini yansıtmama	Yerellik	Tarihi verilerin yorumu	Zaman	İrrasyonizm	Tarihsel referanslardan yararlanma	Yenilik	İrrasyonizm, mantıksız	Biçimcilik	Çok anlamlılık	Özgünlük	Yenilenme	Dinamizm/Hareket	Yarar dışı biçim		Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)		Karmaşıklık		Toplama		Manyerizm		İşlev ve biçim bağımsızlığı		Dinamizm		Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık		Kentsel bellek
ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR																																									
Bağlam	Rastlantısallık, kalabalık olma																																									
Mekansal süreklilik	Çeşitlilik																																									
Uyum	Çelişki																																									
Yerel malzeme kullanımı	Bağlamcılık																																									
Kendi dönemini yansıtmama	Yerellik																																									
Tarihi verilerin yorumu	Zaman																																									
İrrasyonizm	Tarihsel referanslardan yararlanma																																									
Yenilik	İrrasyonizm, mantıksız																																									
Biçimcilik	Çok anlamlılık																																									
Özgünlük	Yenilenme																																									
Dinamizm/Hareket	Yarar dışı biçim																																									
	Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)																																									
	Karmaşıklık																																									
	Toplama																																									
	Manyerizm																																									
	İşlev ve biçim bağımsızlığı																																									
	Dinamizm																																									
	Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık																																									
	Kentsel bellek																																									
ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Bağlamcılık: bağlam, mekansal süreklilik, uyum; yerellik: yerel malzeme kullanımı; zaman: kendi dönemini yansıtmama; manyerizm: biçimcilik; özgünlük kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi verilerin yorumu, irrasyonizm, dinamizm ve yenilenme ana kavramları da yer almaktadır.																																										

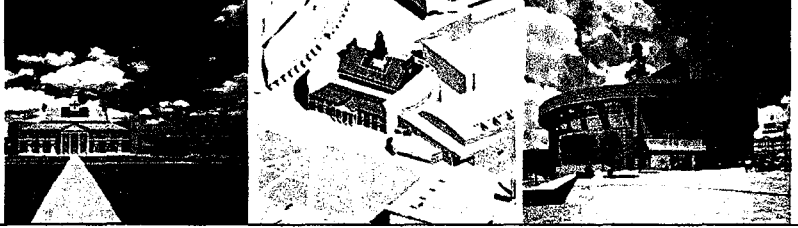

Tablo 28. Devlet Sanat Müzesi Eki kavramsal analizi

ÖRNEK 12		FOTOĞRAFLAR																																										
DEVLET SANAT MÜZESİ EKİ Kopenhag, Danimarka Møllers Grubu 1998																																												
Tarihi Yapılarla Konum		AÇIKLAMA	<p>Yapının oluşumunda rol oynayan en önemli etkenler çevre, yer ve kentsel bağlamdır. Mevcut yapının kuzey yüzüne takılan ek bina, müze kompleksinin ana yol tarafından kent belleğindeki cephesinin korunmasını sağlar. Cephedeki açıklıklar ve iç sokak ile park yönünden algılanan davetkar bir kimliğe bürünür. Ek yapı, mevcut yapı ile ilişkilendiği iç cephesinde onun geometrik düzeninden referans alan (tarihi verilerin yorumu) daha katı bir düzen sunarken, doğa ile bütünleştiği arka/dış çeperinde serbest bir çeper geometrisi kurmuştur. (katı-serbest geometri). Böylece müzenin önünde bir perde duvar tanımı alan yapı, cephesindeki delikleriyle şeffaflaşarak masif ve simetrik eski yapıyla bütünleşir (opaklık-şeffaflık). Bu özelliklerin tümü ise yapının hareketlilik kazanmasını sağlamıştır. İki yapı birbirine, olabildiğince şeffaf bir üst örtü ve onun altında kalan bir iç sokakla bağlanmıştır. İki yapı, dil, konum ve kurgu açısından ayrılmalarına karşın mekansal süreklilik, iki yapıyı birbiriyle bütünleştirir (ayrılma-bütünleşme). Ek yapıda kullanılan çağdaş malzemeler yapıya çağdaş bir özellik kazandırmıştır (yenilik, kendi dönemini yansıtır). Bu yapı eskiyle bir araya geliste, bir yandan ona kontrast bir malzeme seçimi ile öne çıkarken, bir yandan da tasarımda süslü olmayan daha nötr bir dilin tercih edilmesiyle (kontrastlık-uyum), eskiye ve özellikle sanat objesine karşı saygı gösterir (tarihe saygı), (Güzer, 2001; Öz, 2001).</p>																																									
	Tek yapı ölçeğinde		-	<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Katı-serbest geometri</td> <td>Rastlantısallık, kalabalık olma</td> </tr> <tr> <td>Opaklık-şeffaflık</td> <td>Çeşitlilik</td> </tr> <tr> <td>Kontrastlık-uyum</td> <td>Çelişki</td> </tr> <tr> <td>Ayrılma-bütünleşme</td> <td>Bağlamcılık</td> </tr> <tr> <td>Kentsel bağlam</td> <td>Yerellik</td> </tr> <tr> <td>Çevre</td> <td>Zaman</td> </tr> <tr> <td>Yer</td> <td>Tarihsel referanslardan yararlanma</td> </tr> <tr> <td>Tarihe saygı</td> <td>İrasyonalizm</td> </tr> <tr> <td>Mekansal süreklilik</td> <td>Çok anlamlılık</td> </tr> <tr> <td>Kendi dönemini yansıtır</td> <td>Yenilenme</td> </tr> <tr> <td>Tarihi verilerin yorumu</td> <td>Yarar dışı biçim</td> </tr> <tr> <td>Yenilik</td> <td>Formalist ağırlıklı (tarih referansı)</td> </tr> <tr> <td>Dinamizm-hareket</td> <td>Karmaşıklık</td> </tr> <tr> <td>Kentsel bellek</td> <td>Toplama</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Manyerizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>İşlev ve biçim bağımsızlığı</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Dinamizm</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Kentsel bellek</td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR	Katı-serbest geometri	Rastlantısallık, kalabalık olma	Opaklık-şeffaflık	Çeşitlilik	Kontrastlık-uyum	Çelişki	Ayrılma-bütünleşme	Bağlamcılık	Kentsel bağlam	Yerellik	Çevre	Zaman	Yer	Tarihsel referanslardan yararlanma	Tarihe saygı	İrasyonalizm	Mekansal süreklilik	Çok anlamlılık	Kendi dönemini yansıtır	Yenilenme	Tarihi verilerin yorumu	Yarar dışı biçim	Yenilik	Formalist ağırlıklı (tarih referansı)	Dinamizm-hareket	Karmaşıklık	Kentsel bellek	Toplama		Manyerizm		İşlev ve biçim bağımsızlığı		Dinamizm		Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık		Kentsel bellek
	ALT KAVRAMLAR		POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR																																									
	Katı-serbest geometri		Rastlantısallık, kalabalık olma																																									
Opaklık-şeffaflık	Çeşitlilik																																											
Kontrastlık-uyum	Çelişki																																											
Ayrılma-bütünleşme	Bağlamcılık																																											
Kentsel bağlam	Yerellik																																											
Çevre	Zaman																																											
Yer	Tarihsel referanslardan yararlanma																																											
Tarihe saygı	İrasyonalizm																																											
Mekansal süreklilik	Çok anlamlılık																																											
Kendi dönemini yansıtır	Yenilenme																																											
Tarihi verilerin yorumu	Yarar dışı biçim																																											
Yenilik	Formalist ağırlıklı (tarih referansı)																																											
Dinamizm-hareket	Karmaşıklık																																											
Kentsel bellek	Toplama																																											
	Manyerizm																																											
	İşlev ve biçim bağımsızlığı																																											
	Dinamizm																																											
	Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık																																											
	Kentsel bellek																																											
Uzak	-																																											
Bağlayıcı	-																																											
Proje Durumu	Uygulanmış	-																																										
	Uygulanmamış	-																																										
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	<p>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</p> <p>Çeşitlilik, çelişki ve çok anlamlılık: katı-serbest geometri, opaklık-şeffaflık, kontrastlık-uyum, ayrılma-bütünleşme; bağlamcılık: kentsel bağlam, çevre, yer, tarihe saygı, mekansal süreklilik; yerellik: çevre, yer; zaman: kendi dönemini yansıtır; manyerizm: tarihi verilerin yorumu; kentsel bellek: kentsel bağlam kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma, dinamizm ve yenilik ana kavramları da yer almaktadır.</p>																																									
	Kontrastlık	-																																										

Tablo 29. Bourdeaux Adalet Sarayı kavramsal analizi

ÖRNEK 13		FOTOGRAFLAR	
BORDEAUX ADALET SARAYI Bordeaux, Fransa Richard Rogers 2000			
<p>Yapının tasarım konsepti binanın karşısında bulunan Gotik Katedral'e dayanır (tarihi verileri yorumlama/kullanma, bağlam, yer). Yapıda kullanılan malzemeler ise çevresindeki binalarda kullanılan malzemeleri yansıtır (yerel malzeme). Yan yana dizili Ortaçağ kulelerini çağrıştıran (anımsama/anımsatma) ve kesitleri giderek daralan ve planları yuvarlaklaşan yedi mahkeme salonu yapının ana çatkısını oluşturur. Taşıyıcı ayaklarla desteklenmiş bu salonlar, cam bir cephenin arkasında, hafif ve ondüle bakır bir çatının altında yer alır (şeffaflık-opaklık). Biçimsel ifadesi (biçimcilik), özgünlük ve doğal malzeme kullanımıyla proje, uygulama alanında hem yeni bir yönü temsil edici (yenilik) hem de çağına uygun bir yapı olma özelliğindedir (kendi dönemini yansıtmama). Yapının cephesi bir takım geri çekilmelerle hareketlendirilmiştir (dinamik ritim). Ahşap mahkeme salonları, yüksek teknolojiyle geleneksel inşaat yöntemlerini birleştirir (yenilik). Ayrıca bir tarafı ihlamlar ağaçlarıyla sınırlanmış bir meydan oluşturularak ve eski şehir surları boyundaki binalar birbirine bağlanarak görsel bir süreklilik sağlanmıştır (kentsel bellek, çevre), (Rogers, 2000; URL-47, 2004).</p>		<p>ACIKLAMA</p>	
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın	-	
	Uzak	-	
	Bağlayıcı	-	
Proje Durumu	Uygulanmış	-	
	Uygulanmamış	-	
		<p>ALT KAVRAMLAR</p> <p>Görsel süreklilik Bağlam Çevre Yer Yerel malzeme kullanımı Kendi dönemini yansıtmama Tarihi verilerin yorumu Şeffaflık-opaklık Yenilik Biçimcilik Özgünlük Dinamizm/Hareket Anımsama-anımsatma Kentsel bellek</p>	<p>POSTMODERNİZM ALT KAVRAMLAR</p> <p>Rastlantısallık, kalabalık olma Çeşitlilik Çelişki <i>Bağlamcılık</i> <i>Yerellik</i> <i>Zaman</i> <i>Tarihsel referanslardan yararlanma</i> İrrasyonalizm <i>Çok anlamlılık</i> <i>Yenilenme</i> Yarar dışı biçim <i>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</i> Karmaşıklık Toplama <i>Manyerizm</i> İşlev ve biçim bağımsızlığı <i>Dinamizm</i> <i>Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık</i> <i>Kentsel bellek</i></p>
		<p>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</p> <p>Bağlamcılık: görsel süreklilik, bağlam, çevre, yer; yerellik: çevre, yer, yerel malzeme kullanımı; zaman: kendi dönemini yansıtmama; çok anlamlılık: şeffaflık-opaklık; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: biçimcilik, özgünlük, tarihi verilerin yorumu; simgesellik: anımsama-anımsatma; kentsel bellek: anımsama-anımsatma, görsel süreklilik kavramlarına işaret etmektedir. Tarihi referanslardan yararlanma, yenilenme, çeşitlilik ve dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.</p>	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık	-	

Tablo 30. Tangeman Üniversite Merkezi kavramsal analiz

ÖRNEK 14		FOTOGRAFLAR	
TANGEMAN ÜNİVERSİTE MERKEZİ Ohio, ABD Gwathmey Siegel ve Ortakları 2003			
		ACIKLAMA Yapının tasarımında, ana kampusun programının geliştirilmesi ve yeni bir imaj kazanması amaçlanmıştır. Öğrencilerin eğitim olanaklarını zenginleştirirken aynı zamanda da sosyal bir kampus olma çabasını da güdülmüştür. Öğrenci merkezinin, orijinal 1935 binasının anahtar elemanlarını birleştirerek kampüste bir simge olması hedeflenmiştir. Ortak merkezi alana bakan greek-revival cephe, orijinal çatı ve kendine özgü olan kulesi korunmuş ve etrafı üç farklı giriş sunan ve kampusun tamamını gören camdan rotundayla çevrelenmiştir (bağlam, tarihi verilerin yorumu, yarar dışı biçim, anlam kayması). Bu şekilde rotonda kavramına yenilik getiren yapı, çağdaş bir kimlik kazanmıştır (kendi dönemini yansıtmaya). Mevcut yapı ve rotonda mimari öğesinin anımsatılmasıyla ortaya çıkan yapı biçimsel olarak ifadesini ortaya koyarak (biçimcilik), özgün ve dinamik bir etki yaratmıştır, (URL-48, 2004; URL-49, 2004).	
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde		
	Yakın		
	Uzak		
	Bağlayıcı		
Proje Durumu	Uygulanmış		
	Uygulanmamış		
		ALT KAVRAMLAR Yarar dışı biçim Anlam kayması Bağlam Kendi dönemini yansıtmaya Tarihi verilerin yorumu Yenilik Biçimcilik Özgünlük Dinamizm/Hareket Simgesellik Anımsama-anımsatma	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR <i>Rastlantısallık, kalabalık olma</i> Çeşitlilik <i>Çelişki</i> <i>Bağlamsıcılık</i> Yerellik <i>Zaman</i> <i>Tarihsel referanslardan yararlanma</i> İrrasyonalizm <i>Çok anlamlılık</i> <i>Yenilenme</i> <i>Yarar dışı biçim</i> <i>Formalist ağırlıklı (tarih referanslı)</i> Karmaşıklık <i>Toplama</i> <i>Manyerizm</i> <i>İşlev ve biçim bağımsızlığı</i> <i>Dinamizm</i> <i>Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık</i> <i>Kentsel bellek</i>
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Rastlantısallık/kalabalık olma ve toplama: yarar dışı biçim; çelişki ve çok anlamlılık; anlam kayması; bağlamsıcılık: bağlam; zaman: kendi dönemini yansıtmaya; formalist ağırlıklı tasarıma ve manyerizm: tarihi verilerin yorumu, biçimcilik, özgünlük; işlev ve biçim bağımsızlığı: yarar dışı biçim; simgesellik ve kentsel bellek: anımsama-anımsatma kavramlarına işaret etmektedir. Yarar dışı biçim, yenilenme, tarihi referanslardan yararlanma ve dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum		
	Kontrastlık		

Tablo 31. Devlet Yönetim Merkezi kavramsal analizi

ÖRNEK 15		FOTOGRAFLAR	
DEVLET YÖNETİM MERKEZİ Helsinki, Finlandiya Helin & Siitonen			
<p>ACIKLAMA</p> <p>Proje, bakımsızları nedeniyle yıkılan tarihi yapıların arasında bulunan alanda, Sosyal Hizmetler Bakanlığına ait bir ofis bloğundan oluşur. Yeni yapının yüksekliği, alandaki Klasik ve Jugentstil üsluptaki komşu yapıların yükseklikleriyle uyum içindedir (tarihe saygı, kentsel bağlam). Açık gri Fin granit kaplama (yerel malzeme kullanımı), yapının devlet bünyesinde (ya da resmi) olduğunu vurgulamak üzere seçilmiştir (simgesellik). Üç boyutlu cephe düzenlemesi ise çevredeki neo- klasik yapıların uzun pencereleriyle ilişki kurar (kentsel bağlam). Yuvarlatılmış cam köşe iki sokak cephesini bağlamakta ve komşu yapıların yatay hatları, saçak düzeyleri ve zemin katları yeni yapının oluşumunda etken olmuştur. (tarihi verileri yorumlama). Cephede kullanılan doluluk-boşluklar, formun eğrisel bir yüzeyden oluşması gibi özellikler yapının dinamik özellikleri arasındadır, (Davey, 2000).</p>			
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın	-	
	Uzak		
	Bağlayıcı	-	
Proje Durumu	Uygulanmış		
	Uygulanmamış	-	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum		
	Kontrastlık	-	

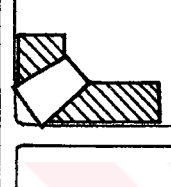
ALT KAVRAMLAR	POSTMODERNİZM ANA KAVRAMLAR
Kentsel bağlam Tarihe saygı Uyum Yerel malzeme kullanımı Tarihi verilerin yorumu Dinamizm-hareket Doluluk-boşluk Simgesellik	Rastlantısallık, kalabalık olma Çeşitlilik Çelişki Bağlamcılık Yerellik Zaman Tarihsel referanslardan yararlanma İrrasyonalizm Çok anlamlılık Yenilenme Yarar dışı biçim Formalist ağırlıklı (tarih referanslı) Karmaşıklık Toplama Manyerizm İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgesellik/ Simgesel Anlamlılık Kentsel bellek
ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR	
Bağlamcılık: Kentsel bağlam, tarihe saygı, uyum; yerellik: yerel malzeme kullanımı; manyerizm: tarihi verilerin yorumu; kentsel bellek: kentsel bağlam kavramlarına işaret etmektedir. Simgesellik ve tarihi referanslardan yararlanma ana kavramları da yer almaktadır.	

3.3. Dekonstrüktivizm Akımına Bağlı Örneklerin Kavramsal Analizi

Dekonstrüktivizm kapsamında ele alınan örnekler:

1. Hukuk Bürosu, Viyana/ Avusturya, Coop Himmelblau, 1988
2. Kültür Merkezi, Mürzzuschlag/ Avusturya, Konrad Frey, 1991
3. Ulusal Hollanda Binası, Prag/ Çek Cumhuriyeti, Frank Gehry, 1993
4. Banka, Budapeşte/ Macaristan, Erick Van Egeraat, 1995
5. Felix Nusbaum Müzesi, Osnabrück/ Almanya, Daniel Libeskind, 1999
6. Yahudi Müzesi, Berlin/ Almanya, Daniel Libeskind, 1999
7. Kraliyet Kütüphanesi, Kopenhag/ Danimarka, Schmidth, Hammer & Lassen K/S, 1999
8. Federasyon Merkezi, Melbourne/ Avustralya, Lab + Bates Smart, 2000
9. Londra M.Ü. Master Merkezi, Londra/ İngiltere, Daniel Libeskind, 2001
10. Dokümantasyon Merkezi, Nuremberg/ Almanya, Günther Domenig, 2001
11. Gazometre B, Viyana/ Avusturya, Coop Himmelblau, 2001
12. Çağdaş Sanat Merkezi, Cincinnati/ ABD, Zaha Hadid, 2003
13. Kuntshaus Graz, Graz/ Avusturya, Peter Cook, Colin Fournier, 2003
14. Kidspace Çocuk Müzesi, California/ ABD, Michael Maltzan, 2003
15. Ordrupgaard Müzesi Eki, Ordrup/ Danimarka, Zaha Hadid, Bitiş Tarihi: 2004
16. San Francisco Yahudi Müzesi, San Francisco/ ABD, Daniel Libeskind, Bitiş Tarihi: 2005
17. Corcoran Sanat Galerisi, Washington Dc/ ABD, Gehry Partners, Bitiş Tarihi: 2005
18. Victoria-Alberti Müzesi Eki, Londra/ İngiltere, Daniel Libeskind, Bitiş Tarihi: 2006
19. Mariinsky II Tiyatrosu, Saint Petersburg/ Rusya, Dominique Perrault, Bitiş Tarihi: 2007
20. Kunsthaus Graz, Graz/ Avusturya, Morphosis

Tablo 32. Hukuk Bürosu kavramsal analizi

ÖRNEK 1		FOTOGRAFLAR			
HUKUK BÜROSU Viyana, Avusturya Coop Himmelblau 1988					
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA Viyana'nın tam merkezinde bulunan yapı parçalayıcı ve yırtıcı formuyla kendine özgün bir görünümündedir. Tehditkar çelik bir dinazor alışlagelmiş, bilinen çatıların arasına yuvasını kurarak yerleşmiş gibi durur (uydurma). Kuruluş Devrine ait bir yapı üzerinde statik ve optik bakımdan kendini hissettiren (biçimcilik) fütürist yapı, geleneksel çatı biçimlenişini de reddeder, (anlam değişimi, yabancılaştırma). Cam yüzeyler dinazorun zırlı gövdesini, dışarı doğru taşan çelik taşıyıcı uçları da duygularını anımsatır (uydurma). Tarih öncesi bu yaratıkla istila, (bozgunculuk) çatıdan başlar, (alay). Himmelblau bir çatı katında son derece etkili bir biçimde üçüncü bin yılın mimarisini (bugün-gelecek) bu yapı ile yaratmıştır. Dışarıdan savaşa yönelik gibi duran şeyler (uydurma, fraktal geometri) dinamik bir etkiyle içeride seçkin bir şekilde sahneye konmuş bir mekan deneyimine dönüşür. Çelik ve cam malzemelerin kullanımıyla hareketli bir yapıya dönüştürülen çatı (yarar dışı biçim) bu mekanı dışa karşı sınırlar. Döşemesi parlak granitle kaplı çok güzel bir toplantı odası, paslanmaz çelik korkuluklu dışa çıkıntı yapan (taşkınlık) galeri, büro mekanlarında alçı ile kamufle edilmiş eski çatı girişleri, sürme cam kapılar ve her taraftan dolan ışık bu mimariyi daha dinamik ve etkili bir hale getirir. Mutasyona uğramış (başkalaşım, uydurma) gibi görünen çatının çarpık biçimlenişi mevcut yapıyla güçlü bir kontrastlık içermekte ve mevcut yapıyla bağlamsal bir ilişki kurmaz (bağlama karşıtlık), (Ataç, 1992, URL-50,2004).			
	Tek yapı ölçeğinde				
	Yakın				
Uzak					
Bağlayıcı					
Proje Durumu	Uygulanmış				
	Uygulanmamış				
Tasarım Yaklaşımı	Uyum				
	Kontrastlık				
		ALT KAVRAMLAR Parçalama Yırtma Bozgunculuk Tehdit etme Taşkınlık Çarpıklık Etkileycilik Özgünlük Bağlama karşıtlık Kontrastlık Anlam değişimi Yabancılaştırma Bugün-gelecek Uydurma Alay Fraktal geometri Başkalaşım Yarar dışı biçim Biçimcilik Dinamizm/Hareket	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrillik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık		
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Parçalılık/bozgunculuk: çarpıklık, bozgunculuk, parçalama, yırtma, taşkınlık, tehdit etme; farklılık: özgünlük, etkileycilik; bağlama karşıtlık: kontrastlık; yersizlik/yabancılaştırma: anlam değişimi; eşzamanlılık: bugün-gelecek; uydurma/alaycılık, irrasyonelizm: fraktal geometri; belirsizlik/belirsiz anlamsallık: fraktal geometri, bugün-gelecek; nedensizlik ve işlev ve biçim bağımsızlığı: anlam değişimi, yarar dışı biçim; anarşi (dağıtma): parçalama, yırtma; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik, yarar dışı biçim; dinamizm: çarpıklık, parçalama kavramlarına işaret etmektedir. Değişim/başkalaşım ana kavramı da yer almaktadır.			

Tablo 33. Kültür Merkezi kavramsal analizi

ÖRNEK 2		FOTOĞRAFLAR	
KÜLTÜR MERKEZİ Mürzzuschlag, Avusturya Konrad Frey 1991			
Tarihi Yapılarla Konum			ACIKLAMA 1630'lara tarihlenen ve sade bir Erken Barok örneği olan kilisenin kültürel merkez olarak, gençlik kulübü, sergi alanı ve değişik performansların (müzik, tiyatro) sergileneceği üç değişik fonksiyona cevap vermesi hedeflenmiştir. Ana fonksiyonları yüklenen kiliseyi, çelik ve camla kaplanan ve sokağa taşan L şeklinde yeni bir yapı sarar. Giriş, sirkülasyon alanları, wc grupları, yönetim ve teknik hacimleri kaplayan bu yeni binanın cam yüzeyi her ne kadar içerideki hareketi göstermeyecek kadar koyu olsa da karşısındaki mevcut binaları yansıtacak görsel bir süreklilik oluşturmuş ve tarihi dokuda farklılaşma meydana getirmiştir (kontrastlık). Frey yeni eklenen kısımda kullandığı malzeme ve tasarım yaklaşımıyla mevcut kilisenin mimari stilinden etkilenmemiş, mevcut ve yeni bina arasında güçlü bir kontrastlığa dikkat çekmiştir. Ancak eski ve yeni binanın bulunduğu noktalarda, kilisenin dış sınırlarını ziyaretçilere göstermek amacıyla çatı seviyesinde camla kaplı boşluklar bırakılmıştır. Devasa hava kanalları, yeni fuaye içinde yükselerek çatıdan fırlar ve mevcut kilisenin çatı boşluğuna dalar. Tüm cephenin kademelenerek, dışa doğru eğim kazanması ile (eğrilik, irrasyonalizm) yapıya hareketlilik kazandırılmıştır, (Frey, 1992).
	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın	-	
	Uzak	-	
Proje Durumu	Uygulanmış	-	
	Uygulanmamış	-	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık	-	

ALT KAVRAMLAR	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR
Taşkınlık Sarmak Fırlamak Dalmak İrrasyonalizm Eğrilik Farklılaşma Dinamizm/Hareket Görsel süreklilik Kontrastlık	Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık

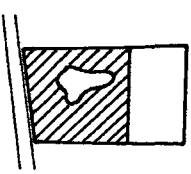

ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR	
Parçalılık/bozgunculuk:	taşkınlık, sarmak, fırlamak, dalmak; değişim/başkalaşım: farklılaşma; dinamizm: eğrilik kavramlarına işaret etmektedir. İrrasyonalizm ve eğrilik/çarpıklık ana kavramları da yer almaktadır.

Tablo 34. Ulusal Hollanda Binası kavramsal analizi

ÖRNEK 3		FOTOGRAFLAR	
ULUSAL HOLLANDA BİNASI Prag, Çek Cumhuriyeti Frank Gehry 1993			
Tarihi Yapularla Konum		ACIKLAMA Yapılaşmaya açılan üç parselden birinde konumlanan bina, iki caddenin kesişiminde kendine has biçimi (özgünlük) ile dikkat çeker. Yapıyı oluşturan kulelerden biri silindirik ve masif, diğeri ise öne doğru eğilmiş (eğrilik), ince uzun ve saydam bir görünüme sahiptir. Her iki kuleyi de heykelsimsi kolonlar taşır. Nehre bakan pencere ve bantları eksenlerinden kaydırılarak dinamik bir yapı kazanmıştır. "Ginger & Fred" olarak da bilinen yapı (uydurma) biçimsel anlamıyla (biçimcilik) ünlü çiftin dansı sembolize edilmiştir (ifadecilik). Tarihi çevre içinde ve her iki yanına bitişik olan tarihi yapılar arasında kullanılan heykelsi mimari dil, yapıyı biçimsel yaklaşımı (biçimcilik), malzemesi ve dokusuyla diğerlerinden farklılaştırır. Ayrıca tasarımın bütününde kullanılan ifadeci yaklaşım (ifadecilik) da yapılaşma alanına yenilik getirmiştir. Yapıda kullanılan biçim diliyle de yakın çevresiyle zıt biçimde (kontrastlık, bağlama karşıtlık) soyut, süslü ya da seçmeci tutumların dışında iki ana kütlede ve duvar yüzeyleri, çatı, kolonlar, söveler gibi küçük ölçekli öğelerde parçalı ve çoğulcu bir dil (parçalama, çok anlamlılık) kullanılmıştır. Bu dilin, her iki kütle bütününde formda süreklilik, cephede tanımlı biçimlere; malzemede süreksizlik, planda tanımsız biçimlere dönüştüğü görülür (irrasyonizm), (Hasol, 1998; Ekincioglu, 2000d; Gençosmanoğlu, 2001; URL-51, 2004).	
	Tek yapı ölçeğinde - Yakın - Uzak - Bağlayıcı -		
Proje Durumu	Uygulanmış	ALT KAVRAMLAR Parçalama Özgünlük Heykelsi yapı Kontrastlık Bağlama karşıtlık Tanımlılık-tanımsızlık Süreklilik-süreksizlik Uydurma Irrasyonizm Eğrilik Çok anlamlılık Yenilik Farklılaşma İfadecilik Biçimcilik Dinamizm/Hareket	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR Parçalılık, bozgunculuk (bütmemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık
	Uygulanmamış -		
Tasarım Yaklaşımı	Uyum -	ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Parçalılık/bozgunculuk: parçalama; farklılık: özgünlük, heykelsi yapı; bağlama karşıtlık: kontrastlık; eşzamanlılık: tanımlılık-tanımsızlık, süreklilik-süreksizlik; belirsizlik/ belirsiz anlamsallık: tanımlılık-tanımsızlık, süreklilik-süreksizlik, çok anlamlılık; değişim/başkalaşım: yenilik, farklılaşma; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik, ifadecilik, heykelsi yapı; anarşi (dağıtma): parçalama, dinamizm: parçalama, eğrilik kavramlarına işaret etmektedir. Uydurma/alaycılık, irrasyonizm ve eğrilik/çarpıklık ana kavramları da yer almaktadır.	
	Kontrastlık		

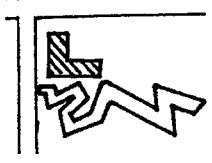
Tablo 35. Banka binası kavramsal analizi

ÖRNEK 4		FOTOGRAFLAR	
BANKA Budapeşte, Macaristan Erick Van Egeraat 1995			
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA 19. yüzyılda eklektik bir tarzda yapılmış olan yapı yeni kullanımında Avusturya-Macaristan iş merkezinin ING ve NNN Bankası'na çevrilmiştir. Yapıya eklenen 2 katlı yeni bölüm idare birimlere ev sahipliği yapar ve binanın içerisine gün ışığı girmesine imkan tanır. Yeni binanın saydamlığı, mevcut yapının süslemeleriyle çarpıcı bir kontrastlık içerir. Yapıya hareketlilik kazandırmak ve Paulay Ede Caddesi boyunca Budapeşte semalarını daha iyi yansıtabilmek amacıyla cam duvar dışarıya doğru eğilmiştir (<i>eğrilik</i>). Yapının çatısında herhangi bir yarar sağlamayan (<i>yarar dışı biçim</i>), karmaşık bir forma (<i>fraktal geometri</i>) sahip kütle sihirselsel bir ifadeyle (<i>uydurma</i>) çatıdan koparak taşmış ve böylece mevcut yapıyla eklenti arasında farklılık meydana getirilmiştir. Yapının Budapeşte'ye kattığı en önemli anlamın hayalet benzer varlığı olduğu söylenir (<i>uydurma</i>). Ayrıca burada tarihin sürekliliği de özgün bir biçimde sergilenir, (Cleef, 1999).	
	Tek yapı ölçüğünde		
	Yakın		-
	Uzak		-
Proje Durumu	Bağlayıcı	-	
	Uygulanmış		
	Uygulanmamış	-	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık		
		ALT KAVRAMLAR Taşkınlık Kopma Yansıtma Özgünlük Farklılık Fraktal geometri Uydurma Eğrilik Değişim Yarar dışı biçim Dinamizm/Hareket Bağlam Süreklilik Kontrastlık	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR <i>Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik)</i> <i>Farklılık</i> Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık <i>Uydurma/ Alaycılık</i> <i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i> <i>Eğrilik, çarpıklık</i> <i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i> <i>Değişim/ Başkalaşım</i> <i>Nedensizlik</i> Hiçleştirme <i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i> Anarşi (dağıtma) <i>Manyerizm (özgünlük)</i> <i>İşlev ve biçim bağımsızlığı</i> <i>Dinamizm</i> Simgeye karşıtlık
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Parçalılık/bozgunculuk: taşkınlık, kopma; farklılık: özgünlük, yansıtma; uydurma/alaycılık, irrasyonelizm ve belirsizlik/ belirsiz anlamsallık: fraktal geometri; nedensizlik ve işlev ve biçim bağımsızlığı: yarar dışı biçim; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm özgünlük, yarar dışı biçim; dinamizm: eğrilik kavramlarına işaret etmektedir. Eğrilik/çarpıklık ve değişim/başkalaşım ana kavramları da yer almaktadır.	

Tablo 36. Felix Nusbaum Müzesi kavramsal analizi

ÖRNEK 5		FOTOĞRAFLAR	
FELİX NUSBAUM MÜZESİ Osnabrück, Almanya Daniel Libeskind 1999			
Tarihi Yapılarla Konum 		ACIKLAMA Müzenin adının verildiği Felix Nussbaum'un hayat çizgisinin yansıtıldığı ve tarih, sanat, soykırım, müze ve tasarım kavramlarının derin bir analizinin yapıldığı müzede mekan organizasyonundaki her eleman, geometri, içerik ve programına kadar her şeyin soyutlaması yapılmıştır (bağlam, ifadecilik). Projede amaç, Nusbaum'un koleksiyonu olan bir müze oluşturmak ve tüm tarihi etkiyi yeni bir bütüne dönüştürmektir. Komplekste bir araya gelen dinamik elemanların tümü, bir bütünü ayrılmaz parçası olan strüktürü tamamlayıp birleştirirken bir yandan da şehrin önemli yerlerine göndermeler yaparak kopukluğu vurgular (birleştirme-kopukluk). Zamanın ve kaderin gizemli değiştirilmezliğini günümüze aktaran bir rolle (geçmiş-bugün) birbirini delip geçen formların oluşturduğu yapı (irrasyonelizm) etkileyici bir görünüme sahiptir. "Çıkışı olmayan müze" (uydurma) tasviriyle, suçun gerçekliğini ve önemini vurgulayarak, açıklık ve bitmemişlik hissi içerisinde boşluğun ve yokluğun etkisini taşır. Anlamda süreklilik , biçimlendirmede süreksizlik, bitmemişlik ve kırılğanlık dikkati çeker, (Anonim, 1997a; Ekincioglu, 2000e; URL-52, 2004).	
Proje Durumu Tek yapı ölçüğünde - Yakın - Uzak - Bağlayıcı - Uygulanmış - Uygulanmamış -			
Tasarım Yaklaşımı Uyum - Kontrastlık -		ALT KAVRAMLAR Bitmemişlik Kırılğanlık Delip geçme Etkileyicilik Geçmiş-bugün Süreklilik-süreksizlik Birleştirme-kopukluk Açıklık-bitmemişlik Boşluk-yokluk Uydurma İrrasyonelizm Yenilik İfadecilik Dinamizm/Hareket Soyutlama Bağlam	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR <i>Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik)</i> <i>Farklılık</i> Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma <i>Eşzamanlılık</i> <i>Uydurma/ Alaycılık</i> <i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i> Eğrilik, çarpıklık <i>Belirsizlik / Belirsiz Anlamsallık</i> <i>Değişim/ Başkalaşım</i> Nedensizlik Hiçleştirme <i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i> <i>Anarşi (dağıtma)</i> <i>Manyerizm (özgünlük)</i> İşlev ve biçim bağımsızlığı <i>Dinamizm</i> Simgeye karşıtlık
ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Parçalılık/bozgunculuk: bitmemişlik, kırılğanlık, delip geçme; farklılık: etkileyicilik; eşzamanlılık ve belirsizlik/ belirsiz anlamsallık: süreklilik-süreksizlik, birleştirme-kopukluk, açıklık-bitmemişlik, boşluk-yokluk, geçmiş-bugün; değişim/başkalaşım: yenilik; anarşi/dağıtma: birleştirme-kopukluk, delip geçme; formalist ağırlıklı tasarım ve mannerizm: ifadecilik kavramlarına işaret etmektedir. Uydurma/alaycılık, irrasyonelizm ve dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.			

Tablo 37. Berlin Yahudi Müzesi kavramsal analizi

ÖRNEK 6		FOTOGRAFLAR		
YAHUDİ MÜZESİ Berlin, Almanya Daniel Libeskind 1999				
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA Tasarım biri düz,kendi içinde parçalara ayrılan ve diğeri ise kıvrılarak devam eden, mimari açıdan birbirini tamamlayan, birbirlerinin etkilerini geliştiren ve aynı zamanda birbirlerinden ayrılan iki çizginin bir arada olma fikrine dayanır. (tamamlama/ayrılma). Tasarımda düzen ve düzensizlik, seçilmiş ve seçilmemiş olan, ses ve sessizlik, canlı ve ölü, geçmiş ve bugün olan arasındaki karşıtlık vurgulanmıştır. Projesinin ana teması anıtsal ve anılmaya değer olanın bir araya getirilmesidir (bağlam, anıtsallık). Yatay eksenle eski yapıdan biçim olarak farklılaşarak ona eklenme, sürekli uzayıp giden (bitmemişlik) sirkülasyon hattının ikiye kıvrılması, boşluklar, doğal ve yapay ışığın kullanımı, dikey eksenle sürgün ve soykırımın yer altında olması, süreklilik hattının ise yukarıya doğru tırmanması ve yabancılaştırılmış bahçe dikkat çeker. Kule ve bahçedeki kütlelerin yüksek beton yapılardan oluşması, metal ve beton cepheler arasındaki karşıtlıklar, beton kuleler üstünde oluşan yoğun zeytinlik etkileyici bir dinamizm oluşturarak, alana farklılık ve yenilik getirir. Libeskind tanımsız bir geometri ile gerçekleştirdiği yapıda boşluk ve pencerelerin işlevlerinin geleneksel tanımlarını reddederek, özgünlüğün sınırlarını zorlamıştır. Yapının içerisindeki merdiven boşluğunu delip geçen gerçek üstü beton girişler tasarımın ifade ve biçim ağırlıklı (ifadecilik, biçimcilik) yaklaşımın dışavurumunu ve mesnet ile yüzeyin dinamik devinimine ve gücün patlayışını ortaya koyar, (Ekincioglu, 2000f; Tokyay, 2002; URL-53, 2004).		
			Tek yapı ölçeğinde	-
			Yakın	-
			Uzak	-
Bağlayıcı	-			
	-			
Proje Durumu	Uygulanmış	-		
	Uygulanmamış	-		
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-		
	Kontrastlık	-		
		ALT KAVRAMLAR Bitmemişlik Eklemlenme Patlama Parçalama Delip geçme Etkileyicilik Özgünlük Yabancılaştırma Geçmiş-bugün Ses-sessizlik Canlı-ölü Seçilmişlik-seçilmemişlik Tamamlama-ayrılma Düzen-düzensizlik Tanımsız geometri Kıvrılma Yenilik Farklılaşma Biçimcilik İfadecilik Dinamizm/Hareket Bağlam Anıtsallık Karşıtlık	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık	
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Parçalılık/bozgunculuk: bitmemişlik, eklemlenme, patlama, parçalama, delip geçme; farklılık: etkileyicilik, özgünlük; eşzamanlılık ve belirsizlik/belirsiz anlamsallık: ses-sessizlik, canlı-ölü, seçilmişlik-seçilmemişlik, tamamlama-ayrılma, düzen-düzensizlik, geçmiş-bugün; uydurma/alaycılık, belirsizlik/ belirsiz anlamsallık ve irrasyonelizm: tanımsız geometri; eğrilik/çarpıklık: kıvrılma; değişim/başkalaşım: yenilik ve farklılaşma; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik, ifadecilik, anarşi (dağıtma): kırılma-bütünlük, parçalama, delip geçme; dinamizm: eklemlenme, parçalama, kıvrılma kavramlarına işaret etmektedir. Yersizlik/yabancılaştırma ana kavramında yer almaktadır.		

Tablo 38. Kraliyet Sanat Müzesi kavramsal analizi

ÖRNEK 7		FOTOGRAFLAR	
KRALİYET KÜTÜPHANESİ Kopenhag, Danimarka Schmidt, Hammer & Lassen K/S 1999			
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA Kraliyet kütüphanesi, geleneksel kütüphane yapılarına farklı bir bakış açısı sunar. Kopenhag'ın tarihi kesiminde, Slotsholmen adasındaki son bina, liman cephesindeki ilk bina olarak dikkat çeker. Modernist yeni bina, heykelsi bir monolit gibi şekillenmiştir. Binanın masif biçimi eski binaya yaptığı göndermelerle (bağlam) ve anıtsal ağırbaşlılığın işaretlerini verir (anıtsallık) ve belirgin bir önem kazanır. Yeni binada biçim ve malzeme anlamlı zıtlıkların (kontrastlık), eski ve yeni arasındaki farklılıkların diyalektik bütünlüğü ile özgün bir karakter ortaya koyar. Devinime gerilim, simetriye ise asimetri karşı gelir. Holm'ün binası zemine otururken, 'elmas' (uydurma) olarak nitelendirilen yeni yapı zeminden yükseltilmiş bir platform üzerinde yer alır. Binanın kıvrımlı şekli ve eğik cepheleri (eğrilik) dinamik özelliklerdir (İrrasyonalizm) Duvarların dalgali tasarımı insana, bedene ve ruhun iç dünyasına göndermeler yapar (ifadecilik). Etkileyici boyutlardaki geniş cam yüzeylerden oluşan yapı tarihi çevreye biçimlenişindeki form kaygısıyla (biçimcilik) çevreye yeni bir çehre kazandırır, (Anonim, 2001; URL-54, 2004).	
	Tek yapı ölçeğinde		-
Proje Durumu	Yakın	-	
	Uzak	-	
	Bağlayıcı	-	
Uygulanmış	Uygulanmış	-	
	Uygulanmamış	-	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık	-	

ALT KAVRAMLAR

Heykelsi yapı
 Etkileyicilik
 Özgünlük
 Simetri-asimetri
 Eski-yeni
 Uydurma
 İrrasyonalizm
 Eğrilik
 Dalgali/Kıvrımlı yüzey
 Devinim-gerilim
 Yenilik
 Farklılaşma
 Biçimcilik
 İfadecilik
 Dinamizm/Hareket
 Anıtsallık
 Bağlam
 Kontrastlık

DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR

Parçalılık, bozgunculuk
 (bitmemişlik)
Farklılık
 Bağlama karşıtlık
 Yersizlik, yabancılaştırma
Eşzamanlılık
Uydurma/ Alaycılık
Rasyonel içinde irrasyoneli arama
Eğrilik, çarpıklık
Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık
Değişim/ Başkalaşım
 Nedensizlik
 Hiçleştirme
Formalist ağırlıklı (özgün)
 Anarşi (dağıtma)
Manyerizm (özgünlük)
 İşlev ve biçim bağımsızlığı
Dinamizm
 Simgeye karşıtlık

ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR

Farklılık: özgünlük, etkileyicilik, heykelsi yapı; **eğrilik/çarpıklık:** dalgali-kıvrımlı yüzey; **eşzamanlılık:** simetri-asimetri, eski-yeni; **belirsizlik/belirsiz anlamsallık:** devinim-gerilim, simetri-asimetri, eski-yeni; **değişim/başkalaşım:** yenilik, farklılaşma; **formalist ağırlıklı tasarım ve mannerizm:** özgünlük, biçimcilik, ifadecilik, heykelsi yapı; **dinamizm:** dalgali-kıvrımlı yüzey, eğrilik kavramlarına işaret etmektedir. Uydurma/alaycılık ve irrasyonalizm ana kavramları da yer almaktadır.

Tablo 39. Federasyon Merkezi kavramsal analizi

ÖRNEK 8		FOTOGRAFLAR		
FEDERASYON MERKEZİ Melbourne, Avustralya Lab + Bates Smart 2000				
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA	<p>Proje, kente yeni bir ruh (değişim) kazandırmak, kamuya 19. yy. katı düzenlemelerinden farklılaşan yeni bir toplanma mekanı (farklılaşma) sunmak ve çağdaş ihtiyaçlara cevap verebilmek amaçları üzerine kuruludur. Tarihi St. Paul Katedrali önündeki meydana gerçekleştirilen proje, mimarlarının cesaret, zeka ve özgünlüklerini yansıtır. Hem plan hem kesit ölçeğindeki çözümler son derece etkileyicidir. Yapının dış cephesi belirsiz çalgın bir geometriye sahiptir (dinamizm, fraktal geometri, yarar dışı biçim). Tasarım, çevredeki yapıların Neo-Rönesans cepheleriyle kıyaslandığında hayali bir imaj sergiler (uydurma); insan ölçeğine, çevredeki yapılara ya da yapının içinde neler olup bittiği konularında hiçbir ipucu vermez (bağlama karşıtlık, işlev ve biçim bağımsızlığı). Flinders Caddesi'ne bakan cephesi tasarımda biçimsel kaygıların ön plana çıktığını gösterir (biçimcilik). Ayrıca bu özellikleriyle, şehrin mevcut görünümüyle de kontrast bir ilişki kurar, (Davey, 2003).</p>	
	Tek yapı ölçeğinde			-
	Yakın			-
	Uzak			-
Proje Durumu	Bağlayıcı	-		
	Uygulanmış	-		
	Uygulanmamış	-		
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-		
	Kontrastlık	-		
		ALT KAVRAMLAR	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR	
		<ul style="list-style-type: none"> Etkileyicilik Çalgınlık Özgünlük Bağlama karşıtlık Kontrastlık Uydurma Fraktal geometri Yenilik Değişim Farklılaşma Yarar dışı biçim Biçimcilik Cesaret Zeka Dinamizm/Hareket 	<ul style="list-style-type: none"> Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık 	
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR		
		<p>Farklılık: özgünlük, etkileyicilik, çalgınlık; bağlama karşıtlık: kontrastlık; uydurma/alaycılık, irrasyonelizm ve belirsizlik/belirsiz anlamsallık: fraktal geometri; değişim/başkalaşım: farklılaşma, yenilik; nedensizlik ve işlev ve biçim bağımsızlığı: yarar dışı biçim; formalist ağırlıklı tasarım: özgünlük, biçimcilik, yarar dışı biçim; manyerizm: özgünlük, biçimcilik, cesaret, zeka, yarar dışı biçim kavramlarına işaret etmektedir. Dinamizm ana kavramı da yer almaktadır.</p>		

Tablo 40. Londra Metropolitan Üniversitesi Master Merkezi kavramsal analizi

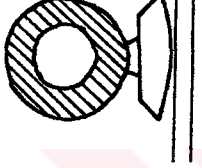
ÖRNEK 9		FOTOGRAFLAR																																						
LONDRA METROPOLİTAN ÜNİVERSİTESİ MASTER MERKEZİ Londra, İngiltere Daniel Libeskind 2001																																								
		ACIKLAMA <p>Projenin ana amacı eklemli kütlelerin içindeki kültürel programlara ziyaretçi çekmek ve bir kent markası oluşturmaktır (simgesellik). Yapı, biçimlenişindeki form kaygısı (biçimcilik), özgünlüğü ve etkileyiciliğiyle üniversitenin imajını güçlendirir. Bina formu çarpık bir biçimde kesişen üç elemandan oluşur (fraktal geometri). Elemanlardan birincisi kamu, yeni bina ve mevcut üniversite yapısı arasında bağlantı kurar, ikincisi üniversite ve kenti birbirine bağlar ve üçüncüsü ise mevcut alanda değişim ve farklılığıyla göze çarpan yeni binayı ortaya çıkarır. Yapının önündeki küçük meydana duran saldırgan biçimli elemanlar giriş mekanına vurgu yapar. Cephedeki pencereler, geleneksel düzenlemelerin dışında geniş geometrik yırtıklar (yırtma, yabancılaştırma, bağlama karşıtlık) biçiminde tasarlanmıştır. Yapının biçimlenişindeki hareketliliğe karşın iç mekan, pek çok aktiviteye imkan tanımak amacıyla sade ve geniş hacimlerden oluşur. Böylece iç ve dış hacim arasında kopukluk meydana gelir. Ayrıca yeni yapı, yanında bulunan mevcut tarihi yapıyla kontrast bir ilişki içindedir, (URL-52, 2004).</p>																																						
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	-																																						
	Yakın	-																																						
	Uzak	-																																						
	Bağlayıcı	-																																						
Proje Durumu	Uygulanmış	-																																						
	Uygulanmamış	-																																						
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eklemlenme</td> <td><i>Parçalılık, bozgunculuk (bitemmişlik)</i></td> </tr> <tr> <td>Saldırganlık</td> <td><i>Farklılık</i></td> </tr> <tr> <td>Kesişme</td> <td><i>Bağlama karşıtlık</i></td> </tr> <tr> <td>Yırtma</td> <td><i>Yersizlik, yabancılaştırma</i></td> </tr> <tr> <td>Çarpıklık</td> <td><i>Eşzamanlılık</i></td> </tr> <tr> <td>Etkileyicilik</td> <td><i>Uydurma/ Alaycılık</i></td> </tr> <tr> <td>Özgünlük</td> <td><i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i></td> </tr> <tr> <td>Kontrastlık</td> <td><i>Eğrilik, çarpıklık</i></td> </tr> <tr> <td>Bağlama karşıtlık</td> <td><i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i></td> </tr> <tr> <td>Yabancılaştırma</td> <td><i>Değişim/ Başkalaşım</i></td> </tr> <tr> <td>Fraktal geometri</td> <td><i>Nedensizlik</i></td> </tr> <tr> <td>Kopukluk</td> <td><i>Hiçleştirme</i></td> </tr> <tr> <td>Değişim</td> <td><i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i></td> </tr> <tr> <td>Farklılaşma</td> <td><i>Anarşi (dağıtma)</i></td> </tr> <tr> <td>Biçimcilik</td> <td><i>Manyerizm (özgünlük)</i></td> </tr> <tr> <td>Dinamizm/Hareket</td> <td><i>İşlev ve biçim bağımsızlığı</i></td> </tr> <tr> <td>Simgesellik</td> <td><i>Dinamizm</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>Simgeye karşıtlık</i></td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR	Eklemlenme	<i>Parçalılık, bozgunculuk (bitemmişlik)</i>	Saldırganlık	<i>Farklılık</i>	Kesişme	<i>Bağlama karşıtlık</i>	Yırtma	<i>Yersizlik, yabancılaştırma</i>	Çarpıklık	<i>Eşzamanlılık</i>	Etkileyicilik	<i>Uydurma/ Alaycılık</i>	Özgünlük	<i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i>	Kontrastlık	<i>Eğrilik, çarpıklık</i>	Bağlama karşıtlık	<i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i>	Yabancılaştırma	<i>Değişim/ Başkalaşım</i>	Fraktal geometri	<i>Nedensizlik</i>	Kopukluk	<i>Hiçleştirme</i>	Değişim	<i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i>	Farklılaşma	<i>Anarşi (dağıtma)</i>	Biçimcilik	<i>Manyerizm (özgünlük)</i>	Dinamizm/Hareket	<i>İşlev ve biçim bağımsızlığı</i>	Simgesellik	<i>Dinamizm</i>		<i>Simgeye karşıtlık</i>
ALT KAVRAMLAR	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR																																							
Eklemlenme	<i>Parçalılık, bozgunculuk (bitemmişlik)</i>																																							
Saldırganlık	<i>Farklılık</i>																																							
Kesişme	<i>Bağlama karşıtlık</i>																																							
Yırtma	<i>Yersizlik, yabancılaştırma</i>																																							
Çarpıklık	<i>Eşzamanlılık</i>																																							
Etkileyicilik	<i>Uydurma/ Alaycılık</i>																																							
Özgünlük	<i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i>																																							
Kontrastlık	<i>Eğrilik, çarpıklık</i>																																							
Bağlama karşıtlık	<i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i>																																							
Yabancılaştırma	<i>Değişim/ Başkalaşım</i>																																							
Fraktal geometri	<i>Nedensizlik</i>																																							
Kopukluk	<i>Hiçleştirme</i>																																							
Değişim	<i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i>																																							
Farklılaşma	<i>Anarşi (dağıtma)</i>																																							
Biçimcilik	<i>Manyerizm (özgünlük)</i>																																							
Dinamizm/Hareket	<i>İşlev ve biçim bağımsızlığı</i>																																							
Simgesellik	<i>Dinamizm</i>																																							
	<i>Simgeye karşıtlık</i>																																							
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-																																						
	Kontrastlık	-																																						
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR <p>Parçalılık/bozgunculuk: eklemlenme, saldırıganlık, kesişme, yırtma, çarpıklık; farklılık: özgünlük, etkileyicilik; bağlama karşıtlık: kontrastlık; uydurma/alaycılık ve irrasyonelizm: fraktal geometri; belirsizlik/ belirsiz anlamsallık: fraktal geometri, kopukluk; değişim/başkalaşım: farklılaşma; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik; anarşi (dağıtma): saldırıganlık, yırtma; dinamizm: çarpıklık, eklemlenme kavramlarına işaret etmektedir. Yersizlik/yabancılaştırma ve eğrilik/çarpıklık ana kavramları da yer almaktadır.</p>																																						

Tablo 41. Dokümantasyon Merkezi kavramsal analizi

ÖRNEK 10		FOTOGRAFLAR																																							
DOKÜMANTASYON MERKEZİ Nuremberg, Almanya Günther Domenig 2001																																									
Tarihi Yapılarla Konum		<p>ACIKLAMA</p> <p>Projenin ana amacı Nazilerin programlarını yürüttükleri eski kompleksi, savaşın sonuçlarını göz önüne serebilmek ve döneminin özelliklerini geleceğe yansıtmak amacıyla günümüz kullanımına açmaktır (geçmiş-bugün-gelecek, bağlam). Tasarımdaki kendine has (özgünlük) biçimsel yaklaşım (biçimcilik) özellikle kompleksin en kuzey ucundaki avlu bloğunda göze çarpar. Burada oluşturulan dinamik form sanatsal bir biçim ya da taş duvarı yırtan ve geçmiş tarihi delip geçen bir ışın kılıcı olarak nitelendirilebilir (uydurma). Yeni ekleme, mevcut blokları diagonal bir biçimde delip, kuzeydoğu ucundan fırlayarak giriş mekanını vurgular. Metal ve camdan oluşan yeni yapı, granit, tuğla ve katı simetriden oluşan mevcut yapı ile kontrast bir ilişki kurar. Şimdiki görüntü, arkitektonik dengesizlik ve sıkışıklığın tetiklediği bir tehdit durumundadır. Çatıdaki çalışma merkezi, tehlikeli bir biçimde köşeden fırlayarak ve giriş mekanını üzerinde hayvan pençesine benzer bir gölgeleme elemanı olarak uzanır (uydurma). Buradaki mimari dil aynı zamanda, yapının üstlendiği kültürel yıkım tarihinin de parçalanıp, yok edilmesidir (ifadecilik). Parçalı bir geometriye sahip olan yapı (irrasyonelizm) mevcut yapı ve geçmiş ve bugün arasındaki değişimi ve farklılaşmayı etkileyici bir biçimde yansıtır, (Kugel, 2002).</p>																																							
Tek yapı ölçeğinde		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Parçalama</td> <td><i>Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik)</i></td> </tr> <tr> <td>Delip geçme</td> <td><i>Farklılık</i></td> </tr> <tr> <td>Tehdit etme</td> <td>Bağlama karşıtlık</td> </tr> <tr> <td>Fırlamak</td> <td>Yersizlik, yabancılaştırma</td> </tr> <tr> <td>Etkileyicilik</td> <td><i>Ez zamanlık</i></td> </tr> <tr> <td>Özgünlük</td> <td><i>Uyduurma/ Alaycılık</i></td> </tr> <tr> <td>Geçmiş-bugün-gelecek</td> <td><i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i></td> </tr> <tr> <td>Uyduurma</td> <td>Eğrilik, çarpıklık</td> </tr> <tr> <td>Tanımsız geometri</td> <td><i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i></td> </tr> <tr> <td>Değişim</td> <td><i>Değişim/ Başkalaşım</i></td> </tr> <tr> <td>Farklılaşma</td> <td>Nedensizlik</td> </tr> <tr> <td>Yok etme</td> <td><i>Hiçleştirme</i></td> </tr> <tr> <td>Ifadecilik</td> <td><i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i></td> </tr> <tr> <td>Biçimcilik</td> <td><i>Anarşi (dağıtma)</i></td> </tr> <tr> <td>Dengesizlik</td> <td><i>Manyerizm (özgünlük)</i></td> </tr> <tr> <td>Dinamizm/Hareket</td> <td>İşlev ve biçim bağımsızlığı</td> </tr> <tr> <td>Bağlam</td> <td><i>Dinamizm</i></td> </tr> <tr> <td>Kontrastlık</td> <td>Simgeye karşıtlık</td> </tr> </tbody> </table>		ALT KAVRAMLAR	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR	Parçalama	<i>Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik)</i>	Delip geçme	<i>Farklılık</i>	Tehdit etme	Bağlama karşıtlık	Fırlamak	Yersizlik, yabancılaştırma	Etkileyicilik	<i>Ez zamanlık</i>	Özgünlük	<i>Uyduurma/ Alaycılık</i>	Geçmiş-bugün-gelecek	<i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i>	Uyduurma	Eğrilik, çarpıklık	Tanımsız geometri	<i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i>	Değişim	<i>Değişim/ Başkalaşım</i>	Farklılaşma	Nedensizlik	Yok etme	<i>Hiçleştirme</i>	Ifadecilik	<i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i>	Biçimcilik	<i>Anarşi (dağıtma)</i>	Dengesizlik	<i>Manyerizm (özgünlük)</i>	Dinamizm/Hareket	İşlev ve biçim bağımsızlığı	Bağlam	<i>Dinamizm</i>	Kontrastlık	Simgeye karşıtlık
ALT KAVRAMLAR	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR																																								
Parçalama	<i>Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik)</i>																																								
Delip geçme	<i>Farklılık</i>																																								
Tehdit etme	Bağlama karşıtlık																																								
Fırlamak	Yersizlik, yabancılaştırma																																								
Etkileyicilik	<i>Ez zamanlık</i>																																								
Özgünlük	<i>Uyduurma/ Alaycılık</i>																																								
Geçmiş-bugün-gelecek	<i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i>																																								
Uyduurma	Eğrilik, çarpıklık																																								
Tanımsız geometri	<i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i>																																								
Değişim	<i>Değişim/ Başkalaşım</i>																																								
Farklılaşma	Nedensizlik																																								
Yok etme	<i>Hiçleştirme</i>																																								
Ifadecilik	<i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i>																																								
Biçimcilik	<i>Anarşi (dağıtma)</i>																																								
Dengesizlik	<i>Manyerizm (özgünlük)</i>																																								
Dinamizm/Hareket	İşlev ve biçim bağımsızlığı																																								
Bağlam	<i>Dinamizm</i>																																								
Kontrastlık	Simgeye karşıtlık																																								
Bağlayıcı		<p>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</p> <p>Parçalılık/bozgunculuk: parçalama, delip geçme, tehdit etme, fırlamak; farklılık: özgünlük, etkileyicilik; ez zamanlık: geçmiş-bugün-gelecek; uyduurma/alaycılık ve irrasyonelizm: tanımsız geometri; belirsizlik/belirsiz anlamsallık: tanımsız geometri, geçmiş-bugün-gelecek; değişim/başkalaşım: farklılaşma; hiçleştirme: yok etme; anarşi (dağıtma): parçalama, dengesizlik, delip geçme; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik, ifadecilik; dinamizm: parçalama kavramlarına işaret etmektedir.</p>																																							
Proje Durumu		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Tasarım Yaklaşımı</th> <th>Uyum</th> <th>-</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Uygulanmış</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Uygulanmamış</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	Uygulanmış			Uygulanmamış																															
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-																																							
Uygulanmış																																									
Uygulanmamış																																									
Tasarım Yaklaşımı		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Uyum</th> <th>-</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kontrastlık</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Uyum	-	Kontrastlık																																			
Uyum	-																																								
Kontrastlık																																									

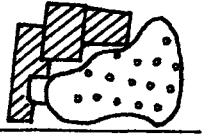
Tablo 42. Gazometre B kavramsal analizi

ÖRNEK 11		FOTOGRAFLAR	
GAZOMETRE B Viyana, Avusturya Coop Himmelb(l)au 2001			
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA Gazometre B'nin yer aldığı alan projesi şehrin tarihsel çekirdeği ile yeni gelişmeler arasında gerilim yaratan ikinci bir yerel kent merkezidir. Bu gerilim kentin geleceğini, gereksinimlerini dikkate alarak dinamik gelişmeleri olanaklı kılar. Coop Himmelblau'nun Gazometre B konsepti mevcut cepheye eklenen üç dinamik hacimden oluşur: Gazometre'nin içindeki silindir, biçimsel ağırlığıyla (biçimcilik) dışarıdan çarpıcı bir görüntüye sahip heykelsi kalkan eklentisi ve gazometre'nin zeminine yerleştirilen çok işlevli etkinlik salonudur. Eğik bir yapıya sahip olan kalkan (eğrilik) eski ve yeni, geçmiş ve bugün arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak yeni bir içeriğin görünür simgesini (simgesellik, yenilik) oluşturur. Öğrenci Yurdu olarak tasarlanmış olan yapı heykelsi niteliği, özgünlüğü, tanımsız bir forma sahip olması ve malzeme kullanımındaki çağdaş yaklaşım açısından, her anlamda mevcuda kontrast bir yaklaşım sergiler (bağlama karşıtlık). Kule özelliğiyle de çevredeki yapılardan farklılaşarak, çevreye etkileyici bir katkı sağlar, (Cimcoz, 2002; Anonim, 2003c, URL-55, 2004).	
	Tek yapı ölçeğinde		
	Yakın		-
Uzak	-		
Bağlayıcı	-		
Proje Durumu	Uygulanmış		
	Uygulanmamış	-	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum		
	Kontrastlık		
		ALT KAVRAMLAR Etkileyicilik Heykelsi yapı Özgünlük Çarpıcılık Bağlama karşıtlık Kontrastlık Geçmiş-bugün Eski-yeni Tanımsız geometri Eğrilik Yenilik Farklılaşma Biçimcilik Dinamizm/Hareket Simgesellik	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Farklılık: özgünlük, etkileyicilik, çarpıcılık, heykelsi yapı; bağlama karşıtlık: kontrastlık; eşzamanlılık: eski-yeni, geçmiş-bugün; uydurma/alaycılık ve irrasyonelizm: tanımsız geometri; belirsizlik/belirsiz anlamsallık: eski-yeni, geçmiş-bugün, tanımsız geometri; değişim/başkalaşım: yenilik, farklılaşma; formalist ağırlıklı tasarım ve mannerizm: özgünlük, biçimcilik, heykelsi yapı; dinamizm: eğrilik kavramlarına işaret etmektedir. Eğrilik/çarpıklık ana kavramı da yer almaktadır.	

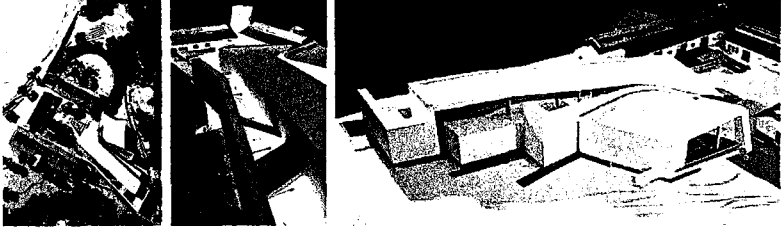
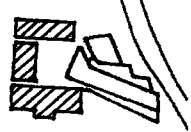
Tablo 43. Çağdaş Sanat Merkezi kavramsal analizi

ÖRNEK 12		FOTOGRAFLAR		
ÇAĞDAŞ SANAT MERKEZİ Cincinnati, ABD Zaha Hadid 2003				
Tarihi Yapılarla Konum		AÇIKLAMA Çağdaş Sanatlar Merkezi, biçimlenişindeki özgünlük sayesinde (biçimcilik, özgünlük) bulunduğu alana yenilik getiren bir tasarımdır. Merkezi çevreleyen alanlardan içeriye yaya hareketini çekmek ve dinamik, kamusal bir alan oluşturmak için giriş, lobi ve sirkülasyon sistemine yönelik bir 'Kent Halısı' kurgusuna temellendirilmiştir (uydurma). Bir dizi kıvrık yüzeyden oluşan kent halısına karşın, galeriler yekpare beton bir küleden düzgün bir biçimde oyularak oluşturulmuştur (kırılma-düzensizlik). Bu galerilerle ilgili ilk izlenim yer çekimine karşı olmaları yönündedir (yabancılaştırma). Hadid, tasarladığı doluluk ve boşluklarla, yapıyı adeta bir tür 'puzzle'a dönüştürmüştür (oyun). Yapının köşede konumlanması, farklılaşan ancak birbirini tamamlayan iki farklı cephenin oluşmasına neden olmuştur (farklılaşma-tamamlama). Cephelerden biri yarı-saydam bir kabuktan oluşurken, diğeri ise heykelsi masif bir kabartma izlenimi verir (şeffaflık-opaklık). Rasyonel formların etkileyici bir biçimde parçalanmasıyla oluşan yapı formu (irrasyonelizm) bitişindeki tarihi yapılara herhangi bir referans vermeyerek kontrast bir ilişki içine girer (bağlama karşıtlık). (Ekincioglu, 2000g; Özer, 2003; Grossman, 2004).		
	Tek yapı ölçeğinde			-
	Yakın			-
	Uzak			-
Proje Durumu	Bağlayıcı	-		
	Uygulanmış	-		
	Uygulanmamış	-		
		ALT KAVRAMLAR Parçalama Etkileyicilik Özgünlük Heykelsi yapı Kontrastlık Bağlama karşıtlık Yabancılaştırma Farklılaşma-tamamlama Uydurma Oyun İrrasyonelizm Kıvrılma Şeffaflık-opaklık Düzensizlik-kırılma Yenilik Farklılaşma Biçimcilik Dinamizm/Hareket	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık	
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Parçalılık/bozgunculuk ve anarşi (dağıtma): parçalama; farklılık; özgünlük, etkileyicilik, heykelsi yapı; bağlama karşıtlık: kontrastlık; eşzamanlılık: farklılaşma-tamamlama; uydurma/alaycılık: oyun; eğrilik/çarpıklık kırılma; belirsizlik/ belirsiz anlamsallık: şeffaflık-opaklık, düzensizlik-kırılma, farklılaşma-tamamlama; değişim/başkalaşım: yenilik, farklılaşma; formalist ağırlıklı tasarım ve mannerizm: özgünlük, biçimcilik, heykelsi yapı; dinamizm: parçalama, kırılma kavramlarına işaret etmektedir. Yersizlik/yabancılaştırma ve irrasyonelizm ana kavramları da yer almaktadır.		
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-		
	Kontrastlık	-		

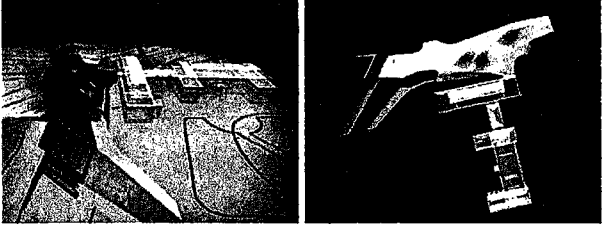
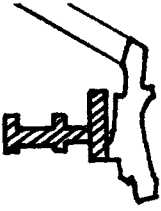
Tablo 44. Kuntshaus Graz kavramsal analizi

ÖRNEK 13		FOTOGRAFLAR	
KUNTSHAUS GRAZ Graz, Avusturya Peter Cook, Colin Fournier 2003			
		AÇIKLAMA Uluslararası sergilerin düzenleneceği bir sergi salonu olarak tasarlanan yapı, çift kavisli karmaşık bir geometriye sahiptir (fraktal geometri). Kuntshaus özgün biçimlenişiyle gülen, göz kırpan yuvarlak bir yüz (uydurma) olarak tanımlanmakta ve bulunduğu alana ilişkin hiçbir referans vermez (bağlama karşıtlık). Yapının titreşen mavimsi yüzeyi bir hava kabarcığı (uydurma) gibi cam duvarlı zemin kat üzerinde yüzer. Gün ışığı mekana akrilik camdan yapılmış dış kabuğun yüzeyinden, dışarı doğru uzanan çarpıcı biçimleri çatı fenerlerinden girer. Burun olarak adlandırılan yabancılaştırılmış çatı fenerleri (uydurma) biyomorfik strüktüre hareketlilik kazandırır. Biçimsel ifadesi (biçimcilik) güçlü olan yeni yapı ile "Eiseines Evi" üst katlarda köprülerle birbirine bağlanır. Ziyaretçiler, iğne olarak adlandırılan (uydurma) 30 m. uzunluğundaki yürüyen bantla kabarcığın derisini delip geçerek çocuklar ve gençler için tasarlanan alana ulaşır. Yeni yapı, biçimlenişindeki değişim ve farklılaşma ile mevcut alana etkileyici bir imaj kazandırır. Bir kent markası (simgesellik) oluşturmaya yönelik tasarlanan yapı, çevredeki yapılarla da kontrast bir ilişki içindedir, (Özer, 2004; URL-56, 2004).	
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın		
	Uzak	-	
	Bağlayıcı	-	
Proje Durumu	Uygulanmış		
	Uygulanmamış	-	
		ALT KAVRAMLAR Delip geçme Etkileyicilik Çarpıcılık Özgünlük Kontrastlık Bağlama karşıtlık Yabancılaştırma Fraktal geometri Uydurma Değişim Farklılaşma Biçimcilik Dinamizm/Hareket Simgesellik	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR <i>Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik)</i> <i>Farklılık</i> <i>Bağlama karşıtlık</i> <i>Yersizlik, yabancılaştırma</i> Eşzamanlılık <i>Uydurma/ Alaycılık</i> <i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i> Eğrilik, çarpıklık <i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i> <i>Değişim/ Başkalaşım</i> Nedensizlik Hiçleştirme <i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i> <i>Anarşi (dağıtma)</i> <i>Manyerizm (özgünlük)</i> İşlev ve biçim bağımsızlığı <i>Dinamizm</i> Simgeye karşıtlık
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Parçalılık/bozgunculuk: delip geçme; farklılık; özgünlük, etkileyicilik, çarpıcılık; bağlama karşıtlık: kontrastlık; uydurma/alaycılık, irrasyonel ve belirsizlik/belirsiz anlamsallık: fraktal geometri; değişim/başkalaşım: farklılaşma; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik; anarşi (dağıtma): delip geçme kavramlarına işaret etmektedir. Yersizlik/ yabancılaştırma ve dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık		

Tablo 45. Kidspace Çocuk Müzesi kavramsal analizi

ÖRNEK 14		FOTOĞRAFLAR			
KIDSPACE ÇOCUK MÜZESİ California, ABD Michael Maltzan 2003					
Tarihi Yapıların Konumu 		AÇIKLAMA Proje, alanda yer alan tarihi üç yapıyla avluyu tanımlayan bir müzedir. Çevre bağlamıyla ilişkili olarak yeni ekin strüktürel elemanları tarihi binalara doğru dalgalanır. Müzeye giriş, binayı delip geçen bir tüp geçit vasıtasıyla olur ve bu geçit iç avlunun üzerinde yer alan yükseltilmiş platforma bağlanır. Pek çok strüktürel elemanın oluşturduğu giriş, müze içerisinde ileri geri hareket edebilmek üzere dizayn edilmiş ve avluya açılmıştır (dinamizm-hareket). Çeşitli katman ve yırtıklardan oluşan yeni bina müze içerisindeki aktivitelerin çeşitliliğine de imkan tanır. Mekanların etkileyici biçimdeki özgünlüğü ve farklılığı yapı kesitine de yansımış ve çocuklara sınırlanmış bir form içinde sınırlanmamış mekanları deneyimleme olanağı sunulmuştur (sınırlı-sınırsız). Yapı, yüksekliği bağlamında mevcut yapılara uyarken biçimleniş ve malzeme kullanımında mevcut yapılarınkinden farklılaşarak kontrast bir ilişki içine girmiş ve alana yeni bir imaj katmıştır (yenilik). Kübik formların parçalanıp bir araya getirilmesiyle oluşan tanımsız geometri tasarımıdaki biçimsel yaklaşımı (biçimcilik) etkili kılar, (URL-57, 2004).			
Tarihi Yapıların Durumu		ALT KAVRAMLAR			
Tek yapı ölçeğinde -		DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR			
Yakın -		Parçalama Delip geçme Yırtma/yırtık Etkileyicilik Özgünlük Farklılık Sınırlı-sınırsız Tanımsız geometri Yenilik Farklılaşma Biçimcilik Dalgalanma Dinamizm/Hareket Bağlam Kontrastlık		Parçalılık, bozgunculuk (bitemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/Belirsiz anlamsallık Değişim/Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık	
Uzak -		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR			
Bağlayıcı -		Parçalılık/bozgunculuk: parçalama, delip geçme, yırtma/yırtık; farklılık: etkileyicilik, özgünlük; eşzamanlılık: sınırlı-sınırsız; uydurma/alaycılık, irrasyonel: tanımsız geometri; belirsizlik/belirsiz anlamsallık: tanımsız geometri, sınırlı-sınırsız; değişim/başkalaşım: yenilik, farklılaşma; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: biçimcilik, özgünlük; anarşi (dağıtma): delip geçme, yırtma, parçalama; dinamizm: dalgalanma, parçalama kavramlarına işaret etmektedir.			
Proje Durumu		Uygulanmış -			
Uygulanmamış -		Uygulanmamış -			
Tasarım Yaklaşımı		Uyum -			
Kontrastlık -		Kontrastlık -			

Tablo 46. Ordrupgaard Müzesi Eki kavramsal analizi

ÖRNEK 15		FOTOĞRAFLAR 	
		ORDRUPGAARD MÜZESİ EKİ Ordrup, Danimarka Zaha Hadid Bitiş tarihi: 2004	
Tarihi Yapılarla Konum		AÇIKLAMA Müzenin esas yapısını oluşturan kabuğu vurgulamak için ek yapı formu yükseltilecek çarpıtılmıştır . Duvarlar üzerinde taşınan ve brandaya benzeyen kabuk kesiti kavimli olup, direkt güneş ışığını kesici rol oynar. Ziyaretçilerin biçimsel ifadesiyle öne çıkan (biçimcilik) yeni ek ve düzenlemelerin dinamizmi ve özgünlüğü karşısında etkilenmesi amaçlanmıştır. Yeni ek, mevcut Fransız Sergi Merkezi'nden, bir avlu vasıtasıyla fiziksel olarak ayrılmış ve bağlamsal bir ilişki kurulmamıştır (bağlama karşıtlık). Fuaye batıda kalan avluya ve mevcut galerinin geniş duvarına yönelmiştir. Çatı yüzeyinde açılan ve klasik pencere düzeninde olmayan ışık yırtıkları (yabancılaştırma), içeriye doğal ışık girmesine imkan tanımamasının yanı sıra, iç mekanda yönlendirme elemanı olarak da kullanılması amaçlanmıştır. Tanımlı bir geometriye sahip olmayan yapı (fraktal geometri), tasarlandığı alandaki değişimi vurgulamak amacıyla mevcut yapının biçimlenişinden farklılaşarak, kontrast bir etki oluşturur , (URL-58, 2004).	
	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın		
	Uzak	-	
Proje Durumu	Uygulanmış	-	
	Uygulanmamış		
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık		

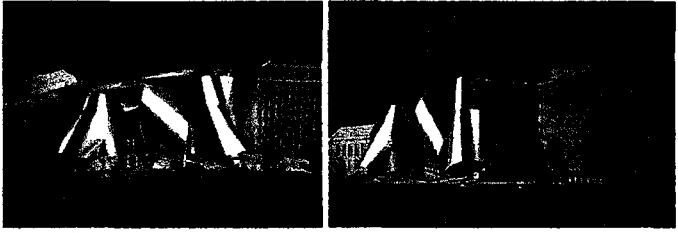

ALT KAVRAMLAR	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR
Çarpıklık	<i>Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik)</i>
Özgünlük	<i>Farklılık</i>
Etkileycilik	<i>Bağlama karşıtlık</i>
Kontrastlık	<i>Yersizlik, yabancılaştırma</i>
Bağlama karşıtlık	<i>Eşzamanlılık</i>
Yabancılaştırma	<i>Uydurma/ Alaycılık</i>
Fraktal geometri	<i>Rasyonel içinde irrasyonel arama</i>
Değişim	<i>Eğrilik, çarpıklık</i>
Farklılaşma	<i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i>
Biçimcilik	<i>Değişim/ Başkalaşım</i>
Dinamizm/Hareket	<i>Nedensizlik</i>
	<i>Hiçleştirme</i>
	<i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i>
	<i>Anarşi (dağıtma)</i>
	<i>Manyerizm (özgünlük)</i>
	<i>İşlev ve biçim bağımsızlığı</i>
	<i>Dinamizm</i>
	<i>Simgeye karşıtlık</i>

ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR	
Parçalılık/bozgunculuk:	çarpıklık; farklılık; özgünlük, etkileycilik;
bağlama karşıtlık:	kontrastlık; uydurma/alaycılık, irrasyonelizm ve belirsizlik/ belirsiz anlamsallık; fraktal geometri; değişim/başkalaşım;
farklılaşma;	formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik;
dinamizm:	çarpıklık kavramlarına işaret etmektedir.
Yersizlik/yabancılaştırma	ve eğrilik/çarpıklık ana kavramları da yer almaktadır.

Tablo 47. San Francisco Yahudi Müzesi kavramsal analizi

ÖRNEK 16		FOTOĞRAFLAR	
SAN FRANCISCO YAHUDİ MÜZESİ San Francisco, ABD Daniel Libeskind Bitiş tarihi: 2005			
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA Yahudi kültür ve düşüncesine adanmış olan müze, bu kültürün geniş kitlelere açıklanması ve Amerikan toplumu içerisindeki geleceğini ortaya koymak için tasarlanmıştır (bağlam, geçmiş-bugün-gelecek). Bu özellikleriyle müze, simgesel bir özellik taşır. Müzenin parçalayan, delip geçen, yırtan, birbirine eklenen, çarpıtılmış, meydan okuyan biçimi San Francisco Yahudi Cemiyeti'nin kültürel sürecinin sembolik parçalarıdır (ifadecilik, biçimcilik). Fraktal bir geometriye sahip olan müze etkileyici cephesiyle değişim ve farklılaşmanın en mükemmel örneklerinden birini sunar. Yeni mekanlar eski strüktürle birleştirilerek yeni Milenyum Kulesi ve yaya bağlantısıyla kendi biçimsel ifadesini (biçimcilik, özgünlük) ortaya koyar. Geleceğin bir ışık feneri ya da (bugün-gelecek) çelik kaplı bir mücevher gibi parlaması amacını taşıyan (uydurma) müzenin tasarımında eski ve yeni, geleneksel ve çağdaş olan arasında ilişki görünür kılınmıştır. Yahudi yaşamında önemli bir yere sahip olan 'hayat' kavramı dinamizm dolu hareketlerle yapı bütünyesine aktarılmıştır (bağlam, simgesellik). Ayrıca gerek malzeme gerekse biçimlenişle mevcut yapıyla da kontrast bir ilişki içindedir. (URL-55, 2004).	
	Tek yapı ölçeğinde		
	Yakın		
Proje Durumu	Uzak	ALT KAVRAMLAR Meydan okuma Parçalama Delip geçme Yırtma Eklemleme Çarpıklık Etkileyicilik Özgünlük Geçmiş- bugün- gelecek Çağdaş-geleneksel Eski-yeni Fraktal geometri Uydurma Değişim Farklılaşma İfadecilik Biçimcilik Dinamizm/Hareket Simgesellik Bağlam Kontrastlık	
	Bağlayıcı		
Proje Durumu	Uygulanmış	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik) Farklılık Bağlılık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık	
	Uygulanmamış		
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Parçalılık/bozgunculuk: parçalama, delip geçme, yırtma, meydan okuma, eklemleme, çarpıklık; farklılık: özgünlük, etkileyicilik; eşzamanlılık: geçmiş-bugün-gelecek, çağdaş-geleneksel, eski-yeni; uydurma/alaycılık ve irrasyonelizm: fraktal geometri; belirsizlik/belirsiz anlamsallık: geçmiş-bugün-gelecek, eski-yeni, geleneksel-çağdaş, fraktal geometri; değişim/başkalaşım: farklılaşma; anarşi (dağıtma): parçalama, delip geçme; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik, ifadecilik; dinamizm: parçalama, eklemleme, çarpıklık kavramlarına işaret etmektedir. Eğrilik/çarpıklık ana kavramları da yer almaktadır.	
	Kontrastlık		

Tablo 48. Corcoran Sanat Galerisi kavramsal analizi

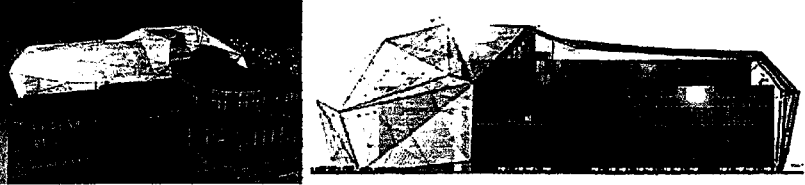
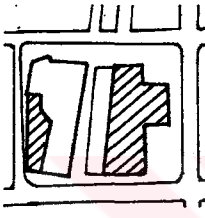
ÖRNEK 17		FOTOGRAFLAR	
CORCORAN SANAT GALERİSİ Washington DC, ABD Gehry Partners Bitiş tarihi: 2005			
<p>Tarihi Yapılarla Konum</p> 		<p>ACIKLAMA</p> <p>Eski Corcoran Sanat Galerisine eklenen yeni yapı, etkileyici bir ana giriş ve yeni galerilerden oluşur. Ek yapı içerisinde iki farklı galeri mekanı uygulanmıştır. Geleneksel galeriler yeni atriyum içinde konumlandırılırken, heykelsi galeriler ise New York Caddesi boyunca cephede hareketlilik sağlayan üç heykelsi hacim içinde yer alır. Fraktal bir geometriye sahip olan ve mevcut yapıyı delip geçen eklentinin ele avuca sığmayan görüntüsü (uydurma), orijinal yapının tekrarlamalı sert yüzeyleri ile güçlü bir kontrastlık oluşturur (bağlama karşıtlık). Ağır başlı taş kütle altında engel olunmuş bütün artistik idealler, yeni yapının eğrilip sokağa taşan biçimlenişi ile özgür bırakılmıştır. Form kaygısının (biçimcilik) ağır bastığı yapı ve özgünlüğü ile dikkat çekerek sanat galerisinin bulunduğu alanda değişim ve farklılaşmayı ortaya koyar, (URL-59, 2004).</p>	
<p>Proje Durumu</p> <p>Tek yapı ölçeğinde -</p> <p>Yakın -</p> <p>Uzak -</p> <p>Bağlayıcı</p> <p>Uygulanmış -</p> <p>Uygulanmamış</p>		<p>ALT KAVRAMLAR</p> <p>Delip geçme</p> <p>Taşkınlık</p> <p>Özgünlük</p> <p>Heykelsi yapı</p> <p>Etkileyicilik</p> <p>Kontrastlık</p> <p>Bağlama karşıtlık</p> <p>Fraktal geometri</p> <p>Uyduurma</p> <p>Eğrilik</p> <p>Değişim</p> <p>Farklılaşma</p> <p>Biçimcilik</p> <p>Dinamizm/Hareket</p>	
		<p>DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR</p> <p>Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik)</p> <p>Farklılık</p> <p>Bağlama karşıtlık</p> <p>Yersizlik, yabancılaştırma</p> <p>Eşzamanlılık</p> <p>Uyduurma/Alaycılık</p> <p>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</p> <p>Eğrilik, çarpıklık</p> <p>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</p> <p>Değişim/ Başkalaşım</p> <p>Nedensizlik</p> <p>Hiçleştirme</p> <p>Formalist ağırlıklı (özgün)</p> <p>Anarşi (dağıtma)</p> <p>Manyerizm (özgünlük)</p> <p>İşlev ve biçim bağımsızlığı</p> <p>Dinamizm</p> <p>Simgeye karşıtlık</p>	
<p>Tasarım Yaklaşımı</p> <p>Uyum -</p> <p>Kontrastlık</p>		<p>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</p> <p>Parçalılık/bozgunculuk: delip geçme, taşkınlık; farklılık: özgünlük, etkileyicilik, heykelsi yapı; bağlama karşıtlık: kontrastlık; uydurma/alaycılık, irrasyonelizm ve belirsizlik/belirsiz anlamsallık: fraktal geometri; değişim/başkalaşım farklılaşma; anarşi (dağıtma): delip geçme; formalist ağırlıklı tasarım ve mannerizm: özgünlük, biçimcilik, heykelsi yapı; dinamizm: eğrilik kavramlarına işaret etmektedir. Eğrilik/çarpıklık ana kavramları da yer almaktadır.</p>	

Tablo 49. Victoria-Alberti Müzesi Eki kavramsal analizi

ÖRNEK 18		FOTOGRAFLAR	
VİCTORİA-ALBERTİ MÜZESİ EKİ Londra, İngiltere Daniel Libeskind Bitiş tarihi: 2006			
		ACIKLAMA İfadeci bir yaklaşımı (ifadecilik) içeren tasarım, sanat ve tarihin sonsuzluk içinde birbirine kıvrılması, iç ve dışın birbirine kenetlenmesi ve keşif labirenti temaları üzerine kurulmuştur. Sanat ve tarihin sonsuz bir biçimde birbirine kıvrılması, binanın girişinde ve sirkülasyon sisteminde spiral bir hareket (dinamizm) ile sembolize edilir. İç ve dışın birbirine kenetlenmesi ise, ziyaretçilerin gerek geçmiş ve bugün, gerek kent ve müze arasındaki ilişkiyi daha yakın algılaması olarak yorumlanmıştır. Keşif labirenti ise, yeni program ihtiyaçlarından kaynaklanan spiral (dinamizm) ve fonksiyonel dağılımların çözümlü olduğu olarak ortaya konmuştur. Sürekli sergi salonlarının yer aldığı üst kattaki bölümde kullanılan hareket edebilir bölmeler, sergileme yöntemlerindeki değişimin birer parçasıdır. Heykelsi bir yapıya sahip olan yeni ek, Victoria & Alberti'nin yenilikçi imajının devamlılığını sağlarken (bağlam) tasarımındaki özgünlük ve farklılığıyla güçlü biçimsel bir ifadeyle (biçimcilik) etkileyici bir görünüm sergiler. Farklı biçimlerin parçalanması, çarpıtılması ve eklenmesiyle tanımsız bir geometriden (fraktal geometri) oluşan yapı, mevcut yapıyla kontrast bir ilişki içine girer. Aynı etkileyicilik iç ortamda ziyaretçilere sunulan çoklu yollar, boşluklar ve ortamlarla (hareketlilik) devam ettirilir, (Ekincioglu, 2000h; URL-55, 2004).	
Tarihi Yapılarla Konum	Tek yapı ölçeğinde	-	
	Yakın		
	Uzak	-	
	Bağlayıcı	-	
Proje Durumu	Uygulanmış	-	
	Uygulanmamış		
		ALT KAVRAMLAR Kenetlenme Parçalama Eklemlenme Çarpıklık Etkileyicilik Özgünlük Heykelsi yapı Farklılık Geçmiş-bugün Fraktal geometri Kıvrılma Kent-Müze Değişim Yenilik Biçimcilik İfadecilik Dinamizm/Hareket Sembolize etme Kontrastlık Bağlam	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık		
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Parçalılık/bozgunculuk: eklemlenme, kenetlenme, parçalama, çarpıklık; farklılık: özgünlük, etkileyicilik, heykelsi yapı; eşzamanlılık: geçmiş-bugün; uydurma/alaycılık ve irrasyonelizm: fraktal geometri; belirsizlik/belirsiz anlamsallık: fraktal geometri, kent-müze, geçmiş-bugün; eğrilik/çarpıklık: kıvrılma; değişim/başkalaşım: yenilik; formalist ağırlıklı tasarım ve mannerizm: özgünlük, biçimcilik, ifadecilik, heykelsi yapı; anarşi (dağıtma): parçalama; dinamizm: çarpıklık, eklemlenme, parçalama, kıvrılma kavramlarına işaret etmektedir.	

Tablo 50. Mariinsky II Tiyatrosu kavramsal analizi

ÖRNEK 19		FOTOĞRAFLAR																																						
MARIINSKY II TİYATROSU Saint Petersburg, Rusya Dominique Perrault Bitiş tarihi: 2007																																								
Tarihi Yapılarla Konum		AÇIKLAMA Tasarlanan yeni bina St. Petersburg'un ilk modern yapısı olma özelliğiyle simgesel bir anlam taşır. Opera ve bale gösterileri için kullanılacak olan ekin mevcut yapıya Krikov Kanalı'nın üzerindeki bir köprü vasıtasıyla bağlanması düşünülmüştür. Çevrede bulunan yapılardan farklılaşan ve fraktal bir geometriye sahip olan ek, karmaşık kent dokusunun kalbinde geleceğe ait bir eser (bugün-gelecek) olarak tasarlanmıştır. Tasarımın St. Petersburg'un en kıymetli hazinelerinden birini koruması, biçimlenişindeki özgünlük sayesinde insanları etkilemek ve mevcut dokuda bir değişim sağlaması hedeflenmiştir. Heykelsimi taşkın bir hacim olarak tasarlanan yapı, altın renkli yarı saydam camla kaplanmıştır. Dinamik bir yapıya sahip olan dış kabuğun tüm salonları sarmasıyla kabuk altında yer alan mekanlara da serbestlik tanınmıştır. Yapının tasarımında dikkati çeken diğer bir özellik St. Petersburg'un tüm anıtlarının simgesi olarak belirtilen 'altın zarf'ın burada da kullanılmış olmasıdır (simgesellik). Mevcut operayla olan bağlantı hem görsel hem de fiziksel olarak kurulmuştur. Tasarımda, St. Nicholas Kilisesi'nin tarihsel perspektifine saygı duyulmuş, kanalın manzarası korunmuş böylece mevcut yapı ve doku arasında bağlamsal ilişki kurulmuştur. Aynı zamanda biçimsel kaygıların (biçimcilik) öne çıktığı tasarımda kullanılan malzemeler kontrast bir etki yaratılmasında önemli öğelerdir, (Anonim, 2003d; URL-60, 2004).																																						
	Tek yapı ölçeğinde		-																																					
	Yakın		-																																					
	Uzak		-																																					
Bağlayıcı	-	-																																						
	-	-																																						
Proje Durumu	Uygulanmış	-																																						
	Uygulanmamış	-																																						
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ALT KAVRAMLAR</th> <th>DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Taşkınlık</td> <td><i>Parçalılık, bozgunculuk (bütmemişlik)</i></td> </tr> <tr> <td>Heykelsi yapı</td> <td><i>Farklılık</i></td> </tr> <tr> <td>Etkileyicilik</td> <td>Bağlama karşıtlık</td> </tr> <tr> <td>Özgünlük</td> <td>Yersizlik, yabancılaştırma</td> </tr> <tr> <td>Bugün-gelecek</td> <td><i>Eşzamanlılık</i></td> </tr> <tr> <td>Fraktal geometri</td> <td><i>Uydurma/ Alaycılık</i></td> </tr> <tr> <td>Değişim</td> <td><i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i></td> </tr> <tr> <td>Farklılaşma</td> <td>Eğrilik, çarpıklık</td> </tr> <tr> <td>Biçimcilik</td> <td><i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i></td> </tr> <tr> <td>Dinamizm/Hareket</td> <td><i>Değişim/ Başkalaşım</i></td> </tr> <tr> <td>Simgesellik</td> <td>Nedensizlik</td> </tr> <tr> <td>Tarihe saygı</td> <td>Hiçleştirme</td> </tr> <tr> <td>Bağlam</td> <td><i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i></td> </tr> <tr> <td>Kontrastlık</td> <td>Anarşi (dağıtma)</td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>Manyerizm (özgünlük)</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td>İşlev ve biçim bağımsızlığı</td> </tr> <tr> <td></td> <td><i>Dinamizm</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td>Simgeye karşıtlık</td> </tr> </tbody> </table>	ALT KAVRAMLAR	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR	Taşkınlık	<i>Parçalılık, bozgunculuk (bütmemişlik)</i>	Heykelsi yapı	<i>Farklılık</i>	Etkileyicilik	Bağlama karşıtlık	Özgünlük	Yersizlik, yabancılaştırma	Bugün-gelecek	<i>Eşzamanlılık</i>	Fraktal geometri	<i>Uydurma/ Alaycılık</i>	Değişim	<i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i>	Farklılaşma	Eğrilik, çarpıklık	Biçimcilik	<i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i>	Dinamizm/Hareket	<i>Değişim/ Başkalaşım</i>	Simgesellik	Nedensizlik	Tarihe saygı	Hiçleştirme	Bağlam	<i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i>	Kontrastlık	Anarşi (dağıtma)		<i>Manyerizm (özgünlük)</i>		İşlev ve biçim bağımsızlığı		<i>Dinamizm</i>		Simgeye karşıtlık
ALT KAVRAMLAR	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR																																							
Taşkınlık	<i>Parçalılık, bozgunculuk (bütmemişlik)</i>																																							
Heykelsi yapı	<i>Farklılık</i>																																							
Etkileyicilik	Bağlama karşıtlık																																							
Özgünlük	Yersizlik, yabancılaştırma																																							
Bugün-gelecek	<i>Eşzamanlılık</i>																																							
Fraktal geometri	<i>Uydurma/ Alaycılık</i>																																							
Değişim	<i>Rasyonel içinde irrasyoneli arama</i>																																							
Farklılaşma	Eğrilik, çarpıklık																																							
Biçimcilik	<i>Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık</i>																																							
Dinamizm/Hareket	<i>Değişim/ Başkalaşım</i>																																							
Simgesellik	Nedensizlik																																							
Tarihe saygı	Hiçleştirme																																							
Bağlam	<i>Formalist ağırlıklı (özgün)</i>																																							
Kontrastlık	Anarşi (dağıtma)																																							
	<i>Manyerizm (özgünlük)</i>																																							
	İşlev ve biçim bağımsızlığı																																							
	<i>Dinamizm</i>																																							
	Simgeye karşıtlık																																							
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Parçalılık/bozgunculuk: taşkınlık; farklılık: heykelsi yapı, özgünlük, etkileyicilik; eşzamanlılık: bugün-gelecek; uydurma/alaycılık ve irrasyonelizm: fraktal geometri; belirsizlik/belirsiz anlamsallık: bugün-gelecek, fraktal geometri; değişim/başkalaşım: farklılaşma; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik, heykelsi yapı kavramlarına işaret etmektedir. Dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.</td> </tr> </tbody> </table>	ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR	Parçalılık/bozgunculuk: taşkınlık; farklılık: heykelsi yapı, özgünlük, etkileyicilik; eşzamanlılık: bugün-gelecek; uydurma/alaycılık ve irrasyonelizm: fraktal geometri; belirsizlik/belirsiz anlamsallık: bugün-gelecek, fraktal geometri; değişim/başkalaşım: farklılaşma; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik, heykelsi yapı kavramlarına işaret etmektedir. Dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.																																				
ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR																																								
Parçalılık/bozgunculuk: taşkınlık; farklılık: heykelsi yapı, özgünlük, etkileyicilik; eşzamanlılık: bugün-gelecek; uydurma/alaycılık ve irrasyonelizm: fraktal geometri; belirsizlik/belirsiz anlamsallık: bugün-gelecek, fraktal geometri; değişim/başkalaşım: farklılaşma; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik, heykelsi yapı kavramlarına işaret etmektedir. Dinamizm ana kavramları da yer almaktadır.																																								
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-																																						
	Kontrastlık	-																																						

Tablo 51. Kuntshaus Graz kavramsal analizi

ÖRNEK 20		FOTOGRAFLAR	
KUNSTHAUS GRAZ Graz, Avusturya Morphosis			
Tarihi Yapılarla Konum		ACIKLAMA Önerilen projenin ana teması kentsel ve içeriksel gerilim üzerine kurulmuştur. Şehrin mevcut dokusunun bir parçası olan bu merkez hakkındaki görüşler iki yönlüdür: yapılmış olanın korunması, süreklilik sağlanması (bağlam) ve bugünün olanaklarını harekete geçirmesi (geçmiş-bugün). Buradaki çözüm mimarın özgün yorumuna kalmıştır. Eşzamanlı mekan oluşumu ve denizde yüzen bir gemi/metafor'a benzeyen galeriler (uydurma) birleştirme ve kopukluğu vurgular. Proje içeriksel olarak, belirgin olma ve doğallık arasındaki çelişkiyi ortaya koyar. Beyaz galeriler sanatçının beyaz boş tuvaline (uydurma) işaret ederken, aktif, akışkan, dinamik mekanlar kamunun birleştirici yapısını gösterir. Fraktal bir geometriye sahip olan yapıda, form kaygısının (biçimcilik) öne çıkması, mevcut dokuyla kontrast bir ilişkiye girerek bir değişim meydana getirmesi ve ondan farklılaşarak etkileyici bir bütünlük sağlaması projenin dikkat çeken özellikleri arasındadır, (URL-61, 2004).	
	Tek yapı ölçeğinde		-
	Yakın		-
	Uzak		-
Proje Durumu	Bağlayıcı	-	
	Uygulanmış	-	
	Uygulanmamış	-	
Tasarım Yaklaşımı	Uyum	-	
	Kontrastlık	-	
		ALT KAVRAMLAR Etkileyicilik Özgünlük Geçmiş-bugün Eşzamanlık Birleştirme-kopukluk Belirgin olma-doğallık Fraktal geometri Değişim Farklılaşma Uydurma Biçimcilik Gerilim Dinamizm/Hareket Aktiflik Akışkanlık Bağlam	DEKONSTRÜKTİVİZM ANA KAVRAMLAR Parçalılık, bozgunculuk (bitmemişlik) Farklılık Bağlama karşıtlık Yersizlik, yabancılaştırma Eşzamanlılık Uydurma/ Alaycılık Rasyonel içinde irrasyoneli arama Eğrilik, çarpıklık Belirsizlik/ Belirsiz Anlamsallık Değişim/ Başkalaşım Nedensizlik Hiçleştirme Formalist ağırlıklı (özgün) Anarşi (dağıtma) Manyerizm (özgünlük) İşlev ve biçim bağımsızlığı Dinamizm Simgeye karşıtlık
		ANA KAVRAMLARI OLUŞTURAN ALT KAVRAMLAR Farklılık: özgünlük, etkileyicilik; eşzamanlılık: geçmiş-bugün, belirgin olma-doğallık, birleştirme-kopukluk; uydurma/alaycılık ve irrasyonelizm: fraktal geometri; belirsizlik/ belirsiz anlamsallık: fraktal geometri, birleştirme-kopukluk, belirgin olma-doğallık, geçmiş-bugün; değişim/başkalaşım: farklılaşma; anarşi (dağıtma): gerilim, birleştirme-kopukluk; formalist ağırlıklı tasarım ve manyerizm: özgünlük, biçimcilik; dinamizm: aktiflik, akışkanlık kavramlarına işaret etmektedir.	

4. BULGULAR

Çalışma kapsamında 10'u modern, 15'i postmodern ve 20'si dekonstrüktivist toplam 45 örnek incelenmiştir. Bu örneklerin kavramsal analizleri yapılırken öncelikle alt kavramlar belirlenmiş, sonra bu alt kavramların gruplaması yapılarak üst kavramlar altında toplanmıştır.

- Tarihi çevrede tasarlanan yapı örnekleri tarihi yapılarla konumları bakımından tek yapı ölçeğinde, yakın, uzak ve bağlayıcı eleman olarak sınıflandırılmıştır. İncelenen tüm yapıların 9'u tek yapı ölçeğinde, 15'i yakın, 18'i uzak ve 3'ü ise bağlayıcı eleman özelliğindedir. Modern örneklerin 2'si tek yapı ölçeğinde, 3'ü yakın, 4'ü uzak ve 1'i ise bağlayıcı elemandır. Postmodern örneklerin 2'si tek yapı ölçeğinde, 4'ü yakın ve 9'u ise uzak etkileşimlidir. İncelenen Postmodern örnekler arasında bağlayıcı eleman durumunda olan örneğe rastlanmamıştır. Dekonstrüktivist örneklerin ise 5'i tek yapı ölçeğinde, 8'i yakın, 5'i uzak ve 2'si ise bağlayıcı elemandır, (Tablo 52).
- Proje durumlarına göre uygulanmış ve uygulanmamış olarak sınıflandırılan örneklerin 36'sı uygulanmış, 9'u ise uygulanmamıştır. Bu yapılar arasında modern örneklerin 8'i uygulanmış, 2'si uygulanmamıştır. Postmodern örneklerin ise tamamı uygulanmıştır. Dekonstrüktivist örnekler ele alındığında 13 örnek uygulanmış, 7 örnek ise henüz uygulanmamıştır, (Tablo 52).
- Tasarım yaklaşımlarına göre uyum ve kontrastlık olarak sınıflandırılan yapıların 10'unda uyum, 35'inde ise kontrast yaklaşım izlendiği belirlenmiştir. Modern ve Dekonstrüktivist örneklerin tamamında kontrast yaklaşım izlenirken, Postmodern yapıların 10'unda uyum, 5'inde ise kontrast yaklaşım izlenmiştir, (Tablo 52).

Tablo 52. Tarihi yapılarla konum, davranış konumu, proje durumu ve tasarım yaklaşımlarına bağlı analiz sonuçları

		Modernizm (örnek sayısı)	Postmodernizm (örnek sayısı)	Dekonstrüktivizm (örnek sayısı)	Toplam (örnek sayısı)
Tarihi yapılarla konum	Tek yapı ölçeği	2	2	5	9
	Yakın	3	4	8	15
	Uzak	4	9	5	18
	Bağlayıcı	1	-	2	3
Proje durumu	Uygulanmış	8	15	13	36
	Uygulanmamış	2	-	7	9
Tasarım yaklaşımı	Uyum	-	10	-	10
	Kontrastlık	10	5	20	35

4.1. Modernizm Akımına Bağlı Kavramsal Analiz Bulguları

Örneklerin kavramsal analizleri yapıldıktan sonra, ortaya çıkan alt kavramların hangi ana kavramlara işaret ettikleri belirlenmiş, böylece modernizm akımı altında sınıflandırılabilir olanlar saptanmıştır, (Ek Tablo 1, Ek Tablo 2). Bu kapsamda ortaya çıkan kavramsal çerçeve şu şekildedir:

- Beraberlik, bitmişlik, bütünlük, geometrizeasyon, mekansal esneklik, örgütlülük, parçalı bütünlük, süreklilik ve yalınlık/basitlik alt kavramları Modernizm akımının özelliklerinden olan **bütünsellik**, **mekansal bütünlük** kavramına işaret etmektedirler. Tüm örnekler geometrizeasyon ve yalınlık/ basitlik kavramlarını içermektedir. Bunlardan başka en çok kullanılan alt kavramlar sırasıyla bitmişlik (9 örnek), bütünlük (9 örnek), süreklilik (3 örnek) ve mekansal esneklik (3 örnek)'tir, (Tablo 53).
- **Tekdüzelik/ aynılık** ana kavramı aynılık (3 örnek) kavramıyla ifade edilmiştir, (Tablo 53).
- **Birlik** ana kavramına işaret eden alt kavramlar beraberlik, birlik, bütünlük, denge, düzen, ortaklık, parçalı bütünlük, teklik ve teklik içeren çokluk'tur. Bu alt kavramlar arasında bütünlük (9 örnek), teklik (6 örnek) ve düzen (3 örnek) en çok kullanılan kavramlardır, (Tablo 53).
- **Bağlama karşıtlık** ana kavramı bağlama karşıtlık (5 örnek) olarak ifade edilmiştir, (Tablo 53).

Tablo 53. Bütünsellik/ mekansal bütünlük, tekdüzelik/aynılık, birlik, bağlama karşıtlık ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

MODERNİZM			
Bütünsellik, Mekansal Bütünlük (örnek sayısı)	Tekdüzelik, Aynılık (örnek sayısı)	Birlik (örnek sayısı)	Bağlama Karşıtlık (örnek sayısı)
Beraberlik (1) Bitmişlik (9) Bütünlük (9) Geometrizasyon (10) Mekansal esneklik (3) Örgütlülük (1) Parçalı bütünlük (1) Süreklilik (3) Yalınlık/Basitlik (10)	Aynılık (3)	Beraberlik (1) Birlik (1) Bütünlük (9) Denge (1) Düzen (3) Ortaklık (1) Parçalı bütünlük (1) Teklik (6) Teklik içeren çokluk (1)	Bağlama karşıtlık (5)

- **Evrensellik** ana kavramına işaret eden alt kavramlar evrensellik, geometrizasyon, saydamlık, ortaklık, rasyonalizm/akılcılık ve teknoloji'dir. Evrensellik, geometrizasyon, saydamlık ve rasyonalizm/akılcılık kavramları tüm örneklerde yer almaktadır, (Tablo 54).
- Geometrizasyon, kalıcılık, zamandan bağımsız olma ve zamanlar üstü olma alt kavramları **zamansızlık** ana kavramı başlığı altında toplanmıştır. Bu alt kavramlardan geometrizasyon, tüm örneklerde yer alırken zamandan bağımsız olma (7 örnek) ve zamanlar üstü olma (3 örnek) alt kavramları en çok kullanılan kavramlardır, (Tablo54).

Tablo 54. Evrensellik, zamansızlık, soyutlayıcılık, rasyonalizm/mantıklı ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

MODERNİZM			
Evrensellik (örnek sayısı)	Zamansızlık (örnek sayısı)	Soyutlayıcılık (örnek sayısı)	Rasyonalizm/ Mantıklı (örnek sayısı)
Evrensellik (10) Geometrizasyon (10) Ortaklık (1) Rasyonalizm/Akılcılık (10) Saydamlık (10) Teknoloji (3)	Geometrizasyon (10) Kalıcılık (1) Zamandan bağımsız olma (7) Zamanlar üstü olma (3)	Geometrizasyon (10) Rasyonalizm/Akılcılık (10) Yalınlık/Basitlik (10)	Geometrizasyon (10) Rasyonalizm/Akılcılık (10)

- Geometrizasyon, rasyonalizm/akılcılık ve yalınlık/basitlik alt kavramları **soyutlayıcılık** ana kavramına işaret ederken aynı zamanda geometrizasyon ve rasyonalizm/akılcılık **rasyonalizm/mantıklı** ana kavramına işaret etmektedirler. Bu alt kavramların tamamı tüm örneklerde yer almaktadır, (Tablo 54).
- **Ciddiyet, soyluluk** ana kavramına işaret eden alt kavramlar abartmama, ağırbaşlılık, duyarlılık, hassasiyet, olgunluk, sorumluluk, tutarlılık ve yalınlık/ basitlik'tir. Bu alt kavramlardan yalınlık/ basitlik tüm örneklerin ortak özellikleri arasındadır, (Tablo 55).
- **Düzensizlik** ana kavramına işaret eden alt kavramlar düzen, geometrizasyon, okunaklılık ve tutarlılıktır. Geometrizasyon kavramını tüm örnekler içermektedir. Bundan başka en çok kullanılan kavramlar sırasıyla düzen (3 örnek) ve okunaklılık (3 örnek)tir, (Tablo 55).
- Ekolojik, iyileştirme, kullanışlılık, saydamlık, yeterlilik ve yararlılık alt kavramları **yararlılık** ana kavramı başlığı altında toplanmıştır. Yararlılık ve saydamlık kavramlarını tüm örneklerin içermektedir, (Tablo 55).
- İşlevsellik, mekansal esneklik, saydamlık ve ulaşılabilirlik alt kavramları **fonksiyon ağırlıklı tasarım** ana kavramına işaret etmektedirler. Bu kavramlar arasında saydamlık ve işlevsellik tüm örneklerde yer alırken, mekansal esneklik (3 örnek) kavramı bunlardan sonra en çok kullanılan kavramdır, (Tablo 55).

Tablo 55. Ciddiyet/soyluluk, düzensizlik, yararlılık, fonksiyon ağırlıklı tasarım ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

MODERNİZM			
Ciddiyet, Soyluluk (örnek sayısı)	Düzensizlik (örnek sayısı)	Yararlılık (örnek sayısı)	Fonksiyon ağırlıklı (örnek sayısı)
Abartmama (1) Ağırbaşlılık (2) Duyarlılık (1) Hassasiyet (1) Olgunluk (1) Sorumluluk (1) Tutarlılık (1) Yalınlık/Basitlik (10)	Düzen (3) Geometrizasyon (10) Okunaklılık (3) Tutarlılık (1)	Ekolojik (1) İyileştirme (1) Kullanışlılık (2) Saydamlık (10) Yeterlilik (1) Yararlılık (10)	İşlevsellik (10) Mekansal esneklik (3) Saydamlık (10) Ulaşılabilirlik (1)

- Abartmama, açıklık, okunaklılık, geometrizasyon ve yalınlık/basitlik alt kavramları **sadelik/basitlik** ana kavramına işaret etmektedirler. Bunlar arasında geometrizasyon

ve yalınlık/ basitlik kavramları tüm örneklerde yer alırken okunaklılık (3 örnek) kavramı bu kavramlardan sonra en çok kullanılan kavramdır, (Tablo 56).

- **Hiyerarşi (tamamlama)** ana kavramı altında toplanan alt kavramlar beraberlik, birlik, bütünlük, denge, düzen, parçalı bütünlük, teklik içeren çokluk ve yalınlık/ basitlik'tir. Yalınlık/ basitlik kavramını tüm örneklerin içerdiği saptanırken, bütünlük (9 örnek) ve düzen (3 örnek) bu kavramdan sonra en çok kullanılan kavramlardır, (Tablo 56).
- **Genelleşmiş üslup** ana kavramı aynı zamanda alt kavram olarak üç örnekte yer almaktadır, (Tablo 56).
- **İşlev ve biçim beraberliği** ana kavramı işlevsellik (6 örnek) ve yararlılık (6 örnek) alt kavramlarıyla (Tablo 56), **statik ritim** ana kavramı ise statik form alt kavramıyla (10 örnek) ifade edilmiştir, (Tablo 57).

Tablo 56. Sadelik/basitlik, hiyerarşi, genelleşmiş üslup, işlev ve biçim beraberliği ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

MODERNİZM			
Sadelik/ Basitlik (örnek sayısı)	Hiyerarşi (Tamamlama) (örnek sayısı)	Genelleşmiş Üslup (örnek sayısı)	İşlev ve biçim beraberliği (örnek sayısı)
Abartmama (1) Açıklık (1) Okunaklılık (3) Geometrizasyon (10) Yalınlık/Basitlik (10)	Berberlik (1) Birlik (1) Bütünlük (9) Denge (1) Düzen (3) Parçalı bütünlük (1) Teklik içeren çokluk (1) Yalınlık/Basitlik (10)	Genelleşmiş üslup (3)	İşlevsellik (6) Yararlılık (6)

- Anlama/ simgeye karşıtlık, bağlama karşıtlık, evrensellik, genelleşmiş üslup, rasyonalizm/akılcılık, yalınlık/ basitlik, zamandan bağımsız olma alt kavramları **anlama/ simgeye karşıtlık** ana kavramı başlığı altında toplanmıştır. Bu kavramlar arasında en çok kullanılanları ise bağlama karşıtlık (4 örnek), evrensellik (4 örnek), rasyonalizm/ akılcılık (4 örnek), yalınlık/ basitlik (4 örnek) ve zamandan bağımsız olma (4 örnek)'dir , (Tablo 57).

Tablo 57. Statik ritim, anlama/simgeye karşıtlık ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

MODERNİZM	
Statik ritim (örnek sayısı)	Anlama/ Simgeye karşıtlık (örnek sayısı)
Statik form (10)	Anlama/simgeye karşıtlık (1) Bağlama karşıtlık (4) Evrensellik (4) Genelleşmiş üslup (2) Rasyonalizm/Akılcılık (4) Yalınlık/Basitlik (4) Zamandan bağımsız olma (4)

Alt kavramların belirlediği ana kavramlar incelendiğinde; bütünsellik/ mekansal bütünlük, birlik, evrensellik, zamansızlık, soyutlayıcılık, rasyonalizm, ciddiyet/ soyluluk, düzgünlük, yararlılık, fonksiyon ağırlıklı tasarım, sadelik/ basitlik, hiyerarşi ve statik ritim kavramları belirlenen tüm Modern örneklerde bulunmaktadır. İşlev ve biçim beraberliği 6 örnekte, bağlama karşıtlık 5 örnekte, anlama/simgeye karşıtlık 4 örnekte ve genelleşmiş üslup ve tekdüzelik/ aynılık kavramları ise 3 örnekte yer almıştır, (Ek Tablo 1, Ek Tablo 2).

4.2. Postmodernizm Akımına Bağlı Kavramsal Analiz Bulguları

Alt ve ana kavram analizleri yapılan örneklerin Postmodernizm özellikler taşıyanları belirlenmiş ve gruplandırılmıştır. Bu bağlamda gruplanan 15 örneğin ortaya koyduğu kavramsal çerçeve şu şekildedir (Ek Tablo 3, Ek Tablo 4):

Birden fazla çağrışım, çeşitlilik, yarar dışı biçim alt kavramları **rastlantısallık, kalabalık olma** ana kavramı başlığı altında toplanmıştır. Bu alt kavramlardan en çok kullanılanlar sırasıyla birden fazla çağrışım (6 örnek), yarar dışı biçim (5 örnek) ve çeşitlilik (3 örnek)'tir, (Tablo 58).

- Ayrılma-bütünleşme, birden fazla çağrışım, çeşitlilik, katı-serbest geometri, kontrastlık-uyum, opaklık-şeffaflık alt kavramları **çeşitlilik** ana kavramına işaret etmektedirler. Bu alt kavramlar arasında en çok kullanılanlar sırasıyla birden fazla çağrışım (5 örnek) ve çeşitlilik (3 örnek)'tir, (Tablo 58).
- **Çelişki** ana kavramı altında toplanan alt kavramlar anlam kayması, ayrılma-bütünleşme, birden fazla çağrışım, geçmiş-bugün, tarihsel-çağdaş, hareketlilik-

durağanlık, katı-serbest geometri, kontrastlık-uyum ve opaklık-şeffaflık'tır. Bu kavramlar arasında anlam kayması (5 örnek) ve birden fazla çağrışım (5 örnek) en çok kullanılan kavramlardır, (Tablo 58).

- **Bağlamcılık** ana kavramı altında toplanan alt kavramlar ise bağlam, çevre, gelenek, görsel süreklilik, kentsel bağlam, mekansal süreklilik, tarih, tarihe saygı, tarihsel süreklilik, uyum ve yer'dir. Bu alt kavramlardan en çok kullanılanları sırasıyla çevre (10 örnek), kentsel bağlam (10 örnek), yer (10 örnek), tarihe saygı (5 örnek), tarihsel süreklilik (5 örnek) ve uyum (5 örnek)'dur, (Tablo 58).

Tablo 58. Rastlantısallık/ kalabalık olma, çeşitlilik, çelişki ve bağlamcılık ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

POSTMODERNİZM			
Rastlantısallık, Kalabalık olma (örnek sayısı)	Çeşitlilik (örnek sayısı)	Çelişki (örnek sayısı)	Bağlamcılık (örnek sayısı)
Birden fazla çağrışım (5) Çeşitlilik (3) Yarar dışı biçim (6)	Ayrılma-bütünleşme (1) Birden fazla çağrışım (5) Çeşitlilik (3) Katı-serbest geometri (1) Kontrastlık-uyum (1) Opaklık-şeffaflık (1)	Anlam kayması (5) Ayrılma-bütünleşme (1) Birden fazla çağrışım (5) Geçmiş-bugün (2) Hareketlilik-durağanlık (1) Katı-serbest geometri (1) Kontrastlık-uyum (1) Opaklık-şeffaflık (1) Tarihsel-çağdaş (1)	Bağlam (4) Çevre (10) Gelenek (1) Görsel süreklilik (3) Kentsel bağlam (10) Mekansal süreklilik (2) Tarih (2) Tarihe saygı (5) Tarihsel süreklilik (5) Uyum (5) Yer (10)

- **Yerellik** ana kavramına işaret eden alt kavramlar çevre, tarihi verilerin yorumu, yer ve yerel malzeme kullanımı'dır. Bu kavramlar arasında çevre (10 örnek), yer (10 örnek) ve yerel malzeme kullanımı (6 örnek) en çok kullanılan kavramlardır, (Tablo 59).
- **Zaman** ana kavramı kendi dönemini yansıtırma (11 örnek) alt kavramı ile ifade edilmiştir. **İrrasyonalizm** ana kavramı ise aynı zamanda alt kavram olarak yalnızca 1 örnekte kullanılmıştır, (Tablo 59).
- **Tarihi referanslardan yararlanma** ana kavramı tarihi verilerin yorumu kavramıyla tüm Postmodern örneklerde yer almaktadır, (Tablo 59).

Tablo 59. Yerellik, zaman, tarihi referanslardan yararlanma ve irrasyonelizm ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

POSTMODERNİZM			
Yerellik (örnek sayısı)	Zaman (örnek sayısı)	Tarihi referanslardan yararlanma (örnek sayısı)	İrrasyonelizm (örnek sayısı)
Çevre (10) Tarihi verilerin yorumu (3) Yer (10) Yerel malzeme kullanımı (6)	Kendi dönemini yansıtmaya (11)	Tarihi verilerin yorumu (15)	İrrasyonelizm (1)

- Anlam kayması, ayrılma-bütünleşme, birden fazla çağrışım, geçmiş,bugün, tarihsel-çağdaş, hareketlilik-durağanlık, katı-serbest geometri, kontrastlık-uyum ve şeffaflık-opaklık alt kavramları **çok anlamlılık** ana kavramı altında toplanmıştır. Bu alt kavramlardan en çok kullanılanları sırasıyla anlam kayması (5 örnek), birden fazla çağrışım (5 örnek) ve şeffaflık-opaklık (3 örnek)'tir, (Tablo 60).
- **Yenilenme** ana kavramı yenilik kavramıyla 11 örnekte ifade edilmiştir, (Tablo 60).
- Memnuniyet, zevk, yarar dışı biçim alt kavramları ise **yarar dışı biçim** ana kavramına işaret etmektedirler. Bunlar arasında yarar dışı biçim (6 örnek) en çok kullanılan kavramdır, (Tablo 60).
- **Formalist ağırlıklı tasarım** biçimcilik, özgünlük, tarihi verileri yorumlama alt kavramlarıyla kendini göstermektedir. Tarihi verilerin yorumu 11 örnekte, biçimcilik 5 örnekte ve özgünlük kavramı da 4 örnekte yer almaktadır, (Tablo 60).

Tablo 60. Çok anlamlılık, yenilenme, yarar dışı biçim ve formalist ağırlıklı tasarım ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

POSTMODERNİZM			
Çok anlamlılık (örnek sayısı)	Yenilenme (örnek sayısı)	Yarar dışı biçim (örnek sayısı)	Formalist ağırlıklı (örnek sayısı)
Anlam kayması (5) Ayrılma-bütünleşme (1) Birden fazla çağrışım (5) Geçmiş-bugün (2) Geleneksel-çağdaş (1) Hareketlilik- durağanlık (1) Katı-serbest geometri (1) Kontrastlık-uyum (1) Şeffaflık-opaklık (3)	Yenilik (11)	Memnuniyet (1) Yarar dışı biçim (6) Zevk (1)	Biçimcilik (5) Özgünlük (4) Tarihi verilerin yorumu (11)

- Çeşitlilik, karmaşıklık ve birden fazla çağrışım alt kavramları **karmaşıklık** ana kavramına işaret etmekte ve bunlar arasında birden fazla çağrışım (5 örnek) ise en çok kullanılan kavramdır, (Tablo 61).
- **Toplama** ana kavramı bir araya getirme, çeşitlilik, yarar dışı biçim ve birden fazla çağrışım alt kavramlarıyla ifade edilmektedir. Bu alt kavramlar arasında yarar dışı biçim (6 örnek), birden fazla çağrışım (5 örnek) ve bir araya getirme en çok kullanılan kavramlardır, (Tablo 61).
- Alçakgönüllük, biçimcilik, dünyevilik, özgünlük, tarihi verilerin yorumu alt kavramları **manyerizm** ana kavramına işaret etmektedir. Bunlar arasında tarihi verilerin yorumu kavramına 14 örnekte, özgünlük kavramına 6 örnekte ve biçimcilik kavramına ise 3 örnekte rastlanmıştır, (Tablo 61).
- **İşlev ve biçim bağımsızlığı** ana kavramının yarar dışı biçim alt kavramıyla 6 örnekte vurgulandığı belirlenmiştir, (Tablo 61).

Tablo 61. Karmaşıklık, toplama, manierizm ve işlev ve biçim bağımsızlığı ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

POSTMODERNİZM			
Karmaşıklık (örnek sayısı)	Toplama (örnek sayısı)	Manyerizm (örnek sayısı)	İşlev ve biçim bağımsızlığı (örnek sayısı)
Birden fazla çağrışım (5) Çeşitlilik (1) Karmaşıklık (1)	Bir araya getirme (4) Birden fazla çağrışım (5) Çeşitlilik (1) Yarar dışı biçim (6)	Alçakgönüllülük (1) Biçimcilik (3) Dünyevilik (1) Özgünlük (6) Tarihi verilerin yorumu (14)	Yarar dışı biçim (6)

- Dinamizm/hareket, doluluk-boşluk, parçalanma alt kavramları **dinamizm** ana kavramına işaret etmektedir. Bunlar arasında dinamizm/hareket alt kavramına 12 örnekte rastlanmıştır, (Tablo 62).
- Anıtsallık, anımsama-anımsatma ve simgesellik alt kavramları ise **simgesellik** ana kavramını ifade etmektedirler. Bunlar arasında anımsama-anımsatma (10 örnek) en çok kullanılan kavramdır, (Tablo 62).
- **Kentsel bellek** ana kavramı ise anımsama-anımsatma, anıtsallık, görsel süreklilik, kentsel bağlam, kentsel bellek ve tarihsel süreklilik alt kavramları ile ortaya konmuştur. Bu kavramlar arasında en çok kullanılanlar sırasıyla anımsama-

anımsatma (10 örnek), kentsel bağlam (9 örnek) ve tarihsel süreklilik (5 örnek)'tir, (Tablo 62).

Tablo 62. Dinamizm, simgesellik ve kentsel bellek ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

POSTMODERNİZM		
Dinamizm (örnek sayısı)	Simgesellik (örnek sayısı)	Kentsel Bellek (örnek sayısı)
Dinamizm-hareket (12) Doluluk-boşluk (3) Parçalanma (3)	Anıtsallık (1) Anımsama-anımsatma (10) Simgesellik (3)	Anımsama-anımsatma (10) Anıtsallık (1) Görsel süreklilik (3) Kentsel bağlam (9) Kentsel bellek (4) Tarihsel süreklilik (5)

Alt kavramların belirlediği ana kavramlar incelendiğinde; tarihi referanslardan yararlanma ve manyerizm kavramlarının belirlenen tüm Postmodern örneklerde yer aldığı belirlenmiştir. Bağlamcılık 14 örnekte; kentsel bellek ve yerellik 12 örnekte; zaman, yenilenme ve formalist ağırlıklı tasarım 11 örnekte; dinamizm, simgesellik ve çok anlamlılık 10 örnekte; çelişki 8 örnekte; çeşitlilik, toplama, yarar dışı biçim, rastlantısallık/kalabalık olma ve işlev ve biçim bağımsızlığı 6 örnekte; karmaşıklık 5 örnekte ve irrasyonelizm kavramlarının ise 1 örnekte yer almaktadır, (Ek Tablo 3, Ek Tablo 4).

4.3. Dekonstrüktivizm Akımına Bağlı Kavramsal Analiz Bulguları

Örneklerin kavramsal analizleri yapıldıktan sonra, ortaya çıkan alt kavramların hangi ana kavramlara işaret ettikleri belirlenmiş, böylece dekonstrüktivizm akımı altında sınıflandırılacak olanlar saptanmıştır (Ek Tablo 5, Ek Tablo 6). Bu bağlamda:

- Bitmemişlik, bozgunculuk, çarpıklık, dalmak, delip geçme, eklemleme, fırlamak, kenetlenme, kesişme, kırılgenlik, kopma, meydan okuma, parçalama, patlama, saldırganlık, sarmak, taşkınlık, tehdit etme ve yırtma alt kavramları **parçalılık/bozgunculuk** ana kavramı altında toplanmıştır. Bu kavramlardan parçalama (8 örnek), delip geçme (7 örnek), çarpıklık (5 örnek) ve taşkınlık (5 örnek) en çok kullanılan kavramlardır, (Tablo 63).

- Çarpıcılık, çılgınlık, etkileyicilik, farklılık, heykelsi yapı, özgünlük ve yansıtma alt kavramları **farklılık** ana kavramına işaret etmektedirler. Bu kavramlar arasında en çok kullanılanları sırasıyla özgünlük (18 örnek), etkileyicilik (17 örnek) ve heykelsi yapı (7 örnek)'dir , (Tablo 63).
- **Bağlama karşıtlık** ana kavramı 9 örnekte bağlama karşıtlık ve kontrastlık alt kavramlarıyla ortaya konmuştur, (Tablo 63).
- **Yersizlik, yabancılaştırma** ana kavramı ise anlam değişimi ve yabancılaştırma alt kavramlarıyla ifade edilmiştir. Bu kavramlardan yabancılaştırma 6 örnekte yer almaktadır, (Tablo 63).

Tablo 63. Parçalılık/bozgunculuk, farklılık, bağlama karşıtlık ve yersizlik/ yabancılaştırma ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

DEKONSTRÜKTİVİZM			
Parçalılık/ Bozgunculuk (bitmemişlik) (örnek sayısı)	Farklılık (örnek sayısı)	Bağlama karşıtlık (örnek sayısı)	Yersizlik Yabancılaştırma (örnek sayısı)
Bitmemişlik (2) Bozgunculuk (1) Çarpıklık (5) Dalmak (1) Delip geçme (7) Eklemlenme (4) Fırlamak (2) Kenetlenme (1) Kesişme (1) Kırılganlık (1) Kopma (1) Meydan okuma (1) Parçalama (8) Patlama (1) Saldırganlık (1) Sarmak (1) Taşkınlık (5) Tehdit etme (2) Yırtma (4)	Çarpıcılık (2) Çılgınlık (1) Etkileyicilik (17) Farklılık (3) Heykelsi yapı (7) Özgünlük (18) Yansıtma (1)	Bağlama karşıtlık (9) Kontrastlık (9)	Anlam değişimi (1) Yabancılaştırma (6)

- Açıklık-bitmemişlik, belirgin olma-doğallık, birleştirme-kopukluk, boşluk-yokluk, bugün-gelecek, canlı-ölü, çağdaş-geleneksel, çok anlamlılık, devinim-gerilim, düzen-düzensizlik, düzgünlük-kıvrılma, eski-yeni, farklılaşma-tamamlama, fraktal geometri, geçmiş-bugün-gelecek, kent-müze, seçilmişlik-seçilmemişlik, ses-sessizlik, sınırlı-sınırsız, simetri-asimetri, süreklilik-süreksizlik, şeffaflık-opaklık, tamamlama-

ayrılma, tanımlılık-tanımsızlık ve tanımsız geometri alt kavramları **belirsizlik/belirsiz anlamsallık** ana kavramı altında toplanmıştır. Bu kavramlar arasında en çok kullanılan fraktal geometri (11 örnek)'dir , (Tablo 64).

- **Eşzamanlılık** ana kavramına işaret eden alt kavramlar açıklık-bitmemişlik, belirgin olma-doğallık, birleştirme-kopukluk, boşluk-yokluk, çağdaş-geleneksel, eski-yeni, eşzamanlılık, geçmiş-bugün, geçmiş-bugün-gelecek, sınırlı-sınırsız, simetri-asimetri, süreklilik-süreksizlik, tanımlılık-tanımsızlık, ses-sessizlik, canlı-ölü, seçilmişlik-seçilmemişlik, tamamlama-ayrılma, düzen-düzensizlik, farklılaşma-tamamlama ve bugün- gelecek'tir. Bu kavramlardan geçmiş-bugün 5 örnekte, eski-yeni 3 örnekte ve süreklilik-süreksizlik 3 örnekte yer almaktadır, (Tablo 64).

Tablo 64. Belirsizlik/ belirsiz anlamsallık, eşzamanlılık, uydurma/ alaycılık ve rasyonel içinde irrasyoneli arama ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

DEKONSTRÜKTİVİZM			
Belirsizlik/ Belirsiz anlamsallık (örnek sayısı)	Eşzamanlılık (örnek sayısı)	Uydurma/ Alaycılık (örnek sayısı)	Rasyonel içinde irrasyoneli arama (örnek sayısı)
Açıklık-bitmemişlik (1)	Açıklık-bitmemişlik (1)	Alay (1)	Fraktal geometri (11)
Belirgin olma-doğallık (2)	Belirgin olma-doğallık (1)	Fraktal geometri (11)	Tanımsız geometri (4)
Birleştirme-kopukluk (1)	Birleştirme-kopukluk (2)	Oyun (1)	İrrasyonelizm (5)
Boşluk-yokluk (1)	Boşluk-yokluk (1)	Tanımsız geometri (4)	
Bugün-gelecek (2)	Bugün-gelecek (2)	Uydurma (12)	
Canlı-ölü (1)	Canlı-ölü (1)		
Çağdaş-geleneksel (1)	Çağdaş-geleneksel (1)		
Çok anlamlılık (1)	Düzen-düzensizlik (1)		
Devinim-gerilim (1)	Eski-yeni (3)		
Düzen-düzensizlik (1)	Eşzamanlılık (1)		
Düzensizlik-kıvrılma (1)	Farklılaşma-tamamlama (1)		
Eski-yeni (3)	Geçmiş-bugün (5)		
Farklılaşma-tamamlama (1)	Geçmiş-bugün-gelecek (2)		
Fraktal geometri (11)	Seçilmişlik-seçilmemişlik (1)		
Geçmiş-bugün-gelecek (2)	Ses-sessizlik (1)		
Kent- Müze (1)	Sınırlı-sınırsız (1)		
Seçilmişlik-seçilmemişlik (1)	Simetri-asimetri (1)		
Ses-sessizlik (1)	Süreklilik-süreksizlik (2)		
Sınırlı-sınırsız (1)	Tamamlama-ayrılma (1)		
Simetri-asimetri (1)	Tanımlılık-tanımsızlık (1)		
Süreklilik-süreksizlik (2)			
Şeffaflık-opaklık (1)			
Tamamlama-ayrılma (1)			
Tanımlılık-tanımsızlık (1)			
Tanımsız geometri (4)			

- Alay, fraktal geometri, oyun, tanımsız geometri ve uydurma alt kavramları **uydurma/alaycılık** ana kavramını ifade etmektedirler. Bu alt kavramlardan uydurma (12 örnek) ve fraktal geometri (11 örnek) en çok kullanılan kavramlardır, (Tablo 64).
- Fraktal geometri, tanımsız geometri ve irrasyonelizm alt kavramları **rasyonel içinde irrasyoneli arama** ana kavramına işaret etmektedir. Bu kavramlardan fraktal geometri 11 örnekte kullanılmıştır, (Tablo 64).
- Çarpıklık, dalgalı/kıvrımlı yüzey, eğrilik ve kıvrılma alt kavramları **eğrilik/çarpıklık** ana kavramına işaret etmektedir. Bu alt kavramlar arasında en çok kullanılanlar eğrilik (6 örnek) ve çarpıklık (5 örnek)'tir, (Tablo 65).
- **Değişim/ başkalaşım** ana kavramı ise başkalaşım, değişim, farklılaşma ve yenilik alt kavramlarıyla ifade edilmiştir. Farklılaşma 16 örnekte, değişim ise 11 örnekte yer almaktadır, (Tablo 65).
- **Nedensizlik ve işlev ve biçim bağımsızlığı** ana kavramları yarar dışı biçim (3 örnek) ve anlam değişimi (1 örnek) alt kavramlarıyla ifade edilmişlerdir, (Tablo 65).

Tablo 65. Eğrilik/ çarpıklık, değişim/ başkalaşım, nedensizlik ve işlev ve biçim bağımsızlığı ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

DEKONSTRÜKTİVİZM			
Eğrilik/ Çarpıklık (örnek sayısı)	Değişim/ Başkalaşım (örnek sayısı)	Nedensizlik (örnek sayısı)	İşlev ve biçim bağımsızlığı
Çarpıklık (5) Dalgalı/kıvrımlı yüzey (1) Eğrilik (6) Kıvrılma (3)	Başkalaşım (1) Değişim (11) Farklılaşma (16) Yenilik (9)	Yarar dışı biçim (3) Anlam değişimi (1)	Anlam değişimi (1) Yarar dışı biçim (3)

- **Hiçleştirme** ana kavramı ise yok etme alt kavramıyla yalnızca 1 örnekte kullanılmıştır, (Tablo 66).
- Biçimcilik, heykelsi yapı, ifadecilik, özgünlük ve yarar dışı biçim alt kavramları **formalist ağırlıklı tasarım** ana kavramına, biçimcilik, cesaret, heykelsi yapı, ifadecilik, özgünlük, yarar dışı biçim ve zeka alt kavramları ise **manyerizm** ana kavramlarına işaret etmektedirler. Bu kavramlar arasında özgünlük (18 örnek) ve biçimcilik (17 örnek) en çok kullanılan kavramlardır, (Tablo 66).
- Birleştirme-kopukluk, delip geçme, dengesizlik, gerilim, kırılma-bükülme, parçalama ve yırtma kavramları **anarşi (dağıtma)** ana kavramı altında toplanmıştır. Bu

kavramlardan parçalama (8 örnek) ve delip geçme (7 örnek) en çok kullanılan kavramlardır, (Tablo 66).

Tablo 66. Hiçleştirme, formalist ağırlıklı tasarım, anarşi (dağıtma) ve manyerizm ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

DEKONSTRÜKTİVİZM			
Hiçleştirme (örnek sayısı)	Formalist ağırlıklı (örnek sayısı)	Anarşi (Dağıtma) (örnek sayısı)	Manyerizm (örnek sayısı)
Yok etme (1)	Biçimcilik (17) Heykelsi yapı (7) İfadecilik (7) Özgünlük (18) Yarar dışı biçim (3)	Birleştirme-kopukluk (2) Delip geçme (7) Dengesizlik (1) Gerilim (1) Kırılma-bükülme (1) Parçalama (8) Yırtma (4)	Biçimcilik (17) Cesaret (1) Heykelsi yapı (7) İfadecilik (7) Özgünlük (18) Yarar dışı biçim (3) Zeka (1)

- Akışkanlık, aktiflik, dalgalanma, dinamizm/hareket, çarpıklık, eklemlenme, parçalama, dalgalı/kıvrımlı yüzey, eğrilik, kırılma alt kavramları ise **dinamizm** ana kavramını ifade etmektedirler. Bu kavramlardan dinamizm/hareket tüm örneklerde yer almaktadır, (Tablo 67).
- Simgeye karşıtlık kavramını açıklayan her hangi bir alt kavram yer almamaktadır, (Tablo 67).

Tablo 67. Dinamizm ve simgeye karşıtlık ana kavramlarına işaret eden alt kavramlar

DEKONSTRÜKTİVİZM	
Dinamizm (örnek sayısı)	Simgeye karşıtlık (örnek sayısı)
Akışkanlık (1) Aktiflik (1) Çarpıklık (5) Dalgalanma (1) Dalgalı/kıvrımlı yüzey (1) Dinamizm/Hareket (20) Eğrilik (6) Eklemlenme (4) Kırılma (3) Parçalama (8)	-

Alt kavramların belirlediği ana kavramlar incelendiğinde; irrasyonelizm, değişim/başkalaşım ve dinamizm kavramlarının belirlenen tüm Dekonstrüktivist örneklerde yer aldıkları belirlenmiştir. Manyerizm, formalist ağırlıklı tasarım, belirsizlik/belirsiz anlamsallık, uydurma/ alaycılık ve farklılık 19 örnekte; parçalılık/ bozgunculuk 16 örnekte; eğrilik/ çarpıklık 14 örnekte; anarşi (dağıtma) 13 örnekte; eşzamanlılık 12 örnekte; bağlama karşıtlık 9 örnekte; yersizlik/ yabancılaştırma 6 örnekte; işlev ve biçim bağımsızlığı 5 örnekte; nedensizlik 3 örnekte ve hiçleştirme kavramları ise 1 örnekte bulunmakta, simgesellik kavramı ise hiçbir örnekte yer almamaktadır, (Ek Tablo 5, Ek Tablo 6).

4.4. Akımlara Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Ortak Özellikler

Yukarıda sözü edilen kavramlar çalışma kapsamında ele alınan modernizm, postmodernizm ve dekonstrüktivizm akımlarının tarihi çevre içerisinde tasarlanan örnekler üzerindeki varlığını göstermektedir. Akımların varlığına işaret eden kavramlar ağırlıklı olarak birbirinden farklılaşırken bazı ortak özelliklerin mevcut olduğu da saptanmıştır. Bu ortak özellikler şu şekilde özetlenebilir:

- **Bağlama karşıtlık** ana kavramı Modernizm ve Dekonstrüktivizm akımlarının her ikisinde de belirleyici konumdadır.
- **Irrasyonelizm** ana kavramı Postmodernizm ve Dekonstrüktivizm akımlarının özellikleri arasındadır. Bu özellik Postmodernizm’de irrasyonelizm kavramıyla, Dekonstrüktivizm’de ise fraktal geometri, tanımsız geometri ve irrasyonelizm kavramlarıyla açıklanmıştır, (Tablo 68).
- Postmodernizm ve Dekonstrüktivizm akımlarının her ikisinde de **formalist ağırlı tasarım** ve **manyerizm** ana kavramları yer alırken, bu akımlar bağlamında kullanımları farklılık göstermektedir. **Formalist ağırlıklı tasarım** ana kavramı Postmodernizm bağlamında biçimcilik, özgünlük, tarihi verilerin yorumu kavramlarının belirlediği tarih referanslı bir görünüm sergilenirken, Dekonstrüktivizm bağlamında hiçbir tarihsel veriye referans vermeyen bir anlayışla biçimcilik, heykelsi yapı, ifadecilik, özgünlük, yarar dışı biçim kavramlarıyla ifade edilmiştir. **Manyerizm** ana kavramı da aynı doğrultuda Postmodernizm bağlamında esinlenme kaynaklı alçakgönüllülük, biçimcilik, dünyevilik, özgünlük ve tarihsel verilerin yorumu kavramlarıyla anlam bulmaktadır. Dekonstrüktivizm bağlamında ise

biçimcilik, cesaret, heykelsi yapı, ifadecilik, özgünlük, yarar dışı biçim ve zeka alt kavramlarıyla esinlenme temeli olmayan bir anlayış sergilenmektedir, (Tablo 68).

- **İşlev ve biçim bağımsızlığı** ana kavramı da Postmodernizm ve Dekonstrüktivizm akımlarının ortak özellikleri arasında yer almaktadır. Bu ana kavram Postmodernizm bağlamında yarar dışı biçim kavramıyla, Dekonstrüktivizm bağlamında ise anlam değişimi ve yarar dışı biçim alt kavramlarıyla ifade edilmiştir, (Tablo 68).
- Postmodernizm ve Dekonstrüktivizm bağlamında ortak özellik gösteren diğer bir ana kavram ise **dinamizm**'dir. Postmodernizm bağlamında doluluk-boşluk, parçalanma ve dinamizm/hareket kavramlarıyla ifade edilen dinamizm, Dekonstrüktivizm bağlamında akışkanlık, aktiflik, dalgalanma, dinamizm/hareket, çarpıklık, eklemleme, parçalama, dalgalı/kıvrımlı yüzey, eğrilik ve kıvrılma alt kavramlarıyla ortaya konmuştur, (Tablo 68).

Tablo 68. Modernizm, postmodernizm ve dekonstrüktivizm akımlarına bağlı ortak ana özellikler

	Modernizm	Postmodernizm	Dekonstrüktivizm
Bağlama karşıtlık	Bağlama karşıtlık	-	Bağlama karşıtlık Kontrastlık
İrrasyonelizm	-	İrrasyonelizm	Fraktal geometri Tanımsız geometri İrrasyonelizm
Formalist ağırlı tasarım	-	Biçimcilik Özgünlük Tarihi verilerin yorumu	Biçimcilik Heykelsi yapı İfadecilik Özgünlük Yarar dışı biçim
Manyerizm	-	Alçakgönüllülük Biçimcilik Dünyevilik Özgünlük Tarihi verilerin yorumu	Biçimcilik Cesaret Heykelsi yapı İfadecilik Özgünlük Yarar dışı biçim Zeka
İşlev ve biçim bağımsızlığı	-	Yarar dışı biçim	Anlam değişimi Yarar dışı biçim
Dinamizm	-	Dinamizm-hareket Doluluk-boşluk Parçalanma	Akışkanlık Aktiflik Çarpıklık Dalgalanma Dalgalı/kıvrımlı yüzey Dinamizm/Hareket Eğrilik Eklemleme Kıvrılma Parçalama

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Tarihi çevre kapsamında yer alan yapı ya da yapı gruplarına eklenen tasarımların oluşturduğu mimari örneklerin, 20. yüzyıl mimarlık akımları (Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm) çerçevesinde literatüre dayalı kavramsal analizlerinin yapıldığı ‘Tarihi Çevre İçindeki Mimari Tasarımlarda “izm” ler; Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm” adlı bu çalışmada sözü edilen akımların tarihi çevre içindeki tasarımlardaki varlığını belirleyebilmeye ve bir takım ortak ve farklı özellikler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda, çalışma kapsamında ele alınan üç akıma referans veren ana kavramlar irdelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Bir form oluşturma amacı ile Modernizm bütüncül bir yaklaşım sergilerken, Postmodernizm rastlantısal olarak biçimleri bir araya getirme ve kalabalık bir görünüme kadar varan bir biçimlendirme yaklaşımı sergilemekte Dekonstrüktivizm ise formları parçalayıp, yırtan bozguncu bir yaklaşım izlemektedir.

Modernizm’de kullanılan basit formların tekdüze ve birbirine benzer bir görünüm sergilediği görülürken, Postmodernizm pek çok çağrışım ve formu bir arada kullanarak çeşitlilik oluşturmakta, Dekonstrüktivizm ise biçimsel yaklaşımındaki farklılığı ortaya koymaktadır.

Bağlam kavramı Modernizm ve Dekonstrüktivizm akımlarında dışlanırken, Postmodernizm akımı içinde ağırlıklı olarak kendini ortaya koymaktadır.

Modernizm’de birlik kavramı ön plandayken, Postmodernizm’de çelişkilerin oluşturduğu bir biçimlendirme anlayışı, Dekonstrüktivizm’de ise belirsizlik ön plandadır.

Evrensel bir dil kullanan ve zamansızlık kavramını benimseyen Modernizm akımına karşıt olarak Postmodernizm yerel değerlere önem veren ve içinde bulunduğu zamanı önemseyen bir tavır içindeyken, Dekonstrüktivizm ise yersizlik ve yabancılaştırmaya dayalı bir tanımsızlık ortaya koymaktadır. Ayrıca Dekonstrüktivizm akımında farklı kavram ve durumların bir aradalığını savunan eşzamanlılık fikri ön plandadır.

Modernizm soyutlamaya dayalı rasyonel ve akılcı bir anlayışı savunurken Postmodernizm irrasyonelizme dayalı olarak tarihi referanslardan yararlanmakta, Dekonstrüktivizm ise uydurma ve alaycılıkla yine irrasyonel bir dil kullanmaktadır.

Yararlılık kavramının da önemli bir yer tuttuğu Modernizm akımına karşıt olarak Postmodernizm birden fazla anlamı bir arada içeren, yenilikçi ve yarar kavramının dikkate

alınmadığı mimari bir dil kullanmaktadır. Dekonstrüktivizm kapsamında ise anlamda belirsizlik oluşturma fikrinin ve nedensizliğin ön planda olduğu ve tasarım yaklaşımında değişim/ başkalaşımın hedeflendiği görülmektedir.

İşlevsellik, işlev ve biçim beraberliği ve statik form kavramlarının temelini oluşturduğu Modernizm akımının aksine Postmodernizm ve Dekonstrüktivizm akımlarında formalist ağırlıklı tasarım, işlev ve biçim bağımsızlığı ve dinamizm kavramları dikkat çekmektedir.

Modernizm sadelik/ basitlik ve hiyerarşi kavramlarına önem verirken, Postmodernizm birden fazla çağrışımın oluşturduğu karmaşıklık ve bir araya getirme kavramlarını kullanmakta, Dekonstrüktivizm ise biçimi hiçleştirmeye kadar götürmekte ve parçalama, delip geçmeye dayalı anarşik bir yaklaşım izlemektedir.

Manyerizm kavramının Postmodernizm ve Dekonstrüktivizm akımlarında belirleyici olduğu buna karşıt olarak Modernizmde genelleşmiş üslubun öne çıktığı görülmektedir.

Bu genel çerçevede dışında, Dekonstrüktivizm bağlamında ele alınan simgeye karşıtlık ana kavramının hiçbir örnekte yer almadığı tespit edilmiştir. Bunun nedeni bu örneklerin buldukları çevre ve yapıldıkları dönem kapsamında kendilerinin birer simge durumuna gelmeleri olarak açıklanabilir.

Kavramsal analizleri yapılan örneklerin alt kavramları incelendiğinde Dekonstrüktivizm akımını tanımlayan kavramların çeşitliliği ve farklılığı göze çarpmaktadır. Bozgunculuk, yırtma, parçalama, fırlama, delip geçme, patlatma, saldırganlık gibi kavramlar dekonstrüktif mimariyi tanımlayan öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özellikleriyle dekonstrüktif mimari tarihi çevrede tasarlanan yapılar arasında etkileyici ve çekici bir yer edinmektedir. Bu çekiciliğin temelinde ise sözü geçen kavramların oluşturduğu düşünsel farklılık, bunu kuvvetli bir biçimde ifade edebilme ve sınırsız çözümler üretebilme yeteneği yatmaktadır.

Postmodernizm akımı çerçevesinde irdelenen kavramlar arasında tarihi verilerin yorumuna yönelik bir tasarlama anlayışının ağır bastığı belirlenmiştir. Çağrışımlar kullanma, bilindik ve tarihe mal olmuş öğelerin bazen biçimleri bazen de kullanım amaçları değiştirilerek yani anlam kaymasına uğratarak kullanıldığı görülmektedir. Buna ek olarak, kavramsal analizler sonucunda **bağlamcılık**, **kentsel bellek** ve **simgesellik** kavramlarının da Postmodernizm akımı içerisinde çok önemli birer çıkış noktası oldukları saptanmıştır. Çevre, yer, süreklilik, tarih, gelenek, anımsatma ve anımsama gibi kavramlar aracılığıyla ortaya konan biçimsel anlayışla geçmiş ve bugün arasında iletişim kurmaya

çalışılmış, tasarlanan yapılara simgesel bir anlam yüklenmiş ve günümüz toplumu için tüketilebilecek yeni değerler ortaya konmuştur.

Modernizm akımını açıklayan kavramlar irdelendiğinde ise bu akıma damgasına vuran işlevsellik, akılcılık ve basit geometrik form kavramlarının tüm örneklerde yer aldığı saptanmıştır. Soyut, rasyonel, yalın biçimlerin yararlılık ideali çerçevesinde kullanılması da dikkati çeken diğer bir özelliktir. Evrensel olana ulaşma ve tüm zamanlara hitap eden bir biçimlenme anlayışı tarihi çevrede gerçekleştirilen tasarımlarda da açıkça kendisini ortaya koymuştur.

Bu açıklamalar doğrultusunda günümüz mimarisinin çoğulcu bir görünüm sergilediği söylenebilir. Bunun doğal bir sonucu olarak da pek çok farklı ideolojinin oluşturduğu karmaşık bir ortam ortaya çıkmıştır. Siegfried Giedion, 1960'larda Mimari- Ümitler ve Kuşku adlı kitabında "Bir çeşit zengin çocuğu mimarisi revaçtadır. Problemlere zengin çocuklarının hayata baktıkları gibi bakan, bir heyecandan ötekine sıçrayan ve her şeyden çabucak bıkan bir mimari" sözüyle bu duruma daha o yıllarda işaret ettiği görülmektedir, (Giedion, 1965).

Tarihsel süreç içerisinde her dönem kendi biçimsel ifadesini ortaya koymuştur. 1980 sonrası mimarlığına bakıldığında ise sanata, bilime, özgürlüğe verilen önem, koşulların, değer yargılarının hızlı değişimi ve dönüşümü, toplumsal yapının yeni biçim ve düzenlemelere yönelmesi, teknoloji ve iletişim alanlarında sağlanan gelişmeler, çağdaş tarih bilincinin gelişmesi ve buna bağlı olarak da tarihi çevre korumada gelişen yöntem, teknik ve yaklaşımlar ve daha pek çok faktör, mimarlık ortamına yeni boyutlar getirmiştir. Bu faktörlere bağlı olarak da tüketime açık bir toplum oluşmuş ve artık tek başına bir ideoloji yetersiz kalmaya başlamıştır. Artık, ne 20. yy. başında hakim olan saf, basit, tekdüze tasarım yaklaşımı, ne 1970lerin karmaşık ve çelişkili mimarlığı ne de aykırı biçimsel yaklaşımıyla dekonstrüktif mimarlık tek başına geçerli olmaktadır. Modernizm, Postmodernizm ve Dekonstrüktivizm akımlarının hepsinin bir arada var olduğu çok sesli bir ortama şahit olunmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan tarihi çevrede yer alan yapı ya da yapı gruplarına eklenen yeni tasarımların görünümlerinden de yukarıda sözü edilen çoğulculuk anlaşılabilir. Günümüzde gelişmiş ülkelerde nüfus yoğunluğuna bağlı olarak yeni bina talebi hızla düşmekte, ekonomik, kültürel ve estetik nedenlerden dolayı fiziksel veya işlevsel olarak eskimiş, tarihi öneme sahip olan binaların yıkılmayarak, çağdaşlık

doğrultusunda yeniden düzenlenmeleri, gerektiğinde yeni işlevler yükleyerek kullanılmaları daha da önem kazanmaktadır.

Sonuç olarak yapılaşmamış çevrelerde tasarlanan yeni yapıların yanı sıra tarihi çevrelerde tasarlanan yapı ya da gruplarında da belli ideolojik temellere dayalı mimari akımların varlığı bu çalışma kapsamında ortaya konmuştur.

‘Tarihi Çevre İçindeki Mimari Tasarımlarda “-İzm” ler; Modernizm, Postmodernizm, Dekonstrüktivizm” adlı bu çalışmanın devamında yapılacak yeni çalışmalar için aşağıdaki öneriler sıralanabilir:

- Çalışmada ele alınan modernizm, postmodernizm ve dekonstrüktivizm akımlarından başka tarihsel süreç içerisinde ortaya konmuş ve çeşitli ürünler vermiş diğer mimarlık akımlarının da tarihi çevreler üzerindeki etkileri incelenebilir.
- İncelenen örneklerin sayıları artırılması, akımları açıklayan ana kavramlar üzerinde daha fazla genelleme yapılmasını sağlayacaktır.
- Mimarlık akımlarının, tarihi çevrelerdeki yapı ya da yapı gruplarına eklenen 1980 sonrası tasarımlar üzerindeki etkilerini inceleyen bu çalışma, yine tarihi çevre içerisinde yer alan ve restorasyon ya da yeniden işlevlendirme niteliğindeki tasarımlara da uygulanabilir.
- Seçilen örneklerin cephe/ yüzey verilerinin dikkate alınmasıyla yapılan kavramsal analizler mekansal düzenlemelerin de dikkate alınmasıyla daha da genişletilebilir.
- Tarihi çevrede bulunan yapı ya da yapı gruplarına yapılan müdahalelerde akımların varlığının ispatlanmasının yanı sıra bu akımlarla ortaya konan sokaktan ileride veya geride inşa etme, bitişik yapı düzeninden farklı olarak yapı aralarında boşluk bırakma veya aynı düzeni uygulama, kütle, yaklaşık yükseklik, cephe oranları ve yönü, biçim ve silüet, pencere ve kapı düzeni oranları, malzeme, renk ve doku gibi mimari bileşenlerin etkisi de incelenebilir.
- Çalışmada ele alınan örneklerin büyük çoğunluğu (41 örnek) batı kaynaklı ürünlerdir. Türkiye’den örneklerin az olmasının en büyük nedeni, ülkemizde gerçekleştirilmiş olan tasarımların henüz literatür kaynaklarına girememiş olması, dolayısıyla da bu ürünler hakkında bilgiye ulaşılamamasıdır. Bu noktadaki sorunu giderebilmek ve Türkiye’de tarihi çevre içinde gerçekleştirilmiş olan tasarımların mimari akımlarla ilişkilerini ortaya koyabilmek amacıyla ürünlerin tasarımcılarıyla görüşmeler yapılarak saptamalarda bulunulabilir.

Türkiye’de özellikle 1970’li yıllardan sonra tarihi çevre kapsamına giren alanlarda yapılaşma kararlarını (kat yüksekliği, pencere oranları, malzeme, doku vb.) belirleyen Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları’nın tasarımcılara getirdiği bir takım yaptırımlar farklı tarzda ve mimari akımlarda ürünlerin ortaya çıkmamasına ve daha çok tarihsel verilerin yorumu ya da taklit edilmesi zorunluluğu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle tasarımcıya getirilecek kısıtlamaların çevrelerin özelliğine (Tarihi yapılarla konum), konumuna (yapının kendi konumu), mevcut eserlerin yapıldıkları dönemlere ve özelliklerine (aynı dönem ya da farklı dönem olup olmadıklarına) vb. çevresel analizlere bağlı olarak yapılması daha başarılı örneklerin ortaya çıkmasına neden olabilecektir.

6. KAYNAKLAR

- Adam, M., 1984. Modern Mimarlık Üstüne Marmara Adası Tartışmaları, Mimarlık Dergisi, 11-12, 20-23
- Adam, M., 1985. Modern Mimarlık Üstüne Ayvalık Tartışmaları, Mimarlık Dergisi, 5-6, 14-16.
- Ahunbay, Z., 1996. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Birinci Basım, YEM Yayın, İstanbul.
- Akın, N.S., 1988. Türkiye’de Tarihi Çevreyi Koruma- Örnekler ve Sorunlar, Mimarlık Dergisi, 230, 6-11.
- Akın, G., 1990. Venturi Postmodernizmi, Mimarlık Dergisi, 3, 55-59.
- Aksoy, Ö., 1977. Biçimlendirme, KTÜ Yayınları, Trabzon.
- Akyol, E., 1998. Müzeden Müzik Okuluna Stuttgart’ta James Stirling, Yapı Dergisi, 205, 75-92.
- Anonim, 1996. Carre d’Art Kültür Merkezi, Tasarım Dergisi, 62, 44-52.
- Anonim, 1997a. Çıkışı Olmayan Müze, Tasarım Dergisi, 70, 60-69.
- Anonim, 1997b. Modernizm, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt II, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Anonim, 1997c. Dekonstrüktivizm, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt I, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Anonim, 1999. Richard Meier Architect, Exhibition and Assembly Building, First Press, Rizzoli International Publications, New York.
- Anonim, 2000. İkiz Ev, Arradamento Mimarlık Dergisi, 3, 44-45.
- Anonim, 2001. Siyah Elmas Danimarka Kraliyet Kütüphanesi, Yapı Dergisi, 231, 87-98.
- Anonim, 2003a. 745 Seventh Avenue, Tasarım Dergisi, 136, 104-107.
- Anonim, 2003b. Vitro, Tasarım Dergisi, 131, 109-113.
- Anonim, 2003c. Apartman Binası Gazometre B Viyana, Avusturya, Yapı Dergisi, 259, 70-78.
- Anonim, 2003d. Mariinsky Tiyatrosu’nu Perrault Yapacak, Yapı Dergisi, 262, 29.

- Arıtan, Ö., 1999. 20.yy'ın İlk Yarısında Soyut Sanat ve Mimarlık, Ege Mimarlık Dergisi, 1, 39-44.
- Asasoğlu, A., 1994. Katılım Gereği Olarak Bilgisayar Destekli Bir Simülasyon Modeli, Doktora Tezi, K T Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Asiliskender, B., 2002. Kayseri'de Post-Selçuklu Uygulamaları, Yapı Dergisi, 251, 57-60.
- Ataç, İ., 1992. Karakteristik Örnekleriyle Viyana'daki Son 15 Yılın Mimarisi, Yapı Dergisi, 124, 45-48.
- Atay, P., 1998. Çağdaş Mimarlıkta Anlam Sorununun Fenomenolojik Yorumu, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, E., 1998. Tarihi Çevre İçindeki Yeni Yapılaşmaların Uygulama Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, M.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydınlı, S., 1990. Mimarlıkta Yeni Bir Kavram: Bağlamsal Uygunluk, Yapı Dergisi, 108, 45-49.
- Balamir, A., 1985. Mimarlık Söyleminin Değişimi ve Eğitim Programları, Mimarlık Dergisi, 8, 9-15.
- Baytin, Ç., 1994. Tarihi Çevrelerde Yeni Yapı Olgusuna Bir Yaklaşım-İstanbul Örneğinde Bir Uygulama Modeli, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Baytin, Ç., 2003. 4 Kent+4 Yapı: Eski Kent mekanlarının Canlandırılması, Mimarist Dergisi, 10, 75-79.
- Benevolo, L., 1981. Modern Mimarlığın Tarihi, çev. Atilla Tokatlı, Cilt I, Reyo Ltd.Şti. Basımevi, İstanbul.
- Bertolucci, C., 1999. Religious Revival, Architectural Review, 1228, 34-39.
- Brolin, B.C., 1980. Architecture in Context- Fitting New Buildings with Old, Van Nostrand Reinhold Company, New York.
- Budak, C., 1985. Sunuş: Modern Mimarlığın Kavramları Üzerine, Mimarlık Dergisi, 5-6, 17-23.
- Ceyhun, D., 2002. "Modern" Kavramı ve Mimarlık, Yapı Dergisi, 248, 54-57.
- Cimcoz, N., 2002. Viyana'da Simmering Gazhanesi Gazometreden Heterojen Yapı Tarzına Geçiş, Arradamento Mimarlık Dergisi, 07-08, 124-128.
- Cleef, C. V., 1993. Dutch Dynamics, Architectural Review, 1158, 34-38.
- Cleef, C.V., 1999. Hungarian Ghost, Architectural Review, 1228, 73-75.

- Colquhoun, A., 1990. Tarihsicilik ve Anlam Bilimin Sınırları, Mimari Eleştiri Yazıları, çev. Ali Cengizkan, Birinci basım, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, Ankara.
- Conrads, U., 1991. 20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar, çev. Sevinç Yavuz, Birinci basım, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, Ankara.
- Çağlı, M., 2004. Mimari Kültürde Süreklilik Açısından günümüzde Kayseri, TOL Dergisi, 4, 48-52.
- Çakmakoğlu, C., 1993. Beyoğlu'nda Nara Atan Bir Sarhoş Üzerine, Mimarlık Dergisi, 254, 25-26.
- Çevik, A., 1999. Batı ve Doğu Kültürlerinde İnsan-Mekan-Doğa İlişkileri, Birinci basım, TMMOB İzmir Şubesi Yayınları, İzmir.
- Çimen, B., 1996. Mimari Akımlar II, Demokrasi ve Dekonstrüktivizm, Birinci basım, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Davey, P., 2000. Governing with Grace, Architectural Review, 1245, 62-65.
- Davey, P., 2001. Route Master, Architectural Review, 1250, 62-65.
- Davey, P., 2003. Lab Experiments, Architectural Review, 1275, 54-63.
- Dawson, L., 2002, Hanseatic Restoration, Architectural Review, 1259, 34-39.
- Dibner, D.R., Dibner, A., 1985. Building Additions Design, Mc-Graw Hill Book Company, USA.
- Dostoğlu, N., 1995. Modern Sonrası Mimarlık Anlayışları, Mimarlık Dergisi, 263, 46-50.
- Dostoğlu, N.T., 1991. Çağdaş Mimarlık Akımları, Güney Marmara Mimarlık Dergisi, 1, 13-16.
- Dostoğlu, N.T., 1996. Mimari Akımlar II, Modern Mimarlığın Dönüm Noktası: Team 10-Louis I. Kahn, Birinci basım, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Dostoğlu, S., 1984. Sunuş: Modern Mimarlığın Ötesi, Mimarlık Dergisi, 6, 17-21.
- Dostoğlu, S., 1985. Modernizmin Ötesi Tartışmalarında Klasizm Sorunu, Mimarlık Dergisi, 7, 19-23.
- Eisenman, P., 1989. En Terror Firma: In Trails of Grotexes, Architectural Design, 1/ 2, 40-43.
- Ekinci, O., 1991. Kültürel Çevre ve Mimarlık Üzerine, Mimarlık Dergisi, 1, 36-39.
- Ekinci, O., 1993. Ak(Sa)nat'ın Türbanı Neleri Gizliyor?, Mimarlık Dergisi, 254, 27-29.

- Ekincioglu, M. (Derleyen), 2000a. Santiago Calatrava, Lüzern Garı için Giriş Saçağı, Birinci basım, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Ekincioglu, M. (Derleyen), 2000b, Norman Foster, Reichstag, Birinci basım, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Ekincioglu, M. (Derleyen), 2000c. Norman Foster, Carré d'Art, Birinci basım, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Ekincioglu, M. (Derleyen), 2000d. Frank Gehry, Ulusal Hollanda Binası, Birinci basım, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Ekincioglu, M. (Derleyen), 2000e. Daniel Libeskind, Felix Nussbaum Müzesi, Birinci basım, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Ekincioglu, M. (Derleyen), 2000f. Daniel Libeskind, Yahudi Müzesi, Birinci Basım, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Ekincioglu, M. (Derleyen), 2000g. Zaha Hadid, Çağdaş Sanat Merkezi, Birinci basım, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Ekincioglu, M. (Derleyen), 2000h. Daniel Libeskind, Victoria ve Albert Müzesi Eki, Birinci basım, Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Ekincioglu, M., 1997. Mimarlıkta Bilimin Yeri: Dekonstrüktif mimarlığa bir bakış, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erkman, U., 1982. Mimari Tasarım İçin Bir Veri Yöntemi Olarak Çevre Analizi, İ.T.Ü., Gümüşsuyu Matbaası, İstanbul.
- Ersoy, Z., Süer, D., 2002. İç'teki Dış, Yapı Dergisi, 248, 62-68.
- Esin, N., 1996. Mimari Akımlar II, Dekonstrüktivizm, Birinci basım, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Esin, N., Uluoğlu, B., 1996. Mimari Akımlar II, Dekonstrüktivist Düşüncenin Mimari Yorumları, Birinci basım, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Frampton, K., 1985. Modern Architecture: A Critical History, Second Edition, Thames and Hudson Ltd., London.
- Frey, K., 1992. Embracing The Church, Architectural Review, 1140, 65-69.
- Gençosmanoğlu, A.B., 2001. Estetik ve Mimarlıkta Kavram, Kavramsal Analiz, Kavramlaştırma/ 1980 Sonrası Mimarlık Ürünleri Üzerine Örneklemeler, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Giedion, S., 1965. 1960'larda Mimari, çev. Selçuk Batur, Özyayın Matbaası, İstanbul.

- Gieselmann, R., 1996. Mimari Akımlar I, Mimaride Üslup Arayışı, Birinci basım, İstanbul.
- Göldeli. İ., 1996. Dekonstrüktivizm ve Mimarlık, Yapı Dergisi, 179, 95-98.
- Grossman, E., 2004. Radikal Mekansal Uygulamalar Radikal Kamusal Alanlar, Betonart Dergisi, 1, 19-25.
- Gür, Ş., Ö., 1984. Yöre Mimarlığı: Nostalgia, Mimarlık Dergisi, 2, 3-5.
- Gür, Ş. Ö., 1998. Eleştirel Yorumlarda Mimari Kavramlar-2, Yapı Dergisi, 197, 67.
- Gür, Ş. Ö., 2002. Kuramlar ve Kavramlar Dersi, Basılmamış Ders Notları, K.T.Ü., Mimarlık Bölümü, Trabzon.
- Gür, Ş. Ö., 2004. Kuram ve Kavramlar Dersi, Basılmamış Ders Notları, K.T.Ü., Mimarlık Bölümü, Trabzon.
- Güvenç, B., 1979. İnsan ve Kültür, Remzi Kitabevi, Üçüncü basım, İstanbul.
- Güzer, C.A., 2001. Tasarımın İlk ve Son Sözü; Bir Flört Nesnesi Olarak Malzeme, XXI Dergisi, 7, 49-51.
- Habermas, J., 1994. Postmodernizm, Modernlik: Tamamlanmamış Bir Proje, çev. Nemci Zeka, İkinci basım, Kıyı Yayınları, İstanbul.
- Hançerlioğlu, O., 1978a. Felsefe Ansiklopedisi, Cilt 6, Remzi Kitabevi, Birinci basım, İstanbul.
- Hançerlioğlu, O., 1978b. Felsefe Ansiklopedisi, Cilt 3, Birinci basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Hasol, D., 1998. Prag ve Dans Bina, Yapı Dergisi, 203, 67-78.
- Holberton, P., 1988. The World of Architecture, First Press, Chancellor Press, China.
- Huyssen, A., 2000. Modernite Versus Postmodernite, Postmodernin Haritasını Yapmak, çev. Mehmet Küçük, Üçüncü basım, Vadi Yayınları, Ankara.
- Jameson, F., 1994. Postmodernizm, Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantiği, çev. Nemci Zeka, İkinci basım, Kıyı Yayınları, İstanbul.
- Jeanniere, A., 2000. Modernite versus Postmodernite, Modernite nedir?, çev. Mehmet Küçük, Üçüncü basım, Vadi Yayınları, İstanbul.
- Jencks, C., 1981. The Language of Post- Modern Architecture, Second Edition, Academy Editions, London.
- Jencks, C., 1987. What is Post-Modernism?, Second Edition, Academy Editions, London.

- Jencks, C., 1988. Deconstruction: The Pleasure of Absence, Architectural Design, 58, 3/4, 17.
- Jodidio, P., 1995a. Richard Meier, Ara Pacis Museum, First Press, Taschen, Germany.
- Jodidio, P., 1995b. Richard Meier, Exhibition and Assembly Building, First Press, Taschen, Germany.
- Karaaslan, M., 2001a. Yapıtlar Anılar I, Kapadokya'da Başlangıç, Birinci basım, Karaaslan Mimarlık Ltd. Şti., Ankara.
- Karaaslan, M., 2001b. Yapıtlar Anılar I, Saat Kulesinin Dibi, Birinci basım, Karaaslan Mimarlık Ltd. Şti., Ankara.
- Keskin, A., 1984. Popüler Kültürün Çoğulcu Estetiğine Oldukça Elitist Bir Bakış, Mimarlık Dergisi, 10, 17-21.
- Khan, H., Khan, U., 1998. International Style, First Press, Taschen, Italy.
- Kırcı, N., 1994. Ortaoyunu ve Karagöz ile Dekonstrüktivizm Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kocagil, L., 1999. 20. yy. Mimarlık Ortamına Eleştirel Bir Yaklaşım, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kortan, E., 1986. XX. Yüzyıl Mimarlığına Estetik Açından Bakış, Birinci basım, Maya Matbaası, Ankara.
- Kortan, E., 1988. Türkiye'de Mimarlık Hareketleri, Mimarlık Dergisi, 235, 36-38.
- Kortan, E., 1996a. Mimari Akımlar I, Son Yüzyılda Dünya Ve Türk Mimarlığı'ndaki Gelişmeler, Birinci basım, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Kortan, E., 1996b. Mimari Akımlar II, Modern Ve Postmodern Mimarlığa Eleştirisel Bir Bakış, Birinci basım, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Kortan, E., 1999. Milli Reasürans Kompleksi ve Uyum kavramı Üzerine, Yapı Dergisi, 208, 53-57.
- Kortan, E., 2000. Yeni Yüzyılda Mimarlık, Yapı Dergisi, 222, 71-84.
- Kuban, D., 1990. Mimarlık Kavramları, Üçüncü basım, YEM Yayın, İstanbul.
- Kuban, D., 1996. Çevre Üzerine Yorumlar, Yapı Dergisi, 171, 63-65.
- Kubat, A.S., 1996. Mimari Akımlar II, Disney Dünyası'nda Postmodernizm, Birinci basım, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Kugel, C., 2002. Letting in the Light, Architectural Review, 1268, 64-68.

- Lyotard, J.F., 1994. Postmodernizm, Postmodernizm nedir?, çev. Nemci Zeka, İkinci basım, Kıyı Yayınları, İstanbul.
- Madran, E., 1994. Ulusal Koruma Planlaması Semineri II Üzerine, Mimarlık Dergisi, 256, 62-63.
- Moneo, R., 1984. Aldo Rossi ve Mimarlık Düşüncesi, Mimarlık Dergisi, 7-8, 20-28.
- Murphy, J.W., 1995. Postmodern Toplumsal Analiz ve Postmodern Eleştiri, çev. Hüsamettin Arslan, Birinci Baskı, Eti Yayınları, İstanbul.
- Mutlu, B., 1996. Mimarlık Tarihi Ders notları, Mengitan Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi, Birinci baskı.
- Nalçakan, M., 1993. Tarihi ve Kültürel Sürekliliğin Fiziksel Çevrede Değişime Yansıması ve Eskişehir Örneği, Doktora Tezi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Norris, C., 1989. Jacques Derrida In Construction With Christopher Norris, Architectural Design, 1/ 2, 7-11.
- Norris, C., Benjamin, A., 1988. What is Deconstruction?, First Edition, Academy Editions, London.
- Orbaşlı, A., 2000. Geffrye Müzesi Ek Binası Eski-Yeni Buluşması, Arradamento Mimarlık Dergisi, 122, 44-48.
- Öz, C.F., 2001. Malzemenin Doğası: Mimari Dil Bazında Tasarım Tercihleri, XXI Dergisi, 7, 55-61.
- Özaslan, N., 2000, Reichstag Toplumsal Bellek-Mimarlık- Toplumsal İmge, Arradamento Mimarlık Dergisi, 122, 58-62.
- Özcan, İ., 2003. İki Cam Damlası Üzerine, Yapı Dergisi, 265, 20.
- Özer, D.N., 2003. Rosenthal Çağdaş Sanat Merkezi, Yapı Dergisi, 265, 88-94.
- Özer, D.N., 2004. Kuntshaus Graz, Yapı Dergisi, 270, 66-73.
- Özer, F., 1982. Çağdaş Mimari Dizaynlamada Tarihsel Sürekliliğin Değerlendirilmesi, İTÜ Matbaası, İstanbul.
- Pevsner, N., 1977. Avrupa Mimarisi'nin Ana Hatları, çev. Selçuk Batur, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Porphyrios, D., 1985. Klasizm Bir Üslup Değildir, Mimarlık Dergisi, 7, 24-27.
- Rogers, R., 2000. Şeffaf Adaletin Tasviri, Domus m Dergisi, 4, 122-127.
- Roth, L.M., 2000. Mimarlığın Öyküsü, Ergün Akça, Birinci basım, Kabalcı Yayınevi,

İstanbul.

- Ryan, R., 2001. Model Renovation, Architectural Review, 1255, 59-61.
- Sack, M., 2001. Eski ve Yeninin Bütünleşmesi, Mimarlık Dergisi, 297, 44-45.
- Sağocak, A.M., 2000. Mimarlığı Anlamak ve Yorumlamak: Temel İlişkiler, Arradamento Dergisi, 126, 112-113.
- Sağocak, M., 2001. Göstergeden Görüngüye Mimarlık, Yapı Dergisi, 238, 39-46.
- Sağsöz, A., Midilli, R., Elmalı, D., Özgen, S., 2001. Mimari Süreklilik Bağlamında Geçmişten Geleceğe Cephe Organizasyonu: Konutlar Ölçeğinde Bir İnceleme, XIV. Uluslar arası Yapı ve Yaşam Kongresi, Basılmamış Bildiri Kitabı, Bursa.
- Savaş, A., Erkal, N., 2002. Sabancı Müzesi, Arradamento Mimarlık Dergisi, 150, 100-107.
- Slessor, C., 2002. College Remodeling, Architectural Review, 1262, 52-55.
- Stauth, G., Turner, B.S., 2000. Modernite Versus Postmodernite, Nostalji, Postmodernizm ve Kitle Kültürü Eleştirisi, çev. Mehmet Küçük, Üçüncü basım, Vadi Yayınları, Ankara.
- Şentürer, A., 1994. Milli Reasürans T.A.Ş. Kompleksi, Tasarım Dergisi, 49, 47-66.
- Şentürer, A., 1995. Mimaride Estetik Olgusu, İ.T.Ü., Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Tanyeli, U., 2001. Sedat Hakkı Eldem, Sosyal Sigortalar Kurumu Kompleksi, Birinci basım Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Toktay, V., 2002. "Süreklilik"- "Sürgün"- "Soykırım" Berlin Yahudi Müzesi, Yapı Dergisi, 252, 68-77.
- Touraine, A., 2002. Modernliğin Eleştirisi, Modernist İdeoloji, çev. Hülya Tufan, Dördüncü basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Tunalı, İ., 1989. Felsefenin Işığında Modern Resim, Remzi Kitabevi, Üçüncü basım, İstanbul.
- Uluoğlu, B., 1996. Mimari Akımlar II, Dekonstrüktivist Mimari Üzerine Değİnmeler, Birinci basım, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Uluşahin, M., 1992. Korunması Gerekli Bina ve Çevrelere Yapılan 'Ek'lerin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uraz, T.U., 1990. Mimari Tasarımda "Concept", Yapı Dergisi, 107, 37-41.

URL-1, Casa Mila, http://www.greatbuildings.com/buildings/Casa_Mila.html, 24 Kasım 2004.

URL-2, Row House, <http://www.cupola.com/html/bldgstru/artnou/artnou2.htm>, 24 Kasım 2004.

URL-3, White Chapel, http://www.greatbuildings.com/cgi-bin/gbi.cgi/Whitechapel_Art_Gallery.html, 24 Kasım 2004.

URL-4, Behrens House, http://www.greatbuildings.com/buildings/Behrens_House.html, 24 Kasım 2004.

URL-5, Flatiron Building, <http://www.greatbuildings.com/buildings/FlatironBuilding.html>, 24 Kasım 2004.

URL-6, Bradley, House, <http://www.architectureweek.com/2000/0927/index.html>, 24 Kasım 2004.

URL-7, Leitner II Building, <http://www.archinform.net/projekte/8102.htm>, 24 Kasım 2004.

URL-8, Weissenhof Apartments, <http://www.archinform.net/projekte/2088.htm>, 24 Kasım 2004.

URL-9, Lake Shore Drive Apartments, <http://www.aviewoncities.com/building/lakeshoredriveapartments.htm>, 24 Kasım 2004.

URL-10, Piazza d'Italia, <http://www.archinform.net/medien/00003175.htm>, 24 Kasım 2004.

URL-11, Vana Venturi House, <http://www.archinform.net/projekte/2762.htm?>, 24 Kasım 2004.

URL-12, Centro Direzionale, <http://www.pritzkerprize.com/rossi/rossipg.htm>, 24 Kasım 2004.

URL-13, Magdalen College Oditorium, http://architecture.nd.edu/news_and_events/porphyrios.shtml, 24 Kasım 2004.

URL-14, California Aerospace Museum, <http://www.archinform.net/projekte/1064.htm>, 24 Kasım 2004.

URL-15, CCTV Headquarters, http://www.arcspace.com/architects/koolhaas/chinese_television/index.htm, 12 Ekim 2004.

URL-16, Fire Station, <http://www.archinform.net/projekte/3154.htm>, 12 Ekim 2004.

URL-17, Parc de la Vilette, <http://www.insecula.com/oeuvre/O0019448.html>, 12 Ekim 2004.

- URL-18, UFA Cinema, http://www.coop-himmelblau.at/index_frames.htm, 12 Ekim 2004.
- URL-19, Royal Ontorio Museum, <http://www.daniel-libeskind.com/image.html>, 12 Ekim 2004.
- URL-20, Shed KM, <http://www.designforhomes.org/projects/planned/collegiate/collegiate.html>, 12 Ocak 2004.
- URL-21, Clore Gallery, <http://www.artehistoria.com/frames.htm>, 22 Kasım 2004.
- URL-22, Clore Galery, <http://www.artehistoria.com/tienda/banco/cuadros/17699.htm>, 22 Kasım 2004.
- URL-23, Dorte Mandrup, <http://www.arcspace.com/architects/Mandrup/ neighbourhood/index.htm>, 3 Mart 2004.
- URL-24, National Art Galery, http://architecture.about.com/library/blpei_natgallery.htm, 2 Ağustos 2004.
- URL-25, National Art Galery, http://www.nga.gov/images/architecture/big_east.htm, 2 Ağustos 2004.
- URL-26, Pompidou Centre, <http://www.archinform.net/medien/00006406.htm>, 22 Kasım 2004.
- URL-27, Georges Pompidou, <http://visualhugo.com/Paris/parispomp.htm>, 22 Kasım 2004.
- URL-28, Unibank, <http://www.arcspace.com/architects/larsen/unibank/index.htm>, 12 Nisan 2004.
- URL-29, Calatrava, <http://www.galinsky.com/buildings/luzernpostal/>, 22 Kasım 2004.
- URL-30, Great Court, http://www.arcspace.com/architects/foster/great_court/index.html, 3 Mart 2004.
- URL-31, Bensberg, <http://www.ptutt.de/architectour/koeln-rathaus-bensberg.htm>, 12 Nisan 2004.
- URL-32, Seagram Building, <http://www.bartonmyers.com/Selected-Projects.html>, 2 Ağustos 2004.
- URL-33, Gunther Behnisch, <http://www.behnisch.com/pics/projects/civic/01/0103b.jpg>, 12 Nisan 2004.
- URL-34, Commerzbank, <http://www.archinform.nrt/projecte/1827.htm>, 22 Kasım 2004.
- URL-35, Louvre, <http://www.personal.psu.edu/users/s/a/saj162/photogallery.htm>, 21 Eylül 2004.

- URL-36, MVRDV, http://www.mvrdv.nl/026_doublehouse/index.php, 16 Ekim 2004.
- URL-37, Reichstag, <http://www.stadtentwicklung.berlin.de/bauen/baubilanz/de/reichstag.html>, 16 Ekim 2004.
- URL-38, Zurich Cosmos, <http://www.arcspace.com/architects/bergerparkkinen/kosmos/index.htm>, 5 Mart 2004.
- URL-39, Renzo Piano, http://www.arcspace.com/architects/piano/morgan_library/index.htm, 5 Mart 2004.
- URL-40, Neue Staatsgalerie, <http://www.staatsgalerie.de>, 19 Ekim 2004.
- URL-41, Richard Meier, <http://www.richardmeier.com>, 19 Ekim 2004.
- URL-42, Richard Meier, http://www.dergi.org/Arsiv/Dergi@Net_martnisan_2001.htm, 19 Ekim 2004.
- URL-43, Richard Meier, <http://www.arkitera.com/gununsorusu/2001/12/05.htm>, 19 Ekim 2004.
- URL-44, Haas Haus, <http://www.archinfor.net/medien/00003090.htm>, 19 Ekim 2004.
- URL-45, Haas Haus, http://www.aboutvienna.org/sights/haas_house.htm, 19 Ekim 2004.
- URL-46, Carre d'Art, <http://www.fosterandpartners.com/internetsite/html/Project.asp?JobNo=0344>, 19 Ekim 2004.
- URL-47, Tribunal de Grande Instance, <http://www.arcspace.com/architects/rogers/Bordeaux/index.htm>, 5 Mart 2004
- URL-48, Gwathmey Siegel, <http://www.arcspace.com/architects/siegel/index.htm>, 5 Mart 2004.
- URL-49, Gwathmey Siegel, http://www.gwathmey-siegel.com/projects/architecture/educational_projects/cincinnati/index.html, 19 Ekim 2004.
- URL-50, Coop Himmelblau, <http://www.ptutt.de/architectour/coophimmelblau-01.html>, 15 Ekim 2004.
- URL-51, Frank Gehry, <http://lava.ds.arch.tue.nl/gallery/praha/tgehry.html>, 15 Ekim 2004
- URL-52, Felix Nusbaum Museum, <http://www.daniel-libeskind.com/projects/pro.html>, 15 Ekim 2004.
- URL-53, Jewish Museum, <http://www.galinsky.com/buildings/jewishmuseum/index.htm>, 15 Ekim 2004.

- URL-54, Black Diamond, http://www.arcspace.com/architects/schmidt_hammer_lassen/royal_lib/index.htm, 10 Şubat 2004.
- URL-55, Gasometer, http://www.arcspace.com/architects/coop_himelblau/gasometer1/index.htm, 12 Nisan 2004.
- URL-56, Kuntshaus Graz, <http://www.renovum.ch/?wgo=7>, 12 Nisan 2004.
- URL-57, Kidspace Museum <http://www.arcspace.com/architects/maltzan/Kidspace/index.htm>, 11 Mart 2004.
- URL-58, Ordrupgaard Museum Extension, <http://www.arcspace.com/architects/hadid/orrdrupgaard2/index.htm>, 12 Nisan 2004.
- URL-59, Corcoran Art Gallery, <http://www.arcspace.com/architects/gehry/corcoran/index.htm>, 11 Mart 2004.
- URL-60, Mariinsky II Theatre, <http://www.arcspace.com/architects/perrault/mariinskij/index.htm>, 11 Mart 2004.
- URL-61, Kuntshaus Graz, http://www.arcspace.com/architects/morphosis/kunsthhaus_graz/index.htm, 11 Mart 2004.
- Velioğlu, A., 1992. Tarihi Çevre İçinde Mimari Tasarım ve Süreci Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Venturi, R., 1991. Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki, çev. Serpil Merzi Özaloğlu, Birinci basım, Şevi Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, Ankara.
- Venturi, R., Brown, D.S., Izenour, S., 1984. Çirkin Ve Sıradan Kuramı Ve İlişkili Karşıt Kuramlar, Mimarlık Dergisi, 10, 7-8.
- Yılmaz, A., 1996. Modernden Postmoderne Siyasal Arayışlar, Birinci baskı, Vadi yayınları, Ankara.
- Yırtıcı, H., 1994. Modernleşmenin Karanlık Yüzü, Arradamento Dekorasyon Dergisi, 5, 106-111.
- Yırtıcı, H., Gürer, T., Yıldız, G., 1993. Deneysel Mimarlık, Mimarlık Dergisi, 255, 24-27.
- Yırtıcı, H., Modern Durumlar, 2001. Arradamento Mimarlık Dergisi, 133, 129-130.
- Yurtsever, H., 1996. Mimari Akımlar II, Modernizm ve Postmodernizm Kargaşasından Geleceğin Biçimine, Birinci basım, YEM Yayınevi, İstanbul.
- Yücel, A., 1981. Mimarlıkta Biçim ve Mekanın Dilsel Yorumu Üzerine, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Zeka, N., 1994. Postmodernizm, Yolları Çatallanan Bahçe, Aynalı Gökdelenler, Dil

Oyunları ve Robespierre, İkinci basım, Kıyı Yayınları, İstanbul.

Zelef, H., 2002. Mies van der Rohe Avrupa Birliği Çağdaş Mimarlık Ödülü, Mimarlık Dergisi, 304, 53-58.

7. EKLER

Çalışmanın ekler bölümünde aşağıdaki tablolar bulunmaktadır:

Ek Tablo 1. Modernizm Akımının Örneklere Bağlı Alt Kavramları

Ek Tablo 2. Modernizm Akımına Bağlı Örneklerin Analiz Sonuçları

Ek Tablo 3. Postmodernizm Akımının Örneklere Bağlı Alt Kavramları

Ek Tablo 4. Postmodernizm Akımına Bağlı Örneklerin Analiz Sonuçları

Ek Tablo 5. Dekonstrüktivizm Akımının Örneklere Bağlı Alt Kavramları

Ek Tablo 6. Dekonstrüktivizm Akımına Bağlı Örneklerin Analiz Sonuçları

Ek Tablo 1. Modernizm Akımının Örneklere Bağlı Alt Kavramları

MODERNİZM	ÖRNEK 1	ÖRNEK 2	ÖRNEK 3
Bütünsellik, Mekansal Bütünlük	Bütünlük Bitmişlik Yalnlık/Basitlik Geometrizasyon	Bütünlük Geometrizasyon Yalnlık/Basitlik Bitmişlik	Bütünlük Geometrizasyon Yalnlık/Basitlik Bitmişlik Mekansal esneklik Süreklielik
Tekdüzelik, Aynılık	-	-	-
Birlik	Birlik Teklik Ortaklık Bütünlük	Bütünlük Düzen	Bütünlük Teklik
Bağlama Karşıtlık	Bağlama karşıtlık	-	Bağlama karşıtlık
Evrensellik	Ortaklık Saydamlık Evrensellik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık	Saydamlık Geometrizasyon Evrensellik Rasyonalizm/Akılcılık	Saydamlık Geometrizasyon Evrensellik Rasyonalizm/Akılcılık
Zamansızlık	Zamandan bağımsız olma Kalıcılık Geometrizasyon	Zamandan bağımsız olma Geometrizasyon	Zamandan bağımsız olma Geometrizasyon
Soyutlayıcılık	Yalnlık/Basitlik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık	Yalnlık/Basitlik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık	Yalnlık/Basitlik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık
Rasyonalizm/ Mantıklı	Rasyonalizm/Akılcılık Geometrizasyon	Rasyonalizm/Akılcılık Geometrizasyon	Rasyonalizm/Akılcılık Geometrizasyon
Ciddiyet, Soyluluk	Yalnlık/Basitlik	Yalnlık/Basitlik Ağırbaşlılık	Yalnlık/Basitlik
Düzensizlik	Geometrizasyon Okunaklılık	Geometrizasyon Düzen	Geometrizasyon
Yararlılık	Yararlılık Saydamlık	Yararlılık Saydamlık	Yararlılık Saydamlık İyileştirme
Fonksiyon ağırlıklı	İşlevsellik Saydamlık	İşlevsellik Saydamlık	İşlevsellik Saydamlık Mekansal esneklik
Sadelik/ Basitlik	Yalnlık/Basitlik Okunaklılık Geometrizasyon	Yalnlık/Basitlik Geometrizasyon	Yalnlık/Basitlik Geometrizasyon
Hiyerarşi (Tamamlama)	Yalnlık/Basitlik Bütünlük Birlik	Yalnlık/Basitlik Bütünlük Düzen	Yalnlık/Basitlik Bütünlük
Genelleşmiş Üslup	-	-	-
İşlev ve biçim beraberliği	-	-	-
Statik ritim	Statik form	Statik form	Statik form
Anlama/ Simgeye karşıtlık	-	-	Yalnlık/Basitlik Evrensellik Zamandan bağımsız olma Rasyonalizm/Akılcılık Bağlama karşıtlık Anlama/simgeye karşıtlık

Ek Tablo 1'in devamı

MODERNİZM	ÖRNEK 4	ÖRNEK 5	ÖRNEK 6
Bütünsellik, Mekansal Bütünlük	Bütünlük Geometrizasyon Yalnlık/Basitlik Bitmişlik	Bütünlük Bitmişlik Geometrizasyon Yalnlık/Basitlik	Parçalı bütünlük Mekansal esneklik Sürekllik Örgütlülük Beraberlik Geometrizasyon Yalnlık/Basitlik
Tekdüzelik, Aynılık	-	-	-
Birlik	Bütünlük Düzen	Teklik Bütünlük Denge Düzen	Teklik içeren çokluk Parçalı bütünlük Beraberlik
Bağlama Karşıtlık	Bağlama karşıtlık	-	-
Evrensellik	Saydamlık Geometrizasyon Evrensellik Rasyonalizm/Akılcılık	Saydamlık Teknoloji Evrensellik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık	Geometrizasyon Saydamlık Evrensellik Rasyonalizm/Akılcılık
Zamansızlık	Zamandan bağımsız olma Geometrizasyon	Zamanlar üstü olma Geometrizasyon	Zamanlar üstü olma Geometrizasyon
Soyutlayıcılık	Yalnlık/Basitlik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık	Yalnlık/Basitlik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık	Yalnlık/Basitlik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık
Rasyonalizm/ Mantıklı	Rasyonalizm/Akılcılık Geometrizasyon	Rasyonalizm/Akılcılık Geometrizasyon	Rasyonalizm/Akılcılık Geometrizasyon
Ciddiyet, Soyluluk	Hassasiyet Tutarlılık Yalnlık/Basitlik	Ağırbaşlılık Sorumluluk Abartmama Duyarlılık Olgunluk Yalnlık/Basitlik	Yalnlık/Basitlik
Düzensizlik	Düzen Okunaklılık Geometrizasyon Tutarlılık	Açıklık Geometrizasyon Düzen	Geometrizasyon
Yararlılık	Yararlılık Saydamlık	Yararlılık Saydamlık Ekolojik	Yararlılık Saydamlık Yeterlilik
Fonksiyon ağırlıklı	İşlevsellik Saydamlık	İşlevsellik Ulaşılabilirlik Saydamlık	İşlevsellik Saydamlık Mekansal esneklik
Sadelik/ Basitlik	Yalnlık/Basitlik Okunaklılık Geometrizasyon	Açıklık Yalnlık/Basitlik Abartmama Geometrizasyon	Yalnlık/Basitlik Geometrizasyon
Hiyerarşi (Tamamlama)	Yalnlık/Basitlik Bütünlük Düzen	Yalnlık/Basitlik Bütünlük Düzen Denge	Yalnlık/Basitlik Teklik içeren çokluk Parçalı bütünlük Beraberlik
Genelleşmiş Üslup	-	-	-
İşlev ve biçim beraberliği	İşlevsellik Yararlılık	-	İşlevsellik Yararlılık
Statik ritim	Statik form	Statik form	Statik form
Anlama/ Simgeye karşıtlık	Yalnlık/Basitlik Evrensellik Zamandan bağımsız olma Rasyonalizm/Akılcılık Bağlama karşıtlık	-	-

Ek Tablo 1'in devamı

MODERNİZM	ÖRNEK 7	ÖRNEK 8	ÖRNEK 9
Bütünlük, Mekansal Bütünlük	Bütünlük Bitmişlik Mekansal esneklik Yalınlık/Basitlik Süreklilik Geometrizasyon	Bütünlük Bitmişlik Geometrizasyon Yalınlık/Basitlik	Bütünlük Bitmişlik Yalınlık/Basitlik Geometrizasyon
Tekdüzelik, Aynılık	Aynılık	Aynılık	Aynılık
Birlik	Teklik Bütünlük	Teklik Bütünlük	Teklik Bütünlük
Bağlama Karşıtlık	-	Bağlama karşıtlık	Bağlama karşıtlık
Evensellik	Geometrizasyon Saydamlık Teknoloji Evensellik Rasyonalizm/Akılcılık	Saydamlık Geometrizasyon Evensellik Teknoloji Rasyonalizm/Akılcılık	Saydamlık Geometrizasyon Evensellik Rasyonalizm/Akılcılık
Zamansızlık	Zamandan bağımsız olma Geometrizasyon	Zamandan bağımsız olma Geometrizasyon	Zamandan bağımsız olma Geometrizasyon
Soyutlayıcılık	Yalınlık/Basitlik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık	Yalınlık/Basitlik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık	Yalınlık/Basitlik Geometrizasyon Rasyonalizm/Akılcılık
Rasyonalizm/ Mantıklı	Rasyonalizm/Akılcılık Geometrizasyon	Rasyonalizm/Akılcılık Geometrizasyon	Rasyonalizm/Akılcılık Geometrizasyon
Ciddiyet, Soyluluk	Yalınlık/Basitlik	Yalınlık/Basitlik	Yalınlık/Basitlik
Düzensizlik	Geometrizasyon Okunaklılık	Geometrizasyon	Geometrizasyon
Yararlılık	Yararlılık Saydamlık	Yararlılık Saydamlık Kullanışlılık	Yararlılık Saydamlık Kullanışlılık
Fonksiyon ağırlıklı	İşlevsellik Mekansal esneklik Saydamlık	İşlevsellik Saydamlık	İşlevsellik Saydamlık
Sadelik/ Basitlik	Yalınlık/Basitlik Geometrizasyon Okunaklılık	Yalınlık/Basitlik Geometrizasyon	Yalınlık/Basitlik Geometrizasyon
Hiyerarşi (Tamamlama)	Yalınlık/Basitlik Bütünlük	Yalınlık/Basitlik Bütünlük	Yalınlık/Basitlik Bütünlük
Genelleşmiş Üslup	Genelleşmiş üslup	Genelleşmiş üslup	Genelleşmiş üslup
İşlev ve biçim beraberliği	İşlevsellik Yararlılık	İşlevsellik Yararlılık	İşlevsellik Yararlılık
Statik ritim	Statik form	Statik form	Statik form
Anlama/ Simgeye karşıtlık	-	Genelleşmiş üslup Yalınlık/Basitlik Zamandan bağımsız olma Evensellik Rasyonalizm/Akılcılık Bağlama karşıtlık	Genelleşmiş üslup Yalınlık/Basitlik Zamandan bağımsız olma Evensellik Rasyonalizm/Akılcılık Bağlama karşıtlık

Ek Tablo 1'in devamı

MODERNİZM	ÖRNEK 10
Bütünsellik, Mekansal Bütünlük	Bütünlük Bitmişlik Geometrization Yalınlık/Basitlik
Tekdüzelik, Aynılık	-
Birlik	Bütünlük
Bağlama Karşıtlık	-
Evrensellik	Geometrization Evrensellik Saydamlık Rasyonalizm/Akılcılık
Zamansızlık	Zamanlar üstü olma Geometrization
Soyutlayıcılık	Yalınlık/Basitlik Geometrization Rasyonalizm/Akılcılık
Rasyonalizm/ Mantıklı	Rasyonalizm/Akılcılık Geometrization
Ciddiyet, Soyluluk	Yalınlık/Basitlik
Düzensizlik	Geometrization
Yararlılık	Yararlılık Saydamlık
Fonksiyon ağırlıklı	İşlevsellik Saydamlık
Sadelik/ Basitlik	Yalınlık/Basitlik Geometrization
Hiyerarşi (Tamamlama)	Yalınlık/Basitlik Bütünlük
Genelleşmiş Üslup	-
İşlev ve biçim beraberliği	İşlevsellik Yararlılık
Statik ritim	Statik form
Anlama/ Simgeye karşıtlık	-

Ek Tablo 2. Modernizm Akımına Bağlı Örneklerin Analiz Sonuçları

ÖRNEK NO	FOTOĞRAF	YAPI ADI YER MİMAR TARİH	Tarihi yapılarla konum		Proje durumu		Tasarım yaklaşımı		MODERNİZM																			
			Tek Yapı Ölçeği	Yakın	Uzak	Bağlayıcı	Uygulanmış	Uygulanmamış	Uyum	Kontrastlık	Bütünsellik, Mekansal Bütünlük	Tekdüzelik, Aynılık	Birlik	Bağlama Karşıtlık	Evrensellik	Zamansızlık	Soyutlayıcılık	Rasyonalizm/ Mantıklı	Ciddiyet, Soyululuk	Düzensizlik	Yararlılık	Fonksiyon ağırlıklı	Sadelik/ Basitlik	Hiyerarşi (Tamamlama)	Genleşmiş Üslup	İşlev ve biçim beraberliği	Statik ritim	Anlama/ Simgeye karşıtlık
1		LOUVRE MÜZESİ EKİ Paris, Fransa I. M. Pei 1980				●	●			●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●				●	
2		EĞİTİM ENSTİTÜSÜ Zamora, İspanya Manuel de las Casas 1995		●			●			●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●				●	
3		İKİZ EV Utrecht, Hollanda MVRDV 1997			●		●			●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●				●	●
4		MÜZE YENİLEMESİ Utrecht, Hollanda Hubert-Jan Henket Mimarlık 1998	●				●			●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●	●	●	
5		REICHSTAG Berlin, Almanya Norman Foster 1999	●				●			●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●				●	
6		SABANCI MÜZESİ İstanbul, Türkiye Aygen Savaş vd. 1999		●			●			●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●	●		

Ek Tablo 3. Postmodernizm Akımının Örneklere Bağlı Alt Kavramları

POSTMODERNİZM	ÖRNEK 1	ÖRNEK 2	ÖRNEK 3
Rastlantısallık, Kalabalık olma	-	Birden fazla çağrışım Yarar dışı biçim Çeşitlilik	-
Çeşitlilik	-	Birden fazla çağrışım Çeşitlilik	-
Çelişki	Hareketlilik-durağanlık Geçmiş-bugün Tarihsel-çağdaş	Anlam kayması Birden fazla çağrışım Geçmiş-bugün	-
Bağlamcılık	Görsel süreklilik Çevre Kentsel bağlam Yer	Kentsel bağlam Tarihsel süreklilik	Kentsel bağlam Tarih Tarihsel süreklilik Uyum Çevre Yer
Yerellik	Çevre Yer	-	Çevre Yer
Zaman	Kendi dönemini yansıtmama	Kendi dönemini yansıtmama	Kendi dönemini yansıtmama
Tarihi referanslardan yararlanma	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu
İrrasyonalizm	-	-	-
Çok anlamlılık	Hareketlilik- durağanlık Tarihsel-çağdaş Geçmiş-bugün	Anlam kayması Birden fazla çağrışım Geçmiş-bugün	-
Yenilenme	Yenilik	-	Yenilik
Yarar dışı biçim	-	Yarar dışı biçim	-
Formalist ağırlıklı	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu	-
Karmaşıklık	-	Birden fazla çağrışım	-
Toplama	-	Birden fazla çağrışım Yarar dışı biçim Bir araya getirme	-
Manyerizm	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu Özgünlük
İşlev ve biçim bağımsızlığı	-	Yarar dışı biçim	-
Dinamizm	Dinamizm/Hareket Parçalanma Doluluk-boşluk	Dinamizm/Hareket	Dinamizm/Hareket Parçalanma Doluluk-boşluk
Simgesellik/Simgesel Anlamsallık	Anımsama/ Anımsatma	Anımsama/ Anımsatma	-
Kentsel Bellek	Anımsama/ Anımsatma Kentsel bağlam Görsel süreklilik	Kentsel bağlam Anımsama/ Anımsatma Tarihsel süreklilik	Tarihsel süreklilik Kentsel bağlam

Ek Tablo 3'ün devamı

POSTMODERNİZM	ÖRNEK 4	ÖRNEK 5	ÖRNEK 6
Rastlantısallık, Kalabalık olma	Birden fazla çağrışım Yarar dışı biçim	Birden fazla çağrışım Yarar dışı biçim Çeşitlilik	-
Çeşitlilik	Birden fazla çağrışım	Birden fazla çağrışım Çeşitlilik	-
Çelişki	Anlam kayması Birden fazla çağrışım	Anlam kayması Birden fazla çağrışım	-
Bağlamcılık	Kentsel bağlam Tarihsel süreklilik Çevre Yer	Kentsel bağlam Tarihsel süreklilik Çevre Yer	Tarihsel Süreklilik Çevre Bağlam Yer Uyum
Yerellik	Çevre Yer Tarihi verilerin yorumu Yerel malzeme kullanımı	Çevre Yer Tarihi verilerin yorumu Yerel malzeme kullanımı	Çevre Yer Yerel malzeme kullanımı Tarihi verilerin yorumu
Zaman	-	-	Kendi dönemini yansıtma
Tarihi referanslardan yararlanma	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu
İrrasyonalizm	-	-	-
Çok anlamlılık	Anlam kayması Birden fazla çağrışım	Anlam kayması Birden fazla çağrışım	Şeffaflık-opaklık
Yenilenme	Yenilik	Yenilik	Yenilik
Yarar dışı biçim	Yarar dışı biçim	Yarar dışı biçim	-
Formalist ağırlıklı	Tarihi verilerin yorumu Biçimcilik	Tarihi verilerin yorumu Biçimcilik	Tarihi verilerin yorumu Biçimcilik
Karmaşıklık	Birden fazla çağrışım	Birden fazla çağrışım	-
Toplama	Yarar dışı biçim Birden fazla çağrışım Bir araya getirme	Yarar dışı biçim Birden fazla çağrışım Bir araya getirme	-
Manyerizm	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu
İşlev ve biçim bağımsızlığı	Yarar dışı biçim	Yarar dışı biçim	-
Dinamizm	-	-	Dinamizm/Hareket
Simgesellik/Simgesel Anlamsallık	Anımsama/ Anımsatma	Anımsama/ Anımsatma Simgesellik	Anımsama/ Anımsatma
Kentsel Bellek	Tarihsel süreklilik Kentsel bağlam Anımsama/ Anımsatma	Tarihsel süreklilik Kentsel bağlam Kentsel bellek Anımsama/ Anımsatma	Kentsel bellek Tarihsel süreklilik Anımsama/ Anımsatma

Ek Tablo 3'ün devamı

POSTMODERNİZM	ÖRNEK 7	ÖRNEK 8	ÖRNEK 9
Rastlantısallık, Kalabalık olma	-	Yarar dışı biçim Birden fazla çağrışım	-
Çeşitlilik	-	Birden fazla çağrışım	-
Çelişki	-	Birden fazla çağrışım	-
Bağlamcılık	Çevre Yer Tarih Gelenek Kentsel bağlam Uyum Tarihe saygı Görsel süreklilik	Kentsel bağlam Çevre Yer Tarihe saygı	Kentsel bağlam Çevre Yer Tarihe saygı
Yerellik	Çevre Yer	Çevre Yer	Çevre Yer
Zaman	Kendi dönemini yansıtmama	Kendi dönemini yansıtmama	Kendi dönemini yansıtmama
Tarihi referanslardan yararlanma	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu
İrrasyonelizm	-	-	-
Çok anlamlılık	-	Birden fazla çağrışım	-
Yenilenme	Yenilik	-	Yenilik
Yarar dışı biçim	-	Yarar dışı biçim	-
Formalist ağırlıklı	Tarihi verilerin yorumu Özgünlük	Tarihi verilerin yorumu Özgünlük	Tarihi verilerin yorumu Özgünlük
Karmaşıklık	-	Birden fazla çağrışım	-
Toplama	-	Yarar dışı biçim Birden fazla çağrışım	-
Manyerizm	Tarihi verilerin yorumu Özgünlük	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu Alçakgönüllülük Dünyevilik Özgünlük
İşlev ve biçim bağımsızlığı	-	Yarar dışı biçim	-
Dinamizm	Dinamizm/Hareket	-	Dinamizm/Hareket Parçalanma
Simgesellik/Simgesel Anlamsallık	Anımsama/ Anımsatma	Anımsama/ Anımsatma	-
Kentsel Bellek	Kentsel bağlam Görsel süreklilik Anımsama/ Anımsatma	Kentsel bağlam Anımsama/ Anımsatma	-

Ek Tablo 3'ün devamı

POSTMODERNİZM	ÖRNEK 10	ÖRNEK 11	ÖRNEK 12
Rastlantısallık, Kalabalık olma	Yarar dışı biçim Birden fazla çağrışım Çeşitlilik	-	-
Çeşitlilik	Çeşitlilik Birden fazla çağrışım	-	Katı-serbest geometri Opaklık-şeffaflık Kontrastlık-uyum Ayrılma-bütünleşme
Çelişki	Anlam kayması Birden fazla çağrışım		Katı-serbest geometri Opaklık-şeffaflık Kontrastlık-uyum Ayrılma-bütünleşme
Bağlamcılık	-	Bağlam Mekansal süreklilik Uyum	Kentsel bağlam Çevre Yer Tarihe saygı Mekansal süreklilik
Yerellik	-	Yerel malzeme kullanım	Çevre Yer
Zaman	-	Kendi dönemini yansıtırma	Kendi dönemini yansıtırma
Tarihi referanslardan yararlanma	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu
İrrasyonelizm	-	İrrasyonelizm	-
Çok anlamlılık	Birden fazla çağrışım Anlam kayması	-	Katı-serbest geometri Opaklık-şeffaflık Kontrastlık-uyum Ayrılma-bütünleşme
Yenilenme	-	Yenilik	Yenilik
Yarar dışı biçim	Yarar dışı biçim Zevk Memnuniyet	-	-
Formalist ağırlıklı	Tarihi verilerin yorumu	-	-
Karmaşıklık	Çeşitlilik Karmaşıklık Yarar dışı biçim Birden fazla çağrışım	-	-
Toplama	Çeşitlilik Bir araya getirme	-	-
Manyerizm	Tarihi verilerin yorumu	Biçimcilik Özgünlük	Tarihi verilerin yorumu
İşlev ve biçim bağımsızlığı	Yarar dışı biçim	-	-
Dinamizm	Dinamizm/Hareket	Dinamizm/Hareket	Dinamizm/Hareket
Simgesellik/Simgesel Anlamsallık	Anıtsallık Anımsama/ Anımsatma	-	-
Kentsel Bellek	Anıtsallık Anımsama/ Anımsatma	-	Kentsel bellek Kentsel bağlam

Ek Tablo 3'ün devamı

POSTMODERNİZM	ÖRNEK 13	ÖRNEK 14	ÖRNEK 15
Rastlantısallık, Kalabalık olma	-	Yarar dışı biçim	-
Çeşitlilik	-	-	-
Çelişki	-	Anlam kayması	-
Bağlamcılık	Görsel süreklilik Bağlam Çevre Yer	Bağlam	Kentsel bağlam Tarihe saygı Uyum
Yerellik	Çevre Yer Yerel malzeme kullanımı	-	Yerel malzeme kullanımı
Zaman	Kendi dönemini yansıtmama	Kendi dönemini yansıtmama	-
Tarihi referanslardan yararlanma	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu
İrrasyonalizm	-	-	-
Çok anlamlılık	Şeffaflık-opaklık	Anlam kayması	-
Yenilenme	Yenilik	Yenilik	-
Yarar dışı biçim	-	Yarar dışı biçim	-
Formalist ağırlıklı	Biçimcilik Özgünlük Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu Biçimcilik Özgünlük	-
Karmaşıklık	-	-	-
Toplama	-	Yarar dışı biçim	-
Manyerizm	Biçimcilik Özgünlük Tarihi verilerin yorumu	Tarihi verilerin yorumu Biçimcilik Özgünlük	Tarihi verilerin yorumu
İşlev ve biçim bağımsızlığı	-	Yarar dışı biçim	-
Dinamizm	Dinamizm/Hareket	Dinamizm/Hareket	Dinamizm/Hareket Doluluk-boşluk
Simgesellik/Simgesel Anlamsallık	Anımsama/ Anımsatma	Simgesellik Anımsama/ Anımsatma	Simgesellik
Kentsel Bellek	Anımsama/ Anımsatma Görsel süreklilik Kentsel bellek	Anımsama/ Anımsatma	Kentsel bağlam

Ek Tablo 5. Dekonstrüktivizm Akımının Örneklerine Bağlı Alt Kavramları

DEKONSTRÜKTİVİZM	ÖRNEK 1	ÖRNEK 2	ÖRNEK 3
Parçalılık/ Bozgunculuk (bitmemişlik)	Bozgunculuk Parçalama Yırtma Tehdit etme Taşkınlık Çarpıklık	Taşkınlık Sarmak Fırlamak Dalmak	Parçalama
Farklılık	Etkileyicilik Özgünlük	-	Özgünlük Heykelsi yapı
Bağlama karşıtlık	Bağlama karşıtlık Kontrastlık	-	Bağlama karşıtlık Kontrastlık
Yersizlik Yabancılaştırma	Anlam değişimi Yabancılaştırma	-	-
Eşzamanlılık	Bugün-gelecek	-	Tanımlılık-tanımsızlık Süreklilik-süreksizlik
Uydurma/Alaycılık	Uydurma Alay Fraktal geometri	-	Uydurma
Rasyonel içinde irrasyoneli arama	Fraktal geometri	İrrasyonelizm	İrrasyonelizm
Eğrilik/ Çarpıklık	Çarpıklık	Eğrilik	Eğrilik
Belirsizlik/ Belirsiz anlamsallık	Fraktal geometri Bugün-gelecek	-	Çok anlamlılık Tanımlılık-tanımsızlık Süreklilik-süreksizlik
Değişim/ Başkalaşım	Başkalaşım	Farklılaşma	Yenilik Farklılaşma
Nedensizlik	Anlam değişimi Yarar dışı biçim	-	-
Hiçleştirme	-	-	-
Formalist ağırlıklı	Biçimcilik Özgünlük Yarar dışı biçim	-	Özgünlük Biçimcilik İfadecilik Heykelsi yapı
Anarşi (Dağıtma)	Parçalama Yırtma	-	Parçalama
Manyerizm	Biçimcilik Özgünlük Yarar dışı biçim	-	Özgünlük Biçimcilik İfadecilik Heykelsi yapı
İşlev ve biçim bağımsızlığı	Anlam değişimi Yarar dışı biçim	-	-
Dinamizm	Dinamizm/Hareket Çarpıklık Parçalama	Dinamizm/Hareket Eğrilik	Dinamizm/Hareket Parçalama Eğrilik
Simgeye karşıtlık	-	-	-

Ek Tablo 5'in devamı

DEKONSTRÜKTİVİZM	ÖRNEK 4	ÖRNEK 5	ÖRNEK 6
Parçalılık/ Bozgunculuk (bitmemişlik)	Taşkınlık Kopma	Bitmemişlik Kırılganlık Delip geçme	Bitmemişlik Eklemlenme Patlama Parçalama Delip geçme
Farklılık	Özgünlük Yansıtma Farklılık	Etkileycilik	Etkileycilik Özgünlük
Bağlama karşıtlık	-	-	-
Yersizlik Yabancılaştırma	-	-	Yabancılaştırma
Eşzamanlılık	-	Süreklilik-süreksizlik Birleştirme-kopukluk Açıklık-bitmemişlik Boşluk-yokluk Geçmiş-bugün	Ses-sessizlik Canlı-ölü Seçilmişlik- seçilmemişlik Tamamlama-ayrılma Düzen-düzensizlik Geçmiş-bugün
Uydurma/Alaycılık	Fraktal geometri Uydurma	Uydurma	Tanımsız geometri
Rasyonel içinde irrasyoneli arama	Fraktal geometri	İrrasyonelizm	Tanımsız geometri
Eğrilik/ Çarpıklık	Eğrilik	-	Kıvrılma
Belirsizlik/ Belirsiz anlamsallık	Fraktal geometri	Süreklilik-süreksizlik Birleştirme-kopukluk Açıklık-bitmemişlik Boşluk-yokluk Geçmiş-bugün	Ses-sessizlik Canlı-ölü Seçilmişlik- seçilmemişlik Tamamlama-ayrılma Düzen-düzensizlik Geçmiş-bugün Tanımsız geometri
Değişim/ Başkalaşım	Değişim	Yenilik	Yenilik Farklılaşma
Nedensizlik	Yarar dışı biçim	-	-
Hiçleştirme	-	-	-
Formalist ağırlıklı	Özgünlük Yarar dışı biçim	İfadecilik	Özgünlük Biçimcilik İfadecilik
Anarşi (Dağıtma)	-	Birleştirme-kopukluk Delip geçme	Delip geçme Parçalama Kırılma-bükülme
Manyerizm	Özgünlük Yarar dışı biçim	İfadecilik	Özgünlük Biçimcilik İfadecilik
İşlev ve biçim bağımsızlığı	Yarar dışı biçim	-	-
Dinamizm	Dinamizm/Hareket Eğrilik	Dinamizm/Hareket	Dinamizm/Hareket Eklemlenme Parçalama Kıvrılma
Simgeye karşıtlık	-	-	-

Ek Tablo 5'in devamı

DEKONSTRÜKTİVİZM	ÖRNEK 7	ÖRNEK 8	ÖRNEK 9
Parçalılık/ Bozgunculuk (bitmemişlik)	-	-	Eklemlenme Saldırganlık Kesişme Yırtma Çarpıklık
Farklılık	Etkileyicilik Özgünlük Heykelsi yapı	Etkileyicilik Özgünlük Çılgınlık	Özgünlük Etkileyicilik
Bağlama karşıtlık	-	Bağlama karşıtlık Kontrastlık	Bağlama karşıtlık Kontrastlık
Yersizlik Yabancılaştırma	-	-	Yabancılaştırma
Eşzamanlılık	Simetri-asimetri Eski-yeni	-	-
Uydurma/Alaycılık	Uydurma	Fraktal geometri Uydurma	Fraktal geometri
Rasyonel içinde irrasyoneli arama	İrrasyonelizm	Fraktal geometri	Fraktal geometri
Eğrilik/ Çarpıklık	Dalgalı/Kıvrımlı yüzey Eğrilik	-	Çarpıklık
Belirsizlik/ Belirsiz anlamsallık	Devinim-gerilim Simetri-asimetri Eski-yeni	Fraktal geometri	Fraktal geometri Kopukluk
Değişim/ Başkalaşım	Yenilik Farklılaşma	Değişim Farklılaşma Yenilik	Değişim Farklılaşma
Nedensizlik	-	Yarar dışı biçim	-
Hiçleştirme	-	-	-
Formalist ağırlıklı	Özgünlük Biçimcilik Heykelsi yapı İfadecilik	Biçimcilik Özgünlük Yarar dışı biçim	Özgünlük Biçimcilik
Anarşi (Dağıtma)	-	-	Yırtma
Manyerizm	Özgünlük Biçimcilik Heykelsi yapı İfadecilik	Biçimcilik Özgünlük Cesaret Zeka Yarar dışı biçim	Özgünlük Biçimcilik
İşlev ve biçim bağımsızlığı	-	Yarar dışı biçim	
Dinamizm	Dinamizm/Hareket Dalgalı/kıvrımlı yüzey Eğrilik	Dinamizm/Hareket	Dinamizm/Hareket Çarpıklık Eklemlenme
Simgeye karşıtlık	-	-	-

Ek Tablo 5'in devamı

DEKONSTRÜKTIVİZM	ÖRNEK 10	ÖRNEK 11	ÖRNEK 12
Parçalılık/ Bozgunculuk (bitmemişlik)	Parçalama Delip geçme Tehdit etme Fırlamak	-	Parçalama
Farklılık	Özgünlük Etkileyicilik	Heykelsi yapı Özgünlük Etkileyicilik Çarpıcılık	Heykelsi yapı Özgünlük Etkileyicilik
Bağlama karşıtlık	-	Bağlama karşıtlık Kontrastlık	Bağlama karşıtlık Kontrastlık
Yersizlik Yabancılaştırma	-	-	Yabancılaştırma
Eşzamanlılık	Geçmiş-bugün-gelecek	Geçmiş-bugün Eski-yeni	Farklılaşma-tamamlama
Uydurma/Alaycılık	Tanımsız geometri Uydurma	Tanımsız geometri	Oyun Uydurma
Rasyonel içinde irrasyoneli arama	Tanımsız geometri	Tanımsız geometri	İrrasyonelizm
Eğrilik/ Çarpıcılık	-	Eğrilik	Kıvrılma
Belirsizlik/ Belirsiz anlamsallık	Tanımsız geometri Geçmiş-bugün-gelecek	Eski-yeni Geçmiş-bugün Tanımsız geometri	Şeffaflık-opaklık Düzensizlik-kıvrılma Farklılaşma-tamamlama
Değişim/ Başkalaşım	Değişim Farklılaşma	Yenilik Farklılaşma	Yenilik Farklılaşma
Nedensizlik	-	-	-
Hiçleştirme	Yok etme	-	-
Formalist ağırlıklı	Özgünlük Biçimcilik İfadecilik	Biçimcilik Özgünlük Heykelsi yapı	Özgünlük Biçimcilik Heykelsi yapı
Anarşi (Dağıtma)	Parçalama Dengesizlik Delip geçme	-	Parçalama
Manyerizm	Özgünlük Biçimcilik İfadecilik	Biçimcilik Özgünlük Heykelsi yapı	Özgünlük Biçimcilik Heykelsi yapı
İşlev ve biçim bağımsızlığı	-	-	-
Dinamizm	Dinamizm/ Hareket Parçalama	Dinamizm/ Hareket Eğrilik	Dinamizm/Hareket Parçalama Kıvrılma
Simgeye karşıtlık	-	-	-

Ek Tablo 5'in devamı

DEKONSTRÜKTİVİZM	ÖRNEK 13	ÖRNEK 14	ÖRNEK 15
Parçalılık/ Bozgunculuk (bitmemişlik)	Delip geçme	Parçalama Delip geçme Yırtma/yırtık	Çarpıklık
Farklılık	Çarpıcılık Etkileyicilik Özgünlük	Etkileyicilik Özgünlük Farklılık	Etkileyicilik Özgünlük
Bağlama karşıtlık	Bağlama karşıtlık Kontrastlık	-	Bağlama karşıtlık Kontrastlık
Yersizlik Yabancılaştırma	Yabancılaştırma	-	Yabancılaştırma
Eşzamanlılık	-	Sınırlı-sınırsız	-
Uydurma/Alaycılık	Fraktal geometri Uydurma	Tanımsız geometri	Fraktal geometri
Rasyonel içinde irrasyoneli arama	Fraktal geometri	Tanımsız geometri	Fraktal geometri
Eğrilik/ Çarpıklık	-	-	Çarpıklık
Belirsizlik/ Belirsiz anlamsallık	Fraktal geometri	Tanımsız geometri Sınırlı-sınırsız	Fraktal geometri
Değişim/ Başkalaşım	Değişim Farklılaşma	Yenilik Farklılaşma	Değişim Farklılaşma
Nedensizlik	-	-	-
Hiçleştirme	-	-	-
Formalist ağırlıklı	Özgünlük Biçimcilik	Özgünlük Biçimcilik	Biçimcilik Özgünlük
Anarşi (Dağıtma)	Delip geçme	Delip geçme Yırtma Parçalama	-
Manyerizm	Özgünlük Biçimcilik	Özgünlük Biçimcilik	Biçimcilik Özgünlük
İşlev ve biçim bağımsızlığı	-	-	-
Dinamizm	Dinamizm/Hareket	Dalgalanma Dinamizm/Hareket Parçalama	Dinamizm/Hareket Çarpıklık
Simgeye karşıtlık	-	-	-

Ek Tablo 5'in devamı

DEKONSTRÜKTİVİZM	ÖRNEK 16	ÖRNEK 17	ÖRNEK 18
Parçalılık/ Bozgunculuk (bitmemişlik)	Meydan okuma Parçalama Delip geçme Yırtma Eklemlenme Çarpıklık	Delip geçme Taşkınlık	Çarpıklık Eklemlenme Kenetlenme Parçalama
Farklılık	Özgünlük Etkileyicilik	Heykelsi yapı Özgünlük Etkileyicilik	Etkileyicilik Özgünlük Farklılık Heykelsi yapı
Bağlama karşıtlık	-	Bağlama karşıtlık Kontrastlık	-
Yersizlik Yabancılaştırma	-	-	-
Eşzamanlılık	Geçmiş-bugün-gelecek Çağdaş-geleneksel Eski-yeni	-	Geçmiş-bugün
Uydurma/Alaycılık	Fraktal geometri Uydurma	Fraktal geometri Uydurma	Fraktal geometri
Rasyonel içinde irrasyoneli arama	Fraktal geometri	Fraktal geometri	Fraktal geometri
Eğrilik/ Çarpıklık	Çarpıklık	Eğrilik	Çarpıklık Kıvrılma
Belirsizlik/ Belirsiz anlamsallık	Fraktal geometri Eski-yeni Çağdaş-geleneksel Geçmiş-bugün-gelecek	Fraktal geometri	Geçmiş-bugün Kent- Müze Fraktal geometri
Değişim/ Başkalaşım	Değişim Farklılaşma	Değişim Farklılaşma	Değişim Yenilik
Nedensizlik	-	-	-
Hiçleştirme	-	-	-
Formalist ağırlıklı	Özgünlük Biçimcilik İfadecilik	Özgünlük Biçimcilik Heykelsi yapı	Özgünlük Biçimcilik İfadecilik Heykelsi yapı
Anarşi (Dağıtma)	Parçalama Delip geçme	Delip geçme	Parçalama
Manyerizm	Özgünlük Biçimcilik İfadecilik	Özgünlük Biçimcilik Heykelsi yapı	Özgünlük Biçimcilik İfadecilik Heykelsi yapı
İşlev ve biçim bağımsızlığı	-	-	-
Dinamizm	Dinamizm/Hareket Parçalama Eklemlenme Çarpıklık	Dinamizm/Hareket Eğrilik	Dinamizm/Hareket Çarpıklık Eklemlenme Parçalama Kıvrılma
Simgeye karşıtlık	-	-	-

Ek Tablo 5'in devamı

DEKONSTRÜKTİVİZM	ÖRNEK 19	ÖRNEK 20
Parçalılık/ Bozgunculuk (bitmemişlik)	Taşkınlık	-
Farklılık	Heykelsi yapı Özgünlük Etkileyicilik	Özgünlük Etkileyicilik
Bağlama karşıtlık	-	-
Yersizlik Yabancılaştırma	-	-
Eşzamanlılık	Bugün-gelecek	Geçmiş-bugün Eşzamanlılık Birleştirme-kopukluk Belirgin olma-doğallık
Uydurma/Alaycılık	Fraktal geometri	Fraktal geometri Uydurma
Rasyonel içinde irrasyoneli arama	Fraktal geometri	Fraktal geometri
Eğrilik/ Çarpıklık	-	-
Belirsizlik/ Belirsiz anlamsallık	Fraktal geometri Bugün-gelecek	Fraktal geometri Birleştirme-kopukluk Belirgin olma-doğallık Geçmiş-bugün
Değişim/ Başkalaşım	Değişim Farklılaşma	Değişim Farklılaşma
Nedensizlik	-	-
Hiçleştirme	-	-
Formalist ağırlıklı	Özgünlük Biçimcilik Heykelsi yapı	Özgünlük Biçimcilik
Anarşi (Dağıtma)	-	Gerilim Birleştirme-kopukluk
Manyerizm	Özgünlük Biçimcilik Heykelsi yapı	Özgünlük Biçimcilik
İşlev ve biçim bağımsızlığı	-	-
Dinamizm	Dinamizm/Hareket	Dinamizm/Hareket Aktiflik Akışkanlık
Simgeye karşıtlık	-	-

Ek Tablo 6'nin devamı

ÖRNEK NO	FOTOGRAF	YAPI ADI YER MİMAR TARİH	Tarihi yapılarla konum				Proje durumu		Tasarım yaklaşımı	
			Tek Yapı Öçeği	Yakın	Uzak	Bağlayıcı	Uygulanmış	Uygulanmamış	Uyum	Kontrastlık
19		MARIINSKY II TİYATROSU Saint Petersburg, Rusya Dominique Perrault Bitiş tarihi: 2007	●				Uygulanmamış	Uygulanmamış	Uyum	Kontrastlık
20		KUNSTHAUS GRAZ Graz, Avusturya Morphosis		●			Uygulanmamış	Uygulanmamış	Uyum	Kontrastlık

DEKONSTRÜKTİVİZM

Parcılık/ Bozunculuk (bitmişlik)	●	
Farklılık	●	●
Bağlama karşıtlık		
Yersizlik, Yabancılaştırma		
Egzamanlılık	●	●
Uydu/Alaycılık	●	●
Rasyonel içinde irrasyonel arama	●	●
Eğrilik/ Çarpıklık		
Belirsizlik/ Belirsiz anlamlılık	●	●
Değişim/ Baskılaşım	●	●
Nedensizlik		
Hiçleştirme		
Formalist ağırlıklı	●	●
Anarşi (Dağıtma)		●
Manyerizm	●	●
İşlev ve biçim bağımsızlığı		●
Dinamizm	●	●
Simgeye karşıtlık		

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında Rize’de doğdu. İlk öğrenimini Rize 50. Yıl İlkokulu’nda, orta ve lise öğrenimini Rize Anadolu Lisesi’nde tamamladı.

1997 yılında başladığı Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü’nden 2001 yılında fakülte ve bölüm birincisi olarak mezun oldu. 2001 yılında KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda yüksek lisans yapmaya hak kazandı. 2002 yılında Fen Bilimleri Enstitüsü’nce Araştırma Görevlisi kadrosuna atandı. 2004 yılında kurulan Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü Mezunları Derneği’nin kurucu üyeleri arasında yer aldı. Halen Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde Araştırma Görevlisi olarak akademik çalışmalarını sürdürmekte ve iyi derecede İngilizce bilmektedir.